

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 433
Δρχ. 200

ΦΑΚΕΛΛΟΣ 17 **N**

Το κρίσιμο έγγραφο που απέκρυψαν

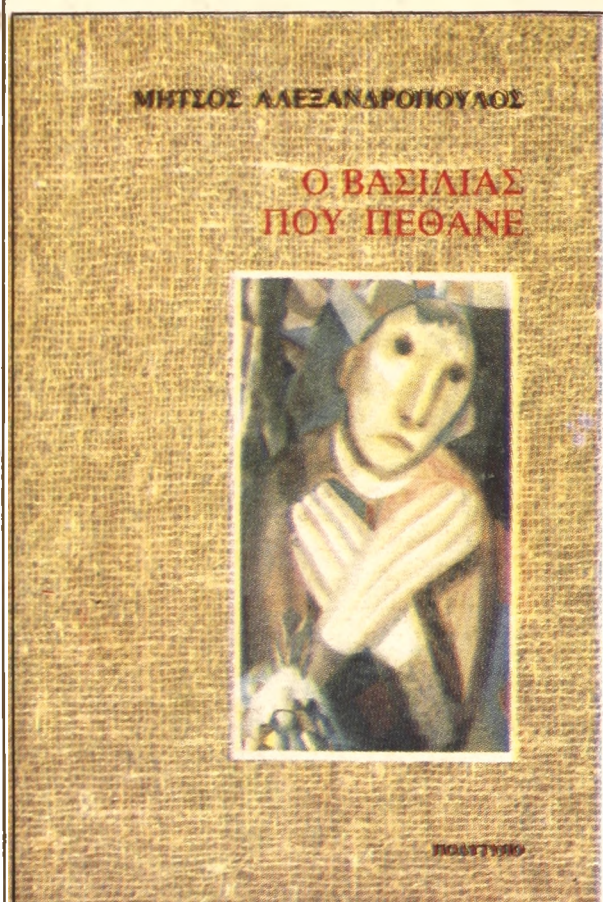
Mardi. J'ai préféré réfléchir et me remémorer par le détail la
sion qu'il a eu avec le groupe grec de l'organisation du 17 novembre
laquelle j'étais présent. Le mardi non plus je ne me suis pas rend
parce que je voulais savoir s'il va me com

venir et me remémorer
le groupe grec de l'organisation du 17 novembre
non plus je ne me

le détail
l'organisation du 17 novembre
me

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο βασιλιάς που πέθανε

Με το βιβλίο του «Ο βασιλιάς που πέθανε» ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος επιχειρεί μια δική του περιήγηση στο χρονικό του σταλινισμού. Είναι ένα βιβλίο που το διακρίνει η προσωπική άποψη και το προσωπικό ύφος του συγγραφέα. Η περιγραφή, τα ιστορικά περιστατικά και τα πρόσωπα πλαισιώνονται με τη στοχαστική παρατήρηση, το ιδεολογικό και ψυχολογικό σχόλιο σε μια προσπάθεια να μετατοπιστεί η προσοχή του αναγνώστη από το τι και το πώς έγιναν τα πράγματα, στο γιατί στις ίδιες τις πηγές της τραγωδίας. Πέρα από τον Στάλιν και τις ιδιομορφίες της ρωσικής ιστορίας υπάρχουν οι βαθύτεροι λόγοι της περιπέτειας που συγκλονίζει ακόμα τον κόσμο και μια από τις χτυπητές εκδηλώσεις της ήταν το φαινόμενο του σταλινισμού.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

«Πολύτυπο»
τηλ: 72.49.300

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

1. Ο Άνθρωπος που αγαπούσε τα Νησιά

D. H. LAWRENCE

Απόδοση Σπύρος Ηλιόπουλος

2. Η Γρεναδιέρα (Το Σπίτι με τις Ροδιές)

HONORÉ DE BALZAC

Μετάφραση Έφη Κορομηλά

3. Οι Τέσσεροι Διαβόλοι

HERMAN BANG

Μετάφραση Κώστας Χατζόπουλος

4. Η Πανσιόν και Άλλα Διηγήματα

JAMES JOYCE

Μετάφραση Κοσμάς Πολίτης

5. Περιπλάνηση

GIOVANNI VERGA

Μετάφραση Ελένη Ροντογιάννη

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

12η Ενότητα

Πασχαλινά Διηγήματα ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ (Α'-Δ')

[Το Δ' Μέρος: Παράρτημα Ξένης Διηγηματογραφίας]

Απ' τις Εκδόσεις

G U T E N B E R G

Η σειρά «Λογοτεχνία για Νέους» απευθύνεται κυρίως σε ηλικίες από την εφηβική και πάνω, στοχεύοντας σε μια ουσιαστικότερη εισαγωγή του νέου αναγνώστη στο σοβαρότερο διάβασμα, στο είδος του βιβλίου δηλαδή που θα τον συνοδεύει σ' όλη του τη ζωή.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΣΙΜΠΟΥΣΙ

Σ' ΑΥΤΗ τη χώρα, όλα είναι διαπραγματεύσιμα. Η μνήμη, οι αξίες, η πολιτική ηθική, οι τράπεζες, οι φορολογικές δηλώσεις, τα ποδοσφαιρικά σωματεία, οι έδρες, οι κυβερνήσεις, βοσκότοποι και γιδοπρόβατα. Ένα ανελέητο ανατολίτικο παζάρι που δεν έχει τίποτα να κάνει με τη σοβαρή διαπραγμάτευση και τους θεμιτούς συμβιβασμούς που επιβάλλει η ίδια η πολιτική διαδικασία, όταν πρόκειται να λυθούν καίρια προβλήματα της χώρας και να προστατευθούν οι θεσμοί.

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΣΟΚ και Συνασπισμού στις πέντε μονόεδρικές περιφέρειες οριστικοποιήθηκε από τις αυτόνομες τοπικές κοινωνίες και επικυρώθηκε από τις ηγεσίες των δυο κομμάτων που φυσικά υπέκυψαν στην τοπική λαϊκή βούληση.

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ στο πολιτικό σκηνικό έχουν πλέον δρομολογηθεί. Αποκλεισμένης της αυτοδυναμίας, θα συνενρευθούν οι ηγέτες του Συνασπισμού, με την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, τον υπόδικο Παπανδρέου και το «μεγάλο ρεύμα» της Δημοκρατικής Συμπαράταξης των Μπούτου, Βαφειάδη, Γλέζου και Μπριλλάκη για να επουλώσουν τις πληγές που άνοιξε το παρελθόν και να μοιράσουν τις θέσεις μιας κυβέρνησης εξ ορισμού οριακής πλειοψηφίας της οποίας το πρόγραμμα δεν αποκλείεται τελικά να καθарίσουν ο Στεφανόπουλος, ο Μπούτος και κάποιος «προοδευτικός» μουσουλμάνος.

ΤΑ ΣΤΕΛΕΧΗ του Συνασπισμού, αφού έκαναν τους αριθμητικούς εκλογικούς τους υπολογισμούς, απογράφουν τώρα τους κυβερνητικούς θώκους και τις θέσεις στον κρατικό μηχανισμό που πλανοτικά θα θέσει στη διάθεσή τους το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να ξαναβρεθεί στο πηδάλιο της εξουσίας, με τα ίδια πρόσωπα, την ίδια νοοτροπία, ίδια στελέχη, τις ίδιες πολιτικές πρακτικές.

ΟΛΑ ΕΤΟΙΜΑ για το μεγάλο τσιμπούσι. ΑΥΤΑΠΑΤΑΤΑΙ ο Συνασπισμός αν πιστεύει ότι θα επιβάλλει την αλλαγή όλων αυτών με την υπογραφή του και ότι θα «θέσει τη σφραγίδα του». Κι αυταπατάται ακόμα περισσότερο αν πιστεύει ότι με την πολιτική συνεργασία που επέλεξε ματαιώνει κεντροδεξιές κυβερνητικές λύσεις. Αντίθετα, ένα τέτοιο κυβερνητικό σχήμα που εμφανώς επιδιώκει, αν και εντέχνως προσπαθεί να συγκαλύψει όχι μόνο θα είναι θνησιγενές αλλά και θα αποτελέσει την «ασφαλέστερη» οδό για κεντροδεξιά σχήματα. Από την υπόθεση αυτή κερδισμένη, μεσοπρόθεσμα και μακρυπρόθεσμα θα βγει η Δεξιά.

ΤΟ ΜΟΝΟ που έχει να αποκομίσει η Αριστερά από μια τέτοια συνεργασία και σύμπλευση με το σημερινό ΠΑΣΟΚ είναι η περαιτέρω συρρίκνωσή της, η ανάπτυξη κεντρόφυγων τάσεων και ο εξανεμισμός κάθε ίχνους κοινωνικής και πολιτικής αξιοπιστίας. Γιατί όρια ασφαλείας δεν διαθέτει άλλα.

Ο κ. ΦΛΩΡΑΚΗΣ που αρέσκεται στις παροιμίες ας θυμηθεί και εκείνην που λέει: «όπως έστρωσες έτσι θα κοιμηθείς».

αντι

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ

- Περίοδος Β'
- Χρόνος 17ος
- Τεύχος 433

Παρασκευή 23 Μαρτίου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ: Η αναφορά του μαροκινού πράκτορα Μπασίρ Μπαγί	11
Β. ΖΗΣΗΣ	
Η «Ε.Ο. 17Ν» τμήμα διεθνούς οργάνωσης	12
Οι «υψηλές σχέσεις» ενός τρομοκράτη	17
Β.Ζ.	
Πολύ αργά για κάθαρση	18
ΑΡ. ΨΑΛΤΗΣ	
ΣΥΝ: Και τώρα μονοεδρική προοδευτικότητα	20
ΣΠ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ	
Αριστερός εκσυγχρονισμός και μονοεδρικές	22
Λ. ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ	
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ: Διαφωνίες και συγκλίσεις	23
ΝΙΚΟΣ ΧΙΟΣ	
Τότε... για σήμερα	24
ΒΟΛΦ ΜΠΙΡΜΑΝ	

Συνέντευξη στον Στέλιο Κούλογλου	27
Τ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	
ΑΝ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Νίκησε το δυτικό μάρκο	28
Α. ΤΣΙΛΙΧΡΗΣΤΟΥ	
Ο «πόλεμος των ρόδων» στη Σουηδία	30
Α. ΜΠΙΣΤΗΣ	
ΑΡΜΕΝΙΑ: Ξανά στο στόχαστρο του παντουρκισμού	32
Μ. ΚΟΝΔΟΣ	
Ποντίων ανάβαση	35
ΑΤΤΙΛΑ ΑΓΚ	
Αγορά, κοινοβούλιο και πολιτικά κόμματα	38
Κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ	
Ένας νέος εναλλακτικός λογισμός	40
Μ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ	
Προλετάριοι όλων των χωρών, συγκρατήστε με...	43

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Και η κεντροδεξιά είναι εδώ...	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	19
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
ΒΙΒΛΙΟ	47
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Και η κεντροδεξιά είναι εδώ...

...ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ, ο κ. Παπανδρέου ανακάλυψε, με τη συνέντευξή του στο «Βήμα της Κυριακής», ότι οι οριακές πλειοψηφίες —ακόμα και αν είναι «προοδευτικές»— «δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έρχονται»... Και αφού δεν επαρκούν, έπεται ότι ο τόπος αυτός «χρειάζεται, πάνω απ' όλα, κοινωνική συναίνεση, ένα κοινωνικό συμβόλαιο, μια εθνική στρατηγική»...

ΑΠΟ ΤΙ, όμως, θα καθοριστεί η εθνική αυτή στρατηγική; Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ δεν δυσκολεύεται να απαντήσει: Η εθνική στρατηγική λέει, θα καθοριστεί, πρώτον, από την σύνθεση της νέας Βουλής και, δεύτερον, από τις «προγραμματικές θέσεις των κομμάτων». «Κάθε κόμμα —διευκρινίζει ο κ. Παπανδρέου— θα παρουσιάσει τα πρόγραμμά του στον λαό και αυτός θα κάνει τις επιλογές του. Κατόπιν, και βάσει των θέσεων που θα έχουν εκφραστεί, θα δούμε αν μπορεί να γίνει συνεργασία με μια σύνθεση αυτών των θέσεων (...). Αν δεν υπάρξει μια τέτοια σύγκλιση, θα είναι ένα πείραμα εκ των προτέρων αποτυχημένο». Και για να μην αποτύχει το «πείραμα», η σύγκλιση, «είναι απαραίτητο να γίνουν ορισμένες ιδεολογικο-πολιτικές παραχωρήσεις. Είναι σαφές ότι ποτέ ο άλλος δεν θα κάνει δεκτό ολόκληρο το πρόγραμμά σου!».

ΑΛΛΑ ΟΤΑΝ ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ δέχεται ότι «λύση» δεν είναι ούτε οι αυτοδυναμίες, ούτε οι «οριακές πλειοψηφίες» (ακόμα και αν την οριακή αυτή πλειοψηφία αποτελέσουν οι 151 ή 152 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού...), όταν, απαντώντας σε πολύ συγκεκριμένο ερώτημα του συντάκτη του «Βήματος» (του Ι.Κ. Πρετεντέρη), δηλώνει ότι η συνεργασία του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού στις μονοεδρικές «δεν δεσμεύει το ΠΑΣΟΚ για μετεκλογική συνεργ-

γασία», όταν, ακόμα αναγνωρίζει ότι οι διαβόητες «διαχωριστικές γραμμές» (το «φως και το σκοτάδι», που έλεγε ο αλήστου μνήμης Κουτσόγιωργας...) μπορούν —γύρω από ένα τραπέζι— να ξεπερασθούν, κλπ., εξυπακούεται ότι η προοπτική μιας κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ-Νέας Δημοκρατίας είναι όχι μόνο πιθανή, αλλά και εφικτή! Μοναδική επιφύλαξη, από πλευράς Παπανδρέου: Η κυβέρνηση αυτή να μην έχει ως βάση της τον νεοφιλελευθερισμό της κ. Θάτσερ!

ΕΤΣΙ, ΟΜΩΣ, φθάνουμε στα ανοίγματα Παπανδρέου προς Νέα Δημοκρατία ή στην προοπτική ενός κεντροδεξιού σχήματος, το οποίο αποκηρύσσει μεν ο Συνασπισμός, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Κεντροδεξιά απομακρύνεται... Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ —δηλώνει ο Γρ. Φαράκος σε συνέντευξή του στον Μπ. Παπαπαναγιώτου στο «ΕΝΑ»— πρέπει να ξεκαθαρίσει το θέμα αυτό: «Έχει μεγάλη σημασία και για τους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, οι οποίοι ανησυχούν μη τυχόν, αύριο, δουν ότι η ψήφος τους πήγε στη στήριξη μιας κεντροδεξιάς κυβέρνησης». Και η κατακλειδα: «Ένας ισχυρός Συνασπισμός θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά σε κάτι τέτοιο».

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ μιας κεντροδεξιάς κυβέρνησης άρχισε να απασχολεί ακόμα και το συγκρότημα του Ταύρου. Αυτά όλα —γράφουν— τα ακούσαμε και πέρσι... Όμως, καθώς επαναλαμβάνονται και φέτος (είχε, στο μεταξύ, μεσολαβήσει η συνέντευξη Παπανδρέου στο «Βήμα»), καλά θα κάνει η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ «να τα προσέξει, να τα ζυγίσει, να τα μετρήσει στους προβληματισμούς και τις προοπτικές της»! Η σύσταση, φυσικά, είναι περιττή: Ο κ. Παπανδρέου έχει ήδη «ζυγίσει και σταθμίσει» την προοπτική ενός κεντροδεξιού σχήματος —προοπτική η οποία βολεύει και το ΠΑΣΟΚ και τον ίδιο προσωπικά. Και δεν είναι τυχαίο, ασφαλώς ότι παντού όπου εμφανίζεται τις μέρες αυτές ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ —είτε στην ΚΕΔΚΕ, είτε στην ΠΑΣΕΓΕΣ, είτε στον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών, είτε στην ΓΣΕΕ...— συμφωνεί με όλους, στο όνομα, φυσικά, του νέου «κοινωνικού συμβολαίου»! (Είπαμε: Αυτά τα περί «αλλαγής», «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού» και άλλα ηχηρά παρόμοια, είναι καιρός να τα ξεχάσουμε. Τώρα διανύουμε την περίοδο της «Μεταρρύθμισης», όπου ένας αξιοπρεπής, κεντρώος, νηφάλιος Παπανδρέου προσφέρει άνθη και στον βιομήχανο, και στον εργάτη, και στον αγρότη, και στον εφοπλιστή ή —όπως θα έλεγε ο ποιητής— «και στον τετράρχη και στον ληστή»...).

Απομένει η χρονική συγκυρία...

ΠΩΣ ΚΑΙ ΠΟΤΕ, όμως, θα προωθηθεί ένα σχήμα κεντροδεξιάς; Αυτό θα εξαρτηθεί,

ασφαλώς, από τον συσχετισμό δυνάμεων που θα διαμορφωθεί στις 8 Απριλίου. Στην περίπτωση που δεν υπάρξει αυτοδυναμία της Νέας Δημοκρατίας, τότε, κατά την άποψη του Θ. Γεωργακόπουλου (βλέπε και άρθρο του στην «Αυγή» της Τρίτης), μπορεί να παρεμβληθεί ένα «διάλειμμα» είτε με μια νέα Οικουμενική, είτε με μια κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού, που θα κρατήσει ως το φθινόπωρο. Στο διάστημα αυτό, το ΠΑΣΟΚ θα επιδιώξει —κατά τον ίδιο αρθρογράφο— δυο τινά: Πρώτο, να περιθωριοποιήσει την Αριστερά φορτώνοντάς της όλα τα αδιέξοδα και, δεύτερο, να προετοιμάσει το έδαφος, ώστε να γίνουν, μέσα στη Νέα Δημοκρατία, εκείνες οι αλλαγές «που θα καταστήσουν πιο εύκολη τη συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Νέας Δημοκρατίας».

Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, όμως, δεν φαίνεται καθόλου διατεθειμένη να πάρει μέρος σε μια νέα Οικουμενική, η οποία, ούτως ή άλλως, κατά τον αρχηγό της κ. Κ. Μητσοτάκη «δεν λύνει προβλήματα». Συνεπώς θα προτιμήσει να μείνει έξω από το κυβερνητικό παιχνίδι, «δίνοντας τη μάχη της από τα έδρανα της αντιπολίτευσης» —όπως διακηρύσσουν, αυτή τη στιγμή, όλοι σχεδόν οι επιτελείς του κόμματος. Το ερώτημα, ωστόσο, είναι ένα: θα παραμείνει αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας ο κ. Μητσοτάκης, σε περίπτωση που, για τρίτη φορά, δεν κατακτήσει την πολυπόθητη αυτοδυναμία; Αλλά αν δεν παραμείνει, τότε —εξυπακούεται— θα προωθηθούν ευχερέστερα τα σχέδια για μια κεντροδεξιά κυβέρνηση, την οποία φαίνεται να προτιμούν πολλοί ισχυροί παράγοντες, δικοί μας και ξένοι.

ΟΣΟ ΓΙΑ τον Συνασπισμό, θα είναι πολύ δύσκολο να μετάσχει σε μια κυβέρνηση συνεργασίας μόνο με το ΠΑΣΟΚ. Και διότι αντίκειται προς τη διακηρυγμένη θέση του ότι οι καιροί δεν θέλουν ούτε αυτοδυναμίες, ούτε «οριακές πλειοψηφίες» (θέση που αντέγραψε, μέχρι το τελευταίο «ιώτα» ο κ. Παπανδρέου) και διότι, μετά τον σάλαγο που προκάλεσε η συνεργασία του Συνασπισμού με το ΠΑΣΟΚ στις μονοεδρικές, μια νέα ευρύτερη, μετεκλογική συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού, θα δημιουργούσε νέα αναταραχή και νέα πρόσθετα εσωτερικά προβλήματα.

Υποσχεσιολογία και προγράμματα

ΚΑΙ ΕΝΩ Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ συνεχίζουν τον αγώνα ταχύτητας στην προβολή των «ΘΑ» («θα» σας φτάσουμε 100.000 καινούριες θέσεις —ο ένας, «θα» σβήσουμε τα αγροτικά χρέη, ο άλλος...), ο Συνασπισμός έδωσε, την εβδομάδα αυτή, στη δημοσιότητα την εκλογική του διακήρυξη. Η προγραμματική του πρόταση, για την έξοδο από την κρίση και τον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της χώρας

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

τηρίζεται σε επτά άξονες, που είναι, κατά σειρά: Αναδιοργάνωση της οικονομίας - Στήριξη του εισοδήματος και διεύθυνση των δικαιωμάτων των εργαζομένων - Θεσμική δημοκρατική μεταρρύθμιση - Αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης - Αναπροσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος - Ριζική αλλαγή των σχέσεων με το περιβάλλον - Νέα ενεργητική εξωτερική πολιτική. Όσο για την πρόταση κυβερνητικής συνεργασίας, η διακήρυξη υπογραμμίζει ότι «απευθύνεται προς όλες τις πολιτικές δυνάμεις που θα μπορούσαν να συμφωνήσουν με τον Συνασπισμό».

ΣΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ υπάρχει σαφής αναφορά στις εξυφαινόμενες κεντροδεξιές συγκλίσεις, οι οποίες θα έχουν «βαρύτατο τίμημα για τα δικαιώματα των εργαζομένων», ενώ παράλληλα, τονίζεται ότι «ηθε εκλογική ενίσχυση της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ «θα προμοτοήσει» καθώς τον στόχο της αυτοδυναμίας». Η διακήρυξη —και αυτό είναι σημαντικό— γίνεται, επίσης, ένας απολογισμός της συμβολής του Συνασπισμού στην πολιτική ζωή του τόπου, από την ημέρα της ίδρυσής του και, κυρίως, στα πλαίσια των κυβερνήσεων Τζαννετάκη και Ζολώτα.

ΜΕ ΤΗΝ απόφαση της ηγεσίας του Συνασπισμού να συνεργασθεί με το ΠΑΣΟΚ στις μονοεδρικές, μπορεί κανείς να συμφωνεί ή να διαφωνεί. (Ο συντάκτης της στήλης δεν απέκρυψε ότι διαφωνεί). Ωστόσο δεν υπάρχει ζωντανός προοδευτικός άνθρωπος που να μην αναγνωρίζει ότι, μπροστά στις δεξιές αυταρχικές πολιτικές της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ, με όλες τις εκφάνσεις τους —ρουσφετολογία, παραοικονομία, κακοποίηση του δημόσιου τομέα, παρασιτισμός, φοροδιαφυγή, υποτίμηση της νοημοσύνης του λαού, κ.ά.— ο Συνασπισμός παραμένει μια πολύ μεγάλη ριζοσπαστική πολιτική δύναμη που πολλά μπορεί να προσφέρει στον τόπο: Για την διέξοδο από την κρίση, για την αντιμετώπιση των μεγάλων και επίμαχων προβλημάτων της χώρας. Όσο για την «άλλη λύση» —το λευκό, το οποίο πολλοί επικαλούνται— είναι κρινός τόπος ότι απλώς προμοτοεί τη Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ. Και καθώς μας χωρίζουν μόλις 15 μέρες από τις εκλογές, καιρός του «βαλύνει λίθους»...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ.

Παρεμβάσεις

Μετάφραση: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Μια σημαντική μελέτη του Νίκου Πουλαντζά αναδημοσιεύεται σε αυτή την έκδοση, καθώς επίσης και τρεις συνεντεύξεις του.

ΠΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Μετάφραση: ΑΝΤΑΙΟΣ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ

Η προβληματική του Ινγκράο για την κρίση εκφράζει μια απόπειρα θεωρητικής αναγωγής και σύνθεσης της καθημερινής πολιτικής του μεγαλύτερου κομμουνιστικού κόμματος εκτός εξουσίας.

ΛΟΥΪ ΑΛΤΟΥΣΕΡ

Στοιχεία αυτοκριτικής

Μετάφραση: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Πέντε δοκίμια του Λουί Αλτουσέρ, χαρακτηριστικά για τον ισχυρά αυτοκριτικό τους χαρακτήρα, τα οποία μνημειώνουν τον βαθιά ανήσυχο τρόπο σκέψης του.

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία.

Ανάλυση του δυτικού συστήματος εξουσίας

Μετάφραση: ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΛΗΣ

Πρόλογος: ΣΠΗΛΙΟΣ

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο συγγραφέας ασχολείται με κεντρικά ζητήματα της θεωρίας περί Κράτους, όπως είναι η σχέση της κυρίαρχης τάξης με την οικονομία και την πολιτική, η φύση και ο ρόλος του Κράτους και η σχέση τους με την «κρατική ελίτ».

ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Μετάφραση - Επιμέλεια: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Τρία δοκίμια - δείγματα γραφής των πρόσφατων αναζητήσεων στο χώρο του δυτικού μαρξισμού, που έχουν σαν κύριο αντικείμενο το πρόβλημα της θεωρητικής υπόστασης και των πρακτικών συνεκδοχών της πολιτικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ημερο δολοφονητής

ΤΕΤΑΡΤΗ 14.3.90

ΤΡΙΤΗ 20.3.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 14.3.90

Η εβδομάδα τούτη απαιτεί ηρεμία και ανάταση. Κλείστε την τηλεόραση, συντονίστε το ραδιόφωνό σας στο Γ' Πρόγραμμα, φτιάξτε μυρωδάτο καφέ, ξαπλώστε στην πολυθρόνα σας, οβήστε το τσιγάρο. Έτοιμοι; Ξεκινάμε.

Ο κ. Φλωράκης ανακοίνωσε επισήμως τη συνεργασία ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού στις πέντε μονοεδρικές. Πέντε δάχτυλα κάνουν ένα φάσκελο: πέντε αλλαξοεδριές τι μας κάνουν;

Αυξήσεις: 20% στα ταξί,

12,5% στη ζάχαρη, 15% στα πλοία, 15% στους γιατρούς, 15% στα φορτηγά. Εκπτώσεις στα ήθη γενικώς και ιδιαιτέρως στα πολιτικά.

Κι ενώ η κατάσταση στους δρόμους της Αθήνας είναι ως εάν είχαν μονίμως απεργία οι οδοκαθαριστές, οι συνδικαλιστικοί τους εκπρόσωποι απειλούν με «δεινά» και «επανάσταση» εάν παραχωρηθεί σε ιδιωτικές εταιρείες η καθαριότητα.

Τμήμα Οικολογίας οργάνωσε η ΝΔ και αναμένεται,

για αντιπερισπασμό να ιδρυσουν Τμήμα Νέας Δημοκρατίας οι Οικολόγοι.

ΠΕΜΠΤΗ, 15.3.90

Παγκόσμια Ημέρα Καταναλωτή σήμερα αλλά οι χθεσινές αυξήσεις μας έκοψαν τη φόρα.

Την περασμένη εβδομάδα δολοφονήθηκε ο δεκαπεντάχρονος Πρεβεζάνος, σήμερα άλλος αστυνομικός σκοτώνει τη γυναίκα του. Αν αρχίσουν να σκοτώνονται μεταξύ τους, ίσως τους αφοπλίσουν επιτέλους.

Ο κ. Μητσοτάκης υπόσχεται 100.000 νέες θέσεις εργασίας και αφορολόγητες συντάξεις. Ο κ. Παπανδρέου δηλώνει πως όλη η εξουσία θα μεταβιβαστεί στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο υπουργός Γεωργίας κ. Λιάπης δηλώνει πως είμαστε «κοινωνία σχιζοφρενών».

Χωρίς αντίπαλο ο Μ. Γκορμπάτσφ εκλέγεται πρώτος πρόεδρος της Σοβιετίας.

ΦΙΦΑ, ΕΠΟ, Δημητριάδης, Σφακιανάκης, Ζουμπογιώργος, Αλημίσης και άλλοι επιφανείς άγνωστοι καταλαμβάνουν σελίδες επί σελίδων στις εφημερίδες και ώρες επί ωρών στα κανάλια. Αν έχετε καταλάβει τι γίνεται, ενημερώστε με.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 16.3.90

Κυκλοφόρησε ο προηγούμενος ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ. Αν δεν τον προλάβετε, υπάρχουν ακόμη μερικά αντίτυπα στα γραφεία μας. Βιαστείτε.

Μόλις άκουσε τα νέα για τον χθεσινό αστυνομικό ο Μ. Σπανάκης από την Κρήτη είπε «αυτός είναι άντρας» και δολοφόνησε τη γυναίκα του και το γιο του. Κρίμα που δεν τον είχαν προσλάβει στην αστυνομία.

«Το μόνο που θα απομείνει από τη Φαραντούρη είναι η φωνή της, που πίσω της είμαι Εγώ» δήλωσε μετριοφρόνως ο κ. Θεοδωράκης.

Καίτοι βρισκόμαστε πλέον στη Σαρακοστή οι κοινοί υποψήφιοι ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού στις μονοεδρικές θα μασκαρευτούν σε ανεξάρτητους.

Χάριν των κομμάτων καταργείται το μονοπώλιο της Ολυμπιακής στις εσωτερικές αερογραμμές —μπορούν να μεταφέρουν με τσάρτερ τους ψηφοφόρους τους.

Με 800.000 δρχ. εξαγόρασε τον πυροβολισμό του κατά της κ. Κοζανιτά ο ηθοποιός Γ. Γκιωνάκης. Αν ήταν αστυνομικός θα είχε αθωωθεί.

Ήθελα να πάω και στους Χαιρετισμούς σήμερα αλλά δεν πρόλαβα. Την άλλη εβδομάδα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 17.3.90

Στη λαϊκή της Καλλιδωριού το

ΠΑΣΟΚ είχε πιάσει τη γωνία Εμμ. Μπενάκη ο Συνασπισμός τη Ζωοδόχου Πηγής. Η ΝΔ δεν εμφανίστηκε αλλά η απουσία της δεν ήταν περισσότερο αισθητή από την παρουσία των άλλων. Για δυο ώρες περπατάγαμε πάνω-κάτω με τον Σωτήρη, ανάμεσα στις πραμάτειες των Ποντίων, τους πάγκους των μανάβηδων, τις γλάστρες των ανθοπωλών. Αγοράσαμε διπλές από τον Γούνη, σπανηκόπιττα από τον Ασημακόπουλο —το γιασούρτι δεν ήταν έτοιμο. Φιλοσοφήσαμε για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της ανθρωπότητας και τα βρήκαμε. Σε ένα δεν καταλήξαμε: αν, όταν γίνω εκατομμυριούχος, θα αγοράσω το παλιό δημοτικό σχολείο στη Μεθώνη ή το μισογκρεμισμένο σπίτι του Λαπαθιώτη. Έχω λίγο καιρό ακόμη να το σκεφθώ.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 18.3.90

Ο κ. Μητσοτάκης ομιλεί στη Θεσσαλονίκη υπέρ του κόμματός του, ο κ. Ζολώτας ομιλεί από τηλεόρασης κατά του κ. Μητσοτάκη, ο κ. Φλωράκης στη Φρανκφούρτη ομιλεί υπέρ του Α. Παπανδρέου και ο τελευταίος στο ΒΗΜΑ ομιλεί υπέρ της συνεργασίας με τους νεοδημοκράτες —διότι «απαιτούνται ισχυρές πλειοψηφίες» και ο κύκλος κλείνει.

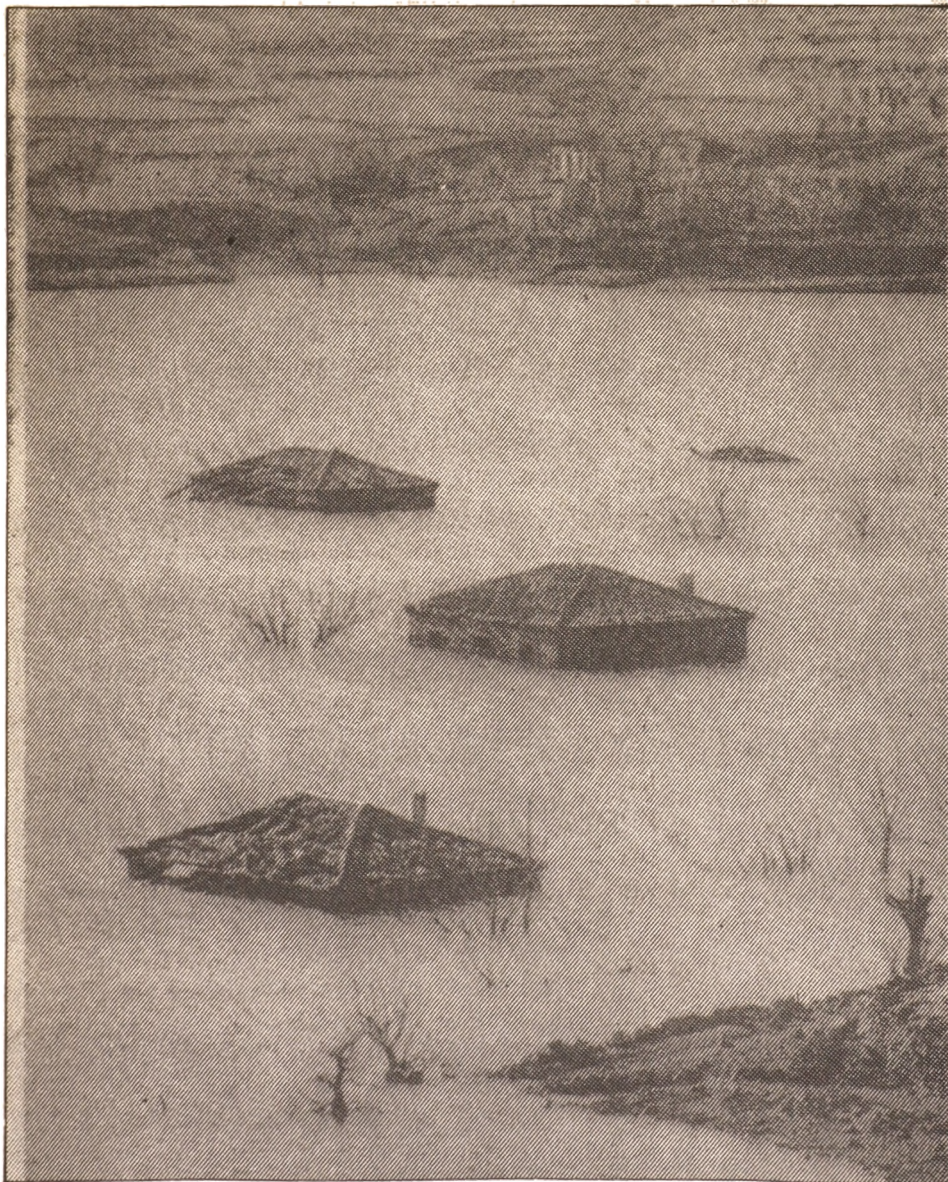
Ομιλεί και κάποιος κ. Κιάππε περί ΦΙΦΑ, ΕΠΟ, Δημητριάδη, Ζουμπογιώργου αλλά αγνώω σε ποιο σημείο του κύκλου εντάσσεται.

Από το 1933 είχαν να ψηφίσουν ελευθέρως οι Ανατολικογερμανοί και προτίμησαν σήμερα τους συντηρητικούς εν γένει με 64% —εξων 48% στους δεξιούς και 16% στους κρυπτοκομμουνιστές.

Και η μεν επιτυχία των Χριστιανοδημοκρατών ερμηνεύεται από το γεγονός ότι ο ηγέτης τους Ντε Μέζιερ ήταν μουσικός: οι Γερμανοί δεν ήθελαν να υστερήσουν έναντι του συγγραφέα των Τσεχολοβάκων. Το 16% που έλαβαν οι κρυπτοκομμουνιστές αποτελεί μυστήριο σε σχέση με το 99% που ελάμβαναν παλαιότερα.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 19.3.90

Ο κ. Κιάππε, κυριαρχεί στην ειδησεογραφία. Αυτός, λέει, έγραψε την επιστολή που η «Ελευθεροτυπία» αποδίδει στην σύζυγο του Δημητριάδη αλλά τον απείλησαν με πιστόλια για να το κάνει —άγνωστο αν η κ. Ορνέλα Μούτι ή η κ. Χιούπι, συνοδοί του κ. Μπλάτερ ο οποίος είναι κουμπάρος του κ. Σφακιανάκη, που για άγνωστους λόγους τσακώθηκε με τον Φ. Συρίγο. Κάπου εκεί ανακατεύονται Φύριοι-Μύριοι περιεργοί που περιστρέφονται γύρω από τον κ. Μυλωνά που, ως υπουργός Πολιτισμού, δεν

Δυστυχώς, δεν είναι πλημμυρα. Το χωριό που είχε καλυφεί η τεχνητή λίμνη του Μόρνου παίρνει εκδίκηση αναδυόμενο λόγω ανομβρίας.

μπορούσε βέβαια παρά να είναι αρμόδιος και για το ποδόσφαιρο. Εν τω μεταξύ διάφοροι μηνύουν διαφόρους και κάποιος Ζουμπογιώργος μας βεβαιώνει ότι «θα είναι σύντομα δικαιωμένος στη συνείδηση» μας, πάλλευκος στο μετερίζι του ποδοσφαίρου, παρά το γεγονός ότι πλαστογράφος δεν είναι η γυναίκα του Δημητριάδη αλλά η αρραβωνιάρα του Κιάππε ως προς την αντιγραφή και η μητέρα του ως προς την υπογραφή. Εν τέλει όμως δεν φταίνε για όλα οι γκόμενες, όπως προς στιγμήν νομίσате, αλλά ο Βαρδινγιάννης, ο οποίος είναι πασόκος αλλά θέλει να εξοντώσει τον Γιδόπουλο που κι αυτός είναι πασόκος όπως και ο Θαλής, ο Ηρακλής, ο Επαμεινώνδας, η γυναικολόγος Νανά (που στην πραγματικότητα κάνει βιζιτες στο «Μεριντιέν»). Κάποιοι από αυτούς ήσαν και στην υπόθεση «Ασπίδα». Το σημαντικό είναι πως, με όλα αυτά, ουδείς ενδιαφέρεται για τις εκλογές και τσάμπα σπαταλούν τα κόμματα τα 4 δις που πήραν εκτάκτως από τον κρατικό κορβανά.

ΤΡΙΤΗ, 20.3.90

Δεν είμαι απολύτως σίγουρος ότι όλα όσα κατάλαβα και σας έγραψα είναι σωστά —το βέβαιο είναι ότι ο κ. Κιάππε διαφεύγει στην ωραία Ζυρίχη όπου προς στιγμήν τον συλλαμβάνουν και μετά τον αφήνουν διότι εν τέλει δεν είναι Έλλην αλλά Ολλανδός με αυστριακό διαβατήριο. Η μνηστή του πάντως κλαίει σπαρακτικά ενώ η μνηστή του Δημητριάδη χαιρείται. Όλοι ζητούν εκατοντάδες εκατομμύρια αποζημιώσεις από την «Ελευθεροτυπία» —η οποία τώρα ισχυρίζεται ότι ξεσκέπασε τον πλαστογράφο της επιστολής που η ίδια ισχυριζόταν ότι είναι γνήσια. Πέραν αυτών ο κ. Μητσοτάκης δηλώνει ότι θα ξαναγοράσει τα Μιράζ και τα Εφ-16 διότι αγοράστηκαν με μίζες και συμφέρει αυτή η ιστορία. Ο Συνασπισμός προτείνει επτά άξονες για συνεργασία, αντιστοίχου αξίας με τις έξι προϋποθέσεις συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ. Στη Σοβιετία η Κα-Γκε-Μπε επιφορτίζεται να αντιμετωπίσει την ανεξαρτησία της Λιθουανίας —θα μας απασχολήσει και στο μέλλον το θέμα αυτό. Το σημαντικότερο γεγονός σήμερα είναι βεβαίως ότι τελειώνει επίσημως ο Χειμώνας. Από αύριο Άνοιξη. Αλλά τώρα που εισήλαμε, λόγω του γνωστού θερμοκηπίου, στη διακεκαυμένη ζώνη αμφιβάλλω αν θα καταλάβουμε τη διαφορά. Το σημαντικό είναι να βρέξει λιγάκι, να θυμηθούμε τι θα πει βροχή, κεραυνός, αστραπή, βροντή, σύννεφο, νεροποντή, μπόρα, καταιγίδα, υετός, —ακόμη και πλημμύρα. Νερό, λίγο νεράκι.

**Ο ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ**

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Δεκαπέντε ημέρες πριν τις εκλογές στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και στα ραδιοτηλεοπτικά δελτία ειδήσεων τα ποδοσφαιρικά κατέχουν κυρίαρχη θέση —τέτοιο πράγμα, απ' όσο θυμάμαι, δεν έχει ξαναγίνει. Πίσω από τα ποδοσφαιρικά αναδεικνύεται βέβαια και η πολιτική —διαμάχη πασοκικής ΕΠΟ με νοεδημοκράτες διαιτητές— αλλά το ποδόσφαιρο δεν είχε αποτελέσει ποτέ ως τώρα τον προνομιούχο χώρο για προεκλογικές πολιτικές συγκρούσεις.

Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται ούτε καν γι' αυτό, δηλαδή δεν επέλεξε το ΠΑΣΟΚ ή η ΝΔ το ποδόσφαιρο σαν χώρο καθοριστικής πολιτικής αναμέτρησης όπως παλιότερα είχε επιλεγεί το σκάνδαλο Κοσκωτά ή τα οικονομικά του κ. Μητσοτάκη. Απλώς, οι συγκρούσεις για την οικονομική πολιτική, για την «αγορά του αιώνα», για την κάθαρση, για τα εθνικά θέματα, για την ανάπτυξη, για την οικολογία δεν συγκινούν κανένα. Ουδείς ενδιαφέρεται σοβαρά γι' αυτές, γιατί κανείς δεν βλέπει ποιες είναι οι διαφορές των κομμάτων. Κι έτσι η αντιπαράθεση Ζουμπογιώργου - Δημητριάδη παίρνει τις διαστάσεις της πάλαι ποτέ αναμέτρησης Παπανδρέου - Μητσοτάκη, διότι στο ποδόσφαιρο διακυβεύονται, πλέον, για το κοινό αίσθημα, περισσότερα από όσα διακυβεύονται στην πολιτική. Αν το σκάνδαλο των «στημένων αγώνων» (ή των «στημένων καταγγελιών») είχε εμφανισθεί λίγο πριν τις εκλογές του '81, του '85 ή του '89 δεν θα είχε ξεπεράσει τις αθλητικές σελίδες και ο κ. Κιάππε θα εξακολουθούσε να παραμένει γνωστός μόνος στους ειδήμονες.

Λογικό είναι να εξελιχθούν τα πράγματα έτσι: ο Συνασπισμός απευθύνεται προς «όλες τις πολιτικές δυνάμεις που θα μπορούσαν να συμφωνήσουν μαζί μας», ο κ. Παπανδρέου δηλώνει πως «δεν αρκούν ούτε αυτοδυναμίες, ούτε οριακές πλειοψηφίες», στην αυτοδυναμία της ΝΔ δεν πιστεύει ούτε ο κ. Μητσοτάκης, —άρα οι «μεγάλες αναμετρήσεις» τελειώσαν και όσα έγιναν με τις κυβερνήσεις Τζαννετάκη και Ζολώτα δεν αποτελούν παρά το προεϊκασμα μεγάλων και μονιμότερων συμμαχιών και επομένως προς τι το πάθος και ο αλληλοσπαραγμός των οπαδών; Το ΠΑΣΟΚ, η ΝΔ, ο Συνασπισμός, η ΔΗΑΝΑ μπορούν πλέον να συγκυβερνήσουν με διάφορους συνδυασμούς μεταξύ τους. Ο Ολυμπιακός, ο ΠΑΟ, η ΑΕΚ, ο ΠΑΟΚ δεν γίνεται να μοιραστούν το πρωτάθλημα: κάποιος θα το κερδίσει κάποιος θα χάσει. Ούτε είναι δυνατό όλοι οι τζογαδόροι να «πιάσουν» δεκατριάρα: όσοι «στήνουν παιχνίδια» γι' αυτούς είναι τα δεκατρία —ή και τα πρωταθλήματα,

οι αγώνες στο εξωτερικό, τα πολλά χρήματα. Στο ποδόσφαιρο φαίνεται να «παίζονται» περισσότερα σε σχέση με την πολιτική καθ' εαυτή.

Τούτη η αποκλιμάκωση της πολιτικής έντασης, αυτή η ασάφεια των διαχωριστικών γραμμών ανάμεσα στα κόμματα, δεν θα ήταν κακή αν δεν συνοδευόταν από ένα άλλο εξαιρετικά δυσάρεστο φαινόμενο —με το οποίο δεν είναι βέβαιο πως δεν έχει σχέση αιτίας/αιτιατού: με την ασάφεια του διαχωρισμού των εποχών. Μπορεί οι αστρονόμοι να ισχυρίζονται ό,τι θέλουν αλλά το πετσί μας δεν κατάλαβε πως διασχίσαμε την εαρινή ισημερία, πως από τον χειμώνα περάσαμε στην άνοιξη. Ούτε πέρυσι, ούτε φέτος.

Τα θερμόμετρα, τα βροχόμετρα, τα υγρόμετρα, τα ανεμόμετρα κι όλα τα άλλα που διαθέτουν οι μετεωρολόγοι δεν καταγράφουν διαφορετικές τιμές τον Φεβρουάριο και τον Απρίλιο. Οι ντουλάπες έχουν πάθει σύγχυση: τα «ντεμί σαιζόν», ενδύματα ποτέ δεν αποσύρθηκαν, τα βαρειά χειμωνιάτικα ρούχα αδικώς σχεδόν βγήκαν από την ναφθαλίνη. Οι Αλκυονίδες ημέρες άρχισαν με την πρωτοχρονιά και θα τελειώσουν φαίνεται μαζί με το 1990. Οι ισημερίες μπερδεύτηκαν με τα Ηλιοστάσια —ίσως κινδυνεύουν και τα Ζώδια πια να χάσουν τις διαφοροποιητικές τους δυνάμεις και (τι Αιγόκεροι, τι Ταύροι) όλοι το ίδιο θα είμαστε.

Οι οπαδοί των γεωγραφικοκλιματικών ντετερμινισμών δεν θα έχουν κανένα διασταγμό να αποδώσουν την ισοπέδωση των κομμάτων στην ισοπέδωση των εποχών. Ακόμη και την περεστρόικα και την κατάρρευση των ανατολικοευρωπαϊκών καθεστώτων: όταν οι εποχές εξαφανίζονται και οι μήνες γίνονται ίδιοι, πώς να μη γίνουν οι άνθρωποι, τα κόμματα, τα καθεστώτα; Μπορεί όμως να ισχύει και τ' ανάποδο: η Γαία, ο μυθικός οικολογικός ζωντανός οργανισμός που αγκαλιάζει το νεκρό αστρονομικό σώμα Γη κατάλαβε πως οι άνθρωποι γίνονται ίδιοι και διαμόρφωσε το κλίμα καταλλήλως. Τούτη η ερμηνεία πάσχει βέβαια —διότι οι ποδοσφαιρικές διαφοροποιήσεις παραμένουν.

Ανεξαρτήτως ερμηνείας, είναι εξαιρετικά κουραστικό και κόμματα και μήνες να μοιάζουν τόσο μεταξύ τους. Όσοι δεν αρέσκονται στις ομοιότητες και δεν εμπνέονται από τις ποδοσφαιρικές συγκρούσεις, πρέπει να βρουν άλλα πεδία συγκινήσεων που να ειδοποιούν, να σηματοδοτούν, να δίνουν νόημα και περιεχόμενο στον λόγο και την πράξη.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Δεξιά αδιέξοδα

Έχοντας αυτοπαγιδευθεί στο θέμα της αυτοδυναμίας ο κ. Μητσοτάκης πελαγοδρομεί ανάμεσα στην προεκλογική ανέξοδη υποσχесιολογία και τον εύκολο εντυπωσιασμό.

Θα περίμενε κανείς από ένα κόμμα που φιλοδοξεί να κυβερνήσει τη χώρα αυτοδύναμα να προβάλει το δικό του πρόγραμμα και τις δικές του συνταγές για τη θεραπεία των σοβαρών προβλημάτων της χώρας, ιδιαίτερα της οικονομίας. Όμως, πέρα από ορισμένες γενικολογίες, επί του συγκεκριμένου ουδέν. Ο κ. Μητσοτάκης και η «Νέα Δημοκρατία» δεν τολμούν να εκστομίσουν το περιεχόμενο των συγκεκριμένων μέτρων που συνεπάγεται η οικονομική φιλοσοφία και πολιτική του κόμματος πόσο μάλλον το ποιοι θα την πληρώσουν και γιατί και με ποια πιθανά ανταλλάγματα.

Τέτοια ατολμία και κρυψινόια δεν συμβαδίζει βέβαια με την εικόνα του «δυναμισμού», της «αποφασιστικότητας» και της «εμπιστοσύνης» που θέλει να δώσει ένα κόμμα που επιδιώκει για τρίτη κατά σειρά εκλογική αναμέτρηση την πολυπόθητη *αυτοδυναμία*.

Ο κ. Μητσοτάκης δεν είναι πειστικός και προσπαθεί απεγνωσμένα να συγκαλύψει τις πραγματικές επιπτώσεις των προτάσεων για τη λύση του οικονομικού προβλήματος.

Το ίδιο βέβαια πράττουν και τα άλλα κόμματα που περιορίζονται κι αυτά σε γενικόλογες τοποθετήσεις.

Αλλά αυτό δεν αποτελεί άλλοθι για ένα κόμμα το οποίο υποτίθεται ότι αποτελεί την έδρα του οικονομικού ορθολογι-

σμού και θέλει να λέει «την αλήθεια» για τη σημερινή κατάσταση.

Πώς συμβιβάζονται οι υποσχέσεις περί αφειδών κοινωνικών παροχών με την ανάγκη λιτότητας και περιορισμού των δημοσίων ελλειμμάτων;

Από πού και πώς θα μειωθούν τα ελλείμματα και τα μέτρα για την εξυγίανση της οικονομίας θα έπρεπε να αποτελούν το επίκεντρο του προεκλογικού διαλόγου. Αντί γι' αυτό το εκλογικό σώμα βομβαρδίζεται με νέες υποσχέσεις και αοριστολογίες.

Ο κ. Μητσοτάκης διαβλέποντας το ανέφικτο της αυτοδυναμίας τα παίζει όλα για όλα. Αλλά το αδιέξοδό του είναι φανερό.

ΣΕΒ-αστές απόψεις

Μετά τους βρακοφόρους Κρήτες και την εργατιά της Ελευσίνας ο κ. Παπανδρέου επισκέφθη τους φρακοφόρους του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών για να σχεδιάσει από κοινού τη νέα σοσιαλιστική πολιτική του. Ουδέν μεμπτόν.

Είμαστε βέβαιοι ότι οι Έλληνες βιομηχανοί θα τον άκουσαν με προσοχή, ιδιαίτερα στα περί «κοινωνικού συμβολαίου», σύνθημα με το οποίο το ΠΑΣΟΚ δεν παραιτείται να κοσμεί τις γιγαντοαφίσες του. Κοινωνικό συμβόλαιο, για όσους δεν γνωρίζουν, είναι η εργασιακή ειρήνη στο πλαίσιο μιας «σαφούς εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής» που ταυτόχρονα θα εγγυάται και το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων. Η ιδιωτική πρωτοβουλία θα αποτελέσει την «αιχμή του δόρατος» στη μάχη του σκληρού ανταγωνισμού που φέρνει το 1992.

Ο ΣΕΒ δεν είχε βέβαια λόγους να διαφωνήσει. Και την άλλη μέρα ο κ. Παπανδρέου επισκέφθη τον έτερο εταίρο του κοινωνικού συμβολαίου, τη ΓΣΕΕ — οι προτεραιότητες έχουν σημασία — για να της εξηγήσει την εργασιακή ειρήνη χωρίς να την αποθαρρύνει ταυτόχρονα από τους διεκδικητικούς της στόχους.

Επομένως, ό,τι θέλετε παίρνετε. Ανάπτυξη χωρίς ανεργία, εργασιακή ειρήνη με διεκδικήσεις, πληθωρισμό και διατήρηση του πραγματικού εισοδήματος. Όλοι ικανοποιημένοι.

Αλλά ο κ. Παπανδρέου, το ΠΑΣΟΚ με

τον κ. Τσοβόλα, που οδήγησαν την οικονομία της χώρας στο χείλος του γκρεμού δεν μπορούν πλέον να λανσάρονται ως θαυματοποιοί. Η εποχή αυτή πέρασε ανεπιστρεπτί. Οι συνταγές για την οικονομική ανασυγκρότηση που κυκλοφορούν και που έχουν την έγκριση διεθνών οργανισμών δεν υπόσχονται παρά σκληρή λιτότητα: ιδρώτα και δάκρυα. Ποιον προσπαθεί να παραπλανήσει ο κ. Παπανδρέου;

ΣΥΝ:

Ψήφος γιδοπροβάτων

Στις μονοεδρικές φαίνεται πως, επειδή το εκλογικό σύστημα λειτουργεί πλειοψηφικά, οι ψηφοφόροι από πολίτες εκπίπτουν στην τάξη της αγέλης - αμνών, εριφίων ή βοειδών, δεν έχει σημασία.

Τώρα, πώς γίνεται να εκπίπτουν σε τέτοιας λογής τετράποδα, αυτό μπορούν να το εξηγήσουν οι «ποικιλώνυμες ηγεσίες», και πρώτη απ' όλες εκείνη της Αριστεράς: «ναι, υπάρχουν τοπικές αντιδράσεις στην υποψηφιότητα του εκ ΠΑΣΟΚ Τσιγαρίδα» (σ.σ. στην Ευρυτανία), ο οποίος θα υποστηριχθεί και από το Συνασπισμό, διότι «οι Ευρυτάνες ενδιαφέρονται... για τα γίδια και τα πρόβατα», είπε περίπου ο κ. Φλωράκης απαντώντας σε σχετική ερώτηση (για την ιστορία: ο κ. Τσιγαρίδας είχε προωθήσει ρυθμίσεις για βοσκοτόπους, που έστελναν τα γιδοπρόβατα να βοσκήσουν παραλία μεριά...).

Λοιπόν διαλέξτε: οι πολίτες της Αριστεράς αντιδρούν με τη σκέψη στραμμένη στα γιδοπρόβατα ή στο τι θα φέρει αργότερα η συμφωνία-πακέτο της ηγεσίας τους με το ΠΑΣΟΚ για κοινούς — έστω και κομματικά κατανομημένους — υποψηφίους στις πέντε μονοεδρικές;

Ακόμα κι αν οι Ευρυτάνες, έχουν στο μυαλό τους μόνο τα... γιδοπρόβατα, ποιος είπε στον κ. Φλωράκη ότι μπορεί να λέει ό,τι τον βολεύει προκειμένου να συγκαλύψει υπαρκτότατα πολιτικά προβλήματα που ήρθαν στην επιφάνεια μετά την προσέγγιση του ΣΥΝ με το ΠΑΣΟΚ; Ποιος είπε στον κ. Φλωράκη ότι μπορεί να γίνεται τιμητής της συνείδησης των οπαδών του ΣΥΝ, ευτελίζοντας την ευαισθησία τους σε ούτε καν συντεχνιακή διαμαρτυρία περί των των κτηνών τροφή;

Μήπως ο κ. Φλωράκης απέκτησε ξαφνικά τόσο... γερό στομάχι που να χωνεύει ακόμα και τους αλληλόχρεους λογαριασμούς των λογής-λογής κομματάρχων, και βαρώνων του ΠΑΣΟΚ (βλ. Τσιγαρίδας, π.χ.). Αυτούς τους λογαριασμούς ακριβώς γροσουπογράφει ο πρόεδρος του Συνασπισμού με το να μην τον απασχολεί καθόλου αν ο υποψήφιος, για τον οποίο θα καλέσει τους αριστερούς ψηφοφόρους να δώσουν την ψήφο τους, ανταποκρίνεται σε στοιχειώδεις προϋποθέσεις μιας ορθής και σοβαρής κοινοβουλευτικής συμπεριφοράς.

Και κάτι τελευταίο: οι περίφημες «τοπικές κοινωνίες» των Λ. Κύρκου αποφασίζουν για τους υποψηφίους, ή η γραφειοκρατία του κόμματος στο «κέντρο».

ομολογημένες ήδη σε λογικές «κεν-
ικού πολιτικού ρόλου»;
Όχι τίποτε άλλο, αλλά πάει πολύ και
εμπαιζουν και να περιγελούν αυτούς
υ εμπαιζουν. Τι είναι η ηγεσία του ΣΥΝ,
λικά. Σταυλάρχες —και μάλιστα σε ξέ-
υς σταύλους;

ΝΤΕΧΟΥΝ...

Ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ κ. Φα-
κος σε συνέντευξή του στο περιοδικό
Α είπε μεταξύ άλλων ότι ακόμα δεν έ-
κλείσει χρόνο στη θέση του και τα
οβλήματα δεν τον αφήνουν να σκε-
εί αν χρειάζεται να φύγει ακόμα. «Έ-
την αίσθηση ότι πρέπει να αντέχω α-
ια, έχω τη γνώμη ότι αντέχω», είπε.
Οπως αντέχουν, άλλωστε και άλλοι.
τοιος αντέχει πιο πολύ.
Γην αντοχή τους βέβαια ουδείς αμφι-
ήτησε. Η Αριστερά όμως τους αντέχει
λο; Θα το δείξουν οι εκλογές.

εφοσκεπής Ελλάδα

Ξεπέρασε κάθε προηγούμενο η ατμο-
αιρική ρύπανση στο πολεοδομικό
γκρότημα της Θεσσαλονίκης ενώ στην
ήνα ακόμα συζητούνται τα μέτρα περι-
υ νέφους.

ΜΗΝ ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΕΣΤΑΙ ΦΙΛΕ ΜΟΥ!
ΑΚΟΜΑ ΚΙ ΑΝ Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΜΑΣ
ΨΗΦΙΖΕ ΑΥΤΟΝ ΠΟΥ ΘΕΩΡΕΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ
ΠΑΛΙ ΤΑ ΙΔΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΘΑ 'ΧΑΜΕ!...

Η σκοτεινή πλευρά του ποδοσφαίρου

Εμβρόντητη —ίσως μην είναι η πλέον
κατάλληλη λέξη— παρακολουθεί παρα-
μονές των εκλογών η κοινή γνώμη την ι-
στορία με τα στημένα «ματς», που ξεκί-
νησε με την αποκάλυψη μιας επιστολής
με την υπογραφή του διαιτητή Δημη-
τριάδη από την «Ελευθεροτυπία».

Λίγο αργότερα ο υπεύθυνος διεθνών
σχέσεων της ΕΠΟ Κώστας Κιάππε —ο
πιο σημαντικός μάρτυρας στην υπόθε-
ση— που σύμφωνα με τα όσα είπε
—αυτός έγραψε την επιστολή προς τη
ΦΙΦΑ και έβαλε την υπογραφή Δημη-
τριάδη υπό την απειλή περιστρόφων κά-
ποιων σκοτεινών τύπων με επικεφαλής
έναν «Θαλή» απέδρασε στην Ελβετία, ε-
νώ είχε προηγηθεί πολύωρη κατάθεση
του ίδιου στον Εισαγγελέα και της μνη-
στής του, η οποία όπως είπε ο Κιάππε
στον υπουργό Πολιτισμού μετέφρασε
την επιστολή που του έδωσαν στα ελλη-
νικά οι «σκοτεινοί τύποι».

Ακολούθησε νέο σήριαλ αναζήτησης
του Κιάππε στην Ζυρίχη, ο οποίος αφού
επαναλαμβάνει στους δημοσιογράφους
τα όσα περί «Θαλή» είχε πει, τα αναιρεί
ξαφνικά πάλι όλα και λέει ότι είναι το ε-
ξλαστήριο θύμα και καταγγέλλει σαν
«ιθύνων νου» τον αντιπρόεδρο της ΕΠΟ
κ. Νίκο Ζουμπογιώργο ο οποίος κατά
τον Κιάππε: «τα έχει κάνει όλα αυτά για
να καθαρίσει με τους διαιτητές». Ο κ.
Ζουμπογιώργος απαντώντας σε αυτά

δήλωσε ότι με τα όσα λέει (ο Κιάππε)
«διαπιστώνω ότι εμπίπτει στην αρμο-
διότητα των ψυχιάτρων...».

Αυτό πάντως που φαινόταν σαν συμ-
πέρασμα μέχρι την Τετάρτη ήταν ότι ο
Κιάππε δεν ενήργησε αυτοβούλως —αν
και ουδείς μπορεί να έχει εμπιστοσύνη
στην αξιοπιστία του αφού άλλα έλεγε
στις 1 και άλλα στις 2, αλλιώς τα παρου-
σίαζε το μεσημέρι και διαφορετικά το
βράδυ. Το δεύτερο είναι ότι η περίφημη
επιστολή άνοιξε ένα τεράστιο απόστη-
μα στο χώρο του ποδοσφαίρου που ό-
πως σημειώναμε και στο προηγούμενο
τεύχος πολύ φοβούμαστε ότι αποτελεί
την κορυφή του παγόβουνου για τα όσα
συνέβησαν ή συμβαίνουν στο χώρο του
ποδοσφαίρου.

Όπως φαίνεται η υπόθεση θα έχει
και συνέχεια την οποία δεν μπορεί κα-
νείς να προεξοφλήσει. Όμως αν δεν υ-
πάρξει συγκάλυψη και η πολιτεία και οι
αρχές προχωρήσουν στη διερεύνηση ό-
λων των πτυχών της υπόθεσης «ΜΑΤΣ-
ΣΙΚΕ», θα χρειασθούν ριζικά μέτρα στο
χώρο του ποδοσφαίρου και γενικότερα
του αθλητισμού, για να αποκαταστα-
θούν στοιχειώδεις λειτουργίες. Διαφο-
ρετικά θα υπάρχουν τα ίδια και χειρότε-
ρα, διότι, αν κρίνουμε πίσω από τις
γραμμές, κάθε άλλο «παρα πλαστογρα-
φημένες» είναι οι καταγγελίες που πε-
ριέχονται στην περίφημη επιστολή που

φέρει την υπογραφή «Δημητριάδης» και
εγγράφη από κύκλωμα όπως υπονοεί ο
Κιάππε.

Η σκοτεινή πλευρά στο χώρο του πο-
δοσφαίρου σιγά-σιγά αρχίζει να φαίνε-
ται. Να δούμε τι ακόμα θα φανεί και αν
οι «φωτεινοί προβολείς» που φωτίζουν
κάθε Κυριακή τα γήπεδα θα καλύψουν
τον βρώμικο κόσμο του...

ΥΓ. Την Τετάρτη είδε το φως μια κασέτα
που περιέχει σύμφωνα με τις εφημερί-
δες που την δημοσιοποίησαν («Ελ. Τύ-
πος» - «Αυριανή») συνομιλία του δημο-
σιογράφου Φ. Συρίγου της «Ελευθερο-
τυπίας» με κάποιον πρόεδρο και αφορά,
όπως γράφουν οι ίδιες εφημερίδες, α-
πόπειρα να στηθεί ο αγώνας Άρη-ΠΑΟΚ
στο μπάσκετ το 1984. Φαίνεται ότι άρχι-
σαν να βγαίνουν «μαχαίρια». Η συνέ-
χεια μας είναι άγνωστη, αλλά είναι δύ-
σκολο να υιοθετήσουμε την εκδοχή Γι-
δόπουλου ότι τα περί «σικέ» ποδοσφαί-
ρου βγήκαν από την κόντρα μπάσκετ-
ποδοσφαίρου για να πλήξουν το δεύτε-
ρο. Άλλωστε ο Συρίγος ήταν από αυ-
τούς που έβγαλαν τα περί «σικέ» στο
ποδόσφαιρο και όπως είναι φυσικό αυ-
τή η «αποκάλυψη» πλήττει την αξιοπι-
στία του.

Ο πόλεμος φαίνεται ότι τελικά μόλις
άρχισε. Εκτός και αν όλα οδηγηθούν
στη συγκάλυψη...

Η αδιαφορία των πολιτικών συμβαδίζει με την αδιαφορία των πολιτών, ενώ ολόκληρη η Ελλάδα σιγά-σιγά καλύπτεται από νέφη που έρχονται να επιβαρύνουν μια ήδη ρυπογόνο και υποβαθμισμένη περιβαντολλογικά χώρα.

Κατά τα άλλα, η προεκλογική εκστρατεία ρυπαίνεται από τα νέα σκάνδαλα γύρω από το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ και οι κασέτες έκαναν και πάλι την εμφάνισή τους.

Διερωτάται κανείς αν έχουν πλέον απομείνει υγιείς πολιτικές δυνάμεις που θα θέσουν σοβαρά στην πρώτη γραμμή της εκλογικής μάχης τα πραγματικά προβλήματα των δύστυχων υπηκόων αυτής της χώρας.

Για τον κ. Μανίκα

Επειδή η λησμοσύνη είναι αρρώστια του έθνους θέλουμε να ρωτήσουμε τον υπουργό Δημόσιας Τάξης κ. Μανίκα μήπως αναρωτήθηκε ποτέ για το χουντικό παρελθόν των υπαστυνόμων Θ.Π., Ι.Φ. και Κ.Π. που φιλοξενεί στο ιδιαίτερο γραφείο του;

Μήπως πληροφορήθηκε ότι ήταν μεταξύ εκείνων που έκαναν «ντου» στο ΑΝΤΙ την περίοδο της δικτατορίας;

Να επανέλθουμε;

Παθήματα, μαθήματα

Η αντίσταση των πολιτών σ' οποιεσδήποτε μορφές αγελαίας πολιτικής κινητοποίησης και υποβάθμισής τους στο ρόλο των χειροκροτητών είναι το καλύτερο αντίδοτο απέναντι σε μορφές προεκλογικής εκστρατείας, όπως οι τεράστιες σκηνοθετημένες για την τηλεόραση ανοιχτές συγκεντρώσεις. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή η αντίσταση τόσο οι συγκεντρωσιάρχες, οι οδηγοί πούλμαν από τη Γιουγκοσλαβία και οι βιοτεχνίες κατα-

σκευής πλαστικών σημαίων θα μείνουν άνεργοι.

Δείγμα η πενιχρή σε σύγκριση με τα αναμενόμενα συγκέντρωση του κ. Μητσotάκη στη Θεσσαλονίκη. Αναμένουμε το παράδειγμα να το μιμηθούν και οι οπαδοί των άλλων κομμάτων, ώστε οι ανοιχτές προεκλογικές συγκεντρώσεις να περιοριστούν στις πραγματικές τους διαστάσεις: στη συγκέντρωση δηλαδή των πολιτών του συγκεκριμένου τόπου αυτοβούλως για να ακούσουν, να κρίνουν και γιατί όχι να απολαύσουν τους πολιτικούς ρήτορες και ηγέτες.

Ευτυχώς το άνοιγμα της τηλεόρασης, όσο έγινε, επί κυβέρνησης Τζαννετάκη, όαση έναντι της τηλεοπτικής κομματικής αθλιότητας που προσέφερε η πασοκική οκταετία, απορρόφησε αρκετό από το τυφλό πάθος και το φανατισμό της κομματικής αγέλης, εγκαινίασε νέες μορφές πολιτικού διαλόγου και υποχρέωσε σε νέο στυλ προεκλογικής εκστρατείας.

Όλα αυτά καταγράφονται στο ενεργητικό των πολιτών και της πολιτικής ζωής και αποτελούν κατακτήσεις που είναι δύσκολο να αναστραφούν. Διότι το κοινό είναι πλέον περισσότερο ενήμερο και σοφό και αμφισβητεί τη χρησιμότητα των μεγάλων θεατρικών και τηλεοπτικών χει-

ρονομιών. Αντίθετα επιζητεί ουσιαστικό διάλογο, επιχειρήματα, αντίκρουση προγραμμάτων, αντιπαράθεση ιδεολογιών.

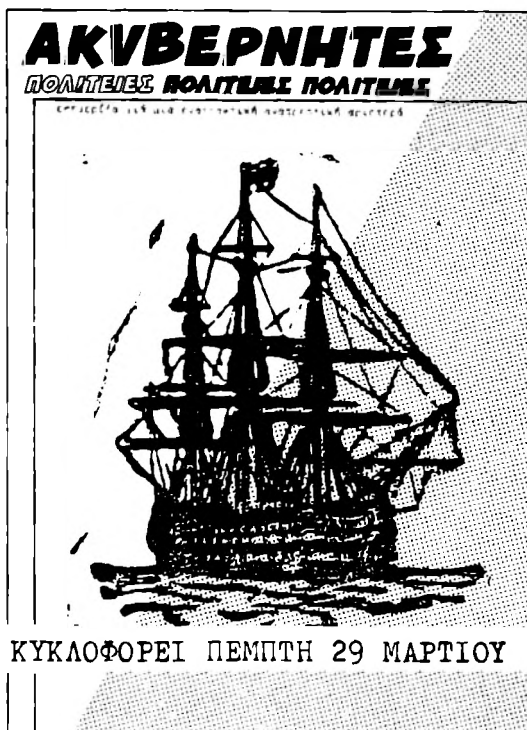
Ας γίνει, λοιπόν, μάθημα το πάθημα του κ. Μητσotάκη, προς γνώσιν και συμμόρφωσιν όλων. Οι σκηνοθεσίες έχουν πλέον περάσει.

Cabotage O.K.;

Στο προηγούμενο τεύχος μας επισημάναμε ορισμένες παρασκηνιακές ενέργειες που έχουν σαν στόχο την κατάργηση του εθνικού προνομίου στην ακτοπλοΐα, το λεγόμενο cabotage.

Πληροφορίες του Τύπου αναφέρουν ότι στη σύσκεψη της εθνικής Επιτροπής Ναυτιλίας που έγινε στις αρχές της εβδομάδας υπήρξε συμφωνία στον τρόπο αντιμετώπισης τού θέματος εν όψει της συνάντησης των Υπουργών Μεταφορών της Κοινότητας στις 28 και 29 Μαρτίου.

Ας ελπίσουμε ότι τα σχέδια της Αγγλίας και της Γερμανίας και των Ελλήνων συνηγόρων τους για την κατάργηση του cabotage δεν θα περάσουν και ότι η απειλή για τη νησιωτική υπόσταση της χώρας μας θα αποκρουστεί. Τέτοια θέματα δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

Athènes, le 6 mai : Le lundi 4 mai M. Abdelhamid Oubaïdi m'a contacté à

И «E.O. 17N»

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

tion qu'il a eu avec le groupe grec de l'organisation du 17 novembre et
 laquelle j'étais présent. Le mardi non plus je ne me suis pas rendu à
 son bureau parce que je voulais savoir s'il va me contacter. J'ai quitté
 tôt mon studio et lorsque je suis revenu à 13 heures, la standardiste m'a
 dit que M. Abdelhamid m'avait contacté trois fois et me prie de le con-
 tacter dès que je rentre. Effectivement je l'ai contacté mais à 17 heures
 et nous avons pris rendez-vous pour le mercredi.
 Le mercredi 6 mai, je suis rendu à 11 heures du
 personne n'était au bureau même pas le secrétaire
 et me trouvant seul avec un tel gorille. Nous a
 l'édiction et il m'a expliqué que tout cela ne
 qu'il me propose une affaire plus intéressante
 sans par mois plus les primes d'encouragement
 l'avère efficace. Il m'a dit clairement qu'il e
 ment de son pays et qu'il préfère m'aborder di
 autour du pot. La révolution du Fateh, m'a-t-il
 arabes compétents, parce que les Libyens ne sav
 d'accord, il m'amènera avec lui à Tripoli
 responsables des services de renseignement
 tout avec eux. Une fois
 1000 dollars.

Το ANTI δημοσιεύει σήμερα
 ένα ντοκουμέντο που
 αποκαλύπτει ότι η «Ε.Ο. 17
 Νοέμβρη» είναι τμήμα
 διεθνούς τρομοκρατικής
 οργάνωσης.
 Πρόκειται για την αναφορά
 ενός Μαροκινού πράκτορα
 —που δρούσε στην Αθήνα—
 προς την κεντρική υπηρεσία
 της χώρας του με θέμα τη
 δράση Λιβυών τρομοκρατών
 στην Ελλάδα.
 Τόσο από την αναφορά, όσο
 και από τη δημοσιογραφική
 έρευνα, προκύπτει ότι το
 κέντρο της διεθνούς
 οργάνωσης της οποίας τμήμα
 είναι η «17N» βρίσκεται κατά
 πάσα πιθανότητα στη Λιβύη
 του συνταγματάρχη Καντάφι.
 Από τη δημοσιογραφική
 έρευνα προέκυψε επίσης ότι
 τα στοιχεία που
 αποκαλύπτουμε σήμερα ήταν
 γνωστά στην κρατική
 ασφάλεια και την ΕΥΠ που
 τότε είχε επικεφαλής τον κ.
 Τσίμα, αλλά δεν έφτασαν στα

Το ΑΝΤΙ δημοσιεύει σήμερα ένα ντοκουμέντο που αποκαλύπτει ότι η «Ε.Ο. 17 Νοέμβρη» είναι τμήμα διεθνούς τρομοκρατικής οργάνωσης. Πρόκειται για την αναφορά ενός Μαροκινού πράκτορα —που δρούσε στην Αθήνα— προς την κεντρική υπηρεσία της χώρας του με θέμα τη δράση Λίβυων τρομοκρατών στην Ελλάδα. Τόσο από την αναφορά, όσο και από τη δημοσιογραφική έρευνα, προκύπτει ότι το κέντρο της διεθνούς οργάνωσης της οποίας τμήμα είναι η «17N» βρίσκεται κατά πάσα πιθανότητα στη Λιβύη του συνταγματάρχη Καντάφι. Από τη δημοσιογραφική έρευνα προέκυψε επίσης ότι τα στοιχεία που αποκαλύπτουμε σήμερα ήταν γνωστά στην κρατική ασφάλεια και την ΕΥΠ που τότε είχε επικεφαλής τον κ. Τσίμα, αλλά δεν έφτασαν στα χέρια του εισαγγελέα Εφετών κ. Τσεβά, ο οποίος διεξάγει ειδική έρευνα για την τρομοκρατία.

... et on va différemment...

... et lui disant que de sa vie il n'en

100-16 CUS Bouillarde rex-re; ppen. m. 1911

1. 2. 3. 4.

Η «Ε.Ο. 17Ν» ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

Το ΑΝΤΙ αποκαλύπτει σήμερα ένα σοβαρό αποδεικτικό στοιχείο για την ταυτότητα της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη» και τις διεθνείς διασυνδέσεις της.

Πρόκειται για μια έκθεση-αναφορά προς τη μαροκινή Υπηρεσία Πληροφοριών του πράκτορά της στην Ελλάδα **Μπασίρ Μπαγί**, ο οποίος δρούσε εδώ καλυπτόμενος από την ιδιότητα του δημοσιογράφου.

Από την έκθεση - αναφορά η οποία συνετάγη στις 6 Μαΐου 1987 και της οποίας το πρωτότυπο και τη μετάφραση στα ελληνικά δημοσιεύουμε σε διπλανές σελίδες προκύπτουν τα εξής:

- Η «17 Νοέμβρη» διατηρεί στενές σχέσεις και συνεργάζεται, ή αποτελεί τμήμα άλλης ευρύτερης οργάνωσης, στην οποία μετέχουν και Λίβυοι. Μάλιστα ο Μπαγί κάνει αναφορά στην «17Ν» με τη φράση «le group grec de l'organisation du 17 Novembre», η μετάφραση της οποίας στα ελληνικά είναι «η ελληνική ομάδα (κλιμάκιο) της οργάνωσης 17 Νοέμβρη».

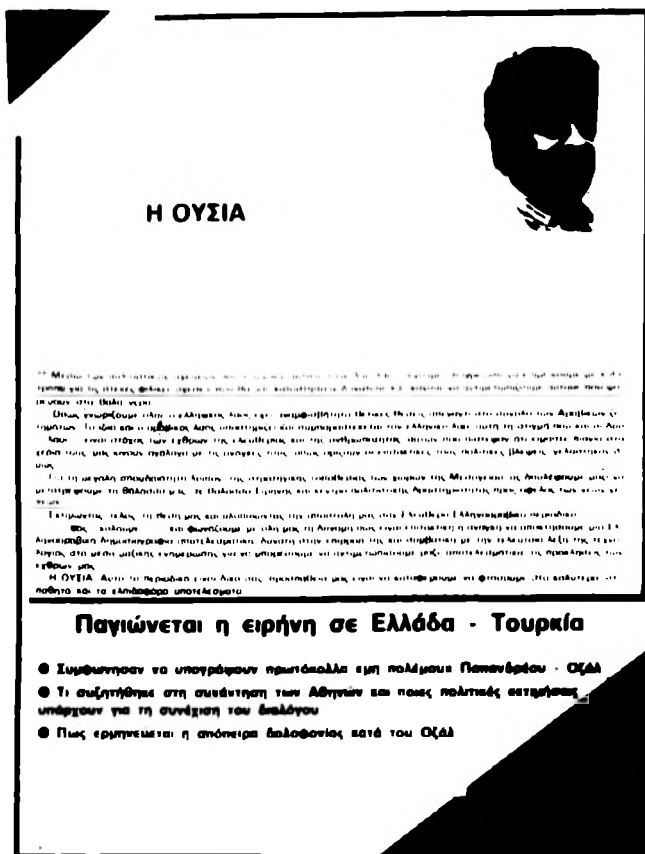
Αν εξαιρέσουμε την περίπτωση συντακτικού λάθους, γεγονός που μάλλον αποκλείεται από τα σχετικά καλά γαλλικά του συντάκτη (ο Μπαγί μιλούσε αραβικά αλλά ο γραπτός του λόγος είναι στα γαλλικά), η φράση αυτή σημαίνει ότι ο Μαροκινός πράκτορας θεωρούσε ότι η 17Ν αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης οργάνωσης. Η απάντηση στο ερώτημα αν η 17Ν ήταν «αραβική» ή άλλης «εθνικότητας» από την αρχή ή εξελίχθηκε στην πορεία, κατόπιν των διαδοχικών διασπάσεων της θα δοθεί στη συνέχεια της έρευνας.

- Πριν από τις 4.5.1987 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη της οργάνωσης «17 Νοέμβρη» με Λίβυους και άλλους οι οποίοι ανήκαν πιθανώς στην ομάδα του Αμπντού Νιντάλ.

- Στη σύσκεψη συμμετείχε μεταξύ άλλων και ο Λίβυος τρομοκράτης **Αμπντουλχαμίτ Ομπεϊντί**, προσωπικό όργανο του συνταγματάρχη Μουαμάρ Καντάφι και πιθανόν δράστης πολλών «ανεξίχνιαστων» μέχρι σήμερα εγκληματικών ενεργειών εναντίον άλλων Αράβων στην Ελλάδα.

- Ο Ομπεϊντί εκτός από τρομοκράτη ήταν και πράκτορας των λιβυκών μυστικών υπηρεσιών και δρούσε κάτω από την κάλυψη του διευθυντή του ελληνοαραβικού περιοδικού ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΑΛ ΧΑΝΤΑΡΑ.

- Ο Ομπεϊντί στρατολογούσε τρομοκράτες αντί αμοιβής που έφτανε τις

Κύριο άρθρο του Αμπντουλχαμίτ Ομπεϊντί στο τεύχος Ιουνίου του 1988 του περιοδικού ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

3.000 δολάρια το μήνα. Ο ίδιος ο Μπαγί ανέφερε στην υπηρεσία του ότι ο Λίβυος τρομοκράτης του πρότεινε να τον στρατολογήσει με αμοιβή 2.500 δολαρίων το μήνα «συν τα διάφορα πριμ ενίσχυσης»!

- Από την αναφορά του Μπαγί προκύπτει σαφώς ότι η σύσκεψη 17Ν - Αράβων πραγματοποιήθηκε σε μια εποχή που η λιβυκή τρομοκρατία προσπαθούσε να αναδιοργανωθεί, μετά τα πλήγματα που είχε υποστεί το κύρος του Καντάφι μετά την επίθεση στον κόλπο της Σύρτης. Η αναδιοργάνωση αυτή συνοδεύτηκε από μια έξαρση των τρομοκρατικών ενεργειών στην Ελλάδα.

Από τις ενέργειες αυτές σημειώνουμε τις κυριότερες:

- Στις 24.4.87 η 17Ν ανατίναξε στη γέφυρα Κηφισού λεωφορείο της ΥΠΑ που μετέφερε Αμερικανούς (8 Αμερικανοί και Έλληνες τραυματίες).

- Στις 29.6.87 η 17Ν ανατίναξε με τηλεχειρισμό αμερικανικό πούλμαν στην Γλυφάδα (9 τραυματίες).

- Το Μάιο του 1987 πρωτοεμφανίστηκε και ο «Αντιεξουσιαστικός Αγώνας» με βόμβα στο Περιστέρι.

- Στην αναφορά του ο Μπαγί αποκαλύπτει ότι παρόμοια πρόταση έγινε και σε άλλο άτομο αραβικής καταγωγής το όνομα του οποίου αναφέρει, αλλά δεν το αποκαλύπτουμε ακόμα για λόγους δημο-

σιογραφικής έρευνας. Σημειώνουμε πάντως ότι το άτομο αυτό γνώριζε τον Ομπεϊντί πολύ καλά και επιβεβαιώνει ότι ήταν «πιστολέρο» και «εκτελεστής». (Όπως επιβεβαιώνει ότι διατηρούσε και πολύ καλές σχέσεις με πολιτικούς και εκδοτικούς παράγοντες του ΠΑΣΟΚ).

Εκτελέσεις Παλαιστινίων, πρακτόρων και ιδανικών

Δεν θα αποκαλύψουμε τον τρόπο με τον οποίο η έκθεση του Μπαγί για την 17Ν και τον Ομπεϊντί διέρρευσε. Πάντως ο Μπαγί παρέδιδε τις αναφορές του μια φορά κάθε εβδομάδα στον διευθυντή του γραφείου της Royal Air Maroc στην Αθήνα κ. **Μπεν Αζίζ**. Γνωστός στη νυκτερινή ζωή της Αθήνας ο κ. Αζίζ ήταν μεταξύ άλλων και προσωπικός φίλος του κ. Χρήστου Μαχαιρίτσα, διπλωματικού συμβούλου του κ. Α. Παπανδρέου.

Ο Αζίζ παρέδιδε την έκθεση στον κυβερνήτη μιας από τις τακτικές πτήσεις Αθήνα - Μαρόκο, ο οποίος με τη σειρά του την παρέδιδε σε κάποιον «ΕΛ Μανζρά» στο αεροδρόμιο «Μωχάμεντ V». Τελικός παραλήπτης των αναφορών ήταν κάποιος κ. **Ριντά** της μαροκινής ΚΥΠ.

Δεν γνωρίζουμε ακόμα αν ο Μπαγί εντάχθηκε τελικά στην 17Ν. Τον αναζητήσαμε επίμονα αλλά μάθαμε ότι βρίσκεται κι αυτός εκτός Ελλάδας. Ούτε η προσβεία του Μαρόκου μπόρεσε να μας δώσει περισσότερα στοιχεία για το άτομό του. Εκτός Ελλάδος βρίσκεται σήμερα και ο κ. Αζίζ.

Από τη δημοσιογραφική έρευνα, εξάλλου, προέκυψε ότι: Ο Ομπεϊντί ήταν γνωστός στις ελληνικές αρχές ασφαλείας και το όνομά του είχε συνδεθεί με τρεις τουλάχιστον εγκληματικές ενέργειες εναντίον αραβικών στόχων στην Ελλάδα. Εξάλλου, ο Ομπεϊντί και η σύζυγός του **Ντίνα Ωρολογαδέλη** —εκδότρια τύποις του περιοδικού— κλήθηκαν για ανάκριση στην Ασφάλεια σε δυο τουλάχιστον περιπτώσεις, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι ο Αμπντουλχαμίτ εθεωρείτο ύποπτος για τρομοκρατία.

Η πρώτη φορά ήταν μετά την ανεξίχνιαστη μέχρι σήμερα δολοφονία δυο Λίβυων, των **Ατία Ελ Φαρτία** και **Αμπντούλ Εχ Ζάουϊ**, οι οποίοι βρέθηκαν νεκροί στο σπίτι τους, στις 3 Ιουλίου 1984. Από αυτούς, ο Αμπντούλ Εχ Ζάουϊ εργαζόταν στο περιοδικό του Ομπεϊντί ως μεταφράστης.

Η δεύτερη φορά που ο Ομπεϊντί κλήθηκε στην Ασφάλεια ήταν μετά τη δολο-

Φωτοτυπία από τις αραβοφωνές σελίδες του περιοδικού «Πολιτισμός»

νία του στενού φίλου του Γιάσερ Αραφάτ Μισέλ Νουμαρί, έξω από τα γραφεία του περιοδικού του Annashra, στην οδό

Μιχαλακοπούλου 38, στις 18.9.85. Ο Νουμαρί αρθρογραφούσε κατά του Καντάφι, που εκείνη την εποχή είχε βαλθεί να εξολοθρεύσει τον Γιάσερ Αραφάτ. Την ευθύνη της δολοφονίας του Νουμαρί ανέλαβε η εξτρεμιστική παλαιστινιακή οργάνωση «Μαύρος Σεπτέμβρης», η οποία ευθύνεται επίσης για σειρά τρομοκρατικών ενεργειών στην Ελλάδα εκείνη την εποχή.

Αλλά, οι περιγραφές αυτόπτων μαρτύρων για τον εκτελεστή του Νουμαρί ταιριάζουν πολύ με τα χαρακτηριστικά του Ομπεϊντί. Αντιγράφουμε από ΤΑ ΝΕΑ της 19.9.85: «Ο δράστης πιθανολογείται ότι είναι Άραβας και τα κίνητρα του εγκλήματος ενδοαραβικές διαφορές... Μάρτυρες που τον είδαν υποστηρίζουν ότι πρόκειται για άνδρα αναστήματος 1.70-1.75, γεμάτο, με «κοιλίτσα», ηλικίας 30 χρόνων περίπου, μελαχρινό, με μαλλιά κατσαρά κοντά και γυαλιά κίτρινα».

Σημειώνουμε ότι ο τρόπος εκτέλεσης του Νουμαρί ήταν ίδιος με τη δολοφονία του Παύλου Μπακογιάννη. Ο «εκτελεστής» περίμενε το θύμα του στην είσοδο της πολυκατοικίας, το ακολούθησε μέσα κι εκεί τον εκτέλεσε εν ψυχρώ. Ύστερα έφυγε ανενόχλητος με τα πόδια. Η μόνη διαφορά είναι στον αριθμό των εκτελεστών.

Γνώριζαν από το 1983

Αναφερόμαστε σε άλλες σελίδες στη συγκάλυψη της δράσης του Λίβου τρομοκράτη Αμπντούλχαμίτ Ομπεϊντί από την κρατική ασφάλεια και την ΚΥΠ. Εδώ δημοσιεύουμε ένα ακόμα έγγραφο που αποκαλύπτει ότι η Κρατική Ασφάλεια είχε τεθεί από το 1983 τουλάχιστον, στα ίχνη των Λίβων τρομοκρατών και όμως ποτέ δεν συνέλαβε κανέναν ύποπτο. Το γεγονός ότι η δημοσιογραφική έρευνα αποκαλύπτει όσα δεν κατόρθωσε η αστυνομική, αποδεικνύει μόνο ότι έργο της δεύτερης ήταν η συγκάλυψη.

Πρόκειται για απόσπασμα της απόρρητης έκθεσης που υπέβαλε στις ελληνικές αρχές κρατικής ασφάλειας στις 23.12.1983 ο αντισυνταγματάρχης τότε της χωροφυλακής Χαρίδημος Πετράκης, ύστερα από επισκέψεις του στα αντιτρομοκρατικά κέντρα διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών.

Ανέφερε λοιπόν ο κ. Πετράκης:

11. Τέλος οι γερμανικές αρχές πιστεύουν ότι στην Ελλάδα αναπτύσσεται έντονη συνωμοτική δραστηριότητα από εξτρεμιστικές και ριζοσπαστικές οργανώσεις κυρίως της ομάδας

ABU NIDAL. Σαν παράδειγμα αναφέρθηκαν και το ξεκαθάρισμα λογαριασμών Λιβύων στην Αθήνα.

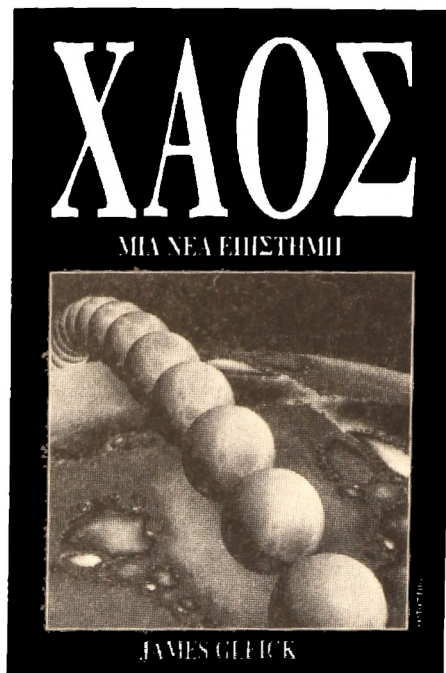
12. Τελευταίες πληροφορίες των γερμανικών αρχών φέρουν ότι οι Λίβυοι προετοιμάζουν τη συγκρότηση μιας οργάνωσης από ομάδες με στόχο τις μετριοπαθείς αραβικές χώρες όπως: Τυνησία, Σαουδική Αραβία, Μαρόκο, Ιορδανία και σαν νεότερο στόχο την Αλγερία, προκειμένου να περιπλέξουν το παλαιστινιακό πρόβλημα και να ματαιώσουν τυχόν λύση. Μια ομάδα από αρκετούς Λίβυους και δύο Παλαιστίνιους με λιβυκά διαβατήρια βρίσκεται στην Ελλάδα και στην Τουρκία για να προετοιμάσουν την οργάνωση.

Οι ομάδες της οργάνωσης αυτής φέρεται ότι θα δράσουν ιδιαίτερα στη Γαλλία και Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας.

Εμείς θα προσθέσουμε μόνο ότι η ομάδα των Λίβων και των δυο Παλαιστινίων που αναφέρει ο αντισυνταγματάρχης Πετράκης ήταν η ομάδα του Ομπεϊντί.

Ένας θαυμάσιος εκλαϊκευτής της επιστήμης μεταφράζεται

τώρα και στην Ελλάδα

James Gleick

ΧΑΟΣ

Μια νέα επιστήμη

• «Ένα θαυμάσιο εισαγωγικό βιβλίο για την πιο καυτή περιοχή έρευνας. Δεν εξηγεί μόνο με ακρίβεια και επιδεξιότητα τις θεμελιώδεις έννοιες της θεωρίας του χάους αλλά και περιγράφει γλαφυρά την ιστορία της πρωτοποριακής έρευνας και το παρασκήνιο της...»
Martin Gardner

• «Μεταδίδει στον μη ειδικό την πνευματική απόλαυση που συνοδεύει τις νέες ιδέες για τη σχέση ανάμεσα στην απλότητα των νόμων της φύσης και την πολυπλοκότητα του κόσμου μας...»
Michael Berry — Nature

Το «Χάος» είναι η περιγραφή μιας επανάστασης — της γέννησης μιας επιστήμης, που διατέμνει τη φυσική, τη βιολογία, την αστρονομία, την ιατρική, την οικονομική. Καταγράφει τις συγκρούσεις, τις συγκινήσεις, τις απογοητεύσεις, τις επιτυχίες της. Όταν θα το 'χετε διαβάσει, δεν θα ξανακοιτάξετε ποτέ πια τον κόσμο με τον ίδιο τρόπο.

σελ. 440, 2.500 δρχ.,

Εκδόσεις ΚΑΤΟΠΤΡΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)

106 80 — Αθήνα, τηλ. 364.64.26

Τα τεύχη Απριλίου - Μαΐου 1985 και Ιουνίου 1988 του διγλωσσού περιοδικού του Ομπειντί.

Σημειώνουμε ακόμα ότι μετά τη σύλληψη του Έλληνα πράκτορα της ΚΥΠ **Ντάνου Κρυστάλλη** (Σεπτέμβρης του 1985), είχαν δει το φως της δημοσιότητας πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες τρομοκρατικές οργανώσεις που δρούσαν στην Ελλάδα διατηρούσαν σχέσεις με τον «Μαύρο Σεπτέμβρη».

Σύμφωνα με δημοσίευμα πάλι των ΝΕΩΝ της 23.9.85, μετά τη σύλληψη του Κρυστάλλη προέκυψαν «σοβαρότατες ενδείξεις ότι μέλη του Μαύρου Σεπτέμβρη υποθάλπονται και εφοδιάζονται με όπλα από Έλληνες τρομοκράτες, οι οποίοι πρέπει να είχαν εκπαιδευτεί από Άραβες».

Τα στοιχεία που δημοσιεύει σήμερα το ΑΝΤΙ επιβεβαιώνουν εκείνες τις πληροφορίες και οδηγούν στη βάσιμη υπόθεση ότι μια από τις «επαφές» των Ελλήνων τρομοκρατών με τους «Άραβες τρομοκράτες» γινόταν μέσω Ομπειντί και του «κέντρου τρομοκρατίας» που λειτουργούσε στα παρασκήνια του περιοδικού «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ». Η αποκάλυψη των υπολοίπων στοιχείων είναι πλέον μόνο θέμα χρόνου.

Το προσωπείο της 17N και το πρόσωπο των τρομοκρατών

Τα στοιχεία που δημοσιεύει σήμερα το ΑΝΤΙ αποδεικνύουν ότι:

- Πρώτον, η συνεργασία της 17N με τους Λίβυους τρομοκράτες, δηλαδή με αυτούς που καπηλεύθηκαν και πολέμησαν τα ιδανικά του παλαιστινιακού λαού, αποτελεί πλέον γεγονός αναμφισβήτητο. Εξηγούνται έτσι πολλά από τα ερωτηματικά που συνοδεύουν όλες σχεδόν τις τρομοκρατικές ενέργειες της 17N.

Οι μελαχρινοί «εκτελεστές» του Αθα-

νασιάδη ή του Αγγελόπουλου δεν μπορούσαν να εντοπισθούν, επειδή ήταν Άραβες τρομοκράτες που έφευγαν άμεσα από την Ελλάδα, από κάποιο σημείο των εκτεταμένων παράλιων της χώρας. Τις πλαστικές εκρηκτικές ύλες που ο Τύπος διερωτάτο «πού τις βρήκε η 17N» τις έκλεβαν οι Λίβυοι από τις αποθήκες των Αμερικανών στο Λίβανο. Ο Καντάφι έστελνε τα απαραίτητα κεφάλαια. Ο δημοσιογραφικός κόσμος πρόσφερε ένα πολύ καλό κάλυμμα. «Αγγίζαμε» όλοι μας τους τρομοκράτες, αλλά ποιος μπορούσε να το φανταστεί;

Ποια ήταν η αρχή της «συνεργασίας»; Μα ποια άλλη από τα παλαιστινιακά στρατόπεδα, όπου τον καιρό της δικτατορίας εκπαιδεύτηκαν και Έλληνες;

- Δεύτερον, οι περισσότερες από τις εγκληματικές ενέργειες που σημειώθηκαν από το 1981 στην Ελλάδα εναντίον αραβικών στόχων δεν ήταν «εκκαθαρίσεις λογαριασμών μεταξύ Αράβων» όπως διέδιδε η Ασφάλεια, αλλά εκτελέσεις αντιφρονούντων και πιο συγκεκριμένα αντιπάλων του Καντάφι. Όργανο στις περισσότερες των περιπτώσεων το «κέντρο» που είχαν συγκροτήσει οι Λίβυοι τρομοκράτες στην Ελλάδα με κάλυμμα το περιοδικό «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».

- Τρίτον, η περίφημη «ελληνο-παλαιστινιακή συμφωνία για την πάταξη της τρομοκρατίας» μεταξύ του τότε αναπληρωτή υπουργού Δημόσιας Τάξης κ. **Θανάση Τσούρα** και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης δεν ήταν παρά «στάχτη στα μάτια». Η ΡΛΟ του Αραφάτ εφάρμοσε βεβαίως τη συμφωνία, οι Λίβυοι όμως του Καντάφι την εκμεταλλεύθηκαν για να εξοντώσουν τους αντιπάλους τους. Τι έκανε για να διερευνή-

σει αυτές τις πτυχές η ΚΥΠ του ευρωβουλευτή σήμερα κ. Τσίμα;

Όλα αυτά βεβαίως, λειτούργησαν προς όφελος της 17N.

Η κάλυψη των τρομοκρατών και η συγκάλυψη της αλήθειας

Τα στοιχεία που αποκαλύπτει σήμερα το ΑΝΤΙ για τις σχέσεις της ελληνικής με τη λιβυκή τρομοκρατία είναι αυτονόητα σημαντικά, επειδή εκτός ενός βασικού στοιχείου της ταυτότητας της 17N προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι οι αρχές ασφαλείας και η ΚΥΠ του κ. Τσίμα γνώριζαν την πραγματική ιδιότητα του Ομπειντί, αλλά δεν τον συνέλαβαν ποτέ.

Και δεν μπορούν σήμερα να ισχυριστούν οι αξιότιμοι κύριοι της ΚΥΠ ότι «δεν γνώριζαν» επειδή:

- Πρώτον, υπάρχει η επιστολή της οποίας το περιεχόμενο γνωρίζουν και την οποία δεν παρέδωσαν ποτέ στον εισαγγελέα Εφετών κ. **Τσεβά**, ο οποίος ως γνωστόν ερευνά για την τρομοκρατία και τα ανεξιχνίαστα εγκλήματα στην Ελλάδα.

- Δεύτερον, τουλάχιστον δυο αραβικές μυστικές υπηρεσίες, η μία του Μαρόκου και η άλλη της χώρας καταγωγής του ατόμου που δεν αποκαλύπτουμε το όνομα γνώριζαν τη δράση του Ομπειντί. Θεωρείται λοιπόν απίθανο να μην ενημέρωσαν την ελληνική ΚΥΠ με την οποία άλλωστε διατηρούσαν στενές σχέσεις συνεργασίας μετά τα «ανοίγματα» του κ. Παπανδρέου. Ιδιαίτερα η ΚΥΠ του Μαρόκου, η οποία θεωρούσε τον Καντάφι πρωταρχική απειλή κατά της χώρας της.

- Τρίτον, όπως αναφέραμε ήδη, ο Ομπειντί ήταν γνωστός στην Ασφάλεια και μάλιστα κλήθηκε δυο φορές τουλάχιστον για ανάκριση, ενώ η σύζυγός του μας δήλωσε ότι «ένας από τους λόγους για τους οποίους έκλεισε το περιοδικό (Καλοκαίρι του 1989) ήταν ότι κάθε τόσο μας τραβούσαν στην Ασφάλεια για ανάκριση».

Προσωρινό επιμύθιο

Το ρεπορτάζ αυτό δεν μπορεί φυσικά να «τελειώσει» σε ένα τεύχος. Υπάρχουν πολλά ακόμα να γραφούν για αυτή την συγκλονιστική ιστορία πρακτόρων και τρομοκρατών, αυτοκτονιών και εκτελέσεων. Μια ιστορία τα κεφάλαια της οποίας συγκλόνισαν πολλές φορές την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

Δεν μπορούμε όμως παρά να σημειώσουμε ότι όπως αποκαλύπτεται και με ντοκουμέντα —πέραν των μέχρι σήμερα διατυπωθεισών αναλύσεων— η 17N ούτε «επαναστατική» είναι, ούτε και «οργάνωση». Αν δεν είχαν την υποστήριξη Λίβυων ή άλλων ξένων υπηρεσιών και την ανοχή των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών θα είχαν εντοπισθεί και συλληφθεί από πολύ καιρό.

trois reprises. Il voulait me parler pour une affaire très urgente/ sans
spécifier la nature de cette affaire "urgente". Cette façon d'insister pour

Η αναφορά
του Μαροκινού πράκτορα Μπασίρ Μπαγι
... lundi. J'ai préféré réfléchir et se remémorer par le détail la discussion qu'il a eu avec le groupe grec de l'organisation du 17 novembre et à laquelle j'étais présent. Le mardi non plus je ne me suis pas rendu à son bureau parce que je voulais savoir s'il va me contacter. J'ai quitté tôt mon studio et lorsque je suis revenu à 13 heures, la standardiste m'a

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

**Il me propose 2500 dollars pour
devenir agent de Kadafi**

Chênes, le 6 mai: Le Lundi 4 mai M. Abdelhamid Oubaidi m'a contacté à trois reprises. Il voulait me parler pour une affaire très urgente mais sans me spécifier la nature de cette affaire "urgente". Cette façon d'insister pour me voir d'urgence m'a fait tiquer à tel point que je ne me suis pas rendu ce lundi. J'ai préféré réfléchir et me remémorer par le détail la discussion qu'il a eu avec le groupe grec de l'organisation du 17 novembre et à laquelle j'étais présent. Le mardi, non plus je ne me suis pas rendu à son bureau parce que je voulais savoir s'il va me contacter. J'ai quitté tôt mon studio et lorsque je suis revenu à 13 heures, la standardiste m'a dit que M. Abdelhamid m'avait contacté trois fois et me prie de le contacter dès que je rentre. Effectivement je l'ai contacté à 17 heures et nous avons pris rendez-vous pour le mercredi 6 mai.

Le mercredi 6 mai, je suis rendu à 11 heures du matin, je l'ai trouvé seul. Personne n'était au bureau même pas le secrétaire. A vrai dire j'ai paniqué en me trouvant seul avec un tel gorille. Nous avons parlé de la revue, de l'édition et il m'a expliqué que tout cela ne peut rien me rapporter et qu'il me propose une affaire plus intéressante qui me rapportera 2500 dollars par mois plus les primes d'encouragement au cas où mon travail s'avère efficace. Il m'a dit clairement qu'il veut un agent de renseignement de son pays et qu'il préfère m'ordonner directement sans tourner autour du pot. La révolution de Fateh, m'a-t-il dit a besoin de jeunes arabes compétents, parce que les Libyens ne savent pas travailler et si je suis d'accord, il m'amènera avec lui à Tripoli pour me faire rencontrer les responsables des services de renseignement et pour la même signer un contrat avec eux. Une fois le contrat signé la somme de 3000 dollars.

Évidemment l'offre est alléchante, tentante pour quelqu'un comme moi qui se nourrit d'œufs et qui vit difficilement... Bref, j'ai décliné cette offre en lui disant que je suis ignorant dans ce domaine et que toutes ces magouilles de renseignement me dépassent et cela ne m'intéresse pas du tout.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

**Μου προτείνουν 2.500 δολάρια
για να γίνω πράκτορας του Καντάφι**

Αθήνα, 6 Μαΐου: Τη Δευτέρα 4 Μαΐου ο Αμπντουλχαμίτ Ομπειντί επικοινωνήσε μαζί μου τρεις φορές. Ήθελε να μου μιλήσει για μια πολύ επείγουσα υπόθεση χωρίς όμως να μου πει ακριβώς ποια ήταν η φύση αυτής της «επείγουσας» υπόθεσης. Ο τρόπος που επέμενε να με δει επείγοντως μ'έκανε να προβληματιστώ τόσο πολύ που δεν πήγα να τον συναντήσω εκείνη τη Δευτέρα. Προτίμησα να σκεφτώ και να θυμηθώ με λεπτομέρειες τη συζήτηση που είχε ο Ομπειντί με την ελληνική ομάδα της οργάνωσης 17 Νοέμβρη (groupe grec de l'organisation du 17 Novembre) και στην οποία συζήτηση ήμουν παρών. Ούτε και την Τρίτη πήγα στο γραφείο του, επειδή ήθελα να ξέρω αν θα έρθει αυτός σε επαφή μαζί μου. Έφυγα νωρίς από το γραφείο μου και όταν ξαναγύρισα στη μία το μεσημέρι, η τηλεφωνήτρια μου είπε ότι ο Αμπντουλχαμίτ είχε τηλεφωνήσει τρεις φορές και με παρακαλεί να επικοινωνήσω μαζί του όταν επιστρέψω. Πράγματι, του τηλεφώνησα αλλά στις 5 το απόγευμα, και κανονίσαμε να συναντηθούμε την Τετάρτη 6 Μαΐου. Την Τετάρτη 6 Μαΐου, στις 11 το πρωί που πήγα να τον δω, ήταν μόνος του. Δεν ήταν κανένας άλλος στο γραφείο του, ούτε καν ο γραμματέας του. Για να πω την αλήθεια, με είχε πιάσει πανικός που ήμουν μόνος μου μ'έναν τέτοιο γορίλλα. Μιλήσαμε για το περιοδικό, για την έκδοση και μου εξήγησε ότι όλα αυτά δεν μου αποφέρουν τίποτε, και μου πρότεινε μια πιο ενδιαφέρουσα δουλειά που θα μου έδινε 2.500 δολάρια το μήνα, συν τα πριμ ενίσχυσης αν η δουλειά μου είναι αποτελεσματική. Μου είπε καθαρά ότι είναι πράκτορας στην υπηρεσία πληροφοριών της χώρας του και ότι προτιμά να μου μιλήσει χωρίς περιστροφές. Μου είπε ότι η επανάσταση της Φατάχ χρειάζεται νέους ικανούς Άραβες, επειδή οι Λίβυοι δεν ξέρουν να δουλεύουν και αν συμφωνώ, θα μ'έπαιρνε μαζί του στην Τρίπολη για να με φέρει σε επαφή με τους υπεύθυνους των υπηρεσιών πληροφοριών και αμέσως να υπογράψω συμβόλαιο μαζί τους. Όταν το συμβόλαιο υπογραφεί θα μου κατέβαλλαν το ποσό των 3.000 δολαρίων.

Ασφαλώς η προσφορά είναι ελκτική, βάζει σε πειρασμό κάποιον σαν κι εμένα που ζει φτωχά και τα βγάζει δύσκολα πέρα...

Για να μην πολυλογώ, δεν δέχτηκα αυτή την προσφορά, λέγοντάς του ότι έχω άγνοια σ'αυτά τα θέματα και ότι όλα αυτά τα κόλπα των Υπηρεσιών Πληροφοριών δεν μπορώ να τα συλλάβω και ότι δεν μ'ενδιαφέρει καθόλου.

Il a commencé à me convaincre que cela ne sert pas uniquement les intérêts de la Jamahiria, mais ceux de tout le monde arabe et que les jeunes comme moi et... (...) doivent faire bloc derrière la Jamahiria arabe libyenne pour contrecarrer les dangers qui la guettent. Il m'a dit qu'il n'y a pas que les Arabes qui travaillent avec son pays comme agents de renseignement et qu'il existe des étrangers convaincus de la cause libyenne et que la Libye a décidé de changer sa stratégie.

Là-dessus je lui ai dit qu'elle serait la nature du travail qu'on doit faire, il m'a répondu que les responsables à Tripoli vont m'expliquer tout et je n'ai qu'à donner mon accord pour qu'il puisse me prendre un billet aller-retour afin que je parte avec lui le samedi 9 mai.

Il a commencé à me presser pour que je lui dise oui, mais je lui ai dit que je préfère réfléchir avant de donner mon accord et je lui donnerai une réponse quand il sera de retour à Athènes.

Il a été d'accord et m'a dit que peut-être il me téléphonera à partir de Tripoli.

Evidemment une telle aventure suppose un travail colossal de notre part, avec en outre une organisation efficace susceptible de faire déjouer tous les plans de cette fameuse nouvelle stratégie kadhafienne. Je n'ai pas voulu la tenter de crainte précisément de tomber dans un piège.

A suivre.

Άρχισε να προσπαθεί να με πείσει ότι αυτό δεν είναι κάτι που εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Τζαμαχίρια μόνο αλλά τα συμφέροντα όλου του αραβικού κόσμου και ότι άνθρωποι σαν εμένα και (...) πρέπει να κάνουν μέτωπο πίσω από τη λιβυκή αραβική Τζαμαχίρια για να εξουδετερωθούν οι κίνδυνοι που την απειλούν. Μου είπε ότι δεν υπάρχουν παρά οι Άραβες που συνεργάζονται με τη χώρα του σαν πράκτορες πληροφοριών και ότι υπάρχουν ξένοι που έχουν πεισθεί για τη λιβυκή υπόθεση και ότι η Λιβύη έχει αποφασίσει να αλλάξει τη στρατηγική της.

Τότε ρώτησα ποια θα ήταν η δουλειά που πρέπει να κάνω, και μου απάντησε ότι οι υπεύθυνοι στην Τρίπολη θα μου εξηγήσουν τα πάντα, και ότι δεν είχα παρά να συμφωνήσω για να μπορέσει να μου βγάλει εισιτήριο με επιστροφή, ώστε να φύγω μαζί του το Σάββατο 9 Μαΐου.

Άρχισε να με πιέζει για να του πω το «ναι», αλλά του απάντησα ότι προτιμώ να σκεφτώ πριν συμφωνήσω και θα του απαντήσω όταν θα γυρίσει στην Αθήνα.

Συμφώνησε και μου είπε ότι ίσως θα μου τηλεφωνήσει από την Τρίπολη.

Φυσικά, μια τέτοια περιπέτεια προϋποθέτει κολοσσιαία δουλειά από την πλευρά μας, και με μια αποτελεσματική οργάνωση ικανή να ακυρώσει όλα τα σχέδια αυτής της περίφημης νέας κανταφικής στρατηγικής. Δεν θέλησα να μπω σε μια τέτοια περιπέτεια, επειδή ακριβώς φοβήθηκα ότι θα πέσω σε παγίδα.

Έπεται συνέχεια.

Μια δεύτερη ανάγνωση της αναφοράς

Πέρα από τις παρατηρήσεις που προκύπτουν από τη δημοσιογραφική έρευνα, καλό είναι να γίνουν και κάποιες επισημάνσεις, σε ορισμένα επίμαχα, ή «περιέργα» σημεία της επιστολής του Μαροκινού πράκτορα Μπασίρ Μπαγί. Έχουμε και λέμε λοιπόν:

Σχόλιο 1. Γιατί αυτή η «επείγουσα» ανάγκη επικοινωνίας που κάνει τον Ομπεϊντί να προσπαθήσει να επικοινωνήσει μαζί με τον Μαροκινό Μπαγί τρεις φορές, εκκίνη τη Δευτέρα της 4ης Μαΐου 1987; Κανείς δεν ζητά να δει κάποιον επειγόντως, αν προηγουμένως δεν έχει συναντηθεί μαζί του αρκετές φορές και γνωριστεί σε βαθμό που να δικαιολογείται η αμεσότητα της σχέσης στην οποία παραπέμπει η «επείγουσα ανάγκη επικοινωνίας». Δυο απλώς «γνωστοί» δεν επείγονται για τίποτα. Ας σκεφτούμε απλούστερα: οι αμερικανικές κανονιοφόροι έχουν ήδη χτυπήσει στον κόλπο της Σύρτι; και ο Καντάφι αλλάζει στρατηγική. Στην Ελλάδα έχει «φίλιες» δυνάμεις, δικές του και «ξένες». Η νέα στρατηγική απαιτεί και νέες στρατολογίες πιστών στη «λιβυκή υπόθεση».

Σχόλιο 2. Πώς ο Μαροκινός Μπαγί, αφού πρώτα «προβληματίστηκε» για το «επείγον» δεν πήγε να δει τον Ομπεϊντί και «έτυχε» να σκεφτεί ένα και μόνο πράγμα:

τη συζήτηση του Ομπεϊντί με τη 17N στην οποία ήταν και ο ίδιος παρών; Γιατί ο νους του πήγε αμέσως σε υποθέσεις τρομοκρατίας;

Σχόλιο 3. Γιατί αυτή η «περιέργεια» του Μπαγί για το κατά πόσο θα τον έπαιρνε πάλι τηλέφωνο ο Ομπεϊντί;

Σχόλιο 4. Ο Μπαγί δεν παράλειπει, αμέσως μετά τη συνάντησή του με τον Ομπεϊντί, *αυθημερόν*, να ενημερώσει την υπηρεσία του. Πώς το κάνει αυτό όταν αφήνει να περάσουν δυο ολόκληρες ημέρες, μετά το «επείγον» του Ομπεϊντί, χωρίς να τον συναντήσει;

Σχόλιο 5. Πληροφορίες ασφαλείς αναφέρουν ότι τελικά ο Μπαγί δούλεψε για 3 μήνες περίπου στο κατά τα άλλα «μη αποφέρον» οικονομικά οφέλη περιοδικό του Ομπεϊντί. Μήπως αυτό σημαίνει ότι τελικώς συνεργάστηκε με τον ύποπτο τρομοκρατίας Λίβυο, έχοντας και αυτός σαν κάλυψη το περιοδικό; Σημείωση: Το περιοδικό του Ομπεϊντί είχε σχεδόν μηδενική κυκλοφορία —ένα περιοδικό ακριβώς «για τους τύπους»...

Σχόλιο 6. Ο Ομπεϊντί μιλά εν ονόματι της «Φατάχ». Ποιας «Φατάχ»; Του Αραφάτ, που ο Καντάφι έχει βάλει πλώρη να τον εξοντώσει, ή του «Επαναστατικού Συμβουλίου της Φατάχ», γνωστού και ως οργάνωση Αμπού Νιντάλ, ο οποίος φιλοξενείται στη Τζαμαχίρια του Μοαμάρ; Ενδιαφέρον, ίσως, το ερώτημα...

Σχόλιο 7. «Φτωχός» πράκτορας ο Μαρο-

κινός Μπαγί, ή συνδικαλιστής προς την υπηρεσία του; (:μου δίνουν περισσότερα, λοιπόν κανονείστε...).

Σχόλιο 8. «Υπάρχουν», λοιπόν, και «ξένοι» πιστοί του Καντάφι... Ουδείς αμφέβαλε ότι το κράτος-τρομοκράτης του παρανοϊκού ισλαμιστή πήγαινε για την Πέμπτη Τρομοκρατική Διεθνή. Καλό θα ήταν να δούμε ποιοι είναι αυτοί οι «ξένοι». Όχι τίποτε άλλο, αλλά, να, είμαστε και σταυροδρόμι και μάλιστα, το 1987, σταυροδρόμι με τριτοκοσμικές —μεταξύ άλλων— φωτοσκιάσεις...

Σχόλιο 9. Στην τελευταία παράγραφο ο Μπαγί δείχνει φανερά ότι απευθύνεται σε επίσημη κρατική υπηρεσία της πατρίδας του, η οποία έχει πλέον έρθει σε ανοιχτή ρήξη με τον Καντάφι. Ερώτημα, ωστόσο, υπάρχει για τους φόβους του ότι «θα έπεφτε σε παγίδα», αν δεχόταν τη συνεργασία του με τον Ομπεϊντί. Ένας πράκτορας δεν έχει εκπαιδευθεί πρωτίστως στην τεχνική διείσδυσης στον «εχθρό»; Και πώς γίνεται και αποφασίζει μόνος του αν θα συνεργασθεί ή όχι, και το μόνο που κάνει προς τους προϊστάμενους του είναι, απλώς, να τους ανακοινώνει τις ...αποφάσεις του; Δικό του παραμάγαζο έχει; Ή, μήπως, τους ανακοινώνει την «αποποίηση προσφοράς» για να τους ρίξει στάχτη στα μάτια;

Ίσως επανέλθουμε· a suivre, όπως σημειώνει και το γαλλικό πρωτότυπο της επιστολής.

ΟΙ «ΥΨΗΛΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ»

Όπως αναφέραμε στις προηγούμενες σελίδες ο Λίβυος πράκτορας και τρομοκράτης **Αμπντουλχαμίντ Ομπεϊντί** δρούσε την Ελλάδα καλυπτόμενος πίσω από την ιδιότητα του «διευθύνοντος συμβούλου» του μηνιαίου διγλωσσού περιοδικού «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΑΛ ΧΑΝΤΑΡΑ».

Το περιοδικό, στα γραφεία του οποίου έγινε και η συνάντηση Ομπεϊντί - Μπαγί, κυκλοφορούσε στα αραβικά και τα ελληνικά με άρθρα τα οποία αναφέρονταν αποκλειστικά στα επιτεύγματα του Καντάφι και περιποιούσαν φιλοφρονήσεις στην πολιτική του τότε κυβερνώντος κόμματος.

Σύμφωνα με Έλληνες δημοσιογράφους που εργάστηκαν στο περιοδικό, τον «Πολιτισμό» χρηματοδοτούσαν απευθείας οι κρατικές υπηρεσίες της Λιβύης, με ποσά που έφταναν τις πολλές δεκάδες χιλιάδες δολάρια το χρόνο.

Ο Αμπντουλχαμίντ Ομπεϊντί ήρθε στην Ελλάδα μετά το 1981 για να φοιτήσει στη σχολή ναυτικών δοκιμών, γεγονός που σημαίνει ότι είχε επιλεγεί από τις μυστικές υπηρεσίες του Καντάφι. Εγκατέλειψε όμως τις σπουδές του και άρχισε να συχνάζει στα νυχτερινά κέντρα της Αθήνας και να κάνει πολυτελή ζωή, άνεργος ων, μαζί με τη μελλοντική σύζυγό του κ. **Ντίνα Ωρολογαδέλη**, κομμώτρια το επάγγελμα.

Εκείνη την εποχή λέγεται ότι οι «κανταφικοί» τον αναζητούσαν, επειδή έχασαν τα ίχνη του. Κάποια στιγμή, όμως τον βρήκαν, τον πήραν μαζί τους στη Λιβύη και ο Ομπεϊντί επανεμφανίζεται σε λίγο στην Αθήνα το 1982 και παρουσιάζεται σαν εκδότης του ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ — ΑΛ ΧΑΝΤΑΡΑ.

Το περιοδικό κυκλοφορούσε με τη συνεργασία αρκετών Ελλήνων δημοσιογράφων και πολλών και «μυστηριωδών» Αράβων και Λίβυων «μεταφραστών», οι οποίοι γνώριζαν πολύ καλά τα ελληνικά, αλλά απέφευγαν να συνομιλούν με τους Έλληνες συνεργάτες.

Στην πραγματικότητα, το περιοδικό ήταν κέντρο διακίνησης και ελέγχου των δεκάδων Λίβυων πρακτόρων και τρομοκρατών που έφταναν στην Αθήνα για να δράσουν εδώ ή να προωθηθούν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι στόχοι τους ήταν φυσικά Άραβες πολιτικοί αντίπαλοι του Καντάφι, όπως ο Γιασέρ Αραφάτ και στελέχη του.

Σύμφωνα με δήλωση Ελληνίδας συνεργάτριάς του, ο ίδιος ο Ομπεϊντί απουσίαζε «σχεδόν κάθε εβδομάδα» στη Λιβύη ή άλλες χώρες του εξωτερικού. Σήμερα ερευνούνται τα ταξίδια του Ομπεϊντί για να διαπιστωθούν αν συμπίπτουν με

τρομοκρατικές ενέργειες σε ευρωπαϊκές χώρες.

Παρόλες τις προσπάθειες δεν κατορθώσαμε να εντοπίσουμε τα «υψηλά ιστάμενα» κυβερνητικά πρόσωπα που κάλυπταν και διευκόλυναν τον Ομπεϊντί. Ο Λίβυος τρομοκράτης φρόντιζε να κρατάει καλά κρυμμένα τα μυστικά της δουλειάς του. Άφηνε πάντως να εννοηθεί ότι διατηρούσε στενές επαφές μέχρι το περιβάλλον του κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Άλλωστε στα νυχτερινά κέντρα της Αθήνας σύχναζαν πολλοί...

Η δημοσιογράφος της «Επικαιρότητας» και του «90,2», κ. **Δέσποινα Τσαντέ**, η οποία βοήθησε πολύ στο ρεπορτάζ αυτό, αφηγούμενη τις εμπειρίες της από το περιοδικό «Πολιτισμός», μας δήλωσε

ΕΝΟΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗ

πάντως ότι όταν το 1985 πρότεινε στον Ομπεϊντί να δημοσιεύσουν συνέντευξη του **Ανδρέα Παπανδρέου**, ο Λίβυος «δημοσιογράφος» απάντησε: «Αυτό άστο σεμένα». Η συνάδελφος το «άφησε», αλλά ύστερα από λίγο εγκατέλειψε και το περιοδικό όταν οι «μυστηριώδεις» συμπατριώτες του Ομπεϊντί την κατατρόμαξαν.

Σε τηλεφωνική μας επικοινωνία μαζί της η κ. Ομπεϊντί-Ωρολογαδέλη μας δήλωσε πάντως ότι αυτή και ο σύζυγός της διατηρούσαν πολλές και υψηλές σχέσεις στην Ελλάδα, μεταξύ των οποίων και με τους εκδότες της «Αυριανής» **Γ. Κουρή** και του «Στόχου» **Καψάλη**. (Ο κ. Καψάλης εκτός από εκδότης του «Στόχου» ήταν επίσης συνεργάτης της «Αυριανής»). Η κ. Ωρολογαδέλη ισχυρίστηκε επίσης ότι ο κ. Κουρής τους «είχε ενισχύσει οικονομικά», ενώ στο έντυπό τους εργάζονταν και «πολλά παιδιά από την “Αυριανή”».

Ο Αμπντουλχαμίντ Ομπεϊντί εγκατέλειψε βιαστικά την Ελλάδα και επέστρεψε στη Λιβύη τον Αύγουστο του 1989, λίγες μόνο ημέρες πριν αυτοκτονήσει η 15χρονη κόρη του. Όπως άφησε να διαρρεύσει το περιβάλλον του Ομπεϊντί, το κοριτσάκι αυτοκτόνησε επειδή «αντιμετώπιζε σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα λόγω της έντασης μέσα στην οικογένεια».

Πληροφορίες αναφέρουν ωστόσο ότι δεν αποκλείεται να ήταν θύμα μιας ενέργειας αντεκδίκησης σε βάρος του Ομπεϊντί. Άποψη που φαίνεται να επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι ο Λίβυος τρομοκράτης ούτε την κήδεia της κόρης του δεν ήρθε να παρακολουθήσει.

Το περιοδικό διέκοψε την έκδοσή του

Ο Αμπντουλχαμίντ Ομπεϊντί.

το φθινόπωρο του 1989 αφού προηγουμένως είχε μεταστεγαστεί από τη Λεωφ. Κωνσταντίνου 28 στον αριθμό 51 της οδού Σόλωνος. «Επισήμως» ως δικαιολογία προβλήθηκε το γεγονός ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις της Λιβύης δεν δέχθηκαν να παραλάβουν μια μεγάλη παραγγελία ημερολογίων, λόγω κάποιου τυπογραφικού λάθους.

Η αλήθεια φαίνεται να είναι, κάπου αλλού. Ο Ομπεϊντί είχε αποκαλυφθεί και εκτός αυτού οι πολιτικές εξελίξεις επέβαλαν μια αναδιάταξη των δυνάμεων του Καντάφι στην Ελλάδα. Έτσι, έκλεισαν το περιοδικό και κάλυψαν όπως μπορούσαν τα ίχνη σε κάποιο μέτρο.

Αρκετοί άλλοι Έλληνες δημοσιογράφοι, οι οποίοι κατά καιρούς εργάστηκαν για τον ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ - ΑΛ ΧΑΝΤΑΡΑ, όπως ο κ. **Τάσος Χατζηγεωργίου**, δέχθηκαν να μας αφηγηθούν όσα είχαν περιπέσει στην αντίληψή τους για τον Ομπεϊντί. Όσα μας δήλωσαν συμφωνούν απόλυτα με το προφίλ του τρομοκράτη που δημοσιεύουμε σήμερα.

Η μόνη που δεν δέχθηκε να μας μιλήσει ήταν η προσωπική γραμματέας του Ομπεϊντί, δ. **Ρίκα Ζαχάρη**, αυτή ακριβώς την οποία απομάκρυνε από το γραφείο του ο τρομοκράτης πριν δεχθεί τον Μπασίρ Μπαγί στο ραντεβού της 6ης Μαΐου 1987, όταν προσπάθησε να τον στρατολογήσει. Μάθαμε επίσης ότι η δ. Ζαχάρη κατέθεσε ήδη μηνυτήριά αναφορά εναντίον του ΑΝΤΙ για να το εμποδίσει να αναφέρει στοιχεία που «θα βλάπτουν καθ' οιονδήποτε τρόπο την προσωπικότητά της». Η μηνυτήρια αναφορά θα μπορούσε να προστεθεί στο υπόλοιπο ανακριτικό υλικό. □

ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ ΓΙΑ ΚΑΘΑΡΣΗ

Η υπόθεση με τα «τυφλά» Mirage

Η δήλωση του κ. Κωνσταντίνου Μητσοτάκη στη συνέντευξη Τύπου της Τρίτης 20.3. ότι μόλις η ΝΔ αναλάβει την εξουσία θα απαιτήσει την επαναδιαπραγμάτευση των συμβάσεων της «αγοράς του αιώνα» είναι αναμφίβολα μια σωστή τοποθέτηση, εφόσον βεβαίως το κόμμα του εξασφαλίσει την αυτοδυναμία.

Εξίσου ορθές είναι και οι δηλώσεις του κ. Μητσοτάκη σύμφωνα με τις οποίες ο Ανδρέας Παπανδρέου «έθεσε εν γνώσει του σε κίνδυνο την άμυνα της Χώρας, αγοράζοντας τα «τυφλά» Mirage και ότι «υπάρχει οργανωμένη προσπάθεια συγκάλυψης του μεγάλου σκανδάλου».

Αλλά, λίγο αργά τα είπε όλα αυτά ο κ. Μητσοτάκης. Οι προθεσμίες που θέτει ο ειδικός νόμος περί ευθύνης υπουργών έχουν παρέλθει πλέον ανεπιστρεπτί και κατά συνέπεια έχει εξασφαλισθεί η παραγραφή των αδικημάτων που διέπραξε ο κ. Παπανδρέου.

Κατά συνέπεια η αποκάλυψη από την Δικαιοσύνη των ενόχων της «οργανωμένης προσπάθειας συγκάλυψης του μεγάλου σκανδάλου» θα οδηγήσει, αν οδηγήσει, μόνο στην τιμωρία κάποιων αξιωματικών και αξιωματούχων του δημοσίου οι οποίοι διαδραμάτισαν δευτερεύοντα ρόλο και εκτελούσαν εντολές άλλων. Ο κ. Παπανδρέου, ο κ. Σεχιώτης, ο κ. Ζακόλικος, ο κ. Λούβαρης, ο κ. Πέτσος και άλλα πειθήνια όργανα του πρώτου θα μει-

νουν οριστικά ατιμώρητοι.

Ας υποστηρίξει ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης ότι δεν περίμενε να παρέλθουν οι προθεσμίες του ειδικού νόμου για να δηλώσει όσα δήλωσε την περασμένη Τρίτη. Δεν θα δεχθούμε όμως τον ισχυρισμό του ότι μόλις τώρα προέκυψαν νεότερα στοιχεία που θεμελιώνουν τις καταγγελίες εναντίον του Ανδρέα Παπανδρέου.

Για παράδειγμα η καταγγελία για τα άχρηστα Mirage έγινε από το ΑΝΤΙ την Παρασκευή 9 Φεβρουαρίου 1990, πριν από έξι ολόκληρες εβδομάδες. Τότε όμως και ο κ. Μητσοτάκης και άλλοι αγνόησαν την αποκάλυψη και προτίμησαν να μην καταγγείλουν έγκαιρα τον Ανδρέα Παπανδρέου. Φοβόντουσαν μήπως ότι θα προκαλούσαν την πτώση της Οικουμενικής και τη ματαίωση της συνεργασίας του Συνασπισμού με το ΠΑΣΟΚ;

Και όχι μόνον αυτό. Τα προβλήματα στο ραντάρ που καθιστούν άχρηστα τα Mirage ήταν, όπως έχουμε γράψει στο τχ. της 24.2.90 γνωστά και στους τρεις πολιτικούς αρχηγούς από το περασμένο φθινόπωρο όταν υπουργός Άμυνας ήταν ακόμα ο κ. Τζαννής Τζαννετάκης.

Εξάλλου, ο ίδιος ο κ. Τζαννετάκης μας δήλωσε ότι αυτός έδωσε την εντολή να σταματήσει η παραλαβή των άχρηστων «Μιράζ», αφού βεβαίως παραλάβαμε 28 από αυτά, για να τα επιδεικνύουμε στις παρελάσεις.

Είχε λοιπόν πολλές ευκαιρίες να πει ό-

σα είπε αυτή την εβδομάδα ο κ. Μητσοτάκης, αλλά δεν το έπραξε, υποκύπτοντας είτε στις πιέσεις άλλων, είτε σε αμβόλου αποτελεσματικότητας πολιτικές σκοπιμότητες.

Σήμερα θα έχει αντιληφθεί και ο ίδιος ότι το μόνο που κατάφερε ήταν όχι μόνο να μην παραπεμφθεί ο Ανδρέας Παπανδρέου, αλλά να απολαμβάνει επιπλέον την αϊγλή του «εθνικού ηγέτη».

Οφείλουμε όμως να παραδεχθούμε ότι πέρα από αυτά, η ΝΔ φάνηκε ότι επεδίωξε το περασμένο καλοκαίρι να παραπέμψει τον Ανδρέα Παπανδρέου και για την «αγορά του αιώνα». Αυτό όμως δεν έγινε εξαιτίας της άρνησης του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου να δεχθεί την παραπομπή του Ανδρέα Παπανδρέου.

Οι σημερινές εξελίξεις δικαιώνουν την έντονη κριτική που άσκησε έγκαιρα το ΑΝΤΙ στην απόφαση αυτή του Συνασπισμού.

Ο κ. Χαρίλαος Φλωράκης από τη μια μεριά δήλωνε ότι «το σκάνδαλο Κοσκωτά ήταν μόνο για τους καφέδες, το μεγάλο σκάνδαλο ήταν η αγορά του αιώνα» και από την άλλη υποχωρούσε στις πιέσεις του κ. Κύρκου και του κ. Γιάνναρου και δεχόταν να μην παραπεμφθεί ο Ανδρέας για το μέγιστο των σκανδάλων.

Από κοντά και ο κ. Μίμης Ανδρουλάκης ο οποίος δήλωνε στον υπογράφωντα ότι «η θέση για την παραπομπή του Ανδρέα ήταν τυχοδιωκτική». Ενώ να ενεργείς τη μια μέρα ως «ορκισμένος εχθρός» του ΠΑΣΟΚ και από την άλλη να σπεύδεις να συνεργάζεσαι μαζί του στις μονοεδρικές αποτελεί πράξη πολιτικής συνέπειας!

Θα είχε άραγε καμιά σημασία να πούμε σήμερα ότι ο Συνασπισμός δεν παρέπεμψε τον Ανδρέα και για το σκάνδαλο αυτό για να μην κλείσει οριστικά τις πόρτες στο ΠΑΣΟΚ; Και ότι ο κ. Γρηγόρης Γιάνναρος αντάλλαξε τη θέση του κατά της παραπομπής με τη θέση του προνομιούχου συνομιλητή του ΠΑΣΟΚ, τώρα μάλιστα που εκ των πραγμάτων τίθεται θέμα ηγεσίας στην Ε.ΑΡ.;

Πολύ φοβόμαστε ότι δεν έχει και πολύ σημασία. Ο κύβος ερρίφθη. Τα προσωπικά συμφέροντα και οι έωλες πολιτικές σκοπιμότητες επικράτησαν του εθνικού συμφέροντος, της πολιτικής ηθικής και του αισθήματος δικαιοσύνης.

Β. Ζ.

Στιχάκια ημερολογίου

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΕΡΧΟΜΑΙ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΡΦΗ ΚΑΝΕΛΛΑ.

ΜΙΑ ΠΑΠΙΑ ΜΑ ΠΟΙΑ ΠΑΠΙΑ.
ΚΑΛΛΙΟ ΠΟΤΕ ΠΑΡΑ ΑΡΓΑ.

ΨΗΦΟΣ ΨΗΦΟΣ ΚΑΙ ΒΡΟΧΗ
ΠΟΥ ΠΑΝΤΡΕΥΟΝΤΑΙ ΟΙ ΦΤΩΧΟΙ.

ΨΗΦΟΣ ΨΗΦΟΣ ΚΑΙ ΦΕΓΓΑΡΙ
ΠΟΥ ΠΑΝΤΡΕΥΟΝΤΑΙ ΟΙ ΓΑ'Ι'DΑΡΟΙ.

ΚΑΛΛΙΟ ΠΕΝΤΕ ΕΔΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ
ΠΑΡΑ ΔΕΚΑ ΚΑΙ ΚΑΡΤΕΡΙ.

ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΤΑ ΚΑΜΩΜΑΤΑ
ΤΑ ΒΛΕΠΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΛΑ.

ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΝΑ ΣΟΥ ΒΓΟΥΝ ΤΑ ΤΡΙΑ
ΜΑΤΙΑ ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ.

ΜΙΑ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ ΔΥΟ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΤΡΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΨΗΦΙΣΑΜΕ.

ΣΤΕΡΝΗ ΜΟΥ ΨΗΦΟ
ΝΑ Σ' ΕΙΧΑ ΠΡΩΤΑ.

ΣΤΟΥ ΚΟΥΦΟΥ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΟΣΟ
ΘΕΛΕΙΣ ΒΡΟΝΤΑ.

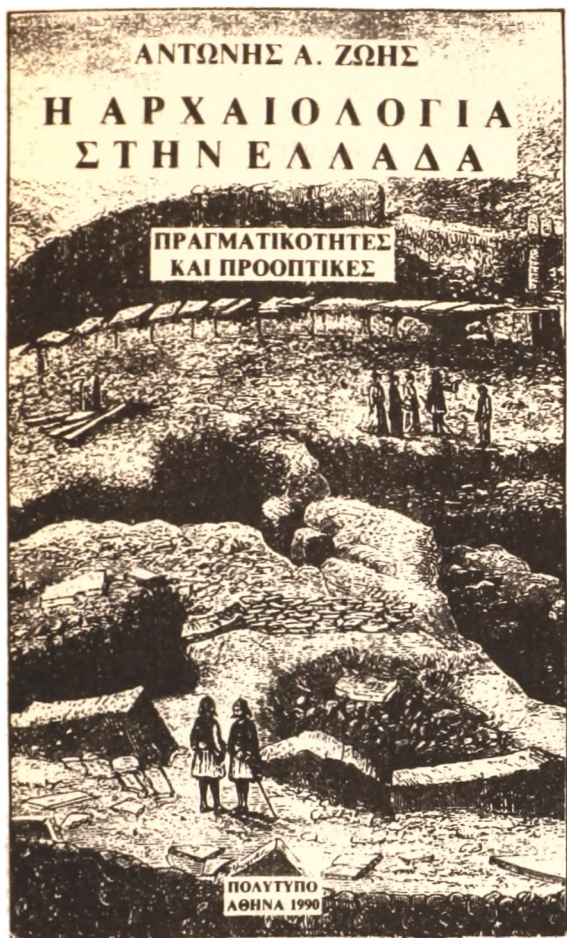
ΑΣΠΡΗ ΨΗΦΟΣ ΞΕΞΑΣΠΡΗ
ΚΙ ΑΠ' ΤΗ ΒΡΩΜΑ ΞΕΞΑΣΠΡΟΤΕΡΗ.

Η ΔΥΝΑΜΗ ΣΟΥ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΚΙ Η ΘΕΛΗΣΗ ΜΟΥ ΒΡΑΧΟΣ.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Σύνθεση και λειτουργία του Ελληνικού 'Αρχαιολογικού Συστήματος', —όπως ονομάζει ο συγγραφέας το πολύπλοκο σύνολο των κέντρων διοίκησης - διαχείρισης των αρχαιολογικών πραγμάτων και παραγωγής αρχαιολογικού έργου στην Ελλάδα, ελληνικών και ξένων—, καθώς και κριτική αυτής της λειτουργίας, είναι το θέμα του βιβλίου που δεν απευθύνεται αποκλειστικά στο στενό κύκλο των επαγγελματιών αρχαιολόγων και φοιτητών της αρχαιολογίας, αλλά και σε όλους όσους τους ενδιαφέρουν τα προβλήματα της αρχαιολογίας πέρα και κάτω από τη λάμψη των επιτευγμάτων της. Ο πρακτικός προσανατολισμός του βιβλίου είναι έντονος και εκφράζεται με τη συστηματική διατύπωση προτάσεων για βιώσιμες λύσεις, με στόχο την έξοδο της "αρχαιολογίας στην Ελλάδα" από τη χρονίζουσα λειτουργική της κρίση και την πνευματική της αδράνεια.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ · ΤΗΛ. 72.49.300

Η υποστήριξη του κ. Χρήστου Σαρτζετάκη από το Συνασπισμό για την προεδρία της Δημοκρατίας και στις τρεις άκαρπες ψηφοφορίες στη Βουλή ήταν η αρχή για την «ευτυχή» κατάληξη του ειδυλλίου Συνασπισμού - ΠΑΣΟΚ. Οι μονοεδρικές επισημοποίησαν τον αρραβώνα και έπεται συνέχεια.

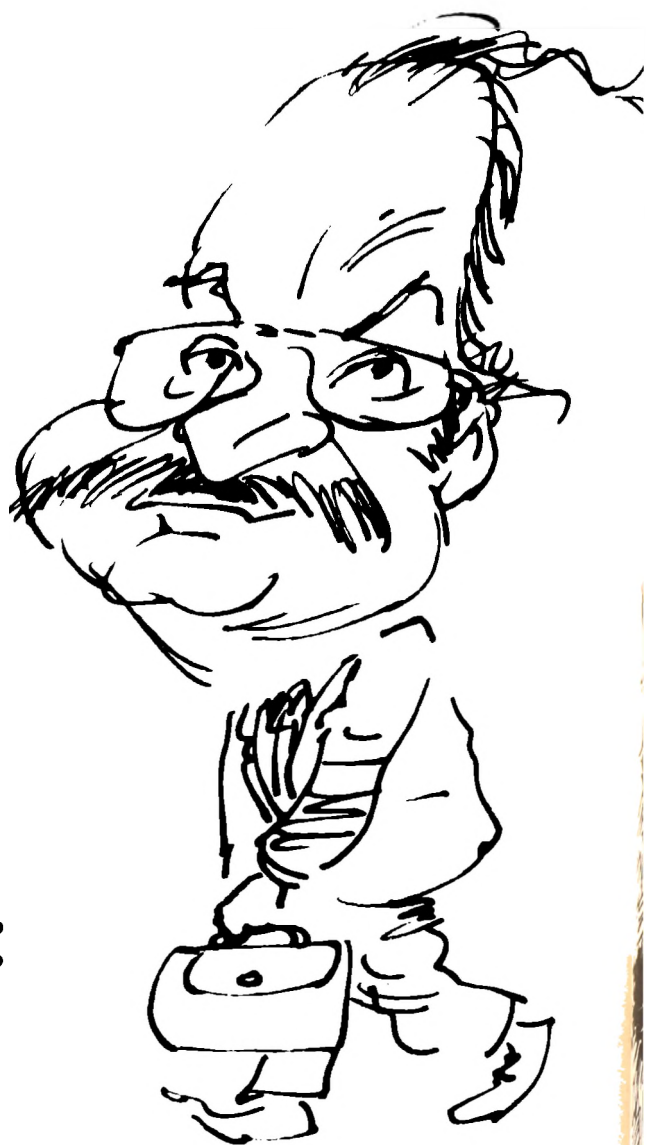
ΣΥΝ:
ΚΑΙ
ΤΩΡΑ

ΜΟΝΟΕΔΡΙΚΗ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ

Η ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ Συνδιάσκεψη του Συνασπισμού δεν ήταν τίποτα παρ'απάνω από το αναγκαίο για τέτοιες περιπτώσεις τελετουργικό, όπου η απόφαση της συνεργασίας πήρε και το χρίσμα της «δημοκρατικής συζήτησης» για να επισημοποιηθεί στη συνέχεια από τα αρμόδια όργανα του Συνασπισμού.

ΕΙΧΕ προηγηθεί η σχετική απόφαση του ΚΚΕ για «προοδευτική κυβέρνηση», ενώ η απόφαση του Διαρκούς Συνεδρίου της ΕΑΡ με εισήγηση μάλιστα του Φ. Κουβέλη για διαχωρισμό των συνεργασιών και μετεκλογικών συγκλίσεων με το ΠΑΣΟΚ από τις «τοπικές συνεργασίες» επέτρεπε τόσο στο ΚΚΕ όσο και στην ΕΑΡ να χειρισθούν με ανοιχτά τα χέρια το θέμα των συμμαχιών, θέμα στο οποίο τελικά υιοθετήθηκε η γραμμή της «τοπικής συνεργασίας για να αποτραπούν οι αυτοδυναμίες». Και αφού πιο κοντά στην αυτοδυναμία βρισκόταν η ΝΔ η συνεργασία έγινε με το ΠΑΣΟΚ. Διαφορετικά όπως εξήγησε ο Χρ. Φλωράκης θα μπορούσε να γίνει συνεργασία και με τη ΝΔ για να μην υπάρξει αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ, αν βρισκόμαστε μπροστά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

ΤΟ ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ κανείς σοβαρά αυτή την αντίληψη πολιτικής παρέμβασης και συμμαχιών —κατά την εκδοχή του Συνασπισμού— που θα πρέπει να έ-

χει η Αριστερά δεν μπορεί παρά να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι βρισκόμαστε και πάλι μπροστά στη γνωστή και από παλιά τριτοδιεθνιστική λογική η οποία παρά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού επανέρχεται στις σημερινές συνθήκες και κυριαρχεί ιδιαίτερα κάτω από το φόβο της κατάρρευσης και των αντίστοιχων σχημάτων τα οποία ποτέ ιστορικά δεν είχαν διαχωρίσει τη θέση τους από αυτή την αντίληψη.

ΕΤΣΙ λοιπόν επανέρχεται το σχήμα των «προοδευτικών λύσεων», των «προοδευτικών κυβερνήσεων» και των «συμμαχιών» χωρίς πριν να επιχειρηθεί η χειραφέτηση και ο διαχωρισμός της Αριστεράς από το τριτοδιεθνιστικό παρελθόν, χωρίς δηλαδή να επιχειρηθεί η βαθιά τομή που έχει ανάγκη η Αριστερά σε σχέση με τα γεγονότα και τις εξελίξεις στις Ανατολικές χώρες παρά τις κάποιες προσπάθειες που έγιναν από την ανανεωτική πλευρά της Αριστεράς.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στο ενδεχόμενο της μεγάλης ήττας, που όμως είναι υπαρκτή, η ηγεσία του Συνασπισμού επέλεξε το «μικρότερο κακό» επενδύοντάς το μάλιστα με «νέα πολιτική». Ήταν φυσικό επομένως να ξεχασθούν και τα όσα έλεγε περί της εγχώριας «σοσιαλδημοκρατίας», αλλά να πιαστεί απ' αυτή ως τη «σανίδα σωτηρίας» για να έχει τις λιγότερες απώ-

ΓΑ... του Αρ. Ψάλτη

...ιες, χωρίς να μιλήσει για το ποια είναι
...τή η «σοσιαλδημοκρατία», τι είναι το
...ΑΣΟΚ και πώς μπορεί να προχωρήσει
...ζι του στην εναλλακτική λύση της
...ροοδευτικής κυβέρνησης».

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ λοιπόν περίεργο που ο Συνα-
...ισμός μπορεί τώρα να συνεργασθεί με
...«καλό» ΠΑΣΟΚ και να υποστηρίξει από
...ια τον κ. Παλαιοθόδωρο π.χ. και να
...αγγέλει από την άλλη το «κακό» και
...ριανικό» ΠΑΣΟΚ των Ακριβάκη, Κου-
...και Γαργαλάκου. Το περίεργο αλλά ε-
...ως ενδιαφέρον για την Αριστερά και
...ς αριστερούς θα ήταν ο Συνασπισμός
...μιλήσει πολιτικά για το ΠΑΣΟΚ και να
...χωρήσει εγκαίρως σε μια πολιτική
...δικασία αυτόνομης συγκρότησής του
...ζοντας ταυτόχρονα και τις σχέσεις
...με το σοσιαλισμό στη μετά την κα-
...ρευση του υπαρκτού κατάσταση.

ΠΩΣ επίσης δεν είναι περίεργο που η
...αγγελία της διαχείρισης που έκανε
...ΠΑΣΟΚ στην οκταετία του από το Συ-
...πισμό υποχώρησε και εξαντλήθηκε
...επίπεδο των πολιτικάντικων χειρι-
...ον αφήνοντας τελικά την Αριστερά
...ετη στο μόνο ίσως πεδίο στο οποίο
...ρούσε να σταθεί όρθια το ήθος. Θα
...ρούσε τότε να μετατρέψει την καταγ-
...ία των σκανδάλων σε πολιτική καταγ-
...ία των μηχανισμών που τα παράγουν.
...ΑΤΙ ΤΕΤΟΙΟ όμως υποχρέωνε το Συνα-

σπισμό να θέσει από την αρχή ορισμένα
ζητήματα όπως:

- Την κατάρρευση του υπαρκτού σοσια-
λισμού και τη δική του τοποθέτηση ως
πολιτικής δύναμης της Αριστεράς απέν-
ναντι σε αυτές τις εξελίξεις, το σοσιαλι-
σμό και τη Δημοκρατία.

- Την επανοτοποθέτησή του απέναντι
στις συντηρητικές και τις προοδευτικές
δυνάμεις ευθέως και όχι μέσα από τα μο-
νοεδρικά γυαλιά. Θα ήταν συνεπώς υπο-
χρεωμένοι οι υπερασπιστές της συνερ-
γασίας στις μονοεδρικές όχι μόνο να δι-
καιολογήσουν τη χρησιμότητα των τοπι-
κών συνεργασιών, αλλά και να εξηγή-
σουν γιατί επιλέγεται ως στρατηγική της
Αριστεράς η συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ.
Μήπως επειδή το ΠΑΣΟΚ έχει μετατραπεί
σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή σοσιαλδη-
μοκρατία και δημιουργούνται οι προϋπο-
θέσεις για να προχωρήσει η σύγκλιση
των δυνάμεων της Ευρωαριστεράς; Μή-
πως επειδή στο ΠΑΣΟΚ έχουν συμβεί αλ-
λαγές στην εσωτερική του λειτουργία,
στο χαρακτήρα του, στη στελέχωσή του,
στον τρόπο που πολιτεύεται και ανοίγον-
ται προοπτικές για μια «προοδευτική κυ-
βέρνηση» όταν ο ίδιος ο Συνασπισμός
καταγγέλλει ότι το ΠΑΣΟΚ και οι συντη-
ρητικές δυνάμεις οδηγούν τη χώρα σε
κεντροδεξιές λύσεις;

ΑΛΛΑΓΕΣ φυσικά στα κόμματα όπως
και στο ΠΑΣΟΚ αναμένονται. Και κανείς
δεν υποστηρίζει ότι ο Συνασπισμός θα
πρέπει να εγκλωβιστεί σε μια τακτική εί-
τε αντι-ΠΑΣΟΚ είτε αντι-Δεξιά. Αυτό λογι-
κά θεωρείται λυμένο μετά τον Ιούνιο για
την Αριστερά. Αν συνεπώς η συνεργασία
στις μονοεδρικές δημιουργεί ευνοϊκές
συνθήκες για την αλλαγή του πολιτικού
σκηνικού μετά τις εκλογές, αλλά και με-
τακινήσεις, μετατοπίσεις και εσωτερικές
αλλαγές στα κόμματα αυτή η προοπτική
θέτει εκ των πραγμάτων το Συνασπισμό
ενώπιον μεγαλύτερων ευθυνών σε ό,τι α-

φορά τη στρατηγική του. Γιατί αν η επι-
λογή του Συνασπισμού μένει στην «ιστο-
ρική» ρήση «ο ΣΥΝ στο κέντρο των εξελί-
ξεων» η σημερινή κατάσταση δεν επιτρέ-
πει τίποτα παραπάνω από το να βρεθούν
στο «κέντρο των εξελίξεων» ορισμένα
στελέχη του Συνασπισμού και η Αριστε-
ρά στη γωνία.

ΑΝ ΟΜΩΣ κάτι τέτοιο αποτελεί το όρα-
μα του Συνασπισμού για την Αριστερά
αυτό δικαιώνει απολύτως το γραφειο-
κρατικό μηχανισμό των κομμάτων που
τον αποτελούν αφού θα μπορούν όχι μό-
νο να είναι στο «κέντρο» αλλά και στην
«καρδιά» των εξελίξεων και να «σπρώ-
χνουν» προς «προοδευτικές-αριστερές»
λύσεις.

ΓΙΑΤΙ όμως για ένα τέτοιο ρόλο ο κ. Γρ.
Γιάνναρος ή ο κ. Δημ. Καραγκουλές είναι
πιο κατάλληλοι από τον κ. Γιώργο Γεννη-
ματά ή τον Κ. Λαλιώτη;

ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ τέλος οι πολίτες αν καλούνται
να επιλέξουν μπροστά σε ένα παρόμοιο
δίλημμα, να επιλέξουν ως πλέον ικανούς
για να σηκώσουν το βάρος ενός τέτοιου
«σπρωξίματος» τους υποψήφιους του Συ-
νασπισμού;

ΜΗΠΩΣ τελικά ο κ. Θ. Πάγκαλος είναι
πλέον ρεαλιστής, με το να θέτει με συνέ-
πεια από τώρα τη σύγκλιση ΠΑΣΟΚ - Συ-
νασπισμού σε έναν ενιαίο σοσιαλδημο-
κρατικό φορέα, από τον κ. Λ. Κύρκο π.χ.
που υπερασπίζεται με πάθος τις «τοπι-
κές κοινωνίες»; Αν όμως ο Συνασπισμός
βλέπει αυτή την προοπτική για την Αρι-
στερά τότε, μήπως, δεν είναι καιρός να
λεχθεί ευθέως — με όσες συνέπειες και
αν έχει — για να δουν, και όσες δυνάμεις
ή πολίτες, δεν εκφράζονται από την ιστο-
ρική σοσιαλδημοκρατία, και από αυτούς
που στην Ελλάδα αυτοαναγορεύονται σε
«σοσιαλδημοκράτες» και όσους βρίσκον-
ται πέραν της εγχώριας και ευρωπαϊκής
σοσιαλδημοκρατίας, τι πρέπει να κά-
νουν;

ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διμηνιαίο Περιοδικό

- ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ
ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΝΕΟΚΛΗ ΣΑΡΡΗ

- ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
CPU - ΙΟΙ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΟΥΑΤΖΗΣ
ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΗ
ΤΑΚΗΣ ΨΑΡΙΔΗΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:
ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
1984 - 1989

Κυκλοφορεί
τέλη Μαρτίου

ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΕΔΡΙΚΕΣ

του Σπύρου Καβουνίδη

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η εισήγηση του Σπύρου Καβουνίδη μέλους της Πολιτικής και της Παναθηναϊκής Επιτροπής του Συνασπισμού στην Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του Συνασπισμού στην οποία συζητήθηκε η εκλογική του τακτική και το θέμα της συνεργασίας στις μονοεδρικές περιφέρειες. Η εισήγηση εκφράζει μια διαφορετική προβληματική για τους στόχους και την τακτική του Συνασπισμού από αυτή στην οποία κατέληξαν τα αρμόδια όργανά του και αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα, του προβληματισμού και των απόψεων δυνάμεων του Συνασπισμού, που δεν συμφωνούν με την εκλογική —και όχι μόνο— τακτική του και τις επιλογές που τελικά υιοθετήθηκαν.

«Συντρόφισσες και σύντροφοι.

Πιστεύω ότι η βασική μας πολιτική γραμμή για κυβερνήσεις σε προοδευτική - δημοκρατική κατεύθυνση όπως τουλάχιστον γίνεται αντιληπτή από τον κόσμο αλλά και ερμηνεύεται από πολλά στελέχη μας χρειάζεται αλλαγές και βελτιώσεις. Το κυριότερο, πιστεύω ότι πρέπει να υπηρετήσει μια άλλη λογική. Πολύ συντομα θα προσπαθήσω να την αναπτύξω.

Όλοι διαπιστώνουμε ότι η ελληνική κοινωνία περνάει μια μεγάλη κρίση. Κρίση οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική. Όλοι νομίζω συμφωνούμε ότι υπάρχει αναντιστοιχία πολιτικών δυνάμεων και κοινωνικών αναγκών.

Αν θέλουμε να ιεραρχήσουμε τα προβλήματα πιστεύω ότι κυρίαρχη αντίθεση είναι η αντίθεση εκσυγχρονισμού ή καθυστέρησης.

Επόμενη αντίθεση είναι η αντίθεση ανάμεσα σε προοδευτικές ή συντηρητικές λύσεις ή αν θέλεις ανάμεσα σε φιλολαϊκές ή αντιλαϊκές κατευθύνσεις.

Αν η κυρίαρχη αντίθεση λυθεί προς την πλευρά της καθυστέρησης το αν θα είναι προοδευτική ή συντηρητική η καθυστέρηση αυτή έχει σημασία ως προς το αν θα γίνουμε τριτοκοσμική χώρα με αντιιμπεριαλιστικές εξάρσεις ή θα γίνουμε οριστικά δορυφορική χώρα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και υποανάπτυκτη επαρχία της Ευρώπης.

Η επιλογή της Ευρώπης είναι κατ' αρχήν επιλογή εκσυγχρονισμού. Όμως ο εκσυγχρονισμός δεν είναι δεδομένος.

Το αν θα είναι σε προοδευτική ή σε συντηρητική κατεύθυνση θα κρίνει ποιος θα πληρώσει κυρίως το κόστος του, η εργατική τάξη και οι εργαζόμενοι ή η αστική τάξη και τα ενδιάμεσα μικροαστικά στρώματα. Θα κρίνει επίσης τη μορφή της εκσυγχρονισμένης κοινωνίας —μιας κοινωνίας με κέντρο τον άνθρωπο ή με άξονα το κέρδος με τις κοινωνικές δυνάμεις να συμμετέχουν στο κοινωνικό

γίνεσθαι ή με το λαό στο περιθώριο.

Η αντίθεση εκσυγχρονισμού και καθυστέρησης διαπερνά όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Διαπερνά τη ΝΔ όπου η εκσυγχρονιστική λογική αντιμάχεται με τις μικροκομματικές μεθοδεύσεις, την πελατειακή πολιτική και τη ρουσφετολογία. Ο εκσυγχρονιστικός —συντηρητικός κυρίως βέβαια— λόγος της αντιφάσκει με την καθυστέρηση των παραδοσιακά δεξιών συντηρητικών έως αντιδραστικών στρωμάτων που αποτελούν σημαντικό μέρος της βάσης της. Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της δίνει ίσως κάποιες ελπίδες υπέρ του εκσυγχρονισμού, αλλά πάντως οι εκσυγχρονιστικές διακηρύξεις της έρχονται σε αντίθεση με πολλές πράξεις της που συντηρούν και αναπαράγουν την υπανάπτυξη στο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο.

Η αντίθεση εκσυγχρονισμού και καθυστέρησης διαπερνά και το ΠΑΣΟΚ όπου όμως επικρατεί η υπανάπτυκτη λαϊκιστική και φασίζουσα μερίδα. Ο Α. Παπανδρέου κυριαρχεί και αναπαράγει ό,τι χειρότερο έχει αναδείξει αυτός ο πολιτικός σχηματισμός. Η εκσυγχρονιστική σοσιαλδημοκρατική του τάση, που εκπροσωπείται συχνά από τον Σημίτη, ίσως είναι ο προνομιακός χώρος για συμμαχίες με την Αριστερά αλλά είναι ουσιαστικά υποβαθμισμένος από την κυριαρχία του Ανδρεοπαπανδρεϊσμού.

Η Αριστερά είναι θέσει εκσυγχρονιστική και προοδευτική. Όμως δεν λείπουν και εδώ φαινόμενα καθυστέρησης κυρίως ως ιστορικά κατάλοιπα και διαστρεβλώσεις μιας κουλτούρας που διαμορφώθηκε επί πολλές δεκαετίες. Έτσι δεν λείπουν φαινόμενα εργατισμού και άκριτης υπεράσπισης θέσεων και ενεργειών ομάδων στενών συμφερόντων μιας κατακερματισμένης κοινωνίας. Τελικά όμως αυτά τα φαινόμενα, πιστεύω, μειώνονται —ασφαλώς δε η κυβερνητική θητεία της Αριστεράς βοηθάει σε αυτό και επικρατούν προοδευτικές εκσυγχρονιστικές απόψεις.

Πιστεύω ότι οι συμμαχίες στο πολιτικό επίπεδο πρέπει να αναζητηθούν στις εκσυγχρονιστικές δυνάμεις —ανεξάρτητα από το πού βρίσκονται σήμερα κομματικά ενταγμένες και μέσα σ' αυτό το εκσυγχρονιστικό μπλοκ δυνάμεων να επιζητήσουμε τον προοδευτικό προσανατολισμό των εκσυγχρονισμών.

Αρα ο πολιτικός μας λόγος πρέπει να είναι έτσι προσανατολισμένος και η τακτική μας τέτοια που να δημιουργεί ή να αξιοποιεί ρήγματα στους άλλους πολιτικούς σχηματισμούς ώστε να προωθεί τη δημιουργία του εκσυγχρονιστικού μπλοκ το οποίο και να κατευθύνει προς προοδευτικές λύσεις.

Πρέπει η τακτική μας λοιπόν να αποβλέπει στην ήττα του λαϊκισμού —αυ-

ριανισμού— ανδρεοπαπανδρεϊσμού όσο και των πελατειακών σχέσεων, αντιδραστικών ιδεολογιών, θρησκοληψιών, ρεβανσισμών κτλ.

Αν δεχτούμε αυτή την πολιτική σίγουρα δεν μπορούμε να κάνουμε συζήτηση για συμφωνία με το ΠΑΣΟΚ με αυτό το ΠΑΣΟΚ —είτε γενική είτε ειδική στις μονοεδρικές. Εδώ που τα λέμε δεν ξέρω τι πετύχαμε με τη συμφωνία στη Λευκάδα στις προηγούμενες εκλογές. Οποιαδήποτε τέτοια συμφωνία δεν θα είχε πολιτική βάση, θα 'ταν συμφωνία χωρίς αρχές. Και αν —έτσι χωρίς άλλη πολιτική βάση— στόχος είναι η μη αυτοδυναμία της ΝΔ θα 'θελα να ρωτήσω: θα συζητούσε κανείς τοπικές συμφωνίες με τη ΝΔ αν υπήρχε περίπτωση αυτοδυναμίας του ΠΑΣΟΚ; Ας σημειώσουμε επίσης ότι συμφωνία στις μονοεδρικές σημαίνει μη προσμέτρηση των ψήφων μας στις ψήφους επικρατείας. Αφήστε που εγώ διαπιστώνω ότι μάλλον προς τη ΝΔ κινδυνεύουμε να χάσουμε ψήφους τώρα, ακριβώς γιατί πολλοί φοβούνται ότι θα τα βρούμε μετεκλογικά με το ΠΑΣΟΚ και βέβαιο πρόκριμα τέτοιας εξέλιξης θα θεωρηθεί η συμφωνία στις μονοεδρικές.

Αντίθετα όμως πρέπει να επιδιώξουμε με όλους τους τρόπους το διάλογο με την εκσυγχρονιστική —και μειοψηφούσα εκεί— μερίδα του ΠΑΣΟΚ.

Και μια απορία: Γιατί «ρίχνουμε το ανάθεμα» στις φημολογούμενες «κεντροδεξιές» λύσεις; Εγώ δεν το θεωρώ τόσο τραγικό. Πρώτα πρώτα είναι καλύτερες από την αυτοδυναμία της ΝΔ ή την αδύνατη αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ. Και μετά, αν είναι εκσυγχρονιστικές θα 'πρεπε να μας ενδιαφέρει να μη μείνουν κεντροδεξιές αλλά να μετέχουμε κι εμείς ακριβώς για να γείρουμε την πλάστιγγα προς την μεριά ενός δημοκρατικού εκσυγχρονισμού. Στο κάτω κάτω με ποιες πολιτικές δυνάμεις θα επιχειρούσαμε τον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό; Με τον Α. Παπανδρέου και την παρέα του και με τους αυριανιστές;

Τέλος ας μην ξεχνάμε ότι πρωταρχικό κριτήριο προοδευτικότητας αλλά και βασικό στοιχείο που πρέπει να διέπει ένα δημοκρατικό εκσυγχρονισμό είναι η πολιτική ηθική. Δεν νομίζω να θεωρεί κανείς ότι η κυρίαρχη ομάδα —αυτοί που αποφασίζουν στο ΠΑΣΟΚ πληρούν αυτό το κριτήριο.

Τη φερεγγυότητά μας και τη συνεπή προβολή της Αριστεράς ως δύναμης πολιτικής ηθικής δεν πρέπει να αφήσουμε κανένα να την αμφισβητήσει. Και επιτρέψτε μου εδώ τελειώνοντας να πω ότι νομίζω λοιπόν ότι ήταν μάλλον ατυχής η πρωτοβουλία για να βρεθεί τρόπος να διατηρήσουν διάφορες ομάδες —και πρώτη και καλύτερη ο Ολυμπιακός— το κλοπιμαίο του Κοσκωτά. Δεν μας πάει σύντροφοι. Και θυμηθείτε ότι όποιος σ' ανακατεύεται με τα πύτουρα στο τέλος τον τρώνε οι κότες.

ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΕΙΣ

Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί μπροστά στις εκλογές

του Λεωνίδα Λουλούδη

Η 4η Συνδιάσκεψη των Οικολόγων Εναλλακτικών δεν ήταν ούτε λιγότερο ούτε περισσότερο επιτυχημένη από τις προηγούμενες. Ήταν όμως σαφώς πιο ευχάριστη καθώς οι σύνεδροι είχαν την ευκαιρία στα διαλείμματα της πολιτικής τους δράσης να κατευνάζουν τα νεύρα τους περιπλανώμενοι στο πανέμορφο τοπίο της ορεινής Ελάτης Τρικάλων. Και είναι αλήθεια ότι λίγοι απέφυγαν τα νεύρα μέσα σε μια αίθουσα συνεδριάσεων παλλόμενη από τις εντάσεις, την καχυποψία και τα «συντροφικά μαχαιρώματα». Θα πρέπει να γνωρίζει κανείς καλά πρόσωπα κυρίως και όχι πράγματα για να κατανοήσει τις αιτίες αυτών των καυγάδων παρότι όλοι οι πρωταγωνιστές τους σπάνια παραλείπουν την ένδυση των απόψεών τους με όση θεωρητική ή ιδεολογική περιουσία διαθέτουν. Πρόκειται για αντιθέσεις που δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί η διαλυτική τους δύναμη έστω κι αν προσωρινά υπερισχύει, εξασφαλίζοντας τη συνοχή της Ομοσπονδίας, η αναμονή μεγαλύτερων κερδών στις προσεχείς εκλογές. Βεβαίως οι αντιθέσεις των προσώπων είναι κατανοητές αν συνυπολογισθεί ότι η Ομοσπονδία δημιουργήθηκε περισσότερο από τις πρωτοβουλίες επωνύμων στελεχών της παρά από τη δυναμική του μαζικού οικολογικού κινήματος, που είναι κοινό μυστικό ότι υπήρξε μάλλον περιορισμένη και ασυνεχής. Ωστόσο σήμερα σχεδόν εκατό μικρές ή μεγαλύτερες οργανώσεις έχουν ενταχθεί σε αυτές τις πρωτοβουλίες και είναι ένα επείγον ζήτημα πως τα μέλη τους θα μετατραπούν από θεατές της ενδοΟμοσπονδιακής διαπάλης σε συνδιαμορφωτές των στρατηγικών και τακτικών της εκφράσεων «προς τα έξω». Ήδη η κούραση σημαντικού τμήματος αυτών των μελών έχει αρχίσει να γίνεται εμφανής καθώς ο οργανωτικισμός και η απορρόφηση των δραστηριοτήτων της Ομοσπονδίας από τα αυξημένα καθήκοντα των αλληπάλληλων εκλογικών αναμετρήσεων απωθεί συνεχώς την έκφραση των οικολογικών ενδιαφερόντων τους στο απώτερο μέλλον.

Είναι χαρακτηριστικό ότι μια τοπική εκδήλωση διαμαρτυρίας για την εκτροπή του Αχελώου, στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης πραγματοποιήθηκε συμβολικά και προς χάριν των τηλεοπτικών συνεργειών καθώς η πλειοψηφία των συνέδρων φιλονικούσε για τη δεοντολογία

της εκπροσώπησης στην εκλογική κάθοδο. Το ίδιο το εκλογικό πρόγραμμα υπό την πίεση αυτών των αντιθέσεων αν και αποτελούσε το κύριο θέμα της Συνδιάσκεψης πέρασε σχεδόν σε δεύτερη μοίρα, παρότι η επεξεργασία του από τα τέσσερα «τραπέζια» συζήτησης ειδικών θεμάτων κατά την πρώτη ημέρα, έγινε σε συναινετικό και γόνιμο κλίμα. Η επιμονή ωστόσο ορισμένων συνέδρων της επαρχίας να θέσουν σε αμφισβήτηση τις αρμοδιότητες της Γραμματείας στην Αθήνα οδήγησε σε μια ακόμη παραίτηση προεδρείου συνδιάσκεψης των οικολόγων ενισχύοντας την κακή επί του θέματος παράδοση της Ομοσπονδίας. Δεν είναι τυχαίο ότι όταν επιτέλους συζητήθηκε το επίμαχο θέμα απεδείχθη ότι λίγη περισσότερη εμπιστοσύνη στο υπάρχον οργανωτικό σχήμα και στη δυνατότητα να αντιμετωπισθούν πολιτικά και όχι με εκ νέου οργανωτικές προσθήκες, οι παρεκκλίσεις ή ακόμα και οι παραβιάσεις του, θα έσωζε την ουσία και τον τύπο αυτής της Συνδιάσκεψης. Εδώ όμως θα πρέπει να επισημανθεί μια ενδημούσα ασθένεια της Ομοσπονδίας που ενδεχομένως υπερβαίνει τα ερίζοντα πρόσωπα και σχεδόν αφορά όλα τα μέλη της. Σχηματικά θα την έλεγα το άγχος της εναλλακτικότητας και η παγίδευση στο δογματισμό της άμεσης δημοκρατίας. Το πρώτο οδηγεί πέρα από τη —θεμιτή— αναζήτηση νέων οργανωτικών δομών και διαδικασιών στην —επιπόλαια— απόρριψη αν όχι περιφρόνηση στοιχειωδών κανόνων συλλογικής λειτουργίας και ομαδικής εργασίας. Η δεύτερη εξορκίζοντας και εξορίζοντας κάθε ανώτερο, εκ των πραγμάτων προκύπτει όργανο, σε συντονιστικό ακυρώνει κάθε απόπειρα σχεδιασμού και υλοποίησης της οποιας πολιτικής αποφασίζεται σε ευρύτερα και αντιπροσωπευτικότερα αλλά γι' αυτό δυσκίνητα όργανα. Το χειρότερο σ' αυτή την περίπτωση δεν είναι ότι η Ομοσπονδία καθίσταται αναποτελεσματική στην αντιμετώπιση των πολιτικών της αντιπάλων αλλά και ότι δεν πολιτικοποιείται η ίδια καθώς αποθαρρύνει με κάθε εντέλει γραφειοκρατικό μέσο τη δημιουργικότητα, την υπευθυνότητα και τις πρωτοβουλίες των περισσότερων δραστήριων μελών της. Η έλλειψη κάθε στρατηγικής στην τελευταία κοινοβουλευτική περίοδο μπορεί να αναζητηθεί σε αυτές τις έμμονες ιδέες που οδηγούν στην ισοπέδωση και εμπνέ-

ονται, σε τελευταία ανάλυση, από μια βαθυτατή δυσπιστία για την πολιτική αξία της διαδικασίας κριτικού ελέγχου της ούτως ή άλλως εναλλασσόμενης «ηγέσας» της Ομοσπονδίας.

Όλα τα παραπάνω δεν θα πρέπει να εκληφθούν ως συνηγορία σε αυτό που με τη γνωστή του ελαφρότητα ο Τύπος κατ'άλλαξε σαν «φίμωση της βουλευτού Μαρίας Δίξη». Ούτε βέβαια σαν παραγνώριση των ανάλογων με της κ. Δίξη προσωπικών στρατηγικών προβολής ορισμένων επωνύμων και όχι μόνο μελών της Ομοσπονδίας. Τα προβλήματα αυτά υπάρχουν σε ενοχλητικό βαθμό και ενισχύονται από την έλλειψη όχι μόνο πολιτικής παιδείας των ενεχομένων προσώπων αλλά και τη δυσανάλογη με τα προσόντα και την προϊστορία τους στο χώρο δίψα για εξουσία και προβολή. Όμως αυτές οι τάσεις μιας και μιλάμε για πολιτική και όχι για την αγιοποιημένη στην Ομοσπονδία «κοινωνία των πολιτών» δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται κατασταλτικά, με διοικητικά μέτρα περιστολής του δημόσιου λόγου για παράδειγμα των υποψηφίων βουλευτών και ενιαίας έκφρασης τους από ένα έστω και εναλλασσόμενο προεδρείο. Ευτυχώς ζούμε σε μια εποχή που κατέδειξε τα επικίνδυνα αδιέξοδα αυτών των πολιτικών μεθοδεύσεων... για όσους τέλος πάντων τα κατάλαβαν.

Όλα αυτά ίσως ηχούν απογοητευτικά, θα ήθελα ωστόσο προς χάριν της αντικειμενικότητας και όχι γιατί μια νότα αισιοδοξίας επιβάλλεται από την ιδιότητά μου σαν μέλος της Ομοσπονδίας, να υπενθυμίσω και πάλι τις αξιολογικές συγκλίσεις που επιτεύχθηκαν στις προγραμματικές θέσεις. Αν πολλά σημεία τους δεν πείσουν —και δικαίως— τους απαιτητικότερους των αναγνωστών τους, τουλάχιστον απέδειξαν ότι η Ομοσπονδία έχει αρχίσει να αντιλαμβάνεται την ανάγκη εξόδου από το γκέτο των αριστέρων και την επηρμένη αφέλεια του οικολογισμού. Το παραμένον κενό στρατηγικής επιβάλλει τη συστηματικότερη και σοβαρότερη ενασχόληση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας. Εκεί είναι το «ψωμί» για την Ομοσπονδία. Δεν θα είναι ευκολότερο από τις σαν χαλάζι πίπτουσες επί του οργανωτικού ανακυκλώσεις, ανακλήσεις, «αμεσοδημοκρατικές» προτάσεις. Ίσως αποδειχθεί όμως αποτελεσματικότερο πολιτικά και χρησιμότερο κοινωνικά.

Έχει καταστεί πλέον κοινότοπη αλήθεια ότι πολλά πράγματα σε αυτή τη χώρα ξεχνιούνται αρκετά εύκολα. Γι' αυτό φροντίζουν πολιτικά πρόσωπα που δρουν τόσο στο παρασκήνιο όσο και στο προσκήνιο. Αυτή η ροπή, σε συνάρτηση με τις ραγδαίες και καταλυτικές εξελίξεις που σημειώθηκαν την προηγούμενη χρονιά, μας επέβαλαν —κυριολεκτικώς— να ανατρέξουμε στις περσινές σελίδες των εφημερίδων της αντίστοιχης εβδομάδας, όπου διαβάσαμε και θυμηθήκαμε πράγματα και θάματα. Τα σημαντικότερα από αυτά μπορείτε να τα διαβάσετε στις στήλες που ακολουθούν. Ας σημειώσουμε μόνον ότι έχουν προηγηθεί οι αποκαλύψεις γύρω από το σκάνδαλο Κοσκωτά, το Χέρφιλντ, οι «τέσσερις διαβόλοι» και άλλα πολλά.

ΤΟΤΕ... ΓΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΧΙΟΣ

Τη Δευτέρα 13 Μαρτίου η κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου μετά από την πρόταση δυσπιστίας που κατέθεσε η ΝΔ και την τριήμερη συζήτηση που ακολούθησε, παίρνει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή. Κατά της πρότασης μομφής ψήφισαν 155 βουλευτές, υπέρ ψήφισαν 123, 19 απείχαν και 1 βουλευτής δήλωσε παρών. Τρεις από τους απόντες βουλευτές ήταν οι πρώην υπουργοί του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Μαγκάκης, Αντ. Τρίτσης και Ρ. Κακλαμανάκης. Αμέσως μετά την ψηφοφορία, σύμφωνα με δήλωση του Α. Παπανδρέου και οι τρεις έθεσαν εαυτόν εκτός κινήματος.

Η αρχή του τέλους για τον Μένιο

Ο Μένιος Κουτσόγιωργας αφού «κατέθεσε τα στοιχεία που τεκμηρίωσαν τις θέσεις του» και «εκφράζοντας την ευθύνη του», θα υποβάλει την Τρίτη 14 Μαρτίου την παραίτησή του. Τόσο η επιστολή του Μένιου όσο και η απάντηση του Α. Παπανδρέου αποτελούν μνημεία φαιλότητας. Για το λόγο αυτό τις δημοσιεύουμε αυτούσιες:

Μ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ:

«Αγαπητέ μου Πρόεδρε,

Επί 25 χρόνια στάθηκα πάντα στο πλευρό σας σε όλους τους δημοκρατικούς αγώνες, παλιότερα με την Ένωση Κέντρου και τώρα με το ΠΑΣΟΚ, περιφρουρώντας πάντα τις θέσεις σας και τα συμφέροντα της δημοκρατίας.

Σήμερα, μετά την ψήφο εμπιστοσύνης στην

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ Ο όμιλος για 8.000 προτάσεις

έγγραφο - καταδίκη

Ο Μαντζουράνης αποτέλειωσε τον «Μπάμπη»

ΠΑΡΤΕ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ της μίζας του Μένιου. Κι άλλος φυλακή

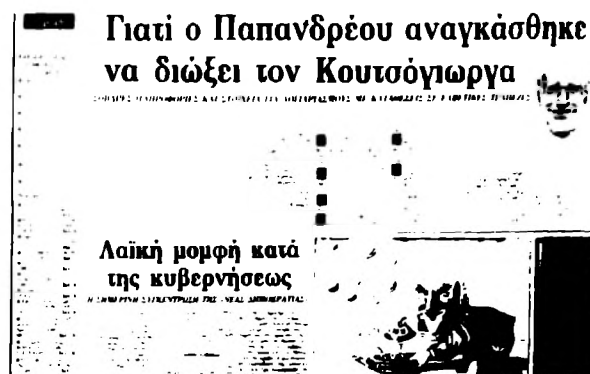
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 23 Μαρτίου 1989: Ο Μαντζουράνης κατέθεσε...

κυβέρνησή σας και έχοντας καταθέσει τα στοιχεία που τεκμηρίωσαν τις θέσεις μου, αλλά και τις θέσεις της κυβέρνησης στην υπόθεση Κοσκωτά, αισθάνομαι υποχρέωση να ασκήσω το δημοκρατικό μου δικαίωμα της παραίτησης από το κυβερνητικό μου αξίωμα, ως υπουργού Προεδρίας, εκφράζοντας την ευθύνη μου αλλά και την πεποίθησή μου ότι τώρα πλέον ο ελληνικός λαός πρέπει και θα κρίνει όλους μας στις επικείμενες εκλογές.

Για τους λόγους αυτούς, σας παρακαλώ να δεχθείτε την παραίτησή μου με τη διαβεβαίωση ότι θα σταθώ όπως πάντα στο πλευρό σας, στους εντεινόμενους αγώνες του ΠΑΣΟΚ και τους δικούς σας προσωπικά, υποστηρίζοντας στο ακέραιο τις θέσεις μου στη δημοκρατική παράταξη.

Με τις ευχαριστίες μου για την εμπιστοσύνη με την οποία με περιβάλλατε πάντοτε, και με όλη μου την εκτίμηση».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 19 Μαρτίου 1989:

Τα πρώτα ρήγματα στην παραίτηση Μένιου λόγω... ευθιξίας.

Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ:

«Αγαπητέ Μένιο,

Εκφράζω τη βαθιά μου λύπη για την απόφασή σου να επιμείνεις στην παραίτησή σου. Μας συνδέουν παλαιοί και δύσκολοι αγώνες για τη δημοκρατία και τη λαϊκή κυριαρχία, που θεμελίωσαν τη φιλία μας και την εμπιστοσύνη μου.

Και είναι γι' αυτό ιδιαίτερα δυσάρεστο για μένα το γεγονός ότι κατέστης επί μακρόν χρόνο στόχος τόσο χυδαίων επιθέσεων στις οποίες απάντησες αποστομωτικά στη Βουλή, κατά τη διάρκεια της συζήτησης της ψήφου δυσπιστίας.

Σε συγχαίρω ταυτόχρονα για την ευαισθησία σου που σε οδήγησε στην απόφασή σου. Αλλά επιθυμώ να σε παρακαλέσω και να επιμείνω ότι πρέπει να παραμείνεις στις πρώτες γραμμές του αγώνα —και ιδιαίτερα της εκλογικής αναμέτρησης του Ιούνη που είναι τόσο κρίσιμη για το λαό και το έθνος».

Ένας άλλος δημόσιος άνδρας, και αντικαταστάτης του Μένιου στο υπουργείο Προεδρίας, ο **Αναστάσιος Πεπονής** κατά την παράδοση - παραλαβή του υπουργείου θα πει για τον προκατόχό του: «Το κυρίαρχο πρόσωπο σ' αυτό ήταν ο κ. Κουτσόγιωργας, τον οποίο θα συνοδεύει πάντοτε η αγάπη και η εμπιστοσύνη όλων μας· θα ήθελα πάρα πολύ να ασχληθώ με την πολιτική προσωπικότητα αυτή που έκρινε ελεύθερα και που αποφάσισε να διακόψει μόνος του την υπουργική του θητεία» **ΑΥΡΙΑΝΗ** (18 Μαρτίου).

Την επομένη ημέρα, Κυριακή, η «**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**» θα αποκαλύψει ότι «έως την Τετάρτη το αργότερο, θα δουν το φως της δημοσιότητας, συγκλονιστικά στοιχεία, που θα αποκαλύψουν όλο το δραματικό βάθος της παραίτησής του κ. Κουτσόγιωργα... Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε μαρτυρικές καταθέσεις, γνωστοποίησε στον πρωθυπουργό ανώτερος δικαστικός». Σύμφωνα με την εφημερίδα η κατηγορία που αποδίδεται σε βάρος του Μένιου Κουτσόγιωργα είναι η «**δωροληψία από τον Κοσκωτά έναντι παροχής ειδικών υπηρεσιών**». Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος **Σωτήρης Κωστόπουλος** ερωτηθείς για το δημοσίευμα της «**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ**» θα δηλώσει: «Ο κ. Κουτσόγιωργας βεβαίως και χαιρεί της

εμπιστοσύνης του πρωθυπουργού».

Και ενώ αυτά είναι τα νέα από το μπρίφιγκ της Δευτέρας, την ίδια μέρα, οι «Ρώσοι» θα μπουν στη ζωή μας. Ο πρώην δικηγόρος του Κοσκωτά Γιάννης Μαντζουράνης θα δώσει στη δημοσιότητα από τις φυλακές Κορυδαλλού, ιδιόχειρο σημείωμα όπου παρέχονται στοιχεία για τα 2.050.000 δολάρια που κατέθεσε σε ελβετική τράπεζα το ζεύγος Κοσκωτά για λογαριασμό του Μένιου. Με το ψευδώνυμο «Ρώσοι» υπονοείται η οικογένεια Κουτσόγιωργα.

Ας δούμε τι γράφουν οι εφημερίδες την Τρίτη 21 Μαρτίου:

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ: «Το πουλί λάλησε. Μαντζουράνης: Έτσι τα πήρε ο Μένιος».

ΑΥΓΗ: «Η σπείρα καρφώνει τον Μένιο».

ΕΘΝΟΣ: «Εγώ τα έδωσα στον Μένιο. Ο Μαντζουράνης δείχνει ότι έσπασε και "Ξερνάει"».

ΒΡΑΔΥΝΗ: «Το σκάει ο Μένιος στη Βραζιλία».

ΔΗΜ. ΛΟΓΟΣ: «"Σάλεμ" τώρα και ο Κορυδαλλός. Εξαγόρασαν τον Μαντζουράνη».

ΑΥΡΙΑΝΗ: «Με υποσχέσεις ότι θα τον βγάλουνε από τη φυλακή! Εξαγόρασαν τον Μαντζουράνη. Τον επισκέφθηκε ο προσωπικός δικηγόρος του Μητσοτάκη στη φυλακή και τα κανόνισαν»!

Το μεσημέρι της Τρίτης ο Μένιος θα επισκεφθεί στη Γ.Γ.Τ.Π. τον Σωτήρη Κωστόπουλο —κατόπιν αρνήσεως του Α. Παπανδρέου να συναντηθεί με τον επί 25ετίας στενό συνεργάτη του— και αργότερα θα διανεμηθεί δήλωσή του, με την οποία ζητά από τον πρωθυπουργό και τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ να κινη-

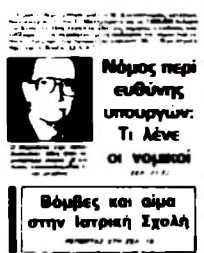
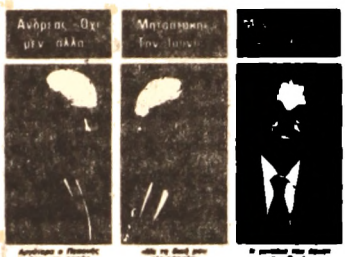
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΣΟΚ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Με χουντικό νόμο!

ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Πάνε να κλείσουν το Μένιο σκάνδαλο

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 22 Μαρτίου 1989: Παραγραφή ενόψει.

και προσωπικά οι δικές σας κύριε Παπανδρέου... Οι βαρύτατες πολιτικές ευθύνες πρέπει να οδηγήσουν σε άμεση παραίτηση την κυβέρνηση των σκανδάλων και της διαφθοράς».

Ο Α. Παπανδρέου αποχωρώντας από τη Βουλή θα επαναλάβει για δεύτερη φορά τη φράση «ΚΑΛΗ ΝΥΧΤΑ ΣΑΣ». Την επομένη ο Γ. Μαντζουράνης μαζί με το απολογητικό υπόμνημα θα υποβάλει στον εφέτη - ανακριτή κ. Σκαρλάτο και 63 έγγραφα που αφορούν τη διακίνηση των λογαριασμών Κοσκωτά - Μαντζουράνη καθώς και των λογαριασμών που ανοίχθηκαν στο όνομα της οικογένειας Κουτσόγιωργα στις ελβετικές τράπεζες.

Ο Φάνης στον Κορυδαλλό

ΠΕΜΠΤΗ 23 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Θεοφάνης Τόμπρας, που επανειλημμένα είχε χαρακτηριστεί από τον Α. Παπανδρέου «υπηρέτης του δημοσίου συμφέροντος», με ομόφωνη απόφαση ανακριτή και εισαγγελέα οδηγείται στον Κορυδαλλό. Ο Φάνης κατηγορείται για «απιστία στην υπηρεσία σε βαθμό κακουργήματος» για τις καταθέσεις του ΟΤΕ ύψους 2 δις δραχμών στην Τράπεζα Κρήτης στην περίοδο κατά την οποία ο Κοσκωτάς είχε... προβλήματα ρευστότητας.

«Δεν υπάρχει δικαιοσύνη στην Ελλάδα —θα πει μετά την απόφαση ο Θ. Τόμπρας— είναι διατεταγμένη και δεν πρέπει να πηγαίνουμε να απολογούμαστε. Αυτό που κάνουμε είναι έγκλημα». Το βραδυνό πρόγραμμα του «Ράδιο-Αυριανή» θα μετατραπεί σε κίνημα συμπαράστασης υπέρ του Φάνη. Όσον αφορά τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, αυτός θα δηλώσει ότι «η απόφαση για την προφυλάκιση του γενικού διευθυντή του

ΟΤΕ δεν σημαίνει ούτε απόδειξη των κατηγοριών που του προσάπτονται, ούτε καταδίκη».

Την προηγούμενη ένας άλλος «αιμοδότης» της Τράπεζας Κρήτης, ο πρόεδρος του Οργανισμού Ανασυγκρότησης επιχειρήσεων, Ι. Μανταγός, οδηγήθηκε στις φυλακές Κορυδαλλού. Πριν από αυτόν είχε προηγηθεί ο πρόεδρος των ΕΛΤΑ Π. Βουρνάς.

Η αποσύνθεση καλά κρατεί...

«ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ με... νέα σύνθεση» είναι ο τίτλος του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ (18 Μαρτίου 1989) για τον 16ο κατά σειράν ανασχηματισμό των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ. Με τον ίδιο ανάγλυφο τρόπο αποδίδουν το παρασκήνιο και το κλίμα και άλλες εφημερίδες της ίδιας ημέρας:

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: «Ηττοπάθεια και απογοήτευση στο ΠΑΣΟΚ από το φιάσκο του ανασχηματισμού...».

ΑΥΓΗ: Καμένα χαρτιά και στον 16ο ανασχηματισμό. Κυβέρνηση μη-κάθαρσης».

ΕΘΝΟΣ: «Ρώτης - Σαραντίτης - Κεδίκογλου. Γιατί μας έφαγε».

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ: «42 "κούκλες" ευέλικτες σε ρόλο οπισθοφυλακής».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ: «Έφυγαν με αιχμές Ρώτης - Κεδίκογλου».

Σημειώτεον ότι το θέμα του ανασχηματισμού δεν απασχολεί την πρώτη σελίδα της «ΑΥΡΙΑΝΗΣ».

Στο υπουργικό συμβούλιο δεν μετέχει

Οργανισμός της Π.Ι.Ε.Ε. στο χώρο Πολιτισμού

Αυριανή

ΑΥΡΙΑΝΗ 23 Μαρτίου 1989: Η άποψη της «Κουριάδος» για το σκάνδαλο Κοσκωτά.

σουν τις διαδικασίες του νόμου «περί ευθύνης υπουργών». Αρχίζει να στήνεται η παγίδα της παραγραφής.

Το βράδυ, στην προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή για την πολιτική κατάσταση της χώρας ο Α. Παπανδρέου θα δηλώσει: «Εμείς επιθυμούμε η ανεξάρτητη Δικαιοσύνη να συνεχίσει το έργο της προς πάσα κατεύθυνση. Κυβέρνηση και κυβερνητική πλειοψηφία δεν θα αναλάβουν πρωτοβουλία που θα ανακόψει έστω κατ' ελάχιστου το έργο της ανάκρισης... Δεν θα σταθεί μπροστά σε πρόσωπα και σε αξιώματα όπου και όσο υψηλά και αν βρίσκονται».

Από την πλευρά του ο Κ. Μητσοτάκης θα πει: «Το θέμα δεν είναι οι ποινικές ευθύνες του Κουτσόγιωργα. Το θέμα είναι οι πολιτικές ευθύνες της κυβέρνησεως

Ελευθερός με 100 εκατ. εγγυησή ο Σολωμός

Αυριανή

ΑΥΡΙΑΝΗ 24 Μαρτίου 1989: Περσασμένα μεγαλεία και διηγώντας τα να κλαίς...

κανένα νέο πρόσωπο, απλώς σημειώνονται —ως συνήθως— απομακρύνσεις, μετακινήσεις και αναβαθμίσεις. Έτσι, λοιπόν, αφού το μεσημέρι της Παρασκευής (17 Μαρτίου) οι νέοι υπουργοί ορκίζονται ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας, στη συνεδρίαση του οργάνου που ακολουθεί ο Α. Παπανδρέου δηλώνει: «Απελευθερώθηκαν δυνάμεις για συμμετοχή στο δύσκολο αλλά σημαντικότερο για το έθνος και το λαό μας αγώνα των εκλο-

γών που έρχονται με την πίστη και τη βεβαιότητα ότι ο λαός θα μας αναθέσει τη συμπλήρωση του έργου μας την τρίτη τετραετία».

Τον ανασχηματισμό και τις δηλώσεις του Α. Παπανδρέου θα σχολιάσουν και τα κόμματα:

ΝΔ: «Τα όσα είπε ο κ. Α. Παπανδρέου για το... "έργο που αναλαμβάνουν" τώρα οι υπουργοί του ηχούν κωμικά. Η κυβέρνηση των σκανδάλων και της διαφθοράς γνωρίζει ότι δεν μπορεί να αποφύγει τη βαριά καταδίκη που της επιφυλάσσει ο ελληνικός λαός».

ΚΚΕ: «Η κυβέρνηση επιχειρεί έτσι (σ.σ. ανασχηματισμός και εκλογικός νόμος) να καλύψει και τις τεράστιες πολιτικές ευθύνες της για την κατάσταση που δημιουργήσε στη χώρα και τους κυβερνητικούς παράγοντες, που φέρονται άμεσα αναμεμιγμένοι στο σκάνδαλο Κοσκωτά».

Εγεννήθη ημίν «συν ένα»

Ο υπουργός Εσωτερικών **Ακης Τσοχατζόπουλος** έχοντας εξ αριστερών του τον κυβερνητικό εκπρόσωπο **Σωτήρη Κωστόπουλο** θα δώσει στη δημοσιότητα την **Πέμπτη 16 Μαρτίου** το νέο εκλογικό νόμο που επαναφέρει το σταυρό προτίμησης και θεσπίζει το περιφημο **συν 1**.

Ας παρακολουθήσουμε πως παρουσιάζεται το γεγονός στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων της επομένης ημέρας:

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΥΠΙΑ: «Απλή με "πονηρά" σημεία. Αποδεκτός κατ' αρχήν από τη ΝΔ, επιφυλάξεις της Αριστεράς».

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: «Το ΠΑΣΟΚ ομολογεί το τέλος του με τον εκλογικό νόμο. Απελπισμένη προσπάθεια να περιορισθεί η νίκη της Νέας Δημοκρατίας».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ: «Ραγδαίες εξελίξεις, Αντρέας: Εντάξει φεύγω».

ΒΡΑΔΥΝΗ: «**ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ:** Αυτοδύναμη κυβέρνηση από τη ΝΔ, με όποιο εκλογικό νόμο θέλει ο Αντρέας».

ΕΘΝΟΣ: «Δόθηκε η Απλή».

ΝΕΑ: «Σχεδόν Απλή...».

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ: «Αναλογικότερα κατά της Αριστεράς».

ΔΗΜ. ΛΟΓΟΣ: «Εκτός εξουσίας για πάντα η Δεξιά. Νέα εποχή για την Ελλάδα».

ΑΥΡΙΑΝΗ: «Τελείωσε για πάντα η Δεξιά. Ο Ανδρέας πάει για αυτοδυναμία».

Να τι γράφει πιο αναλυτικά η εφημερίδα: «**Εκλογικό άνοιγμα του Α. Παπανδρέου** που σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπει στη ΝΔ να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση αφού χρειάζεται ένα εκλογικό ποσοστό 49%-50% να την εξασφαλίσει. Από την άλλη πλευρά δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για το σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ, αν το κυβερνητικό κόμμα συγκεντρώσει 45-46%... Από χθες ξαναγύρισε η αισιοδοξία στο κυβερνητικό στρατόπεδο».

Η ΝΔ δηλώνει ότι «**αποδέχεται τις βασικές αρχές του νομοσχεδίου**» επισημαίνοντας όμως τις αντιρρήσεις της σε τρία σημεία: α) στο ότι δεν υπολογίζονται στις μονοεδρικές περιφέρειες οι ψήφοι που δεν χρησιμοποιήθηκαν στην πρώτη κατανομή, β) στην προσπάθεια κατακερματισμού των πολιτικών δυνάμεων με την υπόσχεση διαθέσεως εδρών σε αμφίβολες πολιτικές τάσεις του 1% ή 2% γ) στη διάταξη για τα λευκά ψηφοδέλτια, πάνω στα οποία μπορούν να τεθούν διαχειρής ονόματα και σταυροί.

Το ΚΚΕ με ανακοίνωσή του θα επισημάνει ότι «**υπάρχει κάποια σχετική βελτίωση σε σχέση με τα προηγούμενα, ωστόσο απέχει από την απλή αναλογική**. Δεν εξασφαλίζει την αντιστοιχία εδρών και ψήφων σε κάθε κόμμα και στρέφεται αποκλειστικά και μόνο σε βάρος της Αριστεράς».

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Καταργήστε το «συν ένα» μετά...
Σταυρό προτίμησης ο Ακ. Παπανδρέου
από τον 7.000 Μάρτιος σε υπουργό

Ισχυρή αντίδραση για την καλπονοθευτική διάταξη

ΚΑΤΑΡΓΗΣΤΕ ΤΟ «ΣΥΝ ΕΝΑ»

Υπό της καίριας του και πολλών κυβερνητικών θαλασμάτων

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 23 Μαρτίου 1989: Στον αγώνα για την κατάργηση του «συν ένα».

Στη συζήτηση εκτός ημερησίας διατάξεως που θα διεξαχθεί στη Βουλή την **Τρίτη 21 Μαρτίου** ο **Χαρίλαος Φλωράκης** θα δηλώσει ότι το «**ΚΚΕ θα καταψηφίσει το νομοσχέδιο εάν δεν καταργηθεί το "Συν ένα"**».

Εξάλλου, ο έγκυρος πολιτικός αναλυτής **Μ. Γαργαλάκος** στην κυριακάτικη στήλη του «**η άλλη πλευρά του λόφου**» στην «**ΑΥΡΙΑΝΗ**» διαπραγματεύεται το θέμα «**το εκλογικό σύστημα και οι πολιτικές εξελίξεις**» και γράφει μεταξύ άλλων: «**Η ελληνική κοινωνία έχει οδηγηθεί στο επικίνδυνο σημείο, όπου, το μερικό κοινωνικό και πολιτικό συμφέρον καταφέρει να κυριαρχεί πάνω από το συλλογικό κοινωνικό - πολιτικό όφελος**. Έτσι, όμως, υπονομεύεται μακροπρόθεσμα η πρόοδος και η προκοπή του τόπου μας».

ΑΝΕΞΟΔΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

«Τι ήρθαμε να κάνουμε εδώ;»

Εξάγγελια γνωστών, ως επί το πλείστον έργων

Ασοσιέιτεντ Πρες: Επίδειξη
(Από την «Ελευθεροτυπία» της 24/3/89).

ΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΚΚΕ: Αρμάτος φασκισμός, αναρχισμός

Και μέσα στο **ΓΕΝΙΚΟ ΧΑΜΟ** στρατευμένος —στην κυριολεξία— συνεργάτης του **ΑΝΤΙ** θυμήθηκε την εκδήλωση φεστιβάλ που οργάνωσε πέρυσι το περιοδικό στην οδό Πειραιώς 156, στο Σικιαρίδειο.

Λίγες ημέρες μετά τη συνέντευξη Τύπου του περιοδικού, ο ρέκτης τότε πρωθυπουργός μετά της νυν συμβίας του, παρακινημένος, από την τότε υπουργό Πολιτισμού κ. **Μελίνα Μερκούρη**.

ρη, ανακοίνωνε πως το **Σικιαρίδειο** —συν άλλους— θα μεταλλασσόταν εν ριπή οφθαλμού σε ομφαλό πολιτισμού της Ευρώπης.

Έτσι απλά, όπως πάντα χωρίς ντροπή, ο **Παπανδρέου** μοίρασε —στα λόγια— απλόχερα τα δισεκατομμύρια που απαιτούνταν για την ανάπλαση...

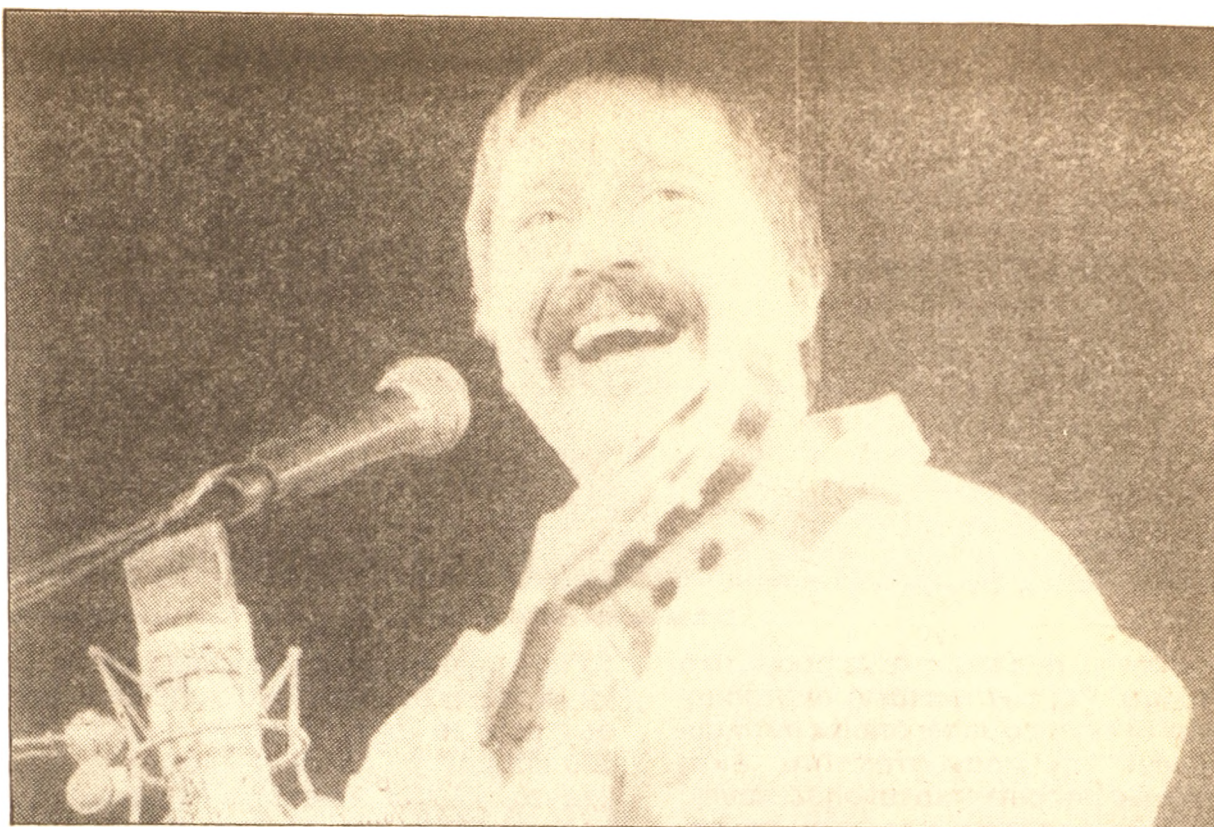
Μέχρι και —την εικονιζόμενη— μακέτα έφτιαξαν στα γρήγορα οι άνθρωποι.

Πέντε εκατομμύρια όμως που θα έδινε στο **ΑΝΤΙ** η **Εμπορική Τράπεζα** (δια στόματος του τότε Προέδρου της κ. **Αδ. Πεπελάση**) ως αποζημίωση μέρους των κατασκευών και υλικών που επένδυσε το περιοδικό στο **Σικιαρίδειο** χάθηκαν κάπου στον ... «**τρίτο δρόμο**».

Μάλιστα το υλικό αυτό που χρησιμοποιήθηκε στο φεστιβάλ, αντί να χρησιμοποιηθεί για το «**Μπομπούρ της Ελλάδος**» (σ.σ. η έκφραση δεν είναι δική μας), λεηλατήθηκε από αγνώστους στον αφύλακτο και καταρρέοντα χώρο του **Σικιαρίδειου**.

ΒΟΛΦ ΜΠΙΡΜΑΝ:

Το πτώμα βρωμάει

Ο Βολφ Μπίρμαν στη Λειψία.

Συνέντευξη του διάσημου τροβαδούρου στον Στέλιο Κούλογλου

Λίγο μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων ο γνωστός τραγουδοποιός Βολφ Μπίρμαν, Δυτικογερμανός που ήλθε στην Ανατολική Γερμανία εθελοντικώς για να βοηθήσει στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, για να διωχθεί ξανά στη Δύση από τον Χόνεκερ, μας παραχώρησε την παρακάτω συνέντευξη:

ΑΝΤΙ: Τα αποτελέσματα δεν ήταν όπως τα ήθελε ο μικρός Μπίρμαν... Και τι θα ήθελε ο μικρός Μπίρμαν;

ΜΠΙΡΜΑΝ: Ο μικρός Μπίρμαν έρχεται από τη Γαλλία και θα ήθελε μια πιο δίκαιη κοινωνία, την οποία δεν θα ονομάζαμε κομμουνιστική, γιατί η πλειοψηφία του κόσμου ατιζεί τον κομμουνισμό με τον κυνισμό. Ο κομμουνισμός δεν πνέει τα λοίσθια όπως νομίζαμε μέχρι τώρα, αλλά έχει πεθάνει. Το πτώμα βρωμάει και αυτό το κτίριο (σ.σ. το «παλάτι της δημοκρατίας», έδρα παλιότερα της «Βουλής» και μελλοντική έδρα του Κοινοβουλίου) είναι ο νεκροταφείο του, όπου τάφηκε με την παρουσία συγγενών που είναι κατενθουσιασμένοι από αυτόν τον θάνατο. Επειδή λοιπόν βρωμάει αυτό το πτώμα έπρεπε να το θάψουμε γρήγορα. Πρώτα για να προστατεύσουμε τις μύτες μας, αλλά και επειδή ο ίδιος ο Χριστός χρειάστηκε να είνει τρεις μέρες κάτω από το χώμα, για να αναστηθεί.

Ασφάλως θα υπάρξει ο κομμουνισμός, με ένα άλλο όνομα που δεν θα έχει φθαρεί και παρεξηγηθεί τόσο πολύ. Γιατί ό-

σο ζει ο άνθρωπος πάντα θα αγωνίζεται για μια καλύτερη κοινωνία, και αν σταματήσει αυτό, η ανθρωπότητα είναι χαμένη. Ποτέ άλλοτε το θέμα δεν είχε τεθεί με τον ίδιο τρόπο. Παλιότερα, ένα σύστημα έστω και αν δεν ήταν καλό για τον κόσμο, μπορούσε να διατηρηθεί μερικές εκατοντάδες χρόνια. Η Ελλάδα έχει μεγάλες εμπειρίες σε αυτό το θέμα, επέζησε για αιώνες με καθεστώτα που δεν άρεσαν στους Έλληνες. Γνώρισα ανθρώπους που έζησαν για 25 χρόνια σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, και παρ' όλα αυτά παρέμειναν άνθρωποι και δεν έχασαν την αξιοπρέπειά τους. Σήμερα η ανθρωπότητα δεν μπορεί να περιμένει τόσο πολύ. Γι' αυτό ακριβώς το τι αποφασίστηκε σήμερα εδώ, είναι κακό για την ανθρωπότητα.

ΕΡ.: Μα πώς είναι κακό, αφού θάφτηκε ένα πτώμα;

ΑΠ.: Γιατί πρέπει να λυθεί ένα πρόβλημα για την ανθρωπότητα που δεν μπόρεσε να λυθεί. Γιατί αυτοί που έκαναν την επανάσταση, πίστευαν ότι από αυτόν τον αναβρασμό θα ξεπηδούσε μια πραγματικά νέα αριστερά, και ακριβώς γι' αυτό μπόρεσαν να αντιταχθούν στο σταλινισμό. Ακόμη και οι Χριστιανοί αριστεροί εδώ, πίστευαν κάτι τέτοιο. Στη Δυτική Γερμανία που είναι φτιαγμένη από λεφτά και «Κολ» (λογοπαίγνιο γιατί Κολ σημαίνει κουνουπίδια) δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ούτε μια χριστιανική ούτε μια κομμουνιστική ουτοπία, και δεν αξίζει να δοκιμάσει κανείς κάτι τέτοιο. Αλλά πρέπει να βρεθούν τέτοιες λύσεις. Και αυτό είναι το μεγαλύτερο έγκλημα που έκανε το παλιό καθεστώς, ότι δηλαδή στραγγάλισε αυτήν την ελπίδα.

Όχι μόνο για το λαό της Γερμανίας. Ακριβώς επειδή οι Γερμανοί είναι λαός με πολλές ιδέες, δημιουργικός, εργατικός, γι' αυτό είναι σημαντικό αυτό που έγινε. Οι Γερμανοί που έκαναν τόσο κακό στον κόσμο, θα έπρεπε να κάνουν και κάτι καλό. Εσείς οι Έλληνες κάνατε κάτι καλό, και παρ' ότι πέρασαν μερικά χρόνια, έχε-

τε μείνει αξέχαστοι.

Αυτή είναι η διαλεκτική της σημερινής κατάστασης. Σε όλο τον κόσμο λιγότερο ή περισσότερο σε κάθε χώρα, μπορεί να αποφασιστεί το μέλλον της ανθρωπότητας γιατί η υδρόγειος έχει γίνει πολύ μικρή. Παλιότερα ήταν πολύ διαφορετικά τα πράγματα: ότι αποφασίζονταν για κάθε χώρα, ίσχυε μόνο για αυτήν τη χώρα.

Σήμερα ζήσαμε ένα τραγικό κεφάλαιο της ιστορίας, αλλά και αυτή είναι η μισή αλήθεια, γιατί συγχρόνως είχαμε την εμπειρία ενός θετικού κεφαλαίου της ιστορίας. Ότι αυτός ο λαός εδώ κατάφερε να δραπετεύσει από την Παιδαγωγική Ακαδημία που τον είχαν κλείσει για 45 χρόνια, αλλά από τη οποία έφυγε ανώριμος, χωρίς να μπορεί να αναλάβει τις ευθύνες του. Έχει την νοοτροπία ενός παιδιού που βγαίνει από ένα πολύ αυστηρό σχολείο. Πρέπει να μάθει να έχει ευθύνες για τον εαυτό του, και για την ανθρωπότητα. Σήμερα ήταν η πρώτη προσπάθεια και η ειρωνεία της ιστορίας βρίσκεται στο γεγονός ότι δεν ψήφισαν για τον εαυτό τους, αλλά για τον χοντρό, ισχυρό καπιταλιστή Κολ. Πάλι αναθέτουν την ευθύνη σε κάποιον άλλον. Αυτό σημαίνει ότι έχουν τη νοοτροπία παιδιών που τα περιμένουν όλα από τους δασκάλους τους.

Πριν από λίγο καιρό είπα στη γυναίκα μου, ότι είναι τόσο ωραία όταν αρχίζει ο πόνος να υποχωρεί. Μου είπε ότι συμφωνεί, γιατί τότε καταλαβαίνει κανείς πόσο μεγάλος ήταν ο πόνος. Οι πραγματικές πληγές, ο πόνος αυτών των ανθρώπων, τώρα θα γίνουν αντιληπτές θα φανεί πόσο βαθιές ήταν.

ΕΡ.: Στο κοντσέρτο που δώσατε την παραμονή των εκλογών, αφιερώσατε ένα τραγούδι στον Γκορμπατσώφ...

ΑΠ.: Ο Γκορμπατσώφ έκανε την επανάσταση εδώ, και μάλιστα με τα σοβιετικά τανκς, που δεν ήρθαν. Έτσι τα σοβιετικά τανκς μας έσωσαν δυο φορές, μια το '45 που ήρθαν και μια το '89 που δεν ήρθαν.

Ο Κολ σε προεκλογική συγκέντρωση στην Ανατολική Γερμανία.

Το σκηνικό ανατράπηκε με δραματικό τρόπο. Για την ακρίβεια ανατράπηκαν οι έννοιες με τις οποίες αντιλαμβάνόμαστε την πραγματικότητα. Διότι πώς αλλιώς μπορεί να κατανοήσει κανείς μια επανάσταση που καταλήγει στην εκλογική ενίσχυση δύο πρώην σχηματισμών που στήριζαν το παλιό καθεστώς. Με την ταυτόχρονη εκλογική «τιμωρία» των πρωταγωνιστών της εξέγερσης; Οι Ανατολικογερμανοί ψήφισαν την Κυριακή στην τελευταία πράξη του δράματος με θέμα την ανανέωση του σοσιαλισμού και ψήφισαν για οικονομία της αγοράς, για το συντομότερο δρόμο προς την Ένωση των δυο κρατών (λέγε με Anschluss), για τον Χέλμουτ Κολ. Η ένωση έρχεται «σαν τον κλέφτη νυχτιάτικα» αλλά κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι το αγνοούσε: Απλώς το διεθνές πλαίσιο, η ιδεολογική και πολιτιστική κληρονομιά των φορέων της Αριστεράς βρέθηκαν σε προφανή αναντιστοιχία με τις ανάγκες των Ανατολικογερμανών.

Η σιωπηρή πλειοψηφία

Την περασμένη Παρασκευή ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ σχολιάζοντας τα τελευταία δεδομένα πριν από την «κάλη», προέβλεπε —ένας από τους λίγους— σε εκπομπή του γαλλικού ραδιοφώνου ότι η «Συμμαχία για τη Γερμανία» θα χάσει για λίγους ψήφους την αυτοδυναμία: Ο «κόκκινος» Ντάνι είχε δίκιο. Η «Συμμαχία» κέρδισε 48% των ψήφων και 194 από τις 400 έδρες της Λαϊκής Βουλής. «...Στη Γερμανία άλλοι κάνουν την επανάσταση και άλλοι την εισπράττουν...» είπε την Κυριακή το βράδυ στο Βερολίνο. Στη χώρα αυτή όπου οι άνθρωποι δεν είχαν κατορθώσει επί 58 χρόνια να ψηφίσουν ελεύθερα ένα μεγάλο τμήμα τους, πάνω από το 50%, σεβάστηκε την παράδοση, δίνοντας την ψήφο του σε ένα κυβερνητικό κόμμα. Όχι μόνο διότι η ΧΔΕ (CDU) που πήρε τη μερίδα του λέοντος στις εκλογές δεν έπαψε από το 1946 να είναι κυβερνητικό κόμμα. Όσο διότι ψηφίζοντας την οι Ανατολικογερμανοί ψήφιζαν το κυβερνητικό κόμμα της Βόννης.

Ο γράφων έτυχε να παρακολουθήσει τον περασμένο Δεκέμβριο στο Βερολίνο το έκτακτο συνέδριο στο οποίο αυτό το κόμμα αποφάσισε τη στροφή από την υποστήριξη του σταλινικού «ψευδοσοσιαλισμού» στην επιλογή της «ελεύθερης οικονομίας». Ουδείς κλήθηκε να πληρώσει,

το παρελθόν απλώς «θάφτηκε» όπως είχε «θαφτεί» ένα ανάλογο παρελθόν αμέσως μετά το 1945. Εξαιρεση ο πρόεδρος του κόμματος Γκέραλντ Γκαϊτονγκ, που έχοντας κλέψει, βρίσκεται στη φυλακή.

Λίγες μέρες πριν από τις εκλογές έγινε γνωστό ότι ο γενικός γραμματέας της ΧΔΕ (και πιο ακραιφνής υποστηρικτής του Κολ) Μάρτιν Κίχνερ ήταν από το 1971 πληροφοριοδότης της STASI, της μυστικής αστυνομίας του καθεστώτος Χόνκερ. Ο πρόεδρος της ακροδεξιάς Γερμανικής Κοινωνικής Ένωσης (DSU) Εμπέλινγκ είχε αρνηθεί κατά τη διάρκεια των πρώτων διαδηλώσεων τον Οκτώβρη στη Λειψία να παραχωρήσει άσυλο στην εκκλησία του Αγίου Θωμά (Thomas Kirche), όπου ιερούργουσε, στους καταδικασμένους από την αστυνομία διαδηλωτές.

Αυτά όλα ελάχιστα επηρέασαν τον εκλογικό αγώνα. Μήπως ο μέσος πολίτης δεν συνεργαζόταν με τη μυστική αστυνομία; Μήπως η διπλή συνείδηση του αντικαθεστωτικού στην κουζίνα και του νομιμόφροντα στη δημόσια σκηνή δεν ήταν το πραγματικό νομιμοποιητικό βάθος της εξουσίας του Χόνκερ και των προκατόχων του; Ο «παροιμιώδης μέσος άνθρωπος» έβλεπε στο πρόσωπο του Κίχνερ και του Έμπελινγκ τον εαυτό του. Έτσι η DSU δεν είναι περιεργό που αποτελείται κατά 40% από πρώην μέλη του σταλινικού Ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος Γερμανίας.

Το κοινωνικό πρόβλημα

Βρίζοντας το ...εκλογικό κοινό είναι δύσκολο να βγάλει κανείς συμπέρασμα για την ψήφο των Ανατολικογερμανών. Πολύ περισσότερο αν κοιτάξει προσεκτικότερα τους αριθμούς:

● Στο Βερολίνο όπου είναι συγκεντρωμένη η γραφειοκρατία του παλιού καθεστώτος, οι διανοούμενοι και η γραφειοκρατία των επιστημονικών ιδρυμάτων (Ακαδημίες επιστημών, τεχνών, Ινστιτούτα), ένα εξαιρετικά ευρύ κοινωνικό στρώμα στην Ανατολική Γερμανία, όπως και στην υπόλοιπη Ανατολική Ευρώπη τα αποτελέσματα ήταν, (στην παρένθεση ο πανεθνικός μέσος όρος)

(SPD) Σοσιαλδημοκράτες: 35% (21,8%)
(PDS) Κόμμα Δημοκρατικού Σοσιαλισμού: 30% (16,3%)

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ:

ΝΙΚΗΣΕ

(CDU) Χριστιανοδημοκρατική Ένωση: 18%

(DA) Δημοκρατική Αφύπνιση: 1,02%

(DSU) Γερμανική Κοινωνική Ένωση: 2,24%

CDU-DA-DSU: (Συμμαχία για την Γερμανία. Σύνολο: 21,26% (48,2%).

Στο Βερολίνο οι άνθρωποι πρώτοι από όλους ταξίδευαν στη Δύση, πρώτοι είχαν πρόσβαση σε προϊόντα καλύτερης ποιότητας, τελευταίοι υπέφεραν από την ρύπανση του αέρα.

● Στη Δρέσδη πρωτεύουσα της Σαξωνίας, οι άνθρωποι βρίσκουν μόνο πολυκαιρισμένες κονσέρβες στις βιτρίνες των μαγαζιών, ταξιδεύουν λιγότερο από όλους στη Δύση και ζουν σε μια τρομακτικά βεβαρυμένη ατμόσφαιρα. Τα αποτελέσματα:

(SPD) Σοσιαλδημοκράτες: 9,68% (21,8%)

(PDS) Κόμμα Δημοκρατικού Σοσιαλισμού: 14,8% (16,3%)

(CDU) Χριστιανοδημοκρατική Ένωση: 45% (40,91%)

(DA) Δημοκρατική Αφύπνιση: 1,08% (0,92%)

(DSU) Γερμανική Κοινωνική Ένωση: 13,8% (6,32%)

(AFD) Σύνολο Συμμαχίας για τη Γερμανία: 59,88% (48,2%)

Σ' ολόκληρο τον φτωχό, προλεταριακό νότο των εργοστασίων και των ορυχείων, με τη δηλητηριασμένη ατμόσφαιρα, τη φριχτή καθημερινά στερημένη επαρχιακή ζωή η συντηρητική «Συμμαχία για τη Γερμανία» κατήγαγε συντριπτικές νίκες. Συνολικά σε τρεις μεγάλες περιοχές την Θουριγγία, τη Σαξωνία και τη Σαξωνία-Ανχαλτ διαθέτει πλειοψηφίες 60%, 61% και 62%. Τρεις από τις πιο ιστορικές πόλεις της Γερμανίας η Δρέσδη, η Λειψία και η Ερφούρτη ελέγχονται εκλογικά απόλυτα από την «Συμμαχία» γεγονός που προεξοφλεί το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών της 6ης Μαΐου στις πόλεις αυτές.

● Τις τελευταίες τρεις εβδομάδες πριν από τις εκλογές άρχισε να είναι διάχυτος σε ολόκληρη τη χώρα ο «κοινωνικός» φόβος. Χιλιάδες Δυτικογερμανοί που κατοικούσαν παλιά στη μέση Πομερανία, το Μεκλεμβούργο, τη Θουριγγία, τη Σαξωνία ή το Νέο Βραδεμβούργο έκαναν επισκέψεις στα παλιά τους σπίτια ή αγροκτήματα που μετά τη φυγή τους στη Δύση είχαν περάσει σε άλλα χέρια και ήγειραν δικαιώματα ιδιοκτησίας. Οι άνεργοι άρχισαν να πολλαπλασιάζονται. Οι αποφασιστοι των εκλογών έφθαναν ως το Σάββατο το 30% του συνόλου των ψηφοφόρων.

Ο φόβος ωφέλησε τον καγκελάριο Κολ που συγκέντρωσε στις έξι προεκλογικές του συγκεντρώσεις 1 εκατομμύριο ακροατές. Η Ένωση για να μην καταστραφεί ο μέσος Ανατολικογερμανός έπρεπε κατά τη γνώμη των ακροατών του Κολ να γίνει σύντομα, πολυέσδο (για τον Δυτικογερμανό φυσικά) και εγγυημένα (από την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση).

ΔΥΤΙΚΟ ΜΑΡΚΟ

του Τ. Αναστασίου

Όσο επικρίνονταν ο Κολ για τους άγαρμπους χειρισμούς του με το δισταγμό για την αναγνώριση των πολωνογερμανικών συνόρων, την ανακοίνωση της προσάρτησης με το άρθρο 23 του Ομοσπονδιακού Συντάγματος, στην Ομοσπονδιακή Γερμανία, τις ΗΠΑ, τη Γαλλία, τη Βρετανία ακόμα και την Ελβετία, τόσο δημοφιλέστερος γινόταν ανατολικά του Έλβα. Στο τέλος αυτού του δρόμου μέτρησαν μόνο οι πόντοι, μέτρησε μόνο η τιμή στην οποία θα αγοραστεί η πτωχευμένη Ανατολική Γερμανία. Την Κυριακή το βράδυ ο Δυτικογερμανός καγκελάριος κάλεσε τους Ανατολικογερμανούς να μείνουν στα σπίτια τους και να σταματήσουν να φεύγουν στη Δύση με ρυθμό 3.000 την ημέρα. Θα τον ακούσουν οι ψηφοφόροι του; Μάλλον όχι και τότε κινδυνεύει να χάσει τις εκλογές του Δεκεμβρίου για την καγκελαρία στη χώρα του πληρώνοντας με το νόμισμα χάρη στο οποίο τις κέρδισε την περασμένη Κυριακή: Ξεμπερδεύοντας με εκείνο που πρέπει να προσαρτηθεί.

Οι χαμένοι και οι άλλοι

Μεγάλοι χαμένοι των εκλογών οι σοσιαλδημοκράτες. Δεν είναι πια το ριζοσπαστικό αριστερό κόμμα το οποίο πρωτοστάτησε στην εξέγερση του Οκτώβρη προκαλώντας τις υποψίες του «μεγάλου αδελφου» στη Δύση, που ακόμα πριν από τις 7 Οκτώβρη είχε εξαιρετικές σχέσεις με το καθεστώς του Χόνεκερ.

Το SPD λοιπόν διχάστηκε στον εκλογικό του αγώνα ανάμεσα στην ανάγκη να παρακολουθήσει τους συντηρητικούς στο εθνικιστικό παραλήρημά τους ανακαλώντας τον Βίλλυ Μπραντ στην ενεργό πολιτική και την ανάγκη να υπενθυμίζει το κοινωνικό κόστος της επανένωσης. Το κόστος της ένωσης δεν φαίνεται να ενδιαφέρει περισσότερους Ανατολικογερμανούς από το 22% που συγκέντρωσε το SPD σε αυτές τις εκλογές και ένα τμήμα των ψηφοφόρων του PDS. Διότι οι περισσότεροι πολίτες αυτής της χώρας, όπως τουλάχιστον δείχνει το εκλογικό αποτέλεσμα φαίνεται να πιστεύουν ότι όσο πιο γρήγορα γίνει η ένωση τόσο μικρότερο θα είναι το κόστος.

Τώρα πια οι αναλυτές των δημοσκοπήσεων μπορούν να υπολογίσουν ότι πάνω από 1 εκατομμύριο δυνητικοί ψηφοφόροι του SPD άλλαξαν γνώμη τις 3 τελευταίες εβδομάδες στρεφόμενοι στον άνθρωπο που όχι μόνο διακηρύσσει την ένωση αλλά και διαθέτει τους υλικούς πόρους για την υλοποίησή της.

Λίγο πριν από τις εκλογές της περασμένης Κυριακής το SPD τάχθηκε κατά του κοινωνικού χάρτη που είχε ψηφίσει η προηγούμενη —όχι νομιμοποιημένη— Βουλή της χώρας με το αιτιολογικό ότι «...διώχνει τους επενδυτές...».

Δεν ήταν όμως μόνο το SPD που ηττήθηκε στις εκλογές. Οι 5 οργανώσεις που πρωτοστάτησαν στην εξέγερση του Ο-

κτώβρη (Νέο Φόρουμ, Δημοκρατία Τώρα, Πρωτοβουλία για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Πράσινοι, Ανεξάρτητος Σύνδεσμος Γυναικών) πλησίασαν το 5% σε δυο ψηφοδέλτια που ψηφίστηκαν κυρίως στο Βερολίνο.

Το στοιχημά τους να μην μετατραπούν σε παραδοσιακά κόμματα και να αντέξουν, χάθηκε σε μια εκλογή όπου ξεδεύτηκαν 9 εκατομμύρια μάρκα Ανατολικής Γερμανίας από πόρους Ανατολικογερμανικούς και 26 εκατομμύρια δυτικογερμανικά μάρκα από πόρους δυτικογερμανικούς.

Με βάση τα ως τώρα στοιχεία των κομμάτων στις εκλογές δαπάνησαν.

- PDS: 5,5 εκατομμύρια μάρκα Ανατολικής Γερμανίας.

- SPD: 0,5 εκατομμύρια μάρκα Ανατολικής Γερμανίας + 6 εκατομμύρια μάρκα που δόθηκαν από το δυτικογερμανικό SPD. Σύνολο σε μάρκα Ανατολικής Γερμανίας (αντιστοιχία 1,4) = 24,5 εκατομμύρια μάρκα Αν. Γερμανίας.

- CDU: 1,5 εκατομμύριο μάρκα Ανατολικής Γερμανίας + 20 εκατομμύρια μάρκα βοήθεια από τον Κολ. Σύνολο. (Αντιστοιχία 1,4) = 81,5 εκατομμύρια μάρκα Ανατολικής Γερμανίας.

- Συμμαχία ΡΟ (Νέο Φόρουμ., Δημοκρατία Τώρα, Πρωτοβουλία για την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα): 1 εκατομμύριο μάρκα Ανατολικής Γερμανίας.

Δηλαδή οι νικητές των εκλογών ξόδεψαν συνολικά 81 φορές περισσότερα χρήματα για να κερδίσουν τις προχθεσινές εκλογές από τους εμπνευστές της επανάστασης του Οκτώβρη.

Αυτοί που κυβερνούσαν

Το κόμμα που κυβέρνησε τη χώρα επί 45 χρόνια κέρδισε κι αυτό στις εκλογές. Δεν είναι πια φυσικά το ίδιο. Πρώτα απ' όλα δεν είναι «...μαρξιστικό - λενινιστικό...», δεν είναι πια κομμουνιστικό αν και έχει κρατήσει ένα σημαντικό μέρος της κουλτούρας της Γ' Διεθνούς. Από τα 2,3 εκατομμύρια των μελών του έχει 600.000 μέλη που αν το ψήφισαν όλα του έδωσαν αμέσως-αμέσως 20 από τις 65 έδρες που πήρε στη Βουλή. Ένα μέρος των ψήφων του το PDS το οφείλει και στη γρήγορη προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον. Είναι όμως προσαρμογή απλώς και όχι πλήρης ρήξη με το παρελθόν; Και τα δυο.

- Στο βαθμό που το PDS ήταν το μόνο κόμμα που υποστήριζε ως το τέλος τη χωριστή κρατική υπόσταση της Γ.Λ.Δ. εισέπραξε και την ψήφο αυτών που αντιστέκονταν σε μια άνευ όρων προσάρτηση και ζητούσαν τη διατήρηση των ειδικών χαρακτηριστικών των πέρα από τον Έλβα Γερμανών στην νέα υπό σύσταση Γερμανία.

Το Κόμμα αυτό γνώριζε καλύτερα από κάθε άλλο τους φόβους των συνταξιούχων, των εργαζομένων σε μη ανταγωνι-

στικές επιχειρήσεις, των αγροτών των συνεταιρισμών και τους εισέπραξε εκλογικά. Εισέπραξε επίσης την ψήφο του μεγαλύτερου μέρους του τεράστιου α-κόμα διοικητικού μηχανισμού, απόδειξη τα αποτελέσματα στο Βερολίνο. Από αυτή την άποψη το ψήφισε ένα κοινό που δεν θέλει την προσάρτηση αλλά δεν ξέρει τι θέλει.

- Το κόμμα αυτό λογαριάστηκε πολύ περισσότερο από το CDU που κέρδισε τις εκλογές με το παρελθόν του. Ενδεικτική η αλλαγή του τίτλου, ενδεικτικό και το γεγονός ότι ο μόνος άνθρωπος του παλιού καθεστώτος που παρέμεινε είναι ο δημοφιλέστερος (γιατί άραγε;) πολιτικός της χώρας, ο πρώην πρωθυπουργός Χανς Μόντρο. Στα 2 εκατομμύρια των ψηφών που πήρε περιλαμβάνονται ψήφοι πρώην στελεχών της μυστικής αστυνομίας αλλά και διανοούμενων που πέρασαν μια δεκαετία στις φυλακές του Χόνεκερ, όπως ο Βάλτερ Γιάνκα. Το κόμμα αυτό δεν είναι πια κομμουνιστικό, είναι ένα αριστερό σοσιαλιστικό κόμμα που αντιπαλο θα έχει για αρκετό καιρό ακόμα το παρελθόν του. Ήδη πρώην μέλη του φιλοσοβιετικού (επί Μπρέζνιεφ) ΚΚΓ (DKP) ίδρυσαν το Κόμμα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού (PDS) στο Αμβούργο δεινώντας το έναυσμα για έναν νέο γύρο στη μάχη της Γερμανικής Αριστεράς. Η ενοποίηση των Γερμανιών θα δείξει αν αυτό το 16,3% του PDS ήταν το κατακάθι της αδράνειας ενός καθεστώτος 45 ετών ή ό-τι όντως μπορεί και πρακτικά να διανυθεί ένας τρίτος δρόμος ανάμεσα στη σοσιαλδημοκρατία και την ολοκληρωτική εκδοχή του σοσιαλισμού.

Η ένωση

Η ένωση των δυο γερμανικών κρατών είναι θέμα μηνών. Ουδείς μπορεί να συγκρατήσει πλέον τον καγκελάριο Κολ ει μη μόνο οι Δυτικογερμανοί. Μοιάζει περίεργο, αλλά αμέσως μετά την εκλογή της Κυριακής ο πιθανός αντιπαλός του για την καγκελαρία Όσκαρ Λαφονταίν σχολίασε πικρόχολα ότι ο κ. Κολ είναι σε θέση να κερδίζει τις εκλογές μόνο στην Ανατολική Γερμανία.

Το αν θα χάσει τις εκλογές του Δεκεμβρίου ο Χ. Κολ είναι αμφίβολο. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι θα ενεργοποιηθεί το άρθρο 23 του Ομοσπονδιακού Συντάγματος για την Ένωση των δυο κρατών, την αποδοχή δηλαδή από τη Λαϊκή Γερμανία του Συντάγματος της Δυτικής Γερμανίας. Για να γίνει αυτό «Η Συμμαχία για τη Γερμανία» χρειάζεται τουλάχιστον τις 21 έδρες των Φιλελευθέρων στην Βουλή όπως άλλωστε και ο κ. Κολ χρειάζεται να προσθέσει στους 234 βουλευτές του ΧΔΕ/ΧΚΕ στη Βόννη τους 48 του Χ.Ν. Γκένσερ. Θα ξαναρχίσουν όλα από την αρχή; Μάλλον όχι διότι στο κάτω-κάτω της γραφής κάποιος κέρδισε τις εκλογές και έχει το δικαίωμα να επιβάλει τους όρους του. □

«Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ»

ή πώς δεν προβλέπεται εξίσου ρόδινο το μέλλον της σουηδικής σοσιαλδημοκρατίας

«Δεκάδες χιλιάδες μέλη εγκαταλείπουν το SAP». «Το σουηδικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα σε κρίση». «Ο πόλεμος των ρόδων συνεχίζεται». «Τι γίνεται με το σουηδικό μοντέλο;». «Ώρα αποχωρισμού συνδικάτων -κόμματος;». «Για πού τραβάει η σουηδική σοσιαλδημοκρατία»;

Θέματα - ερωτήματα που δεσπόζουν σήμερα στα σουηδικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, περί του μέλλοντος του SAP. Του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος που σημειώνει πρωτοφανή πτώση στις προτιμήσεις των ψηφοφόρων, ύστερα από μια σταθερή πορεία εκατονταετίας.

«Στρέψτε την πολιτική του SAP προς τ' αριστερά». «Ο σοσιαλδημοκράτης εργάτης ψηφοφόρος δεν αναγνωρίζει πια στο SAP το κόμμα του», γράφει και ξαναγράφει, η εφημερίδα της LO, της σουηδικής εργατικής συνμοσπονδίας. «Αποτανθείτε στα μεσοστρώματα», η αντίστροφη παρότρυνση. Θανάσιμη η γραμμή της LO. Οδηγεί το SAP, σε κόμμα του 30%. Και όντως το SAP, το κόμμα που σε μοναδική αгаστή συνεργασία με το συνδικαλιστικό κίνημα κυβέρνησε στα τελευταία 58 χρόνια, τα 52, στην πιο πρόσφατη δημοσκόπηση, έφτανε μόλις το 31,5%. Οι αναποφάσιμοι αντίστροφα τις μέρες της κυβερνητικής κρίσης, ανέβηκαν σε 22%. Και τα δύο ποσοστά για το παραδοσιακά σταθερό εκλογικό σώμα της Σουηδίας, αποτελούν ποσοστά ρεκόρ.

Αλλαγή σκηνικού

Ένας λόγος πίσω από τις αλλαγές που προοιωνίζονται στον πολιτικό χάρτη της Σουηδίας, σύμφωνα με τον ερευνητή Σ. Χόλμπεργκ, είναι οι Πράσινοι. Η εμφάνισή τους, λέει ο Χόλμπεργκ, διευκολύνει τη μετατόπιση, γιατί δεν καθιστά αναγκαία και την αλλαγή παράταξης. Η περιχαράκωση των παρατάξεων ή η «μπλοκ πολιτική» υπήρξε ανέκαθεν σήμα κατατεθέν, στη σουηδική πολιτική σκηνή.

Ένας δεύτερος λόγος που συνδράμει στην αλλαγή του σκηνικού, κατά τον ίδιο ερευνητή, είναι η κατάρρευση του ανατολικού σοσιαλισμού. Καθώς μαζί του καταρρέει και η εικόνα των εξ ανατολών εθνικών απειλών, που όχι σπάνια έχει πάρει σ' αυτή εδώ τη χώρα ακόμη και τη μορφή πολιτικής υστερίας. (Μια τέτοιου είδους υστερία, είχε γεννήσει η απόφαση του Πάλμε, λίγο προτού δολοφονηθεί να επισκεφθεί τον Γκορμπατσώφ). Τώρα λοιπόν που χάνουν τη λάμψη τους τα αι-

τήματα περί οικονομικής δημοκρατίας κι ό,τι άλλο μπορούσε να συσχετιστεί με το σοσιαλισμό, παράδειγμα το αίτημα των κοινωνικοποιήσεων, χάνει συνάμα και το λόγο συνοχής της η αστική παράταξη. Και μια διασπασμένη αστική παράταξη γίνεται στη συνέχεια αιτία για μια παραπέρα χαλάρωση της σοσιαλιστικής. Αφού η συσπείρωση της μιας, εξαρτάται άμεσα από την εικόνα απειλής που της προσφέρει η αντίπαλη. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του ηγέτη των φιλελευθέρων Μ. Βένιερμπεργκ, ότι προϋπόθεση για το σχηματισμό βιώσιμων κυβερνητικών σχημάτων, στη δεκαετία του '90, είναι η διαπαραταξιακή τους σύνθεση. Ποιος λόγος συνοχής να συντρέξει μεταξύ των τριών αστικών κομμάτων, είπε, όταν έχουμε απέναντί μας μια φιλελεύθερη και χαλαρή σοσιαλδημοκρατία;

Κι ενώ η αιγλή των σοσιαλδημοκρατών, τουλάχιστον μέσα στην ίδια τη χώρα χλωμιάζει —η δεκαετία του '80 επιφύλαξε και δώ πλήθος σκανδάλων με κύριο δράστη τη σοσιαλδημοκρατική νομενκλατούρα—, ο πόλεμος των ρόδων συνεχίζεται. Έτσι αποκαλείται η εσωκομματική διαμάχη μεταξύ των παραδοσιακών σοσιαλδημοκρατών και των πιο φιλελευθέρων. Μεταξύ των υποστηρικτών της οικονομικής πολιτικής του σχεδιασμού ή της οικονομικής δημοκρατίας και από την άλλη των «ανανεωτών» που ζητούν μεγαλύτερη στρόφη προς την οικονομία της αγοράς.

Ένα πρώτου μεγέθους θύμα του «εμφύλιου» αυτού ήταν και ο πρώην υπουργός Οικονομικών που παράτησε την πολιτική. Ο Σιέ Ούλοφ Φελντ, μια από τις κυρίαρχες πολιτικές προσωπικότητες της σουηδικής πολιτικής ζωής πρότεινε νέο πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης (προηγούμενό του είχε, από τους συντρόφους της LO, αποπεμφθεί προ πολλού), το οποίο χαρακτηρίστηκε στους χώρους του σοσιαλδημοκρατικού συνδικαλιστικού κινήματος σαν κατάσταση οικονομικής πολιορκίας του εργατικού κινήματος. Χαρακτηριστικά το χρονικό των ημερών της κυβερνητικής κρίσης, έφερε τον τίτλο στην εφημερίδα της LO, «Οι 10 μέρες που συγκλόνισαν το εργατικό κίνημα»... Σ' ανύποπτο χρόνο ωστόσο πριν διάβαζε κανείς σε άλλη σοσιαλδημοκρατική εφημερίδα τον τίτλο «Εμείς είμαστε σοσιαλδημοκράτες. Ο Φελντ είναι!».

Κρίση αξιοπιστίας

Η σοσιαλδημοκρατία της Σουηδίας ζει βαθιά κρίση αξιοπιστίας. Κρίση ηγεσίας. Κρίση πολιτική. Κρίση συνδικαλιστική. Πάνω απ' όλα κρίση ταυτότητας. Στη δια-

Αφίσα του SAP, του σοσιαλδημοκρατικού εργατικού κόμματος, του '36. «Εργασία και σιγουριά, σ' όλους είναι το σύνθημα» πάνω απ' το σφυροδρέπανο...

πίστωση ότι το SAP, θα πρέπει να αναμορφώσει την πολιτική του στους όρους της νέας δεκαετίας, συμφωνούν όλοι αλλά το ερώτημα είναι πώς. Όπως όλοι συμφωνούν επίσης και στην έκκληση για μια νέα Αριστερά, που να αποκαθιστά τα παραδοσιακά αιτήματα της ισότητας, της αλληλεγγύης και της απελευθέρωσης. Η Αριστερά είναι το ίδιο αναγκαία όπως και άλλοτε, λένε πολλοί εξέχοντες αριστεροί.

Κατά τ' άλλα για μακρό χρονικό διάστημα SAP και εργατικό κίνημα, αποτέλεσαν στη Σουηδία το ένα και το αυτό. Συχνά συνηθίζουν να ταυτίζουν τον εαυτό τους με το σουηδικό λαό και να βλέπουν τις κρίσεις τους σαν κρίσεις ολόκληρης της σουηδικής κοινωνίας. «Πώς αλλιώς να εξηγηθεί η ευφορία της σοσιαλδημοκρατικής κοινοβουλευτικής ομάδας, που παρουσίαζε το περίφημο πακέτο μέτρων, με την απαγόρευση του δικαιώματος μεταξύ άλλων της απεργίας» σημείωνε χαρακτηριστικά Σουηδός σχολιαστής. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι η απεργία στη Σουηδία είναι προ πολλού ουσιαστικά υπό απαγόρευση, εκτός της εποχής των μισθολογικών διαπραγματεύσεων. Η ιστορική συμφωνία περί «εργασιακής ειρήνης», έγινε στο Σάλτσεμ-πάντεν, το 1938!

Μόνο έλλειψη πραγματισμού δεν χα-

» ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

της Αλίκης Τσιλιχρήστου

ρακτηρίζει τους Σουηδούς σοσιαλδημοκράτες. «Οι γενιές του Μπράντιγκ, του Ερλάντερ και του Πάλμε, γράφει ο αρχισυντάκτης της Αφτονμπλάντετ, βρήκαν λειτουργικούς συμβιβασμούς μεταξύ σοσιαλισμού και καπιταλισμού. Μεταξύ του πολιτικά εφικτού και του οικονομικά αναγκαίου. Οι σημερινές αντιθέσεις συνεχίζει, πηγάζουν από το γεγονός ότι SAP και συνδικαλιστικό κίνημα ούτε βρήκαν ούτε ήρθαν σε συμβιβασμούς που είναι αναγκαίοι για τη νέα δεκαετία».

Η αλήθεια είναι, ότι ουδέποτε οι δεσμοί μεταξύ του SAP και του συνδικαλιστικού κινήματος υπήρξαν περισσότερο χαλαροί, ενώ εξακολουθεί να ισχύει η αυτόματη ένταξη στο SAP δια της εγγραφής στο εργατικό σωματείο.

Στη διάρκεια, πάντως, των τριών τελευταίων ετών παρατηρήθηκε μείωση της δύναμης των σοσιαλδημοκρατών ακόμη και στα πλέον κλασικά προπύργια του SAP. Στους χώρους της εργατικής νομοσπονδίας από 60%, τα ποσοστά του κατέβηκαν σε 47%, τα πλέον χαμηλά ποσοστά της ιστορίας του. Καθαρή μείωση από 38% σε 30%, εμφάνισε και στο χώρο της δημοσιοϋπαλληλικής ομοσπονδίας. Τις μετατοπιζόμενες ψήφους, εισέπραττε παλιότερα το ευρωκομμουνιστικό VPK, που ανέβηκε από 6 σε 11%. Τελευταία παρουσιάζει και κείνο τάσεις στασιμότητας, στο χώρο της ΛΟ, ενώ έχει πετύχει σχεδόν διπλασιασμό των εκλογικών του ποσοστών γενικότερα, φτάνοντας για πρώτη φορά το 7,5%. Το SAP όμως οπισθοχωρεί και εδαφικά, συγκεκριμένα στις μεγαλουπόλεις, όπου μεγάλη αβεβαιότητα επικρατεί γύρω από τη νέα φορολογική μεταρρύθμιση που ετοίμασε με τη συνδρομή του Φιλελεύθερου Λαϊκού Κόμματος.

Το κεντρικό δίλημμα

Το κεντρικό δίλημμα σήμερα για το SAP, διατυπώνεται ως εξής: Ή παραμένει κόμμα εργατικό στο οποίο η ΛΟ θα παίξει κυρίαρχο ρόλο ή μετατρέπεται σε ένα κόμμα λαϊκό γενικώς σοσιαλδημοκρατικών αρχών. Ακολουθώντας την πρώτη κατεύθυνση κινδυνεύει να έχει την τύχη της συρρίκνωσης της εργατικής τάξης. Ακολουθώντας τη δεύτερη χάνει την παραδοσιακή βάση του. Κυρίαρχα στοιχεία της μέχρι τα τώρα πολιτικής του SAP υπήρξαν η πλήρης απασχόληση, η πολιτική της αλληλεγγύης προς τις πλέον ασθενείς κοινωνικές ομάδες, μεταρρυθμίσεις - παροχές. Φυσικά, λέει ο ερευνητής Βόγκελ, ο καιρός των βασικών μεταρρυθμίσεων, για την εδραίωση του κράτους κοινωνικής πρόνοιας και ευημερίας ανήκει οριστικά στο παρελθόν. Η μακροχρόνια ηγεμονία όμως της πολιτικής σκηνής της χώρας από την Σοσιαλδημοκρατία είχε σαν συνέπεια προσθέτει, να ασπαστούν τα μηνύματά της και τα αστικά κόμματα. Κατέστησε την πολιτική ευημερίας κοινά απο-

δεκτή. Κατάφερε επίσης να αμβλύνει τις ταξικές διαφορές περισσότερο από κάθε άλλη χώρα και να θεσμοθετήσει την αρχή της εξίσωσης. Πράγματι σε καμιά χώρα του δυτικού κόσμου, δεν έχει παίξει τόσο σημαντικό ρόλο, όσο στη Σουηδία, η αρχή της ανακατανομής του εισοδήματος βάσει της αρχής της ισότητας υποστηρίζει ο Βόγκελ.

Η διαφορά ως προς τις κοινωνικοποιήσεις μεταξύ του ανατολικού σοσιαλισμού και μιας κοινωνίας ευημερίας, σουηδικού τύπου, λέει από την άλλη μεριά ασκώντας κριτική στο σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο ο οικονομολόγος Λ. Λίντμποκ, έγκειται στο ότι στη δεύτερη περίπτωση, υπήρξε η οικογένεια και πιο σωστά τα έσοδα του νοικοκυριού και της παραγωγής υπηρεσιών που κοινωνικοποιήθηκαν, αντί των επιχειρήσεων ή της παραγωγής προϊόντων. Θα πρέπει να πούμε εδώ ότι οι δαπάνες του δημόσιου τομέα στην Σουηδία απορροφούν το 60% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος. Ενώ το μερίδιο των φόρων στο εθνικό εισόδημα, αντιστοιχεί σε ποσοστό 55%.

Πάντως δεν είναι λίγοι εκείνοι που βλέπουν σαν ορατό τον κίνδυνο να μην πάρει ποτέ ξανά την πλειοψηφία το SAP, ακολουθώντας την εξέλιξη της υπόλοιπης Ευρώπης. Στην συρρίκνωση του μεγέθους της εργατικής τάξης και μάλιστα της βιομηχανικής, που υπήρξε πολύ ισχυρή την τελευταία 20ετία, προστίθεται ένας ακόμη παράγοντας: το ότι κανείς δεν απειλεί πια το δημόσιο τομέα. Η έλλειψη πραγματικής απειλής κατά του κράτους της ευημερίας, στερεί έτσι από τη σουηδική σοσιαλδημοκρατία το πλέον αποτελεσματικό εκλογικό όπλο της. Βέβαια δεν λείπουν και οι πολιτικοί αναλυτές, όπως κυρίως αυτοί της εργατικής νομοσπονδίας, που αποδίδουν την μείωση των ποσοστών και την πτώση της εκλογικής συμμετοχής, στην εγκατάλειψη του στόχου της οικονομικής δημοκρατίας από το SAP. Οι φιλελεύθερες τάσεις, με κύριο εκφραστή τον Φελντ, έσπρωξαν ισχυρίζονται, πολλούς ψηφοφόρους στην αλλαγή κομματικής στέγης και στην αποχή.

Οι Βόγκελ και Γιόραν Τέρμπορν βλέπουν την κρίση του SAP σαν ιστορική. Σαν συνέπεια της καθιέρωσης του κράτους της ευημερίας που μικραίνει τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα σουηδικά κόμματα. Πρόκειται για μια κρίση —μας λέει ο καθηγητής της Κοινωνιολογίας, ο μαρξιστής Τέρμπορν— συνέπεια των επιτυχιών της σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής. Σε όλον το βιομηχανικό κόσμο, παρατηρεί έχουμε αύξηση της ανεργίας. Στην Σουηδία, αντίθετα λείπουν εργατικά χέρια, πράγμα που προκαλεί εντάσεις στην αγορά εργασίας. Ένας άλλος παράγοντας έντασης, θα προσθέσει, υπήρξε, το γεγονός ότι εμείς έχουμε πολύ ισχυρά συνδικάτα που άσκησαν ιδιαίτερα ισχυρή πολιτική ισότητας. Πολλά προβλήματα προκλήθηκαν επίσης από την ι-

σχυροποίηση των υπαλληλικών ομοσπονδιών.

Αν και τείνουν να συνεργάζονται με την ΛΟ, παρατηρεί δεν έχουν λείψει οι ανταγωνισμοί μεταξύ τους, όπως δεν έλειψαν και οι συγκρούσεις με τα συνδικάτα των μισθωτών του δημοσίου. Διάφορα ισχυρά όμως συνδικαλιστικά γκρουπ, λέει ο Τέρμπορν, έχουν διαφορετικές απόψεις περί του τι σημαίνει «δίκαιη εισοδηματική πολιτική». Η δε εργοδοτική Ένωση υπονόμωσε και έσπασε τελικά το σύστημα των κεντρικών διαπραγματεύσεων που είχε προβλεφθεί το 1938, από την συμφωνία του Σαλτεμπάντεν. Οι ακανόνιστες μισθολογικές αυξήσεις των τελευταίων χρόνων έπληξαν την εργατική τάξη στο σύνολό της με την αύξηση του πληθωρισμού, αλλά και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας χωρίς να γίνει εδώ και χρόνια πραγματική αύξηση του εργατικού εισοδήματος. Σε παρόμοιο πνεύμα γράφει και η πρώην στενή συνεργάτιδα του Κάρλσον, η Α. Λίντγκρεν: «τελικά», υποστηρίζει, «θα πρέπει να διερευνήσουμε και τη λύση του διαζυγίου μεταξύ κόμματος και εργατικών συνδικάτων στο θέμα της οικονομικής πολιτικής».

Κρίση ωρίμανσης!

Για τον κοινωνιολόγο Τέρμπορν, είναι άλλος λόγος που οδηγεί στη μείωση της εκλογικής απήχησης της σοσιαλδημοκρατίας είναι οι ελλείψεις του δημοσίου τομέα —μολονότι οι υπηρεσίες είναι οι πιο λειτουργικές και αποδοτικές διεθνώς. Οι ελλείψεις, για παράδειγμα, που σημειώνονται στον τομέα των παιδικών σταθμών διαρκώς αυξάνουν και τέτοιου είδους προβλήματα επηρεάζουν αναπόφευκτα τους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Κατά τον Τέρμπορν η κρίση της σοσιαλδημοκρατίας έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί σήμερα να ικανοποιηθεί με τον ίδιο ρυθμό, τις προσδοκίες που η ίδια εξέθρεψε.

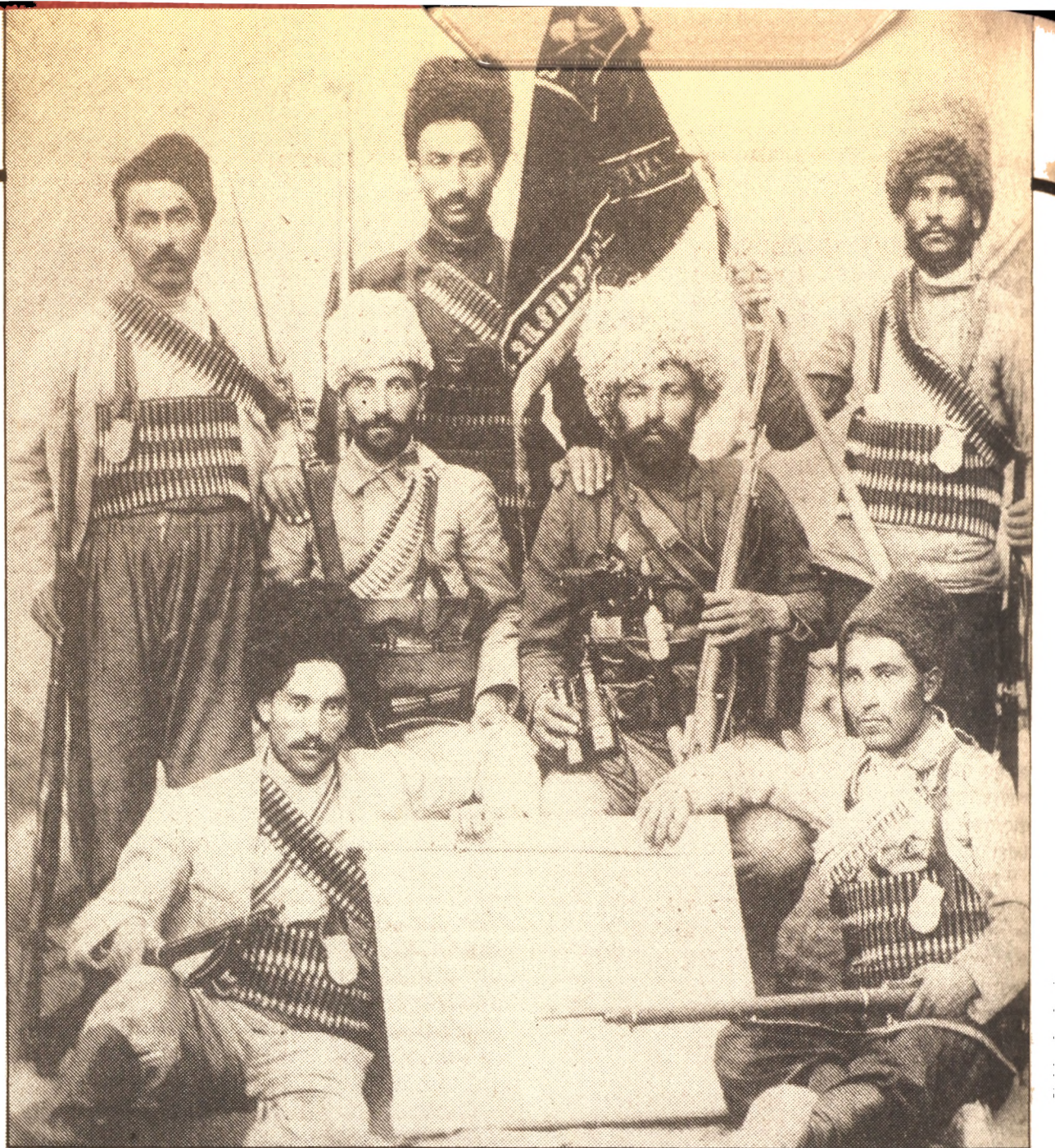
Κατά συνέπεια, το σουηδικό μοντέλο κάθε άλλο παρά ιδεολογική κρίση διέρχεται. Η γενική του όμως αποδοχή παύει πλέον να οριοθετεί κατά σαφή τρόπο τη σοσιαλδημοκρατία από τα άλλα πολιτικά κόμματα. «Σχεδόν όλοι στη Σουηδία αγαπούν το μοντέλο ευημερίας», ήταν το συμπέρασμα - τίτλος μιας περσινής διατριβής. Ακόμη και στη διάρκεια της αστικής κυβερνητικής παρένθεσης, ο δημόσιος τομέας όχι μόνον δεν «χτυπήθηκε», όπως προειδοποιούσε το SAP αλλά και επεκτάθηκε. Η μόνη αμφισβήτηση από αστικής πλευράς που προβάλλεται σήμερα έχει να κάνει με την μονοπώληση μιας σειράς υπηρεσιών, όπως π.χ. οι παιδικοί σταθμοί από το δημόσιο, όπου ζητείται να επιτραπούν και εναλλακτικές λύσεις ιδιωτικού χαρακτήρα.

Κι είναι ακριβώς αυτοί οι όροι που κάνουν αμφισβητήσιμη την παρατεταμένη εκλογική επιτυχία των Σουηδών σοσιαλδημοκρατών στο εγγύς μέλλον. □

Η ΑΡΜΕΝΙΑ

Μιλούν στο συνεργάτη του
«ΑΝΤΙ» Ανδρέα Μπίστη,
οι εκπρόσωποι της
Σοβιετικής Αρμενίας
και του Καραπάγ,
που επισκέφθηκαν
την Αθήνα
την περασμένη βδομάδα.

Οι Αρμένιοι. Ένας πανάρχαιος λαός που η ύπαρξή του μνημονεύεται από τον Στράβωνα και τον Ηρόδοτο. Ένας λαός, που η μοίρα του έλαχε να ζήσει στα νότια του Καυκάσου, στο στόμιο της στενής χερσαίας λωρίδας μεταξύ της Μαύρης και της Κασπίας θάλασσας, πάνω ακριβώς στο πέρασμα από τη μικρασιατική χερσόνησο προς την Κεντρική Ασία και αντίστροφα. Πέρσες, Άραβες, Βυζαντινοί και Ρώσοι, τουρανικές φυλές Σελτζούκων, Μογγόλων, Τατάρων και Οθωμανών, πάτησαν τα χώματά τους και τους υποδούλωναν κατά καιρούς, στις μακραίωνες αναμετρήσεις ανάμεσά

Ο Καϊλ-Βαχάν (Μηνάς Ντολμαπασιάν) με τα παλικάρια του (Καλοκαίρι 1904).

ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΝ

τους για κυριαρχία στην νευραλγική αυτή περιοχή του Καυκάσου. Τον μεγαλύτερο, ωστόσο, κίνδυνο για πλήρη σχεδόν εξαφάνιση από τον χάρτη και την ιστορία, το αρμένικο έθνος, τον διέτρεξε στις αρχές του αιώνα μας. Μπροστά στην επικείμενη κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την απώλεια και τον διαμοιρασμό των δυτικών της κτήσεις από τις Δυτικές Μεγάλες Δυνάμεις, το κίνημα των Νεοτουρκών εξαπολύει εναντίον τους το 1915 την τρομερή γενοκτονία, προκειμένου δια της φυσικής εξόντωσης και των διωγμών να βγάλει από τη μέση την Αρμενία που στέκονταν εμπόδιο στην υλοποίηση των οραμάτων του παντουρανισμού και του παντουρκισμού. Της στροφής δηλαδή, των οθωμανών Τούρκων της Μικράς Ασίας προς Ανατολάς και της αναζήτησης νέων επεκτατικών διεξόδων στην κατεύθυνση των περιοχών του Αζερμπαϊτζάν, του Τουρκμενιστάν της Στέππας της Κιργισίας μέχρι το Σινγκιάνγκ στα βάθη της Κίνας, όπου κατοικούσαν, και εξακολουθούν να κατοικούν, εκατομμύρια συγγενικών τουρκόφωνων μουσουλμανικών πληθυσμών.

Στις μέρες μας, καθώς η κρίση και οι αλυσιδωτές καταρρεύσεις των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού» στην Ανατολική Ευρώπη, απλώνουν τον απόηχο των

συνεπειών τους και στο εσωτερικό της Σ. Ένωσης, που συγκλονίζεται ολοένα και περισσότερο από άλυτες διεθνικές αντιθέσεις και αποσχιστικές τάσεις, τα επεκτατικά οράματα του παντουρκισμού γνωρίζουν μια νέα έξαρση και ενθαρρύνονται από ποικίλα κέντρα, εντός και εκτός Τουρκίας. Η αίσθηση του κινδύνου για τους Αρμένιους, γίνεται ακόμη μια φορά ορατή, καθώς διαγράφεται στον ορίζοντα ή απειλή, ο 20ός αιώνας να τελειώσει για τον τραγικό αυτό λαό, έτσι όπως άρχισε. Με μια νέα γενοκτονία.

Οι διαθέσεις των ηγετών του Αζερμπαϊτζάν για απόσχιση από την Σ. Ένωση προξένησε τις εύλογες ανησυχίες των Αρμενίων κατοίκων περιοχών όπως το Ναγκόρνο Καραπάγ¹, που μαζί με το Ναχίτσεβάν αποσπάσθηκαν με τη βία το 1921 από την Αρμενία και ενσωματώθηκαν διοικητικά στο Αζερμπαϊτζάν.

Με πρωτοπόρους τους 150.000 κατοίκους του Καραπάγ, οι Αρμένιοι ζητούν εδώ και δύο χρόνια, την άρση της ιστορικής αδικίας που διαπράχθηκε σε βάρος τους από τη σοβιετική ηγεσία, με την επανένωση του Καραπάγ με τη Σοβιετική Δημοκρατία της Αρμενίας. Ακριβώς για να ενημερώσουν την ελληνική κοινή γνώμη για τον αγώνα και τα αιτήματά τους, μια αντιπροσωπεία από την Αρμε-

νία, επισκέφθηκε την Ελλάδα από τις 9-18 του Μάρτη, ύστερα από πρόσκληση του «Αρμενικού Λαϊκού Κινήματος». Στη συνέχεια η αντιπροσωπεία επισκέφθηκε την Κύπρο.

Με την ευκαιρία της εδώ παρουσίας τους, το «ΑΝΤΙ» είχε μαζί τους τη συνομιλία που ακολουθεί. Μιλούν ο ΧΑΤΣΙΚ ΣΙΜΟΝΙΑΝ, μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ. Αρμενίας, διευθυντής του Ινστιτούτου Ιστορίας του Κ.Κ. Αρμενίας, αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Επιστημών, ο ΠΑΚΡΑΤ ΟΥΛΟΥΜΠΑΜΠΙΑΝ ερευνητής στο Ινστιτούτο Ιστορικών Μελετών της Ακαδημίας Επιστημών της Σ.Σ.Δ. της Αρμενίας, διδάκτωρ Ιστορικών Επιστημών και η ΣΕΒΝΤΑ ΣΕΒΑΝ, συγγραφέας.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΙΣΤΗΣ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΕΡ.: Σε ποια αίτια αποδίδετε την εμφάνιση διεθνικών αντιθέσεων και αποσχιστικών τάσεων στη σημερινή Σ. Ένωση;

ΑΠ.: Όπως κάθε αυτοκρατορία, έτσι και η Τσαρική, επέβαλε με τη βία τη θέλησή της σε έθνη και λαούς εντάσσοντάς τους στην επικράτειά της. Λαοί με διαφορετι-

κές πολιτιστικές παραδόσεις (γλώσσα, ήθη, έθιμα, παραδόσεις και θρησκεία) αλλά και με διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης βρέθηκαν στους κόλπους του μωσαϊκού της τσαρικής Ρωσίας. Ορισμένοι από τους λαούς αυτούς βρίσκονταν ακόμη στην περίοδο της φεουδαρχίας άλλοι είχαν φθάσει σε κάποιο επίπεδο καπιταλιστικής ανάπτυξης, άλλοι όμως ζούσαν ακόμη σαν νομάδες, για παράδειγμα οι Αζέροι.

Αυτά τα φαινόμενα ανομοιογένειας, διατηρήθηκαν όπως ήταν φυσικό και μετά την Οκτωβριανή επανάσταση. Κάτω από τη σοβιετική εξουσία, ορισμένες αντιθέσεις άρθηκαν, άλλες μετασχηματίστηκαν, άλλες όμως δεν εξαλείφθηκαν ποτέ. Ήπνευσαν δεκαετίες ολόκληρες.

Η συγκεντρωτική παρουσία της κεντρικής σοβιετικής ηγεσίας, διατηρούσε έναν έλεγχο πάνω σε αυτές τις αντιθέσεις, χωρίς ωστόσο να καταφέρει να τις λύσει.

Η περεστρόικα του Γκορμπατσώφ, λίγο ή καθόλου μπόρεσε να ασχοληθεί με το ζήτημα του εκδημοκρατισμού των διεθνιστικών σχέσεων μέχρι τώρα. Και όσο κατάσταση στασιμότητας στον τομέα αυτό παρατεινόταν τόσο το τοπίο ανωμαλίας παρέμενε αμετάβλητο και οι αντιθέσεις συσσωρεύονταν.

Ρ.: Ποιος ο ρόλος αυτών των φαινομένων σχετικά με το μέλλον της περεστρόικα και της Σ. Ένωσης;

ΡΚΙΣΜΟΥ

ΑΠ.: Αν τα ζητήματα αυτά επιλυθούν θα παίξουν ενισχυτικό και προωθητικό ρόλο για την περεστρόικα. Αν όχι, θα μετατραπούν σε σοβαρό πλήγμα εναντίον της.

Η περεστρόικα εδώ και 5 χρόνια πέτυχε πάρα πολλά στον τομέα των διεθνών σχέσεων και έδωσε χειροπιαστά αποτελέσματα. Στο εσωτερικό όμως μέτωπο η περεστρόικα δεν έχει ουσιαστικά προσφέρει τίποτα. Αν η κατάσταση, αυτή συνεχισθεί τότε ίσως τεθεί σε κίνδυνο όχι μόνο η θέση του Γκορμπατσώφ αλλά και η ίδια η συνοχή της Σ. Ένωσης.

Ρ.: Πέρα από τα ενδογενή αίτια υπάρχουν και αναμίξεις εξωτερικών παραγόντων στις διεθνικές διενέξεις;

ΑΠ.: Οι αντιθέσεις αυτές έχουν κατ' αρχήν έναν ενδογενή χαρακτήρα. Αναμίξεις εξωτερικές υπάρχουν μόνο στην περίπτωση Αρμενίας-Αζερμπαϊτζάν.

Συγκεκριμένα, πέρα από τις τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις Αζέρων και Γούρκων αξιωματούχων, τον περασμένο Γενάρη, λίγο πριν τις σφαγές Αρμενίων στο Μπακού, ο Μουταλίμπωφ, πρωθυπουργός και Α' Γραμματέας της Κ.Ε. του Σ.Κ. Αζερμπαϊτζάν, βρισκονταν σε επίσημη επίσκεψη στην Τουρκία, όπου υπέγραψε μια σειρά συμφωνιών.

Ακόμη, ας σημειωθεί ότι στη συνάντηση Μπους-Οζάλ που πραγματοποιήθηκε στις ΗΠΑ στα τέλη του Γενάρη, ένα από τα ζητήματα που συζητήθηκαν ήταν και το θέμα του Καραπάγ, όπως αναφέρουν

δημοσιογραφικές πληροφορίες. Μάλιστα, οι δημοσιογράφοι μιας τουρκικής εφημερίδας που το ανέφεραν πιάστηκαν και αντιμετωπίζουν δικαστικές διώξεις.

Αλλά πέρα από τις εμφανείς υπάρχουν και οι αφανείς αναμίξεις. Για παράδειγμα μια σειρά Αζέροι που συνελήφθησαν βρέθηκαν εξοπλισμένοι με αμερικάνικα όπλα. Όπως αντιλαμβάνεσθε, τέτοια όπλα στη Σ. Ένωση δεν υπάρχουν. Άρα οι κάτοχοί τους δεν θα μπορούσαν να τα είχαν προμηθευθεί από πουθενά αλλού εκτός από την Τουρκία.

Ρ.: Πώς ξεκίνησε το κίνημα για την επιστροφή του Καραπάγ στην Αρμενία;

ΑΠ.: Το κίνημα του Καραπάγ ξεκίνησε ήδη από το 1921. Η αδικία της ενσωμάτωσης του τότε, στο Αζερμπαϊτζάν δεν έγινε ποτέ δεκτή από τον αρμένικο λαό.

Στις αρχές του 1988, και ενώ αναμενόταν από καιρό η απόφαση της σοβιετικής ηγεσίας για «δίκαιη λύση» όπως είχε υποσχεθεί, αλλά που όλο αναβάλλονταν το Ανώτατο Σοβιέτ του Καραπάγ, πήρε την απόφαση να διακηρύξει τη θέληση των κατοίκων της περιοχής για επανένωση με την Αρμενία.

Το κίνημα του Καραπάγ είναι ένα παλαιό κίνημα. Συμμετέχουν κρατικά, κομματικά όργανα, κοινωνικοί φορείς και κυρίως ο λαός, άνθρωποι κάθε ηλικίας. Ηγεσία και λαός είναι απόλυτα ενωμένοι γύρω από αυτό το αίτημα.

Ρ.: Τι ρόλο έπαιζε το κίνημα του Καραπάγ στην ανάπτυξη των άλλων διεθνικών αντιθέσεων;

ΑΠ.: Το κίνημα του Καραπάγ μπορούμε να θεωρήσουμε ότι υπήρξε το χελιδόνι που έφερε το μήνυμα της Άνοιξης και για τις άλλες Σοβιετικές Δημοκρατίες να προβάλλουν τις διεκδικήσεις τους. Αν αυτό δεν είχε συμβεί, ίσως το ζήτημα του Καραπάγ να είχε επιλυθεί.

Τα γεγονότα στη Βαλτική, ωστόσο, που ακολούθησαν, είχαν δυσμενέστερες επιπτώσεις στην υπόθεση του Καραπάγ, γιατί η σοβιετική ηγεσία λίγο πολύ ταύτιζε τις δυο περιπτώσεις.

Υπάρχει, ωστόσο μια μεγάλη και ουσιαστική διαφορά. Οι χώρες της Βαλτικής ανακινούν ζήτημα απόσχισης ενώ η υπόθεση του Καραπάγ, αποτελεί μια εσωτερική διευθέτηση συνόρων. Ούτε το Καραπάγ, ούτε η Αρμενία θέτουν ζήτημα απόσχισης.

Ρ.: Πού αποδίδετε την αρνητική συμπεριφορά των σοβιετικών αρχών στο αίτημά σας;

ΑΠ.: Μπορούμε να διακρίνουμε δυο λόγους. Πρώτο, ότι η περίπτωση του Καραπάγ μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα για άλλες 19 περίπου αυτόνομες περιοχές από τις 50, που υπάρχουν συνολικά στην ΕΣΣΔ. Και οι 19 αυτές περιοχές αναζητούν την αποδέσμευση από τις Δημοκρατίες στις οποίες είναι ενταγμένες για να λυτρωθούν από τις αποικιοκρατικές σχέσεις που τους έχουν επιβληθεί.

Δεύτερο, μια ευνοϊκή ρύθμιση του Καραπάγ προς όφελος των Αρμενίων, προσκρούει στις ανησυχίες της σοβιετικής ηγεσίας μπροστά στις πιθανές αντιδράσεις των 70 περίπου εκατομμυρίων τουρ-

κόφωνων πληθυσμών που κατοικούν στις Ν.Αν. Σοβιετικές Δημοκρατίες. Πέρα όμως, από τη βασιμότητα ή μη αυτών των ανησυχιών, αν η σοβιετική ηγεσία προχωρήσει σε μια δίκαιη λύση του ζητήματος του Καραπάγ, τότε θα πραγματοποιήσει ένα τεράστιο άλμα στην κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού των σχέσεων ανάμεσα στις διάφορες Σ. Δημοκρατίες, θα πραγματοποιήσει ένα ουσιαστικό βήμα, στην πραγμάτωση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών. Ένα δικαίωμα που κατοχυρώνεται όχι μόνο σε διακηρύξεις Διεθνών Οργανισμών αλλά και στο Σύνταγμα της ίδιας της Σ. Ένωσης.

Ρ.: Η αντιπαράθεση με τους Αζέρους επέφερε τον ξεριζωμό χιλιάδων Αρμενίων από το Μπακού. Μπορεί αυτό το γεγονός να επηρεάσει την πορεία της υπόθεσής σας;

ΑΠ.: Τις σφαγές στο Μπακού δεν τις είχαμε προβλέψει. Ήταν ένα ξέσπασμα βίας και αντιποίνων εκ μέρους των Αζέρων κατά των Αρμενίων. Από τις 400.000 Αρμενίων που ζούσαν στο Μπακού, όσοι δεν σφάχθηκαν σκόρπισαν σε διάφορες κατευθύνσεις 250.000 έχουν ήδη μεταναστεύσει στη Σοβιετική Αρμενία. Οι μετακινήσεις αυτές, έχουν δημιουργήσει ένα εκρηκτικό πρόβλημα στέγης, καθώς αυτοί οι άνθρωποι ήρθαν να προστεθούν στους άστεγους από τον τελευταίο σεισμό. Σήμερα στην Αρμενία υπάρχουν περίπου 1 εκ. άστεγοι. Οι εξελίξεις ωστόσο, αυτές σε τίποτα δεν έχουν μεταβάλει τη θέληση του λαού για ένωση του Καραπάγ με την Αρμενία.

Ρ.: Η Άγκυρα ισχυρίζεται ότι το ρωσοτουρκικό σύμφωνο του 1921, της παρέχει το δικαίωμα να έχει λόγο για τις ρυθμίσεις στο Καραπάγ. Πιστεύετε ότι ο ρόλος της Τουρκίας, χώρας μέλους του ΝΑΤΟ και με ισχυρούς δεσμούς με τις ΗΠΑ, επηρεάζουν τη στάση του Κρεμλίνου για την υπόθεσή σας;

ΑΠ.: Ασφαλώς και επηρεάζονται οι αποφάσεις της Σ. Ένωσης, από τη στάση της Τουρκίας και όσων την στηρίζουν. Στο σύμφωνο, πάντως, του 1921 δεν υπάρχει καμιά τέτοια ρητή αναφορά για το Καραπάγ. Υπάρχει μόνο για το Ναχιτσεβάν.

Όσο για το ρόλο της Τουρκίας στην υπόθεση αυτή, ας θυμηθούμε ότι στις διαδηλώσεις κατά των Αρμενίων στο Αζερμπαϊτζάν είχαν υψωθεί τουρκικές σημαίες και φωτογραφίες του Κεμάλ Ατατούρκ. Ενώ σε ανάλογες διαδηλώσεις στην Κωνσταντινούπολη είχαν υψωθεί οι σημαίες των εθνικιστών του Αζερμπαϊτζάν με την ημισέληνο.

Ρ.: Ποιος είναι ο ρόλος του σοβιετικού στρατού στην περιοχή;

ΑΠ.: Η παρουσία του σοβιετικού στρατού στο Καραπάγ παίζει έναν εντελώς αρνητικό ρόλο. Ο σοβιετικός στρατός καταπιέζει τον πληθυσμό και έχει σαν μοναδικό στόχο να κάμψει το φρόνημά του. Τα σοβιετικά στρατεύματα ουσιαστικά υλοποιούν την πολιτική αποκλεισμού του Καραπάγ που έχουν επιβάλλει οι αρχές του Αζερμπαϊτζάν, κλείνοντας τους δρόμους επικοινωνίας μεταξύ Καραπάγ και Αρμενίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3, τηλ. 36.02.007

ΚΙΡΑ ΣΙΝΟΥ

- Το μεγάλο πείραμα
- Το τέλος των τεράτων
- Τα διαμάντια της μαϊμούς
- Μια χαραμάδα φως. Μυθιστόρημα
- Το αίνιγμα του πύργου. Μυθιστόρημα
- Το συμβόλαιο του πύργου. Μυθιστόρημα
- Στη χώρα των μαμούθ. Παιδικό μυθιστόρημα από την προϊστορική Ελλάδα
- Στην πόλη του Αϊ-Δημήτρη. Το χρονικό της Θεσσαλονίκης

Στο Καραπάγ, υπάρχουν σήμερα γύρω στους 7.000 σοβιετικούς στρατιώτες. Η πλειοψηφία τους είναι Ρώσοι. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα στρατεύματα αυτά διατηρούν τη σημαία του Αζερμπαϊτζάν στο κυβερνείο του Καραμπάγ. Το κτίριο όμως αυτό έχει εκκενωθεί από τους Αρμένιους αξιωματούχους και υπαλλήλους που μετέφεραν τις εργασίες τους σε άλλο κτίριο!

Η παρουσία του σοβιετικού στρατού στην περιοχή του Καυκάσου είναι ανεξήγητη. Δεν ξέρουμε γιατί βρίσκεται εκεί.

Ας σημειωθεί ότι τα σοβιετικά στρατεύματα ήρθαν στην περιοχή, αφού είχαν ήδη γίνει οι σφαγές στο Μπακού. Ήρθαν φαίνεται να αποτρέψουν μονάχα, το ενδεχόμενο ανατροπής της σοβιετικής εξουσίας στο Αζερμπαϊτζάν. Η παρουσία του σοβιετικού στρατού, ιδιαίτερα στην Αρμενία, είναι ακόμη πιο ανεξήγητη. Στην Αρμενία, κανείς δεν κινδυνεύει, ούτε γίνεται, τίποτα το παράνομο.

ΕΡ.: Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται μια αυξανόμενη έξαρση του παντουρκισμού. Ποιες σκέψεις κάνετε για την αντιμετώπισή του;

ΑΠ.: Οι Αρμένιοι και οι Έλληνες υπήρξαν επανειλημμένα στο παρελθόν θύματα του παντουρκισμού. Οι Κούρδοι, οι οποίοι συμμετείχαν στη γενοκτονία του 1915, γνώρισαν αργότερα και σήμερα ακόμη υφίστανται την ίδια μεταχείριση.

Οι Αρμένιοι όχι μόνο σφάχτηκαν και διώχθηκαν από τη γη των προγόνων τους, αλλά και ένα μεγάλο μέρος από τα εδάφη τους κλάπηκε και ενσωματώθηκε στη σημερινή Τουρκία. Αυτά τα εδάφη πρέπει κάποτε να επιστραφούν στην Αρμενία. Εμείς δεν πρόκειται να σταματήσουμε ποτέ τον αγώνα μας μέχρις ότου αυτός ο στόχος εκπληρωθεί.

Οι Κούρδοι έχουν επίσης εδαφικές διεκδικήσεις για τις τουρκοκρατούμενες περιοχές τους.

Οι Έλληνες υφίστανται την απειλή της Τουρκίας. Ολοφάνερα στην Κύπρο, αλλά και στο Αιγαίο και στη Θράκη.

Είναι σίγουρο, ότι αυτοί οι λαοί έχουν προβλήματα με την Τουρκία. Και είναι φυσικό να αναζητούν τρόπους συνεργασίας για την αντιμετώπιση αυτής της κοινής απειλής.

Βέβαια δεν είναι μόνο αυτοί οι τρεις λαοί που έχουν προβλήματα με την Τουρκία αλλά και όλοι οι άλλοι γειτονικοί της λαοί. Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί στην αντιμετώπιση, αυτής της απειλής και πρέπει να περάσουμε γρήγορα σε πρακτικά μέτρα γιατί μια έκκρηξη του παντουρκισμού, απειλεί να αλλάξει τον χάρτη ολόκληρης της περιοχής και να μεταβληθεί σε έναν από τους παράγοντες που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη. Όλοι οι λαοί γύρω από την Τουρκία έχουν συμφέρον να συνενώσουν τις προσπάθειές τους για να αποκρούσουν ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

1. Ιστορικά στοιχεία για την Αρμενία και το Καραπάγ, πάρθηκαν από το βιβλίο του Αρμένιου ιστορικού Ιωσήφ Κασσεσιάν, «Το ζήτημα του Καραπάγ», που μόλις κυκλοφόρησε.

ΠΟΝΤΙΩΝ ΑΝΑΒΑΣΗ

του Μιχάλη Κόνδου

Δεν νομίζουμε ότι χρειάζεται να συνεχίσουμε την αντιπαράθεση προς τις φαιδρές αυτές τουρκικές αιτιάσεις. Χρήσιμο όμως θα ήταν να ακολουθήσουμε μία διαδρομή που σκοπό θα έχει να παρατηρήσει το ιστορικό της παλιννόστησης των Ποντίων, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εγκατάστασή τους στη Θράκη (αλλά και στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας), να εντοπίσει τους υπεύθυνους για τις δυσκολίες που παρουσιάζει αυτή η εγκατάσταση και τέλος να επισημάνει ορισμένες λύσεις, σχετικά με την παλιννόστηση των Ποντίων, που μέσα στο πλαίσιο της εθνικής διασποράς μπορεί και να είναι εφικτές.

Στην ΕΣΣΔ κατοικούν σήμερα περίπου 500.000 Πόντιοι ελληνικής καταγωγής. Οι Έλληνες αυτοί πρωτοεγκαταστάθηκαν στον Εύξεινο Πόντο από την αρχαιότητα. Μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα δημιουργήθηκε προς την περιοχή της Νότιας Ρωσίας με τον Κριμαϊκό πόλεμο και στη συνέχεια με τον ρωσοτουρκικό πόλεμο και τη Μικρασιατική καταστροφή. Κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1940 και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, οι Πόντιοι υποχρεώθηκαν από τις σοβιετικές αρχές να μετακινηθούν στις ενδότερες περιοχές της Ασιατικής Σοβιετικής Ένωσης και κυρίως στο Καζακστάν.

Η κατανομή των ελληνικής και σοβιετικής υπηκοότητας Ποντίων κατά τόπο κατοικίας, όπως προκύπτει από την απάντηση που είχε δώσει την 27.1.1988 το ελληνικό ΥΠΕΞ, σε συνέχεια ερώτησης που είχε καταθέσει στη Βουλή η βουλευτής Μιργινία Τσουδερού, είναι η ακόλουθη:

α) Α.Δ. Απχάζιας (Νότιος Γεωργία):	50.000
β) Σ.Δ. Γεωργίας:	80.000
γ) Διαμερίσματα Σταυρούπολης και Κρασνοντάρ (Σ.Δ. Ρωσίας):	100.000
δ) Διαμέρισμα Ντόννετς (Σ.Δ. Ουκρανίας):	100.000
ε) Αρμενία:	12.000
στ) Α.Δ. Οσετίας:	10.000
ζ) Δημοκρατίες Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν και Κιργκίζιας:	135.000
η) Περιοχή Σιβηρίας:	άγνωστος αριθμός

Στην ίδια απάντηση αναφέρονται επίσης τα εξής: «...Στην προξενική αρχή της Μόσχας τηρείται μητρώο, που είναι ενημερωμένο στο βαθμό που οι ομογενείς μας απευθύνονται σ' αυτήν για οποιαδήποτε υπόθεσή τους. Τούτο σημαίνει ότι υπάρχει ένας αριθμός ομογενών οι οποίοι ποτέ δεν έχουν δηλωθεί»...

Σε αντίθεση με τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία της ελληνικής πλευράς, η σοβιετική πλευρά παρουσιάζεται πιο «σφικτή» στους λογαριασμούς της. Έτσι η «Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία της

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου τετραμήνου σειρά άρθρων στον καθημερινό Τύπο και κυβερνητικές ανακοινώσεις έκαναν γνωστό στο πανελλήνιο ότι έχει αρχίσει μία καθόλου ευκαταφρόνητη αριθμητικά επιστροφή Ποντίων από την ΕΣΣΔ και ότι η παλιννόστηση αυτή θα λάβει μαζικότερη μορφή στο εγγύς και απώτερο μέλλον.

Στα παραπάνω ήρθαν να προστεθούν μία συνέντευξη Τύπου που έδωσε ο Σοβιετικός πρέσβης στην Αθήνα και ορισμένες ανακοινώσεις του τουρκικού ΥΠΕΞ που διαμαρτυρόταν γιατί σύμφωνα με τις (κατά το τουρκικό ΥΠΕΞ) διαφαινόμενες ελληνικές κυβερνητικές προθέσεις σημαντικός αριθμός Ποντίων θα εγκατασταθεί στην Θράκη, και έτσι θα «αλλοιωθεί» η δημογραφική σύνθεση της περιοχής. Και αυτό, τη στιγμή που η Άγκυρα με επιτυχημένο για λογαριασμό της τρόπο μεθόδευσε την εγκατάσταση Τούρκων εποίκων σε μια, τύποις τουλάχιστον, τρίτη και ανεξάρτητη χώρα.

ΕΣΣΔ» δίνει τα ακόλουθα στατιστικά (;) στοιχεία:

1979 :	344.000	άτομα
1982 :	344.000	άτομα
1984 :	344.000	άτομα
1985 :	344.000	άτομα
1986 :	344.000	άτομα

Ας σημειωθεί ότι οι παραπάνω στατιστικοί πίνακες που δίνουν οι Σοβιετικοί, περιλαμβάνουν όσους Έλληνες ομιλούν την ελληνική γλώσσα και παραλείπουν όσους ομιλούν τη ρωσική.

Επομένως, το πρώτο συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί είναι ότι οι εκτιμήσεις του ελληνικού ΥΠΕΞ δεν πρέπει να απέχουν από την πραγματικότητα. Επί-

σης δεν θα πρέπει να απέχουν από την πραγματικότητα οι εκτιμήσεις των ελληνικών αρχών (και που δεν αναφέρονται στην προαναφερθείσα απάντηση του ΥΠΕΞ) σχετικά με την ιθαγένεια των 500.000 Ποντίων. Συγκεκριμένα εκτιμάται ότι:

περίπου 10.000 άτομα έχουν αποκλειστικά την ελληνική ιθαγένεια·

300.000 είναι διπλοϊθαγενείς (σοβιετική και ελληνική ιθαγένεια) και

190.000 είναι πολιτογραφημένοι σαν σοβιετικοί πολίτες.

Τέλος, υπολογίζεται ότι υπάρχει και ένας μικρός αριθμός ανιθαγενών ελληνικής καταγωγής που όμως, όπως είναι φυσικό, είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσδιορισθεί.

Γύρω από τους αριθμούς αυτούς και τις άστοχες (κατά την επεικέστερη των εκφράσεων) ενέργειες της ελληνικής πλευράς, που θα περιγράψουμε παρακάτω, εστιάζεται το πρόβλημα της εγκατάστασης ή μη των Ποντίων στη Θράκη.

Οι Πόντιοι υπέστησαν διωγμούς από τις σοβιετικές αρχές, ιδιαίτερα κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1940 και κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Όπως μαρτυρεί ο κ. Θεοχάρης Κεσιδής, καθηγητής στο Ινστιτούτο Φιλοσοφίας της Ακαδημίας Επιστημών της ΓΣΣΔ, στο 1ο φύλλο της ελληνικής έκδοσης των «Νέων της Μόσχας» «με την έγκριση του Στάλιν (ένα είδος αγιατολάχ), του σκληροτράχηλου Β. Μολότωφ, του ημιμόρφωτου Λ. Καγκάνοβιτς και άλλων, ο πανούργος Λαβρέντι Μπέρια εξόρισε, το 1949, με τη συνοδεία τμημάτων του Στρατού και της Ασφάλειας τους ήσυχους Έλληνες του Σουχούμι και τους Έλληνες όλων των σοβιετικών ακτών του Ευξείνου, στις στέπες του Καζακστάν, στριμώχνοντάς τους μέσα σε κλειστά φορτηγά τραίνα. Η παρουσία και τα σπίτια τους αρπάχθηκαν χωρίς καμιά αποζημίωση και δόθηκαν σε όσους έφτασαν από τις γύρω περιοχές. Αυτή η παρανομία καταργήθηκε το Δεκέμβριο του 1971. Ωστόσο, η παρουσία και τα σπίτια των εξορισμένων Ελλήνων δεν επιστράφηκαν ακόμη, επειδή δεν υπάρχουν χρήματα. Στην διάρκεια αυτής της άγριας διοικητικής εκτόπισης των σοβιετικών Ελλήνων πέθαναν εκατοντάδες γέροντες και παιδιά...».

Αλήθεια, η Αριστερά, τότε (και πώς) ασχολήθηκε με τον Ποντιακό Ελληνισμό και την αντιμετώπισή του από την ΕΣΣΔ;

Δυο είναι τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν (και) από την παραπάνω, έγκυρη λόγω της ιδιότητας του αρθρογράφου, περιγραφή: Πρώτον, ότι οι Πόντιοι αντιμετώπιζονταν από τις σοβιετικές αρχές, ανεξαρτήτως πολιτικής ηγε-

ισώλιτες δεύτερης κατηγορίας. Δεύτερον, ότι η συμπεριφορά των σοβιετικών αρχών, με ελάχιστα βήματα προόδου, παραμένει στο ίδιο πάντοτε μήκος κύματος.

Ιδιαίτερη και σαφώς λιγότερο φιλόδοξη μεταχείριση επεφύλασσαν οι σοβιετικές αρχές στην κατηγορία εκείνη των Ποντίων που κατείχαν αποκλειστικά την ελληνική ιθαγένεια (με αποτέλεσμα να συρρικνωθούν στον αριθμό των 10.000 ατόμων). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από τη σοβιετική πλευρά επιβάλλονταν περιοριστικά μέτρα διακίνησης των ελλήνων πολιτών στο έδαφος της ΕΣΣΔ. Οι Έλληνες ήταν υποχρεωμένοι να ζουν περιορισμένοι σε ακτίνα 15 χιλιομέτρων από το κέντρο του τόπου κατοικίας τους. Το μέτρο αυτό, σε συνδυασμό με την ύπαρξη μεγάλων περιοχών, κλειστών σε αλλοδαπούς, οδηγούσε σε εξοντωτικό, περιορισμό κινήσεων.

Με αυτές τις μεθόδους, οι σοβιετικές αρχές, προσπαθούσαν να εξωθήσουν τους ελληνοϊθαγενείς είτε στην υποβολή αίτησης αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας είτε στην αποδοχή της σοβιετικής ιθαγένειας.

Μπροστά σε αυτό το πρόβλημα της «αναγκαστικής σοβιετοποίησης των ελληνοϊθαγενών Ποντίων, που οι αρμόδιες ελληνικές υπηρεσίες το επεσήμαναν από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η ελληνική πλευρά (ΥΠΕΞ) αντέδρασε (;) καταλήγοντας στην υπογραφή της από 25-7-1986 Κοινής Δήλωσης Ελλάδας-ΕΣΣΔ «για την μη χορήγηση της ιθαγένειας του ενός κράτους σε υπηκόους του άλλου Κράτους, χωρίς τη συγκατάθεση του κάθε κράτους αντίστοιχα».

Με την υπογραφή της Κοινής Ελληνοσοβιετικής Δήλωσης, οι Σοβιετικοί δεν έχουν πλέον το δικαίωμα να χορηγήσουν τη σοβιετική ιθαγένεια στους ελληνοϊθαγενείς Ποντίους και αντίστοιχα η ελληνική πλευρά δεν έχει το δικαίωμα να χορηγήσει την ελληνική ιθαγένεια στους σοβιετοϊθαγενείς Ποντίους. Βέβαια τα παλαιά ανατρέπονται (θεωρητικά) εφ' όσον υπάρξει συγκατάθεση της «άλλης» πλευράς. Είναι δε προφανές ότι η συναφθείσα αυτή συμφωνία δεν περιλαμβάνει τους διπλοϊθαγενείς Ποντίους.

Είναι επίσης πασιφανές ότι η συμφωνία αυτή είναι ετεροβαρής για τα ελληνικά συμφέροντα, γιατί υποτίθεται ότι «προστατεύει» 10.000 Ποντίους (όσους δεν είχαν ακόμη σοβιετοποιηθεί μέχρι την 25-7-86, ημερομηνία υπογραφής της συμφωνίας) από τυχόν σοβιετοποίησή τους, ενώ παράλληλα θέτει τελεσίδικο φραγμό στην ελληνική πλευρά προκειμένου η τελευταία, να αποδώσει την ελληνική ιθαγένεια, εν ευθέτω χρόνω, στους 190.000 σοβιετοϊθαγενείς Ποντίους.

Στο σημείο αυτό, είμαστε υποχρεωμένοι να θέσουμε μερικά ερωτήματα: Ποιοι υπηρεσιακοί παράγοντες εισηγήθηκαν την υπογραφή αυτής της συμφωνίας; Γιατί την αποδέχθηκε ο αυτοαποκαλούμενος «επιμεθόριος» και «ευαίσθητος στα επιμεθόρια θέματα» (τουλάχιστον τα της Βορείου Ηπείρου, όπως διατείνεται)

Η Αμάσια του Πόντου.

κ. Κάρολος Παπούλιας, υπουργός των Εξωτερικών το 1986, ο οποίος είχε υπογράψει από ελληνικής πλευράς την απαιτούμενη απαντητική διακοίνωση;

Σίγουρα η αιτιολογία ότι οι προθέσεις της ελληνικής πλευράς ήταν να «προστατευθεί» η ελληνικότητα των 10.000 ελληνοϊθαγενών Ποντίων δεν είναι επαρκής. Είναι ανεπαρκέστατη γιατί η «προστασία» των 10.000 σήμαινε ταυτόχρονα την «απεμπόλιση» των 190.000.

Αλλά δεν είναι αυτή η μόνη μας επιχειρηματολογία. Ήδη, πριν στεγνώσει καλά-καλά το μελάνι από την υπογραφή της Κοινής Ελληνοσοβιετικής Δήλωσης για την μη πολιτογράφηση, υπάρχουν απτές αποδείξεις ότι η Κοινή Δήλωση έχει μετατραπεί σε διττό μειονέκτημα για την ελληνική πλευρά.

Το πρώτο μειονέκτημα συνίσταται στο ότι μετά την υπογραφή της Κοινής Δήλωσης, διαπιστώνεται ότι η συμπεριφορά των σοβιετικών αρχών έναντι των ελληνοϊθαγενών παραμένει ως έχει, με αποτέλεσμα η Κοινή Δήλωση να τους «προστατεύει» μόνο θεωρητικά. Αυτό συμβαίνει γιατί προφανώς οι Σοβιετικοί είναι στην πράξη ανεξέλεγκτοι στην καθημερινή τους συμπεριφορά έναντι των ελληνοϊθαγενών Ποντίων. Αποτέλεσμα είναι, τα περιοριστικά μέτρα και οι πάσης φύσεως πιέσεις να συνεχίζονται, γεγονός που έχει σαν κατάληξη να έχουν υποβληθεί μέχρι στιγμής, στις ελληνικές προξενικές αρχές στην ΕΣΣΔ, εκατοντάδες αιτήσεις αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας. Σε αντίθεση, λοιπόν με το προ της Κοινής Δήλωσης χρονικό διάστημα, απλώς τώρα απαιτείται η συγκατάθεση της ελληνικής πλευράς.

Αξίζει δε να επισημανθεί στο σημείο

αυτό, προκειμένου να γίνει αντιληπτό, το μέγεθος της προχειρότητας που χαρακτηρίζει κρίσιμες εθνικές αποφάσεις, πως όταν προ δύο ετών περίπου τέθηκε το θέμα επί τάπητος, εν όψει της διαφανόμενης (από το 1988) μαζικής παλινόστησης των Ποντίων, οι διάφορες εμπλεκόμενες Υπηρεσίες προσπαθούσαν η καθεμιά για λογαριασμό της να αποστασιοποιηθεί από την ανάληψη της ευθύνης για την εισήγηση περί υπογραφής της Κοινής Δήλωσης· σε τέτοιο δε σημείο που η συγκεκριμένη Υπηρεσία να φέρεται να υπαινίσσεται εγγράφως ότι δεν γνώριζε τα στατιστικά δεδομένα σχετικά με την κατανομή των ιθαγενειών των Ποντίων, με αποτέλεσμα όταν συνέτασσε για την ελληνική πλευρά το κείμενο της Κοινής Δήλωσης να μην έχει υπ' όψιν της ότι σε αντίβαρο της «προστασίας» 10.000 ελληνοϊθαγενών Ποντίων έμελλε να «εγκλωβίσει» 190.000 σοβιετοϊθαγενείς Ποντίους!

Το δεύτερο μειονέκτημα συνίσταται στα «προβλήματα» που δημιούργησε η υπογραφή της Κοινής Δήλωσης σε σχέση με την εγκατάσταση Ποντίων όχι μόνο στη Θράκη αλλά και στις υπόλοιπες ηπειρωτικές παραμεθόριες περιοχές της χώρας. Θα αναφερθούμε στο ζήτημα αυτό αφού προηγουμένως προβούμε σε μια συνοπτική περιγραφή του ιστορικού της εγκατάστασης των Ποντίων στη Θράκη.

Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1970, ωρίμασε σε κυβερνητικό επίπεδο η σκέψη για διευκόλυνση, από ελληνικής πλευράς του συστηματικού επαναπαρισμού των Ποντίων. Έτσι, για την οργάνωση της εγκατάστασης των πολιωστούντων Ποντίων με την υπ' αριθμ. 77α από 17-4-1980 Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου ανατέθηκε στην Αγροτική Τρά-

πεζα της Ελλάδας η μελέτη και η εφαρμογή του προγράμματος εγκατάστασης των Ποντίων στην Θράκη υπό την εποπτεία του ΥΠΕΞ.

Σε πρώτη φάση προβλεπόταν η μελέτη και εφαρμογή ενός προγράμματος - πιλότου για την εγκατάσταση 500 περίπου ατόμων, με έμφαση στην αγροτική τους απασχόληση. Από την επιτυχία του προγράμματος-πιλότου αυτού θα εξαρτάτο η εφαρμογή σε δεύτερη φάση του συνολικού προγράμματος που πρόβλεπε την εγκατάσταση 10.000 Ποντίων - πάντοτε στη Θράκη.

Ως περιοχή για την εφαρμογή του προγράμματος - πιλότου επιλέχθηκε μια έκταση 2.000 περίπου στρεμμάτων στο Εύλαλο Ξάνθης. Η περιοχή αυτή κατεχόταν από Μουσουλμάνους και (λιγότερους στον αριθμό) Χριστιανούς. Η ελληνική διοίκηση προέβη στις προβλεπόμενες νόμιμες ενέργειες και τον Αύγουστο του 1981 ο αρμόδιος Οικονομικός Έφορος Ξάνθης κοινοποίησε σε όσους κατείχαν την προαναφερθείσα έκταση (Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί) πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής. Κατά των πρωτοκόλλων αυτών οι ενδιαφερόμενοι άσκησαν αμέσως τις προβλεπόμενες από το νόμο ανακοπές οι οποίες και απορρίφθηκαν με αποφάσεις του Ειρηνοδικείου Ξάνθης. Ας σημειωθεί ότι οι ενδιαφερόμενοι συγχρόνως με την άσκηση των ανακοπών καλλιέργησαν την επίδικη έκ-

ταση. Μετά τις απορριπτικές αποφάσεις επί των ανακοπών, ο Οικονομικός Έφορος Ξάνθης προχώρησε στην εκτέλεση των πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής. Παρ' όλα αυτά όμως οι 140 περίπου αποβληθέντες κατέλαβαν πάλι δυναμικά την έκταση και ξανακαλλιέργησαν ένα μεγάλο μέρος της. Συγχρόνως, άσκησαν κατά των παραπάνω αποφάσεων τις προβλεπόμενες από το Νόμο εφέσεις, οι οποίες συζητήθηκαν την 2-19-1982 στο Πρωτοδικείο Ξάνθης και έγιναν όλες δεκτές (ακυρώθηκαν τα πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής λόγω της αοριστίας τους, δεν περιέγραφαν δηλαδή τα ακριβή όρια και την ακριβή έκταση των επί μέρους κτημάτων!).

Μπροστά στις αντιδράσεις που προκλήθηκαν από τους Μουσουλμάνους ακτήμονες καταπατητές και την απειλή σημαντικής ελληνοτουρκικής εμπλοκής που φέρεται να απείλησε η Άγκυρα, η δυναμική στη ρητορική τέχνη αλλά υποχωρητική στην πράξη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν είχε τη στοιχειώδη πολιτική βούληση να εφαρμόσει, απλούστατα, τον ισχύοντα και εφαρμοζόμενο στην υπόλοιπη επικράτεια νόμο.

Έτσι, χωρίς πολιτική βούληση και συνεπή πρακτική, τα σχέδια άλλαξαν άρδην και το πρόγραμμα-πιλότος μεταφέρθηκε σε άλλες «ηπιώτερες», από πλευράς τουρκικών οχλήσεων και ελληνικών παλινωδιών, περιοχές. Τέθηκε, σε

εφαρμογή μια μέση και πλέον πολυέξοδη λύση, ένα ενδιάμεσο, υπό την έννοια της αναλογίας της αγροτικής προς την αστική εγκατάσταση. Πρόγραμμα, με βάσει του Ν. 1150/81.

Στα πλαίσια του νόμου αυτού κατασκευάστηκαν 216 μονοκατοικίες στην πόλη της Κομοτηνής και 108 στην πόλη της Ξάνθης, με προοπτική να υποδεχθούν 1.300 περίπου άτομα. Οι πρώτες αφίξεις έγιναν το 1984, ενώ ήδη από τον Αύγουστο του 1988 το πρόγραμμα αυτό έχει ουσιαστικά ολοκληρωθεί.

Το πρόγραμμα αυτό πέτυχε ή απέτυχε; Η ολοκλήρωσή του οδηγεί στην ανάγκη εφαρμογής του συνολικού προγράμματος, που με βάση τις προδιαγραφές που είχαν τεθεί στην απαρχή της δεκαετίας του 1980 και που στηρίζονταν στον εξαιρετικά περιορισμένο αριθμό αδειών εξόδου που χορηγούσαν τότε οι Σόβιετικοί για τους Ποντίους (1984: 14 άτομα, 1985: 80 άτομα, 1986: 217 άτομα, 1987: 560 άτομα, 1988: 1.377 άτομα) και έχει τώρα πλέον αλλάξει, απέβλεπε στην συνολική εγκατάσταση 10.000 Ποντίων. Μήπως, με τον ταχύτατα αυξανόμενο ρυθμό αφίξεων Ποντίων, θα πρέπει να διευρυνθούν τα ποσοτικά δεδομένα του προγράμματος, εφ' όσον βεβαιώς εκτιμηθεί ότι είναι αναγκαία η εφαρμογή του;

Στα παραπάνω ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στη δεύτερη συνέχεια του άρθρου.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

Κυκλοφόρησε

Ο β' τόμος του αυτοβιογραφικού βιβλίου, του κορυφαίου Τούρκου συγγραφέα

AZIZ NESIN

ΕΤΣΙ ΗΡΘΑΝ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΜΑ ΕΤΣΙ ΔΕΝ ΘΑ ΠΑΝΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΣΟΛΩΝΟΣ 84

ΑΓΟΡΑ, ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της ουγγρικής

Ένας από τους προσκαλεσμένους μας, ο καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης Αττίλα Αγκ, δεν μπόρεσε τελικά να έρθει και να συμμετάσχει στις εργασίες του Συμποσίου. Από την εισήγηση που επρόκειτο να αναπτύξει στην Πάντειο, δημοσιεύουμε ένα εκτενές απόσπασμα:

Α. Φιλελευθεροποίηση εναντίον Εκδημοκρατισμού

Έχει κατ' επανάληψη υποστηριχθεί, με τον σαφέστερο δυνατό τρόπο από τον C.B. Macpherson, ότι η οικονομική φιλελευθεροποίηση και ο πολιτικός εκδημοκρατισμός έχουν ιστορικά διαχωριστεί. Συγκεκριμένα η ελευθερία και τα πλήρη δικαιώματα του homo economicus (οικονομική φιλελευθεροποίηση) έχουν προηγηθεί των πλήρων δικαιωμάτων που απέκτησε ο homo politicus (πολιτικός εκδημοκρατισμός) κατά αιώνες ακόμα και στην Αγγλία και τη Γαλλία. Για τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης το χάσμα αυτό υπήρξε ευρύτερο εάν μάλιστα προσέγγισαν ποτέ, το στάδιο του εκδημοκρατισμού. Αυτές οι δυο αλληλοσυσχετιζόμενες διαδικασίες χωρίστηκαν eo ipso από το «Σοσιαλιστικό Σχέδιο», πράγμα που φαίνεται σαφώς στην περίπτωση της Ουγγαρίας ακόμα κι αν η χώρα αυτή πρωτοστάτησε στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, ο εκδημοκρατισμός μπλοκαρίστηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε μπορεί κανείς να περιγράψει τη μεταπολεμική ιστορία της Ουγγαρίας στη βάση των αντιφάσεων μεταξύ φιλελευθεροποίησης και εκδημοκρατισμού, δηλαδή μεταξύ οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '50 ο Καντάρ εγκαινίασε κοινωνικό σύστημα βασισμένο στη διεύρυνση της οικονομικής ελευθερίας των ατόμων διατηρώντας όμως τον «πεφωτισμένο απολυταρχισμό» του κόμματος στην πολιτική. Μολονότι ο σκληρός πυρήνας της «δικτατορίας» σπάνια ήταν ορατός εν τούτοις διατηρήθηκε άριστα. Και σε αυτό οφείλεται το γεγονός ότι στην Ουγγαρία το επίπεδο σύγκρουσης στην κοινωνία ήταν σχετικά χαμηλό για μακρό χρονικό διάστημα σε αντίθεση με το πολύ υψηλό επίπεδο των χωρών όπου μπλοκαρίστηκαν οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Έτσι, η Ουγγαρία εκινείτο με οικονομικούς κύκλους όπως η Πολωνία με πολιτικούς. Από τη μια μεριά έχουμε τη μεταπολεμική ιστορία της Ουγγαρίας να καθορίζεται από οικονομικούς κύκλους μεταρρυθμίσεων των μηχανισμών επενδύσεων και οικονομικής ανάπτυξης και από την άλλη την Πολωνία της οποίας η ιστορία χαρακτηρίζεται από πολιτικούς κύκλους επαναλαμβανόμενων κρίσεων και «ομαλοποιήσεων».

Με όλους αυτούς τους οικονομικούς κύκλους και τα μεγάλα πιασμάτα η οικονομική μεταρρύθμιση προχώρησε στην Ουγγαρία σε βαθμό που έφθασε στη δεκαετία του '80 σε επίπεδο το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί σαν οικονομία της ημι-αγοράς. Όμως ο πολιτικός εκδη-

μοκρατισμός παρέμεινε ταμπου.

Το αίτημα για δημοκρατικά βήματα και μέτρα σήμαινε την έγερση αμφιβολιών για τον ηγετικό ρόλο του κόμματος και αμφισβήτηση του μονοκομματικού συστήματος. Στην περίοδο του όψιμου Κανταρισμού κατ' αρχήν μεταξύ 1985 και 1988 η αντίφαση αυτή οξύνθηκε. Με την οικονομική φιλελευθεροποίηση μέσω των μικρών επιχειρήσεων και με την παραιοικονομία η οποία βήμα προς βήμα νομιμοποιούνταν με την αποκέντρωση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων κλπ. η ουγγρική κοινωνία υπέστη βαθύτατο μετασχηματισμό. Όλο και νέες ομάδες συμφερόντων αναδύονταν ζητώντας πλήρη κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα.

Η αυξανόμενη ένταση μεταξύ οικονομικής φιλελευθεροποίησης και πολιτικού εκδημοκρατισμού —διαδικασία μεταρρυθμιστικών κύκλων που οδηγούσαν σε συντηρητικές στροφές ή συντηρητικές αναδιατάξεις— κορυφώθηκε στα τέλη του '70 γύρω στο 1977-78. Αλλά πλέον δεν υπήρχε καμιά δυνατότητα να ξεπεραστεί η κρίση επειδή η διεθνής συγκυρία της όψιμης Μπρεζνιεφικής περιόδου ήταν εξαιρετικά δυσμενής. Κατά συνέπεια η Ουγγαρία αναγκάστηκε να μπει σε μια νέα δεκαετία (1978-88) βαθύτατης και παρατεταμένης κρίσης εν μέσω φόβων περί οικονομικής κατάρρευσης και πολιτικής στασιμότητας. Αυτή η περίοδος ήταν στην πραγματικότητα περίοδος κρίσης της κρίσης διαχείρισης με την έννοια ότι όσο η ηγεσία επεδίωκε να επιλύσει την κρίση τόσο μεγαλύτερη κρίση δημιουργούσε.

Το καθεστώς του Καντάρ (και η ηγεσία του) ήταν ανίκανο να λύσει την κρίση επειδή η αιτία της ήταν «κρυμμένη» στην ίδια τη φύση της και εκφραζόταν από την απροθυμία εφαρμογής πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Αυτές οι λανθασμένες προσπάθειες διαχείρισης της κρίσης οδήγησαν σε ένα αποτυχημένο σύστημα χρονικά σύντομων κύκλων (1978-81, 1982-84, 1985-88) που τους χαρακτήριζαν οι γενικοί περιορισμοί και το αυξανόμενο χρέος της οικονομίας. Κι όλα αυτά χωρίς να έχει επέλθει καμιά αναδιάρθρωση της οικονομίας και χωρίς να έχει ελαφρυνθεί η «δημοσιονομική δικτατορία» του κράτους με τις χρεωκοπημένες βιομηχανίες. Στην περίοδο 1978-1988 οι κρατικές επιχορηγήσεις αυξήθηκαν από 32 δις φιορίνια σε 232 δις, το 1/3 περίπου του κρατικού προϋπολογισμού. Το χρέος παρέλυσε και το δυναμικό τομέα της οικονομίας ενώ στην ίδια περίοδο διπλασιάστηκε η φορολογική επιβάρυνση του πληθυσμού.

Η ένταση μεταξύ κοινωνικής αλλαγής και πολιτικής στασιμότητας οδήγησε σε ανοιχτή πολιτική κρίση το Μάιο του 1988 όταν το Ουγγρικό Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (σ.σ. το ΚΚ Ουγγαρίας), στο συνέδριό του απογύμνωσε από την εξουσία την ηγεσία και προ παντός τον ίδιο τον Καντάρ.

Το Μάιο του 1988 αρχίζει μια νέα περίοδος διαχείρισης της κρίσης με μια στροφή πλέον από τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην προώθηση μόνο πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Έκτοτε επήλθαν στην ουγγρική κοινωνία ραγδαίες πολιτικές αλλαγές. Η μονοκρατορία του κόμματος άρχισε να καταρρέει με σχετική ευκολία ακριβώς γιατί το έδαφος είχε προλειασθεί από τους κοινωνικο-οικονομικούς μετασχηματισμούς. Ωστόσο, τα οικονομικά προβλήματα αγνοήθηκαν σχετικά ή ακόμα και παραμερίστηκαν στον αγώνα αυτό δρόμου για πολιτικές αλλαγές. Με κάποια δόση υπερβολής, μπορώ να υποστηρίξω ότι όλα τα μέλη της ουγγρικής κοινωνίας σαν να ήθελαν να αποζημιωθούν για το χαμένο χρόνο, μεταβλήθηκαν το 1988, σε homo politicus επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους μόνο στην πολιτική πλευρά της μετάβασης.

Από τις πολιτικές αυτές αλλαγές οι πιο σημαντικές είναι η βασική μεταρρύθμιση του κοινοβουλευτικού συστήματος και η ανάδυση πολυκομματικού συστήματος, επειδή ακριβώς οι δυο αυτοί θεσμοί αποτελούσαν την αιχμή του δόρατος των πολιτικών μεταρρυθμίσεων και διατηρούσαν τον ειρηνικό χαρακτήρα της μετάβασης.

Β. «Παλαιά» Βουλή και «νέα» κόμματα

Η πολιτική ζωή της Ουγγαρίας είχε κατά παράδοση σαν επίκεντρο τη Βουλή. Ακόμα κι αν η εκτελεστική εξουσία είχε ένα «υπερβαρό» ή κυριαρχούσε έναντι της νομοθετικής οι συζητήσεις στη Βουλή προσέλκυαν ακόμα πολύ το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Στις αρχές της μεταπολεμικής περιόδου (1944-47) η παράδοση αυτή ενισχύθηκε από τον αποφασιστικό ρόλο που διαδραμάτισε η Βουλή στο σύστημα των κυβερνήσεων συνεργασίας.

Μετά το 1948 η Βουλή έγινε σώμα-σφραγίδα για το κόμμα, αλλά το παραδοσιακό της κύρος δεν λησμονήθηκε. Κι αυτός είναι ο λόγος που τα πρώτα αποτελέσματα των πολιτικών μεταρρυθμίσεων αποτυπώθηκαν στη θέσπιση κανόνων για τη διεξαγωγή εκλογών: ο νόμος του 1983 θέσπιζε το συναγωνισμό στις εκλογικές περιφέρειες με την έννοια ότι έπρεπε να υπάρχουν τουλάχιστον δυο υποψήφιοι. Στις εκλογές του 1985 ο νέος εκλογικός νόμος λειτούργησε σαν χιονοστιβάδα. Η Βουλή ανανέωσε τα μέλη της κατά 759. Ενώ οι «πολιτικές μούμιες» διασώθηκαν μόνο χάρις στην εφεύρεση της «εθνικής λίστας» μέσω της οποίας εκλέχτηκε το 10% του συνόλου των βουλευτών.

Η νέα Βουλή (1985-1990) αποτέλεσε την ενσάρκωση όλων των αντιφάσεων της μακρόχρονης μεταβατικής περιόδου, δηλαδή και τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά της. Προώθησε ενεργά τις αλλαγές και ταυτόχρονα αντανά-

τάβασης

κλούσε παθητικά τις εξελίξεις. Σε αυτή της τη θητεία άλλαξε τελείως και το ρόλο της και τη σύνθεσή της. Στα πρώτα χρόνια η Βουλή άργησε να αναλάβει τις πραγματικές της λειτουργίες, προχώρησε όμως σε μερικές αλλαγές στη διετία 1987-88 και ανέλαβε οδηγητικό ρόλο μετά το Μάιο του 1988 ενώ βάθυνε η πολιτική κρίση. Η κρίση νομιμοποίησης δεν άργησε να ξεσπάσει εφόσον τα νεοσχηματισθέντα πολιτικά κόμματα διεκδικούσαν τη δημοκρατική νομιμοποίηση από μια Βουλή που εκπροσωπούσε το παλαιό καθεστώς.

Φαίνεται ότι όσο πιο επίμηκους χρονικά είναι η δημοκρατική μετάβαση τόσο βαθύτερη είναι η κρίση νομιμοποίησης. Σε περίπτωση σύντομης χρονικά μετάβασης και ταχείας άρσης του αδιεξόδου, όπως στην Πράγα τον Νοέμβριο του 1989 το παλαιό σύστημα απογυμνώνεται από τη νομιμοποίησή του και ένα νέο σύστημα παίρνει τη θέση του «αυτόματα», χρησιμοποιώντας με την επαναστατική νομιμότητα των ιδίων των μαζών που αγωνίζονται ή διαδηλώνουν στους δρόμους.

Η κρίση νομιμοποίησης στην Ουγγαρία περιπλέχτηκε από το γεγονός ότι δεν ήταν μόνο η Βουλή, που τουλάχιστον εν μέρει έπαιξε ρόλο θετικό, αλλά και το κυρίαρχο κόμμα, το οποίο μεταρρυθμίζοντας τον εαυτό του αποτέλεσε την πρωταρχική κινητήρια δύναμη των πολιτικών αλλαγών μέχρι τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 1989. Η κατάσταση αυτή προσδίδει στις ουγγρικές εξελίξεις μοναδικό χαρακτήρα.

Η αντιπολίτευση που παραμένει στους κόλπους του κυρίαρχου κόμματος απέκτησε αποφασιστική πλειοψηφία το Σεπτέμβριο του 1989 και μαζί με την «παλαιά Βουλή, πρωτοστάτησε στις πολιτικές μεταρρυθμίσεις ψηφίζοντας δημοκρατικούς νόμους και παίζοντας το ρόλο «δημόσιου πολιτικού εκπαιδευτηρίου», χώρο δημοκρατικής πολιτικής κουλτούρας. Οι πραγματικές αλλαγές του συστήματος συντελέστηκαν λοιπόν από δυο μεγάλους φορείς του παλαιού συστήματος. Αλλά αυτό δεν ήταν αρκετό.

Πριν τη διεξαγωγή εκλογών τα ίδια τα νέα πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να έχουν πραγματική δημοκρατική νομιμοποίηση. Προφανώς οι δεκάδες των νεοπαγών κομμάτων δεν έχουν καμιά νομιμοποίηση έναντι μιας εκλεγμένης «παλαιάς» Βουλής που με τις ίδιες της τις πράξεις κατέστησε τον εαυτό της απαρχαιωμένο.

Γ. Το πολυκομματικό σύστημα

Το νέο πολυκομματικό σύστημα αναπτύχθηκε μέσα στα σπλάχνα του μονοκομματισμού με πολύ αργό ρυθμό και με πολλές μεταβατικές μορφές. Μπορούμε σήμερα να πούμε ότι το κομματικό σύστημα απαρτίζουν τρεις «γενιές» διαφορετικών κομμάτων, δηλαδή πολιτικών σχηματισμών που διαφέρουν κατά το μέ-

γεθος, την προέλευση και τις πολιτικές τους λειτουργίες αν και όχι τόσο πολύ από την άποψη των πολιτικών τους προγραμμάτων και συνθημάτων.

Στην πρώτη γενιά συγκαταλέγεται το **Ουγγρικό Δημοκρατικό Φόρουμ** που προήλθε από το εθνικό λαϊκιστικό κίνημα το Σεπτέμβριο του 1987 και η **Συμμαχία των Ελευθέρων Δημοκρατών** σαν πολιτική δικτύωση τον Μάρτιο του 1988, που συστάθηκε σε κόμμα το Νοέμβριο του 1988 με προέλευση το «κοσμοπολίτικο» κίνημα στις πόλεις. Οι **Νέοι Δημοκράτες** (Νοέμβριος 1988), προήλθαν κι αυτοί από τη «δημοκρατική αντιπολίτευση».

Σύμμαχοι των ελευθερο-δημοκρατών έχουν διατηρήσει την κομματική της ανεξαρτησία. Αυτά τα τρία κόμματα ήταν και τα πιο ενεργά στις αρχές της περιόδου της δημοκρατικής μετάβασης και προσέλκυσαν τα πιο ταλαντούχα δημόσια πρόσωπα καθώς και το ενδιαφέρον και την υποστήριξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Η δεύτερη «γενιά» των κομμάτων αποτελείται από τα λεγόμενα «ιστορικά» κόμματα. Πρόκειται γι' αυτά που προσπαθούν να αναβιώσουν μετά από ένα κενό 40 ετών και διακρίνονται από νοσταλγία για τη δεκαετία του '40, όταν αποτελούσαν τα ηγετικά κόμματα της ουγγρικής κοινωνίας, όπως το κόμμα των **Μικροϊδιοκτητών** και το **Ουγγρικό Λαϊκό Κόμμα** (σαν αγροτικά κόμματα) ή το **Σοσιαλδημοκρατικό** κόμμα. Στο χώρο αυτό συνωστίζονται 6-8 βασικά κόμματα, που αναδιοργανώθηκαν το 1989, αλλά υφίστανται διαρκείς διασπάσεις. Ο Ούγγρος ψηφοφόρος έχει σήμερα να επιλέξει μεταξύ πέντε χριστιανοδημοκρατικών και τεσσάρων σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων. Για πολλούς λοιπόν λόγους τα «ιστορικά» αυτά κόμματα είναι μικρά και δεν έχουν μεγάλη απήχηση, μολονότι στις αρχές του 1990 παρουσιάζουν μια μεγάλη κινητικότητα.

Στην τρίτη «γενιά» των πολιτικών κομμάτων κατατάσσονται διάφορα μικρά κόμματα που είτε ασχολούνται και προπαγανδίζουν μόνο ένα θέμα, όπως οι **Πράσινοι** ή το **Κόμμα Υγείας** είτε εμφανίζονται δημόσια με διάφορες εκδηλώσεις για να προσελκύσουν την προσοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Συνολικά 50 κόμματα θα διεκδικήσουν κατά τα φαινόμενα την ψήφο του ουγγρικού λαού στις εκλογές του Μαρτίου. Δεν πρόκειται για κάτι το ανησυχητικό. Πολλά μικρά κόμματα θα εξαφανιστούν μετά τις εκλογές, όπως συνέβη και αλλού (π.χ. Ισπανία) κατά την περίοδο εδραίωσης του νέου δημοκρατικού κοινοβουλευτικού καθεστώτος... Άλλωστε, ο εκλογικός νόμος προβλέπει όριο 4% του συνόλου των ψήφων για την εκπροσώπηση κόμματος στη Βουλή.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις 23 Οκτωβρίου 1989 ανακηρύχτηκε η Δημοκρατία της Ουγγαρίας και κατ' αυτόν τον τρόπο επισφραγίστηκε η μετάβαση

στο δημοκρατικό καθεστώς και άνοιξε μια πιο πολύπλοκη περίοδος σταθεροποίησης και εδραίωσής του.

Δ. Ορισμένα συμπεράσματα

Η διαδικασία μετάβασης στη δημοκρατία διακρίνεται, όπως είδαμε, συνήθως σε τρεις περιόδους:

1. Αρχική κρίση και συσσώρευση των αντιφάσεων. Απαρχή της όλης διαδικασίας.
2. Η διαδικασία μετάβασης. Ανάμεικτη κατάσταση που περιέχει στοιχεία του παλαιού και του νέου καθεστώτος ή συστήματος και

3. Σταθεροποίηση του νέου δημοκρατικού συστήματος με δυναμική σταθερότητα μετά από μακρά περίοδο στασιμότητας.

Σχετικά με την Ουγγαρία θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το σημερινό κομματικό σύστημα είναι ανώριμο και εύθραυστο σε κάποιο βαθμό, επειδή διακρίνεται ακόμα από υπερ-ανταγωνιστικότητα και επειδή είναι κατακερματισμένο. Υπάρχουν πάρα πολλά πολιτικά κόμματα και οξύτατος ανταγωνισμός μεταξύ τους, καθώς δε δείχνει η προεκλογική εκστρατεία, το επίπεδο της δημοκρατικής πολιτικής τους κουλτούρας δεν είναι το αναμενόμενο.

Παρά τη μακρά περίοδο που μεσολάβησε για το σχηματισμό τους, τα πολιτικά κόμματα δεν έχουν διαμορφώσει ακόμα την εικόνα και την ταυτότητά τους. Κατά συνέπεια το εκλογικό σώμα, σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις, εμφανίζεται πολύ ευμεταβλητό και αναποφασιστο. Οι κομματικές του προτιμήσεις δεν παρουσιάζουν σταθερότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι εκλογές του Μαρτίου πιθανότατα δεν θα φέρουν κανένα κόμμα με απόλυτη πλειοψηφία. Αντίθετα, αναμένεται 3-4 μεγάλα κόμματα να συγκεντρώσουν το καθένα κάπου 15-20% του συνόλου των ψήφων.

Θα χρειαστεί επομένως, η Ουγγαρία μακρότερη περίοδο εδραίωσης του νέου δημοκρατικού της καθεστώτος με νέες κυβερνήσεις, εκλογές και Βουλή. Ελπίζει κανείς όμως σε μια δυναμική κοινωνικο-πολιτική σταθερότητα μέχρις ότου επέλθει μια πραγματική σταθεροποίηση του δημοκρατικού συστήματος με κανονική εναλλαγή των κυβερνήσεων και της Βουλής ανά πέντε χρόνια.

Συνιστά το γεγονός αυτό μια πραγματική ανησυχία, η οποία όμως δεν πρέπει να διογκώνεται εφόσον το ίδιο φαινόμενο παρατηρήθηκε στην Ισπανία και σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης κατά την περίοδο σταθεροποίησης του δημοκρατικού καθεστώτος.

Τελικά, με βάση τις επαναστάσεις του 1989 που έγιναν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης μπορούμε να εκφράσουμε την ελπίδα ότι οι χώρες αυτές κινούμενες σήμερα προς τον εκδημοκρατισμό μπορούν να βοηθήσουν η μια την άλλη και χωρίς «αντιγραφές» να διδαχθούν από τις εμπειρίες τους.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤ

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι εντυπωσιακές εξελίξεις της τελευταίας χρονιάς δεν θίγουν μόνον τις πρακτικές εφαρμογές των μέχρι σήμερα εναλλακτικών προτάσεων: η κρίση του εναλλακτικού λόγου και λογισμού είχε επισημανθεί από πολύ ενωρίτερα, ήδη από το δεύτερο μέρος της δεκαετίας του '70. Η σημερινή κατάρρευση της ιστορικής εμπειρίας έρχεται απλώς να επιβεβαιώσει το ιδεολογικό και πνευματικό ξεφούσκωμα που είχε πάντως χρονικά προηγηθεί. Όμως, στον ιστορικό ανταγωνισμό ανάμεσα στον ατομοκεντρισμό και στον κοινωνιοκεντρισμό, ανάμεσα στη δεξιά και στην αριστερά, θα ήταν ιδιαίτερα παρακινδυνευμένο να θεωρήσει κάποιος την πρόσφατη εξέλιξη ως οριστική κατάρρευση του ενός πόλου: στην πραγματικότητα, οι δύο αντιτιθέμενοι πόλοι σκέψης, που προσδιόρισαν την έννοια της νεώτερης πνευματικότητας κατά τους τελευταίους δύο αιώνες, έχουν λειτουργήσει σαν αμοιβαία προϋπόθεση ο ένας για τον άλλο. Όχι μόνον η φυσιογνωμία του κάθε πόλου έχει αισθητά διαμορφωθεί απ' το αντίπαλο δέος, αλλά το επίπεδο και οι όροι της μεγάλης αυτής ιστορικής διαμάχης έχουν γίνει κοινά αποδεκτοί και από τις δύο πλευρές. Ο ίδιος ο Μαρξ, ως μαθητής του Hegel, δεν διείπετο από την έμμονη ιδέα ν' αναζητά τη δυναμική του σοσιαλισμού όχι στους εξωτικούς χώρους, αλλά μέσα στην εξέλιξη της ίδιας της αστικής κοινωνίας. Ο σοσιαλισμός δεν έπρεπε να είναι η αναιρεση του αστισμού, αλλ' η απώτερη λογική του, το απωθημένο μυστικό του; Η εξέλιξη της αντιπαλότητας αυτής με όρους εγγεληνής συμμετρίας ώθησε τον νεο-καντιανό Michel Foucault να διαπιστώσει ότι η ιστορική αυτή διαμάχη, για τον ιστορικό του μέλλοντος, θα φάνταζε σαν μια «ενδο-οικογενειακή φιλονικία», σαν «θύελλα μέσα σε παιδική μπανιέρα»¹.

Δεν είναι τυχαίο ότι η σημερινή κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού δεν αντιστοιχεί σε κάποια ανοδική πορεία ή σε κάποιες θετικές επιδόσεις των δυτικών κοινωνιών. Αντίθετα, η ανατολική Ευρώπη αποσταθεροποιείται σε μια ιστορική συγκυρία όπου ο δυτικός κόσμος βρίσκεται ο ίδιος δέσμιος πολλαπλών και ανυπέρβλητων δυσχερειών: παρατενόμενη ύφεση, ανεργία μεγάλης κλίμακος, διογκούμενη χρηματιστική κερδοσκοπία και παρασιτισμός, μακροχρόνια και αξεπέραστη κρίση της ανάπτυξης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, ο σύγχρονος φιλελεύθερος λόγος πολύ απέχει απ' το να κατισχύει: η αξιοπιστία του κλονίζεται τόσο στις ΗΠΑ όσο και στη δυτική Ευρώπη, η αποτελεσματικότητά του αμφισβητείται σήμερα πολύ περισσότερο απ' ό,τι πριν από μια δεκαετία. Αντί ν' ανοίγει προοπτικές ξεπεράσματος της σύγχρονης κρίσης, ο ατομοκεντρικός λόγος λειτουργεί σαν ένα επιβαρυντικό στοιχείο που διαιωνίζει το αδιέξοδο: ενώ απαιτείται αλληλεγγύη, συντονισμός και συνερ-

γασία, κοινότητα προσπαθειών, ο φιλελευθερισμός καλλιεργεί τον μερικό και ταξικό λόγο, οξύνει τις ανισότητες και τους ανταγωνισμούς, διαιρεί, διασπά και αντιπαραθέτει, τόσο στο διεθνές πεδίο όσο και στο εσωτερικό.

Είναι φανερό πια ότι η μεγάλη «ιστορική διαμάχη» έχει πλέον εξαντληθεί άδοξα, μέσα σπ' τα αδιέξοδα που η ίδια δημιούργησε και μέσα απ' την κατάρρευση των προτάσεων που για ένα διάστημα είχαν θεωρηθεί ως εναλλακτικές: οι ήρωες δεν ηττήθηκαν, αλλ' απλώς εξαντλήθηκαν και φυσικά νικητής δεν υπάρχει.

Η διαπίστωση αυτής της πρωτοφανούς ιστορικής ιδιορρυθμίας ωθεί αναπόφευκτα την έρευνα για ένα νέο εναλλακτικό λογισμό σε χώρους πιο ριζικούς και βαθύτερους, σ' αναζήτηση μιας νέας λογικής που να υπερβαίνει τη μερικότητα και την αντιπαλότητα. Αμφισβητώντας ακόμη και τις έννοιες της πρωτοπορείας και του μοντερνισμού, ο νέος εναλλακτικός λογισμός αναιρεί τους βασικούς όρους που στήριξαν τη μεγάλη ιστορική διαμάχη της νεώτερης εποχής. Η ολοκλήρωση της αστικής κοινωνίας στο δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα, αντί να οδηγήσει στην αναμενόμενη υπέρβασή της, είχε αντίθετα σαν αποτέλεσμα τον εξοστρακισμό και την περιθωριοποίηση του εναλλακτικού λόγου στις παρυφές των κοινωνικών χώρων. Όμως σήμερα, όπως η ολοκλήρωση αυτή αποδεικνύεται όλο και προβληματικότερη, οι πρωτοπορείες επιστρέφουν από τους χώρους της εξορίας, αποστρατεύονται, για να σβήσουν μέσα στη δυναμική της γενικότερης κοινωνικής αναδιάρθρωσης. Μαζί με την ιστορική διαμάχη κλείνει πλέον μια εποχή, ένας πολιτισμικός κύκλος, ένας ορισμένος τρόπος με τον οποίο είχαμε συνηθίσει ν' αντιλαμβανόμαστε τη σχέση μας με τους άλλους, τη σχέση μας με τα πράγματα, τη σχέση μας με το λόγο.

Ο Χρήστος Γιανναράς είναι ο διανοούμενος που από χρόνια τώρα έχει νιώσει τη στείριότητα της «μεγάλης ιστορικής διαμάχης» και φέρει τη δίψα του προς άλλους πόρους και άλλες πηγές: προτεραιότητα στην οντολογία της ύπαρξης, στη μοναδικότητα του προσώπου, στη δημιουργικότητα του βιώματος. Το εγχείρημά του κατατείνει στη διατύπωση μιας εναλλακτικής διάταξης των ανθρωπίνων σχέσεων. Παρά τη θεολογική του προέλευση, το έργο του επικεντρώνεται στην οντολογία των κοινωνικών και των προσωπικών σχέσεων, δώθε από την κάθε μεταφυσική και θρησκευτικοποίηση και βέβαια πέρα από την απλή φαινομενολογία των αντικειμενικών όρων της υλικότητας. Ενώ ο ίδιος αναζητά μια «νέα θεολογική αφετηρία», εν τούτοις αυτή δεν είναι παρά το μέσο για την επίτευξη του βασικού του στόχου που είναι η ανάδειξη και αξιοποίηση της οντολογικής πλευράς των κοινωνικών σχέσεων. Παρ' όλο ότι αναφέρεται κατά σύστημα στους βυζαντινούς και πρωτοχριστιανούς θεολό-

γους και διανοητές, εν τούτοις ο ίδιος έχει σαν σύγχρονες πηγές προβληματισμού του τα κινήματα των νέων της δεκαετίας του '60, τις εξελίξεις της σύγχρονης φυσικής και την υπαρκτική φιλοσοφία, κυρίως με αναφορά στην οντολογία του Χάιντεγκερ. Όποιες επιφυλάξεις και αν διατηρεί κάποιος για τις προτάσεις του Χ.Γ., είναι αδύνατο να μην αναγνωρίσει το πόσο καίρια και καθοριστικά είναι τα ερωτήματα που ο ίδιος θέτει. Ο εκπρόσωπος του νεοελληνικού διαφωτισμού Ιώσηπος Μοισιόδαξ ετόνιζε ότι η θεολογία έπρεπε να εννοηθεί ως φυσιολογία. Σήμερα, ο Χ.Γ. πηγαίνει ακόμη πιο πέρα: η φυσιολογία δεν είναι μια μηχανική, αλλά μια δυναμική ανθρωπολογία του προσώπου.

Στόχος του πρόσφατου βιβλίου του Χ.Γ. είναι η κριτική της Πολιτικής Οικονομίας², στο μέτρο που αυτή είχε καταλήξει να εμφανίζεται ως κύρια μορφή αναπαράστασης του αστικού συστήματος, όπως βέβαια κατ' επέκταση και των προτάσεων που διαβεβαίωναν ότι επιδιώκουν τη μεταλλαγή του. Ασφαλώς οι οικονομικοί νόμοι λειτουργούν, όμως η επιλογή του ποιος μηχανισμός θα λειτουργήσει κάθε φορά ανάγεται στην ανθρωπολογία και όχι στη νευτώνεια υλική αναγκαιότητα ή στον καρτεσιανό ορθό λόγο. Σύμφωνα με τον Χ.Γ. η Πολιτική Οικονομία είναι ένοχη για την αναγωγή των κοινωνικών σχέσεων στα νευτώνεια σχήματα της παραδοσιακής φυσικής. Όμως στο σημείο αυτό μπορεί κάποιος να διερωτηθεί: το νευτώνειο οικοδόμημα της φυσικής είναι όντως απαλλαγμένο από κάθε αναφορά ηθικού και ανθρωπολογικού χαρακτήρα;

Ο μοραλισμός και ειδικά ο πουριτανισμός της Σχολής των σκωτσέζων φιλοσοφών που ίδρυσαν την Πολιτική Οικονομία έχουν ήδη επισημανθεί από τον Κ. Μαρξ. Η απουσία θεωρίας του χρήματος από το οικοδόμημα της Πολιτικής Οικονομίας απορρέει από την «ένοχη συνείδηση» της να μιλήσει γι' αυτό που πράγματι την ενδιαφέρει.

Έτσι, οι Άγγλοι κλασικοί συγχωρούν το χρήμα μόνο σαν ένα αγαθό που περιέχει εγγενώς την αξία του, ενώ ταυτόχρονα η υψηλή εσωτερική αξία του χρήματος αποθαρρύνει το σχηματισμό παραγωγικού κεφαλαίου, διατηρώντας σε υψηλά επίπεδα την προτίμηση προς τη ρευστότητα. Ας μην ξεχνάμε ότι τόσο περισσότερο η ηθική είναι παρούσα, όσο λιγότερο υποψιαζόμαστε την παρουσία της. Συνεπώς, το πρόβλημα με την Πολιτική Οικονομία δεν είναι τόσο ο φαινομενικός αντικειμενισμός της, όσο ο κρυφός μοραλισμός της. Παρ' όλα αυτά, ο Χ.Γ. συγκεντρώνει την κριτική του στην πρώτη όψη του προβλήματος, υποτιμώντας τη δεύτερη. Κι όμως, οι μείζονες συγγραφείς της Πολιτικής Οικονομίας ουδέποτε πίστεψαν ότι εθεμελιώναν μια φυσική επιστήμη —μ' εξαίρεση τον Walras και τη Σχολή της οριακής ωφέλειας που είχαν κηρύξει τον πόλεμο εναντίον του μοραλι-

ΚΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΣ

του Κώστα Βεργόπουλου

σμού των κλασικών. Για τον A. Smith η Πολιτική Οικονομία ήταν μέρος της πολιτικής φιλοσοφίας, για τον Μαρξ η οικονομία ήταν μια αποτύπωση των κοινωνικών σχέσεων, για τον Keynes τα οικονομικά ανάγονται στο χώρο της πολιτικής επιστήμης.

Φυσικά δεν είναι η πρώτη φορά που εισάγεται η ανθρωπολογική συνιστώσα στην οικονομική ανάλυση: οι Μαρξ, Μαξ Βέμπερ, Ζ. Σούμπετερ και Χάγιεκ, για να περιοριστούμε στις διασημότερες περιπτώσεις, αυτό ακριβώς είχαν επιχειρήσει.

Όμως σε όλες αυτές τις προσπάθειες, ο Χ.Γ. διακρίνει τα ίχνη και τις συνέπειες από την υπερβατική μεταφυσική του πνεύματος: η δυτική πνευματική παράδοση αναπαράγει την πολυδιάσπαση του όντος. Η αυτονόμηση της ηθικής (Βέμπερ), του Homo oeconomicus, του ορθού λόγου, της ταξικής αντιπαράθεσης (Μαρξ), της τεχνολογίας και του επιχειρησιακού πνεύματος (Σούμπετερ) αναπαράγουν από την πλευρά τους και με τον τρόπο τους τη δυτική μεταφυσική παράδοση. Αντί αυτών, ο Χ.Γ. διεκδικεί με αφοσίωση την απομάκρυνση από την ηθική και από την συναφή αφηρημένη πνευματικότητα, με στόχο την επιστροφή στη μοναδικότητα του βιώματος, στην καθολικότητα της ύπαρξης, στη «μεταφυσική του σώματος». Το εγχείρημα του Χ.Γ. διακρίνεται και από εκείνο του J.P. Sartre: το υποκείμενο δεν προηγείται της υπαρκτικής πρακτικής, αλλά διαπλάθεται από αυτήν αποτελεί αξεχώριστη διάσταση αυτής. Ενώ για τον Σαρτρ η ελευθερία του ανθρώπου είναι δεδομένη και αναπαλλοτρίωτη, ο Χ.Γ. μας υπενθυμίζει ότι η ελευθερία ούτε έχει κατ' ανάγκην ανθρώπινο σχήμα ούτε είναι δεδομένη, αλλά κατακτιέται με την υπαρκτική πρακτική, όπως βέβαια και με όμοιο τρόπο μπορεί να χάνεται. Έχουμε έτσι μεταφερθεί πολύ κοντά στις ρίζες της φιλοσοφίας του Χάιντεγκερ και στις ιδέες του Μάη του '68. Το ενδιαφέρον της πρότασης του Χ.Γ. είναι προφανές και συνιστά βέβαια, όχι τόσο μια νέα θεολογική αφετηρία, όπως φαντάζεται ο ίδιος, όσο κυρίως τη βάση για μια νέα πολιτική φιλοσοφία της ύπαρξης, για μια νέα κοινωνική και οικονομική ανθρωπολογία.

Μέσα στην εποχή του τέλους του αιώνα που διανύουμε, η ιδεολογική και πολιτική κρίση που πιστοποιείται δεν αφορά κάποια συγκεκριμένη έκφραση της ιδεολογίας ή της πολιτικής, αλλά τη λειτουργία της ιδεολογίας και της πολιτικής γενικά μέσα στην καθολικότητα του κοινωνικού βίου. Εξ ου και το έντονο ενδιαφέρον που παρουσιάζει σήμερα το έργο του Χ.Γ. Αναζωογονεί την κοινωνική προβληματική από τη ρίζα της: τον άνθρωπο, όχι σαν έννοια, αλλά σαν υπαρκτική εμπειρία και πράξη. Ανοίγει αναμφισβήτητα νέα κεφάλαια κρίσιμου προβληματισμού, ευαισθητοποιεί και ανησυχεί, όποιες και αν είναι οι νόμιμες επιφυλάξεις και αντιρρήσεις που μπορεί να διατηρεί

κάποιος ως προς το σκέλος των θετικών διαβεβαιώσεων.

Όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα της Πολιτικής Οικονομίας, οι επιφυλάξεις του οικονομολόγου είναι ασφαλώς τόσο αναπόφευκτες όσο και απροσδόκητες απέναντι στο χειρισμό του θέματος από έναν φιλόσοφο ή ανθρωπολόγο. Ήδη διευκρινίσθηκε πιο πάνω ότι ο «αντικειμενισμός» της Πολιτικής Οικονομίας, που ο Χ.Γ. ανάγει στο Νεύτωνα και στον Καρτέσιο δεν είναι τίποτα άλλο παρά η αντίληψη που η κάθε ιδεολογία και ηθική προσφέρει στον εαυτό της. Συνεπώς, θα ήταν πιο γόνιμο και καταλυτικό να δειχθεί ο κρυφός και μοιραίος μοραλισμός της Πολιτικής Οικονομίας, παρά να αναπαρχθεί μέσω της κριτικής η επίφαση του «αντικειμενισμού» που η ίδια η Πολιτική Οικονομία φαντάζεται για τον εαυτό της.

Πέρα από αυτό, η κριτική του σημερινού οικονομικού συστήματος ασκείται από τον Χ.Γ. με μόνιμη αναφορά στο πνεύμα των αμφισβητησιακών κινήματων της δεκαετίας του '60. Η καπιταλιστική οικονομία οριοθετείται έτσι εννοιολογικά στην έξαρση χωρίς όρια του παραγωγισμού και του καταναλωτισμού: υψωμένες γροθιές ποσοτικών διεκδικήσεων των μισθωτών σε συνδυασμό με παθητικές αγέλες καταναλωτών, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο συγγραφέας. Η Πολιτική Οικονομία του άκρατου εξορθολογισμού παρασιωπά έτσι το αναγκαίο, υψηλό και δυσαναπλήρωτο ανθρωπολογικό κόστος: ο εργαζόμενος οδηγείται στην απογοήτευση και στην ηττοπάθεια, με αποτέλεσμα το ίδιο το σύστημα να βυθίζεται στο αδιέξοδο. Παράλληλα, η ροπή προς κατανάλωση στις βιομηχανικές κοινωνίες είναι τόσο αναπότρεπτη, ώστε οι ΗΠΑ σήμερα φθάνουν στο σημείο να αποδέχονται τη διαιώνιση του εξωτερικού τους ελλείμματος, με το οποίο τροφοδοτείται ο εσωτερικός τους καταναλωτισμός, πράγμα που αυξάνει τις ανάγκες τους για εξωτερικό δανεισμό και υψώνει τα επιτόκια, καταδικάζοντας έτσι σε λιμοκτονία τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Ο άνθρωπος, μπλεγμένος στα γρανάζια του απεριόριστου αναπτυξιασμού που του επιβάλλει η Πολιτική Οικονομία, γίνεται σκλάβος του Θεού της διαρκούς κατανάλωσης, επιλέγει με απλότητα ο Χ.Γ.

Όμως, στο σημείο αυτό μπορεί κάποιος να παρατηρήσει ότι ο αναπτυξιοκεντρισμός έχει πάψει, από το τέλος της δεκαετίας του '70, να αποτελεί στόχο ή χαρακτήρα της σύγχρονης οικονομικής ανάλυσης. Εξάλλου θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να αποδειχθεί ότι η Πολιτική Οικονομία, από τον ADAM SMITH μέχρι σήμερα, στάθηκε πάντα, με την ίδια βεβαιότητα και ένταση, αναπτυξιοκεντρική. Από την εποχή του Ricardo και του Walras, δηλ. καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, και μέχρι την κρίση του 1929-30, η οικονομική επιστήμη ήταν κυρίως διαπιστωτική και όχι δεοντολογική. Κεντρικό

της πρόβλημα δεν ήταν ούτε η ανάπτυξη ούτε η απλή μεγέθυνση, αλλά η πραγματοποίηση της γενικής ισορροπίας και αρμονίας και αυτό όχι με όρους οικονομικής πολιτικής που ήταν απύσχα σαν έννοια, αλλά με όρους απλής αναλυτικής προσέγγισης. Η ανάπτυξη ως κύριος στόχος της οικονομικής πολιτικής προβάλλει μόνο μετά την κρίση του 1930 και ιδίως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, σε συνδυασμό με τις ανάγκες ανοικοδόμησης και εκσυγχρονισμού στην Ευρώπη. Παρ' όλα αυτά, ο κύκλος της αναπτυξιολογίας της Πολιτικής Οικονομίας επήλθε πρώτο τελικά να είναι ιδιαίτερα βραχύς: δεν ξεπέρασε την τριακονταετία, 1945-1975 (πρβλ. τις «τρίαντα ένδοξες» χρονιές για τις οποίες μιλά ο J. Foutastie). Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, το πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής επικεντρώνεται και πάλι στην επιδίωξη της γενικής ισορροπίας ενώ η ανάπτυξη σαν στόχος αποδοκιμάζεται γενικά, εφόσον συνδέεται με τη διεύρυνση των ανισορροπιών και με την αποσταθεροποίηση των παραγωγικών συστημάτων. Η μεταβολή του στόχου εξηγεί και την απομάκρυνση της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας από τον κεϋνσιανισμό και την επιστροφή στα προ-κεϋνσιανά φιλελεύθερα θεωρητικά συστήματα: A. Smith, Ricardo, Schumpeter, Hayek κλπ. Η σημερινή κοινωνία του καπιταλισμού δεν είναι πια αυτή που ήταν στη δεκαετία του 1960. Νέα προβλήματα κυριαρχούν στην εποχή μας: μαζική ανεργία, κάμψη του ρυθμού ανάπτυξης, υπολειτουργία των παραγωγικών συντελεστών και ικανοτήτων, διόγκωση του κερδοσκοπικού μη παραγωγικού κεφαλαίου. Τόσο ο παραγωγισμός όσο και ο καταναλωτισμός έχουν πάψει πλέον να κατευθύνουν την οικονομική πολιτική: αποδοκιμάζονται και οι δυο αποφασιστικά από τα νέα ρεύματα που κυριαρχούν στο χώρο της σύγχρονης οικονομικής ανάλυσης. Στη θέση του αφηρημένου ποσοτικού παραγωγισμού, η σύγχρονη θεωρία θέτει το στόχο της *παραγωγικότητας*, με την έννοια της συμπίεσης του κόστους, και της ανταγωνιστικότητας, που δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκην γενική αύξηση της παραγωγής. Στη θέση του καταναλωτισμού, εγκωμιάζεται στις μέρες μας η εγκράτεια, η *αποταμίευση*, που είχε τόσο υποτιμηθεί και συκοφαντηθεί από τον Keynes. Ενώ το κεϋνσιανό κράτος εξωθούσε την παραγωγή με μέσο τη διαρκή αύξηση της συνολικής ζήτησης, γενικεύεται σήμερα ένα άλλο παράδειγμα: το κράτος προσπαθεί με κάθε τρόπο να μειώσει τη ζήτηση και τη συνολική ρευστότητα, που στιγματίζονται πλέον ως κύριοι αποσταθεροποιητικοί παράγοντες της οικονομικής δραστηριότητας. Ο σύγχρονος άνθρωπος δεν είναι πλέον τόσο θύμα του καταναλωτικού εθισμού, όσο κυρίως του ότι καλείται αντίθετα να συμφιλιωθεί με την ιδέα της «μοιραίας λιτότητας», με την ιδέα ότι η προηγούμενη υλική ευμάρεια ήταν «ύβρις», πράγμα που νομιμοποιεί τις

σημερινές διορθωτικές κυρώσεις με στόχο την κοινωνική «εξυγίανση».

Η κριτική στην οποία αναφέρεται ο Χ.Γ. ενώ θίγει καίρια τα ανθρωπολογικά πρότυπα και τα αδιέξοδα της φορντιστικής ηλικίας του καπιταλισμού, δεν φαίνεται να απομονώνει ρητά τα νεώτερα προβλήματα και ανθρωπολογικά πρότυπα που ανακύπτουν στην τρέχουσα μεταφορντιστική περίοδο, ούτε —ακόμη λιγότερο— τα ζητήματα που σχετίζονται με τη φύση της παρατεινόμενης χαμηλής ανάπτυξης και στασιμότητας στην οποία επί του παρόντος η παγκόσμια οικονομία έχει βρεθεί.

Πέρα από αυτό, η καταγγελία της αλλοτριώσης, των διαστρεβλώσεων και των αδιεξόδων που προκαλεί η αναπτυξιομανία στην εποχή μας θυμίζει όχι μόνο το ριζοσπαστισμό της δεκαετίας του '60, αλλά και σε πολλά σημεία τη σύγχρονη φιλελεύθερη κριτική του κεϋνσιανισμού. Σύμφωνα με την τελευταία, η κρίση είναι μια στιγμή αυθόρμητης βιολογικής επιλογής. Τίποτα δεν μπορεί να την αποτρέψει και τίποτα δεν μπορεί να την υποκαταστήσει. Μπροστά στην κρίση, η οικονομική πολιτική δεν έχει τίποτα να προτείνει και οφείλει απλώς να την αποδεχθεί ως αναγκαία, να εξοικειωθεί μαζί της και να διευκολύνει το δρόμο της (Hayek). Είναι γεγονός ότι ο Χ.Γ. μεταθέτει το οικονομικό πρόβλημα της ανάπτυξης και της κρίσης στο επίπεδο των ανθρώπων και της μεταλλαγής των μεταξύ τους σχέσεων, ώστε να αλλάζουν έτσι ριζικά και τα δεδομένα του προβλήματος

και το ίδιο το πρόβλημα. Παρά όλα αυτά, οι αντιλήψεις του Hayek σχετικά με την μη-αναγωγιμότητα των οικονομικών μεγεθών και τη συναφή αδυναμία να συγκροτηθεί η έννοια της μακροοικονομίας, όπως επίσης ο εγκωμιασμός της προσωπικής οικονομικής στρατηγικής και της μικροοικονομικής στρατηγικής της επιχείρησης και των παραγωγικών συντελεστών, που καταλήγουν να υποκαθιστούν την έννοια της κοινωνικής ρευστότητας στην έννοια της ταξικής διάρθρωσης, ενυπάρχουν οπωσδήποτε και στον ορίζοντα του Χ.Γ. Ας μην ξεχνάμε ότι και ο ίδιος ο Hayek τοποθετώντας τις ανησυχίες και τον προβληματισμό του στην ατομική επαγρύπνηση και δημιουργικότητα, στην κοινωνική υγιεινή των συγκρούσεων στο μικρο-κοινωνικό πεδίο, προσβλέπει στην ενεργοποίηση του πολίτη, στο δυναμισμό των προσωπικών σχέσεων, πέρα από κάθε «νοσηρό» μακρο-κοινωνικό εφησυχασμό, είτε σοσιαλιστικής είτε καπιταλιστικής υφής.

Σε τελευταία ανάλυση, όπως φαίνεται είναι αναπόφευκτο ο νέος ριζοσπαστισμός να έχει ανθρωπολογικό χαρακτήρα και ορίζοντα: το συνολικό σύστημα όχι μόνο έχει πάψει να προηγείται, αλλά και καθυστερεί την ανάπτυξη των προσωπικών στρατηγικών. Είτε αναφέρεται στους Καστοριάδη, Foucault και Cohn-Bendit είτε στους Sombart, Myrdal, Horkheimer και Habermas, ο νέος εναλλακτικός λογισμός του Χ.Γ. είναι ιδιαίτερα πολύτιμος στις μέρες μας, εφόσον εκκερσώνει το δρόμο της προσωπικής υπαρ-

κτικής στρατηγικής, με παράλληλη ριζοσπαστική περιφρόνηση της αρχής της ολότητας. Όμως όταν η ευέλικτη στρατηγική του προσώπου προσκρούει στη δυσκινησία και την αδράνεια του συνολικού συστήματος, εφόσον αυτό αναπαράγει μονοπώλια είτε πολιτικά (σοσιαλισμός) είτε οικονομικά (καπιταλισμός), τότε τι θα συμβεί;

Ο Χ.Γ. απαντά προσφυώς ότι η ευελιξία των ατόμων μεταβάλλει τελικά την ποιότητα του συστήματος προς την αντίστοιχη κατεύθυνση: ο προσωπικός χαρακτήρας των σχέσεων μετατρέπει το σύστημα σε ανοικτό.

Αν πράγματι αυτό μπορούσε να δειχθεί με πειστικότητα, θα είχε ασφαλώς καθοριστική σημασία στη σύσταση του νέου εναλλακτικού λογισμού για τα χρόνια που επέρχονται. Όμως, θα μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει ότι το πρόβλημα της κρίσης αξιών στην εποχή μας δεν είναι μόνο διαδικαστικό, αλλά και ουσιαστικό. Η μεταβολή των φορέων και της διαδικασίας θα είναι άραγε αρκετή για να παραγάγει με πειστικότητα νέες αξίες σε μια κοινωνία που, ως φαίνεται, έχει πλέον χάσει την ικανότητα όχι μόνον της πίστης, αλλά και της αξιοπιστίας;
Μάρτιος 1990

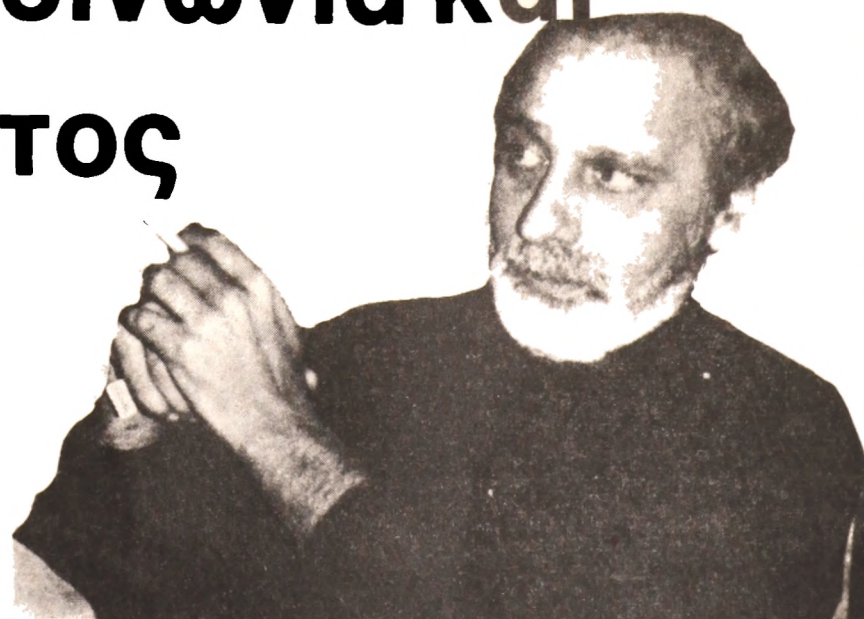
1. Βλ. M. Foucault, Les mots et les choses, Gallimard 1966, σ. 274.

2. Βλ. Χ. Γιανναράς, Το πραγματικό και το φαντασιώδες στην Πολιτική Οικονομία, Εκδ. Δόμος 1989.

ΔΙΑΒΑΖΩ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ελληνική Κοινωνία και Κράτος

Μια συζήτηση με τους Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ ΚΑΙ Α. ΡΗΓΟ

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΤΕ ΜΕ...

Δεν πάω μπλιο στα λάχανα, δεν πάω μπλιο
στοι βρούβες
γιατί με σέρνουν στο χορό
πρασινοκαλιακούδες.¹
ή επί το βουκολικότερον:
Δεν πάω μπλιο στα πρόβατα, δεν πάω μπλιο
στα γίδια
γιατί η κουρούνα μ' έπιασε, μανούλα, από τα
...γένεια².

Τελικά, λοιπόν, σύντροφοι, θα μας
κάνετε να ντρεπόμαστε που υπήρ-
ξαμε αριστεροί; Τελικά, ποιοι είμα-
στε, πού πάμε; Πού πάτε εσείς, «τίμιοι
νοικοκύρηδες», με τους «κλέφτες»; Ποιοι
λόγοι τάχα εξέλιπαν από τον Ιούνιο μέ-
χρι σήμερα; Μήπως οι ενδείξεις δεν γίνα-
νε αποδείξεις; Θα αποτελειώσετε μαζί
πλέον το έργο του κοινωνικού εκφασι-
σμού, πείθοντάς μας ότι «όλοι ίδιοι
είναι/είμαστε»; Ε, όχι! Δεν είμαστε όλοι ί-
διοι. Αν και η δεξιά πολιτική σας, ο οπ-
πορτουνισμός, ο πολιτικός αμοραλισμός,
η συν-έπειά σας σε μεθοδεύσεις άλλων
εποχών, ίσως μας πείσουν τελικά πως
και η σοφή ηγεσία μας ίδια είναι και βε-
βαίως ο αυριανισμός θα θριαμβεύσει.

· Ή όπως θα έλεγε πάλι ο λαός: *Ο κερα-
τάς του κερατά σαν κλίνει του κεράτου /
μέλι και γάλα γίνεται με τη νοικοκερά
του.* (Ο πρώτος στίχος υποδηλώνει την α-
ποδοχή του «κεράτου», τον συμβιβασμό

με το «κέρατο», οπότε όλα πλέον θα είναι
μέλι-γάλα).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να υπο-
γραμμίσουμε ότι η παραδοσιακή δεξιά
θα πρέπει να αυτοτυφλωθεί. Διότι ήρκε-
σαν μόνον εννιά μήνες για να καταρρεύ-
σουν όλοι οι μύθοι της πολιτικής ηθικής
σας κι εκείνη βλακωδώς δεν σας έδωσε
2-3 υπουργεία εδώ και αρκετά χρόνια.

Αν τη συνειδησή σας την έχετε ήσυχη,
τότε εμείς θα είμαστε οι ερινύες σας. Ό-
λοι εμείς που πιστέψαμε, αγνοήσαμε, πα-
ραβλέψαμε μέχρι βλακείας, ανεχθήκαμε
μέχρι παραλογισμού, υποκριθήκαμε μέ-
χρι μαϊμουδισμού, σιωπήσαμε εγκλημα-
τικά. Όλοι εμείς, που τα διαπράξαμε όλα
αυτά, μα που εκείνο το οποίο κανείς δεν
μπορεί να μας καταλογίσει είναι ότι εντα-
χθήκαμε στα αριστερά κόμματα ή σχήμα-
τα από ιδιοτέλεια. Τη συνειδησή μας τη
θέλουμε καθαρή. Η εμπορία οραμάτων,
ήθους και δαφνών τελείωσε ολοκληρωτι-
κά. Και τα θαύματα του ανύπαρκτού σας
σοσιαλιστικού παραδείσου τελειώσανε.
Το λαθρεμπόριο ιδεών συναγωνίζεται σε
απόδοση εκείνο των όπλων. Ο Σαλιάρé-
λης ήταν η αρχή... Θα έρθει και η σειρά
κάποιων Κασόγκι, Χάλακ,... Τα τρία γυα-
λιά τοποθετήστε τα στους αμβλυμένους
πόρους της συνειδησής σας, είτε στους
πάσχοντες από μεταδοτική επιληπτική ι-
δεοληψία οπαδούς τε και φιλάθλους. Οι
μονοεδρικές παράγκες θα σας φαίνονται
παλάτια. Και η ποπολιστική συγγενής
συνειδηση, η δια τριών τρυπημάτων ερ-
γαζομένη, θα σας γνωρίσει κόσμους αλ-
λιωτικούς, παραδείσους άλλους.

Ξέρω: — Έπιασα έναν κλέφτη. — Φέρ'
τον. — Με κρατάει... — Άσ' τον. — Μα
δεν μ' αφήνει. Νά 'μαστε λοιπόν πάλι μα-
ζί... Οι «ανιστόρητοι» μορφώθηκαν ιστο-
ρικά, «δικαιούνται δια να ομιλούν», «ξύ-
πνησαν», «μάθανε ελληνικά», «κλείσανε»
ως επαναστάτες κι «ανοίξανε» ως «λοι-
πές δημοκρατικές δυνάμεις». «Το ενιαίο
επαναστατικό προτσές είναι ένα τρένο»
όπως μας ανέπτυξε ο γραφικός Α. Αμ-
πατιέλος στα ακτίφ της εποχής των μαμ-
μούθ. Η πρωτοπορία του προτσές άφησε
μπόγους, όρνιθες, ταγάρια, καθρεφτά-
κια, σημάτκια, ήδη προλεταριακής κιγ-
καλλερίας, επαναστατικές εξαρτήσεις
του «κόμματος νέου τύπου» (δικτατορίες
προλεταριάτου, «επιστημονικές» αναλύ-
σεις επί παντός του επιστητού κλπ.), είδη
προϊκότος του Νέου Ανθρώπου, και μενίρ,
πολλά μενίρ, και κάτι πλαστικές λεκάνες
από το πλιάτσικο στη στάνη των «αναθε-
ωρητών», τ' άφησε λοιπόν όλα αυτά για
να ντυθεί το φράκο το υπουργικό κι έδε-
σε τη βρακοθελειά³ του με σαράντα κόμ-
πους. Οι προλετάριοι υπουργοί έχουνε
να χάσουνε κι άλλα πράγματα εκτός από
τις αλυσίδες τους...

Η τιμή τιμή δεν έχει. Άντε λοιπόν και
κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμού. Πα-
λαιολιθικοί και νεολιθικοί και σιδερένιοι

μαζί. Το προτσές ήτανε στραβό, το έφα-
γε, το έφαγε και η πολλή δημοκρατία, τι
να κάνουμε, χρειάζεται διαλεχτική σκέ-
ψη — ησυχία! η καθοδήγηση του ΚΚΕ
σκέφτεται — το εποικοδόμημα εμφανίζει
ρωγμές, τι να κάνουμε, οι μάζες δια της
ψήφου τους θα το μπαλώσουν, κι αν πάλι
μπάζει τόσο το χειρότερο γι' αυτές: Κι ό-
σο για σένα, πρώην ΚΝίτη, που υπογρά-
φεις αυτό το άρθρο, αυτοί που νομίζουν
ότι τα ξέρουν όλα εκνευρίζουν εμάς που
τα ξέρουμε.

Το σημείωμα τούτο το γράφω εν θερ-
μώ, έμπλεως οργής για όλες τις μεθο-
δεύσεις, και και το θράσος της κουτοπό-
νηρης ηγεσίας του ΚΚΕ — κυρίως δε του
αδίστακτου σταλινικού Γρ. Φαράκου, ο ο-
ποίος δεν δίστασε κατά την πρόσφατη ε-
πίσκεψή του στην Τσεχοσλοβακία να ζη-
τήσει συνάντηση με τον Ντούμπτσεκ,
τον «πράκτορα του ιμπεριαλισμού», να
συζητήσουν για την ...πορεία της δημο-
κρατίας στη χώρα του. Ας μαζέψει το
συντομότερο ο Σταλινίσκος του Περισ-
σού την αυλή, και ας σταματήσει να μας
προκαλεί. Αλλά στον κύριο αυτόν θα ε-
πανέλθουμε με εξαιρετικά αφιερωμένο
σημείωμα. Σημειώνω εδώ ότι εισέτι είμαι
μέλος του ΚΚΕ, γεγονός που μου δίνει το
δικαίωμα να ζητώ την άμεση διαγραφή
του για να μην αποτελεί η παρουσία του
ένα επιπλέον στίγμα ντροπής. Άλλωστε,
παραμένω μέλος μόνο και μόνο για να δι-
καιούμαι τυπικά να θέσω τέτοιο θέμα, και
μάλιστα δημοσίως τώρα που τον δημο-
κρατικό συγκεντρωτισμό τους τον έχει
προσβάλλει ο ιός της διαφάνειας.

Θα πείτε: «Πυροβολείς πολιτικά πτώ-
ματα; Πυροβολείς το ΚΚΕ, που σε λίγο
δεν θα υπάρχει;». Πυροβολώ, γιατί τα
μορμολύκεια αυτά, πριν «πεθάνουν»,
πριν, μικροί και ασήμαντοι ως είναι, χα-
θούν για πάντα, θα δώσουν την ύστατη
μάχη με ενδεχόμενο να στηρίξουν λύ-
σεις που θα κοστίσουν σε όλους μας και
κυρίως στην Αριστερά. Αντισταθείτε σε
αυτούς που λυμαίνονται και πουλούν ό,τι
ευγενέστερο διαθέτουμε. Αντισταθείτε
σε όλους που πάλι *ελευθερία ανάπηρη
μας τάζουν*. Αντισταθείτε στους σταλινι-
κούς - τριτοκοσμικούς. Τα πτώματα πρέ-
πει να κηδεύονται εγκαίρως, άλλως κιν-
δυνεύουν οι ζωντανοί.

Μανόλης Βασιλάκης
Εκδότης

* Οι μαντινάδες αυτές, όπως τις λέει ο λαός:
1. Δεν πάω μπλιο στα λάχανα, δεν πάω μπλιο
στοι βρούβες / γιατί με ετριγυρίσανε δυο κο-
πελιές μπουμπούλες.
2. Δεν πάω μπλιο στα πρόβατα, δεν πάω μπλιο
στα γίδια / γιατί θωρώ τσι κοπελιές και κάνου-
νε παιγνίδια. (μπλιο = πια).
3. Θελειά = θηλειά. Μια σχετική μαντινάδα
λέει: «Μη μου πολυψηλώνεσαι και ξέρω τη γε-
νιά σου. / πόσες χιλιάδες κόνιδες έχει η βρακο-
θελειά σου».

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7

Books and comics
from USA
at very cheap prices

Fiction
and non-fiction
books

We have thousand titles of
books: Novels, scientific
books (computer, economy,
psychology, biology, history,
geography etc.).

Movie classics, rare art
books and magazines for col-
lectors

Rare Comics (Marvel, DC
etc.).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151,
ΤΗΛ. 7015292

Τέρμα Τρόλεϋ
ΑΓ. ΑΡΤΕΜΙΟΥ Νο 4

Η μακαριότητα της ελληνικής διανόησης

«Η μίμηση είναι κάτι το εξωτερικό... Όταν πρόκειται για ήχους, μίμηση δεν σημαίνει τίποτα περισσότερο από την αναπαραγωγή των ίδιων ακριβώς ήχων. Δεν αναφέρεται όμως τίποτε για την εσωτερική κατάσταση εκείνου που μιμείται. Οι πίθηκοι και οι παπαγάλοι μιμούνται, παρ' όλα αυτά πρέπει να υποθέσουμε ότι στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής δεν αλλάζουν καθόλου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν ξέρουν τι είναι αυτό που μιμούνται δεν το έχουν ζήσει ποτέ από μέσα».

(Ελία Κανέττι, Μάζα και Εξουσία).

Ένα κοινό γνώρισμα συνέδεε τους διανοούμενους και πολιτικούς που προσήλθαν στο Συμπόσιο του ΑΝΤΙ για να συζητήσουν τις εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη: η αυτογνωσία.

Μέσα από την πληθώρα των εισηγήσεων ο λόγος αποκρυσταλλωνόταν εμπεριστατωμένος και υπεύθυνος, η αντιπαράθεση με την εφιαλτική εμπειρία της ολοκληρωτικής σκέψης και ηθικής του παρελθόντος ουσιαστική και απροκατάλυπη.

«Ο μεγάλος κίνδυνος έγκειται στο ότι οι δειλοί φορούν το προσωπείο της δημοκρατίας και ότι εμείς οι αντιφρονούντες που είμασταν λίγοι γίναμε ακόμα περισσότεροι», δήλωσε ο Ρουμάνος ποιητής Μιρτσέα Ντινέσκου.

Μέσα από την ορθολογικότητα του κυνισμού που είχε διαπλάσει η εμπειρία ξεπήδησαν τα οράματα της ανεξάρτητης σκέψης.

Οράματα ξεχασμένα στο τέλμα της ελληνικής αριστερής διανόησης της οποίας η επώνυμη εκπροσώπηση στο συμπόσιο ήταν από ισχνή έως μηδαμινή.

Η προκλητικότητα της απουσίας σε συνδυασμό με το φανφαρονισμό των προεκλογικών ανακοινώσεων αποτελούν ενδεικτικά στοιχεία της άγνοιας και του επαρχιωτισμού που χαρακτηρίζει την ελληνική πραγματικότητα του λεγόμενου προοδευτικού χώρου.

«Το ερώτημα δεν είναι ν' ανοικοδομήσουμε έναν πολωνικό καπιταλισμό διότι δεν γνωρίζουμε καν τι είναι. Αυτά είναι τα μέσα αυτοάμυνας των δογματικών του κόμματος και των δημαγωγών» διευκρίνισε το μέλος της «Αλληλεγγύης» και εκδότης της εφημερίδας «Γκαζέττα» Άνταμ Μίχνικ. Τί σχόλιο να προθέσεις;

Έλα τώρα που βράζει

Ναι, η αρχιτεκτονική άρχισε πάλι να βράζει σε αυτό τον τόπο. Ίσως με διαλείψεις, με κάποια ρεταρίσματα και στραβοτιμονιές, αλλά παρ' όλες τις γκρίνιες (η εθνική μας παράδοση), όλο και κάτι ψήνεται. Μια και χάσαμε πάνω από μήνα την επικαιρότητα (ας όψονται τα όσα συμβαίνουν στο κατώφλι του Γκόρμπυ), κάπως λαχανιασμένα, ας δο-

κιμάσουμε να αναπληρώσουμε.

Σπουδαίο γεγονός ήταν, από κάθε άποψη, η συναρπαστική σειρά «Εκείνοι που χτίζουν την Αθήνα», στην κυριακάτικη *Ελευθεροτυπία*, με την επιμέλεια της Μ. Μαραγκού. Αν και ακούστηκαν αντιρρήσεις για τη ρουμπρίκα, δεν είναι μικρή υπόθεση να υπάρχει, για τρεις μήνες περίπου, ένα «σαλόνι» κάθε βδομάδα πάνω σε μια σειρά από αντιπροσωπευτικούς αρχιτέκτονες, ζωντανούς, δραστήριους, με απόψεις συχνά προκλητικές. Γιατί ο ανταγωνισμός είναι άγριος: συνεντεύξεις πολιτικών και εθνικών σταρ, οικονομικά μέτρα και το νέφος —και μέσα σε όλα αυτά, νάσω και ένα δισέλιδο για σημερινούς αρχιτέκτονες!

Δεύτερο γεγονός, οι εκθέσεις που οργανώθηκαν και οργανώνονται. Έχουμε και λέμε: για τους πρώτους τεχνικούς του Νεώτερου Ελληνικού Κράτους (Ίδρυμα Μωραΐτη, εγκαίνια 22 Γενάρη) με δυο παράλληλες διαλέξεις των Μ. Καρδαμίτση - Αδάμη και Μ. Κολυβά - Καραλέκα για το έργο του αρχιτέκτονα καθηγητή Βιέννης Α. Σβαϊγκχόφερ (Πν. Κέντρο Δήμου Αθηναίων, 7.2.) με διάλεξη του ίδιου την επομένη για το έργο του Πάνου Κουλερμου, που εγκατεστημένος στην Καλιφόρνια εργάζεται στην Ελλάδα και στην Ιταλία (Σπίτι της Κύπρου, 15.2. ως 10.3.), οργανωμένη από το περιοδικό «Τεύχος», το ίδρυμα ΔΕΣΤΕ και το Μορφωτικό Γραφείο της Κυπριακής Πρεσβείας, με παράλληλη διάλεξη του αρχιτέκτονα (16.2.) για το έργο του διάσημου Γερμανού αρχιτέκτονα Γκότφριντ Μπεμ (Ινστιτούτο Goethe, 22.2.-4.3.).

Τρίτο γεγονός οι εκδόσεις των τελευταίων τριών μηνών. Πριν τις γιορτές, *Η Νεοελληνική Πόλη* (επιμ. Γκυ Μπουρζέλ, Εξάντας), μετάφραση του *Villes en Parallele* (1986) τα πρακτικά του συμποσίου Σκοπέλου, Αστικός, αρχιτεκτονικός και περιφερειακός χώρος και ιστορία από το ΑΠΘ· ο έβδομος τόμος του *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική* για το πρώτο μέρος της Μακεδονίας. Μετά τις γιορτές, το τεύχος 21-22 του *Δελτίου Συλλόγου Αρχιτεκτόνων*, όπου δυστυχώς δηλώνεται η επ' αόριστον αναβολή της έκδοσης, λόγω έλλειψης ύλης. Τελευταία, η μονογραφία *Γ Θεοδοσόπουλος, ο αρχιτέκτονας και το έργο του 1938-88*, με κείμενα των Α. Κωτσα-

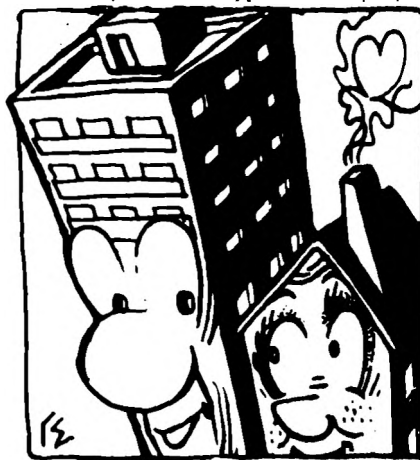
κη και Χρ. Αγγριαντώνη.

Τετάρτο γεγονός, το επιστημονικό διήμερο «Σπουδές στην Πολεοδομία και Χωροταξία» (23-24.1.), που οργάνωσε ο σχετικός Τομέας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων στο ΕΜΠ· η διάλεξη του Ν. Βαλαμάκη (9.3.), οργανωμένη από την επιτροπή Νεωτέρου Αρχιτεκτονικού Έργου του ΤΕΕ, στην αίθουσα του ΤΕΕ (ακολουθούν: Κ. Δεκαβάλλας 29.3., Α. Τομπάζης 9.4., Δ. Φατούρος 24.4., ζεύγος Αντωνάκη 25.5.).

Πέμπτο και καλύτερο: η κατάθεση της πρώτης φάσης του διαγωνισμού για το Μουσείο Ακρόπολης, στις 15.2., όπου πολλά αναμενούνται από την τόσο διακεκριμένη διεθνή επιτροπή κρίσεως, πάνω σε εξαιρετικά ακανθώδη θέματα της πρωτεύουσας.

Έκτο γεγονός, η προετοιμασία ενός φιλμ τετράωρης περίπου διάρκειας, με σκηνοθέτη τον Γ. Παπακωνσταντίνου, για λογαριασμό της ελληνικής τηλεόρασης, πάνω στην ελληνική αρχιτεκτονική. Με υπεύθυνους τους Δ. Φατούρο και Α. Κούρκουλα, τα «γυρίσματα» κράτησαν πάνω από μήνα και το τελικό αποτέλεσμα, ελπίζουμε, δεν θα απογοητεύσει το απαιτητικό κοινό (όπως συχνά συνέβαινε με ανάλογα φιλμ στο παρελθόν).

Έβδομο, και χειρότερο, η διαβοητή παρέμβαση στην πλατεία Συντάγματος από το σημερινό Δήμαρχο Αθηναίων, κύριο Ν. Γιατράκο, που κατάφερε να συγκεντρώσει όλων τα πυρά, πετυχαίνοντας αξιο-

ζηλευτή συναίνεση εστω και αν είναι αρνητική. Η ιστορία άρχισε με τα καλλιγράμματα πάνω που «κρύβουν» σεμνά τα «έργα», συνεχίστηκε με «σημαντα» αρχαιολογικά ευρήματα (εννοούν, ρωμαϊκά), και το σήριαλ δε λέει να τελειώσει Συγγενική παρέμβαση (καλύτερα: αναστροφή παρέμβασης) η δήλωση του ίδιου κυρίου Δημάρχου, πως δεν θα γίνει τελικά γκαράζ η τόσο ταλαιπωρημένη πλατεία Κοτζιά, που τώρα της αξίζει η ονομασία «Φούρνος του Χότ-

ζα». Έτσι θα αποκτήσουμε άλλο ένα πηγάδι στο κέντρο, στα πρότυπα της νέας πυραμίδας του Λούβρου —τρέμε Παρίσι! Άλλη παρέμβαση-σήριαλ, η κατάληψη διαρκείας του Πολυτεχνείου από «εκείνους —ξέρετε— ποιους», όπως αποδείχτηκε, με θλιβερές επιπτώσεις στο ευρύτερο κοινωνικό και το στενότερο χτισμένο περιβάλλον. Από ό,τι φαίνεται, κάθε ομάδα θεωρεί χρέος της να κατοχυρώσει το κύρος της, με τη βίαιη παρέμβαση στην πόλη.

Ποιος γκρινιάζει, εκεί πίσω, πως δεν έχουμε ακόμα καταφέρει να περάσουμε την αρχιτεκτονική —πάντα με την ευρύτερή της έννοια— στην καθημερινή μας ζωή;

Δημήτρης Φιλιππίδης

Βικτώρ ή τα παιδιά στην εξουσία

Η γιαννιώτικη χειμωνιάτικη νύχτα βυθίζεται στα παγωμένα νερά της λίμνης, χάνεται στους σκιώδεις ορεινούς όγκους. Η μικρή πόλη, στις όχθες της λίμνης, απόμακρη, ασάλευτη σαν τις γυμνές καλαμιές καρτερεί όπως η Περσεφόνη την άνοδό της στη ζωή.

Η συνάντηση φέρνει στο Γαλλικό Ινστιτούτο (Παράρτημα Ιωαννίνων) άτομα όλων των ηλικιών, διαφόρων επαγγελμάτων, ξέμακρων, ιδιαίτερων καταγωγών με κοινό παρανομαστή την αγάπη για το θέατρο.

Η ενασχόληση με το ερασιτεχνικό θέατρο, δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο, ανοίγει τους δρόμους στη μύηση του θεάτρου. Το παιχνίδι για τους μεγάλους αρχίζει, οι μεγάλοι μεταμορφώνονται σε παιδιά και ο δάσκαλος Μιχάλης Σαντορινιός διδάσκει υπομονετικά διορθώνοντας, ξανά και ξανά και πάλι από την αρχή.

Η ανάγνωση του έργου έχει αρχίσει και Ο ΛΟΓΟΣ, κουραστική επανάληψη, προκα-

λεί απορίες, διεγείρει, επαναστατεί, γοητεύει, ξυπνά τον έρωτα, τη γνώση, το ταξίδι. Διαδικασία: η αγάπη για το θέατρο, το ήθος, ο οραματισμός, ο μη συμβιβασμός με την προχειρολογία, ο πειραματισμός, η έρευνα και τέλος εκείνη η αέναη κουραστική επανάληψη.

Μύστης και μνημένοι με ιδρωμένο το πρόσωπο, μωδιασμένους τους μυς, μετά το τέλος της πρόβας παρασύρονται στα πλοκάμια της παγωμένης γιαννιώτικης νύχτας.

Τα καφενεία, εστιατόρια, ταβέρνες, τσιπουράδικα έχουν κλείσει πια και μόνο στα παράθυρα των κατοικιών τρεμοσβήνει το γαλάζιο αμυδρό φως της τηλεόρασης και των video.

Η γλυκειά ανάμνηση της πρόβας διαρκεί μέχρι την επόμενη φορά και η δίψα για το θέατρο αναγεννιέται σαν σύγχρονος Ανταίος κάθε φορά που γίνεται πρόβα.

Μιλάτε δυνατά, να μάθετε τα λόγια σας, όχι, όχι έτσι και πάλι ξανά και πάλι από την αρχή, μπράβο αυτό είναι, να το θυμάσαι έτσι θα το παίξεις, όχι, όχι αυτό, πιο δυνατά, δοκίμασε έτσι, καλύτερα από την προηγούμενη φορά, παύση, τελεία, βάζε τελείες, μεγάλη παύση όχι, όχι. Φράσεις που τυπώνονται βαθιά στη μνήμη, στο υποσυνείδητο των ζηλωτών.

Μερικοί βιάζονται, ήδη έχουν μάθει το ρόλο τους, θέλουν να σηκωθούν, να κινηθούν, να κυλιστούν, να αγγίξουν, άλλοι απογοητευμένοι αποχωρούν. Η λύπη για ένα χαμένο φίλο είναι μεγαλύτερη από δέκα νέους κερδισμένους.

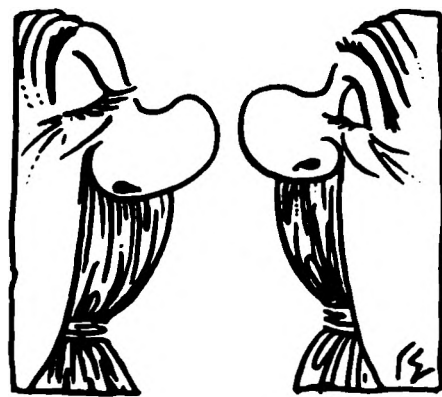
Ο δάσκαλος ακούραστος εργάτης, εραστής του θεάτρου δέχεται καρτερικά τις επιθέσεις, τα σχόλια, τις «κουβέντες» των «άλλων».

Οι κρατούντες ψυχροί και ξένοι σ' αυτά τα θεατρικά δρώμενα. Ο θίασος στο περιθώριο του συστήματος. Είναι η μόνη λύση.

Η αγάπη, η επιμονή, η πίστη σ' ένα θέατρο λύτρωσης με βαθιές τις ρίζες του στο λαϊκό μας θέατρο, νικούν το χρόνο. Οι ερασιτέχνες ηθοποιοί, ο σκηνοθέτης απαλλαγμένοι από κάθε συμβατική υποχρέωση επαναλαμβάνουν χωρίς φειδώ χρόνου τις πρόβες. Εξάλλου αυτές παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από μια παράσταση, παρέχουν τη δυνατότητα επέμβασης, διόρθωσης και επανάληψης της σκηνής. Δοκιμασία, έρευνα, πειραματισμός

του λόγου και της κίνησης, ενθαρρύνουν τον αυτοσχεδισμό.

Οι επαναλήψεις κάθε σκηνής, κάθε πράξης του έργου, κάθε λεπτομέρειας του έργου οδηγούν μυσταγωγικά στην ερωτική πράξη, στην αφαιρε-

ση, στη δημιουργία, στη γνώση.

Οι ερασιτέχνες κινούνται και δρουν κοινωνικά όπως στο έργο. Ο κοινωνικός τους χώρος «αποτελεί το χημικό καταλύτη».

Ο Βικτώρ (Μιχάλης Αράπογλου) αναρωτιέται: «Μήπως πάσχω από μεταμόρφωση»;

Η Εσθήρ (Ιουλία Καστριτση) δηλώνει στον Βικτώρ, σ' όλους: «Εγώ ευχαρίστως κοιμάμαι μαζί σου».

Η Λιλή (Ντίνα Τζοβάρα) τελικά μετά από πιέσεις του Βικτώρ αποφασίζει: «Ε, λοιπόν, αφού το πάς έτσι, θα μείνω».

Θέλεις να μ' εκβιάσεις σκοτόπαιδο. Υπόκοσμε. Θα μείνω, αλλά θα στο βγάλω από τη μύτη».

Ο Στρατηγός (Νέστορας Μπαμίδης) είναι ευτυχισμένος, κρατώντας το λόγο της στρατιωτικής του τιμής αναλαμβάνει την ευθύνη για τον Βικτώρ: «Θα είμαι ευτυχής αν μπορέσω να μεταλαμπαδεύσω στον Βικτώρ μια ιδέα του τι εστί Στρατός».

Ο Αντωνάκης (Πανταζής Αδριμης) εξομολογείται στο στρατό του και πεθαίνει: «Στρατιώτες: Σας οφείλω την αλήθεια. Είμαι κερατάς. Και τώρα, επί σκοπόν. Ρίχτε. Τσιφ στην καρδιά. Σε μια καρδιά κερατωμένη».

Η Ίντα Νεκρεμόρ (Κατερίνα Χατζή και Ευαγγελία Γιαννάκη) ύστερα από ερωτική μύηση λυτρώνει τον Βικτώρ με θάνατο: «Τέρας. Τέρας. Να πας αύριο στα μεγάλα καταστήματα του Λούβρου, τμήμα παιχνιδιών, ξέρεις. Από μέρους μου, θα υπάρχει για σένα μια μικρή καραμπίνα... μια μικρή καραμπίνα με σφαίρες».

Ο γιατρός (Νίκος Χατζηορφανός) εξετάζοντας το θερμόμετρο εξηγεί: «Έτσι εξηγείται το παραλήρημα... (του Βικτώρ) έχει... έχει πολύ ψηλό πυρετό».

Η Θηρεσία (Βίκυ Παπαβρανούση) στην αγκαλιά του Κάρολου δηλώνει: «Ο Αντωνάκης είναι τρελός. Καθώς και του λόγου σου. Στρατηγός, Αιμιλία, το παλιόπαιδό σου, όλοι τρελοί. Κι εγώ δεν αντέχω πια. Δεν μπορώ να φύγω. Δεν μπορώ πια να μείνω. Και σ' αγαπώ».

Η Αιμιλία (Μαρία Μαραγκού) και ο Κάρολος (Γιώργος Ντούβαλης) στα πόδια του κρεβατιού, ενωμένοι στο θάνατο φεύγουν από τη ζωή με ερωτηματικά αντίστοιχα: Αιμιλία: «Και τα υπόλοιπα Βικτώρ: Τα υπόλοιπα μυστικά; Γρήγορα είναι έντεκα και 28».

Κάρολος: «Ξέρω και γω. Ποτέ μου δεν το κατάλαβα αυτό το παιδί».

Το παιχνίδι με την εξουσία έχει τελειώσει. Ο θάνατος θριαμβευτικά πανηγυρίζει τη νίκη του. Το κοινό έκπληκτο, αναγνωρίζει τους μηχανισμούς λειτουργίας της εξουσίας, κάθε μορφής εξουσίας, της δικής του εξουσίας.

Η νύχτα της 17ης και 18ης Δεκεμβρίου '89 όπως όλες οι άλλες είναι μια κρύα χειμωνιάτικη επαρχιακή νύχτα. Το κοινό βγαίνοντας από το Πολυθέαμα, αγκαλιάζεται από μια πυκνή ομίχλη, μανδύα κοινωνικής αδράνειας και πολιτιστικής αιδοούς.

Γιάννινα 1/2/1990

Μιχάλης Αράπογλου

Το ελληνικό τραγούδι αντιστέκεται

Συχνά ακούμε να γίνονται συζητήσεις και να εκφέρονται διάφορες απόψεις για την ύπαρξη και την πορεία του ελληνικού τραγουδιού. Και συνήθως μπροστά στα όσα αισιόδοξα εικάζονται από τους πάσης φύσεως γνώστες της υποθέσεως, μας έρχεται στο νου, το ορατό φαινόμενο της αγκίστρωσης του μεγαλύτερου μέρους της δισκογραφικής παραγωγής σε εμπορικούς μόνο προσανατολισμούς. Με την αυτονόητη βέβαια υποβάθμιση των παρα-

γόντων εκείνων που φυσιολογικά θα αιτιολογούσαν σαν ανάγκη έκφρασης, την δημιουργία ενός τραγουδιού.

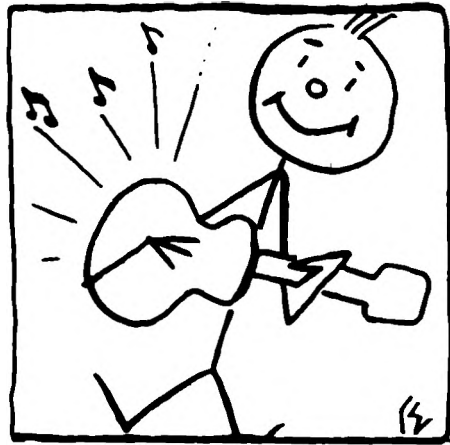
Από την άλλη μεριά η στείρα απαισιοδοξία, ότι το ελληνικό τραγούδι σήμερα συνίσταται μόνον από ελαφρολαϊκές «προκατασκευασμένες» επιτυχίες, έρχεται ευτυχώς να προσκρούσει σε κάποιες ενδιαφέρουσες περιπτώσεις. Περιπτώσεις που ίσως είναι δύσκολο να πούμε αν θα αποτελέσουν «σταθμό» στη γενικότερη πορεία του τραγουδιού, μα που αξίζει να τις προσέξουμε, μια που διακρίνονται για την ευαισθησία τους και την προσεγμένη τους «εμφάνιση». Και κυρίως για τη διάθεση να εκφράσουν κάτι το γνήσιο και όχι κατ' ανάγκη απλοϊκό, στο όνομα της επιτυχίας.

Φοίβος Δεληβοριάς: Η παρέλαση

Στα μέτρα που δεν αφορούν τη διαφήμιση και προβολή ερμηνευτών, κέντρων νυκτερινών ο 16χρονος Φοίβος Δεληβοριάς προκάλεσε αρκετό ενδιαφέρον. Μπορεί βέβαια ως ένα σημείο να ευθύνεται και η ηλικία του που

προκαλεί την προσοχή μας. Ασχέτως όμως ηλικίας, τα δεκάτριά τραγούδια του πρώτου του αυτού δίσκου, δείχνουν να έχουν μια απρόβλεπτη διαύγεια και εν μέρει ωριμότητα. Αν και διαφαίνονται κάποιες επιρροές ακουσμάτων από το πρόσφατο παρελθόν, παραμένει καθαρά το ύφος του.

Οι στίχοι και οι μελωδίες του απεικονίζουν τα όσα περ-

νούν από τα μάτια ενός εφήβου που ξέρει να βλέπει γύρω του. Το θετικό είναι ότι η απεικόνιση αυτή γίνεται με «ποιητική ευαισθησία» ένα σημείο που συνήθως λειτουργεί ως η αχίλλειος πτέρνα πολλών καλλιτεχνών εκφραστών της γύρω μας πραγματικότητας.

Με εντυπωσιακά ζεστή φωνή ερμηνεύει ο ίδιος τους στίχους και τη μουσική που έγραψε, ενώ σ' ένα τραγούδι ακούγεται η Δώρα Μασκλαβάνου. Αξίζει ακόμα να σημειώσουμε την πολύ προσεγμένη ενορχήστρωση των τραγουδιών που έκανε ο Θόδωρος Κατσιπάνος.

Βραδυνή αναρρίχηση: Ν. Γεωργιάδη - Γ. Περδίκη

Θα μπορούσε να ονομαστεί κύκλος τραγουδιών, «ενότητα» με την έννοια της λέξης, μια που (εκτός μιας εξαιρέσεως που μάλλον ξενίζει) υπάρχει διάχυτο ένα κοινό κλίμα συγκροτημένης αισθητικής ονειροπόλησης και νοσταλγίας. Και ανάμεσά τους μας παρουσιάζονται στιγμές, όχι για ευκαιριακή κατανάλωση, αλλά κυρίως για προσεκτική ακρόαση. Ίσως δεν υπάρχουν οι ευκολοτραγουδιστές μελωδίες, υπάρχουν όμως μελωδίες που η ηχητική τους ευαισθησία και τα αισθήματα που εκφέρουν, δια μέσου του στίχου οι ερμηνευτές, μας συνεπαίρνουν.

Οι στίχοι του Γ. Περδίκη, απλοί και περιεκτικοί δείχνουν να έχουν βγει από μια εσωτερική ανάγκη έκφρασης, απαλλαγμένες από αυτάρεσκο στόμφο. Εκφραστική και πολύ καλή η Φρίντα Γώγου που μαζι με τον Ν. Γεωργιάδη (που έγραψε τη μουσική) ερμηνεύ-

ουν τα τραγούδια της «βραδυνης αναρρίχησης».

Βασίλης Νικολαΐδης: Η νύχτα ήταν κάπου αλλού

Ο τρίτος δίσκος του δημιουργού της βραβευμένης —στους Αγώνες Τραγουδιού της Κέρκυρας— «Οδού Σανταρόζα». Ήδη από την πρώτη του εμφάνιση είχε γοητεύσει η ιδιομορφία και ευχέρεια του στίχου του, που σαρκάζει αιχμηρά χωρίς να προσβάλλει.

Σατυρικές παρλάτες, κάποια απ' τα τραγούδια του δίσκου που η απλή μουσική συνοδεία ντύνει με τον καταλληλότερο τρόπο, είναι το βασικότερο ατού του Νικολαΐδη. Η στιχουργική του ικανότητα ισορροπεί ανάμεσα στο τραγικό και το αστείο σαρκάζοντας. Επιτυχημένη η προσπάθεια, αφού το «αποτέλεσμα» κατορθώνει να μην πέφτει σε στιχοπλοκικές κοινοτυπίες ή σε συμβατικό χιούμορ.

Πάντως κάτω από ένα δεύτερο πρίσμα, η σάτυρα παραχωρεί τη θέση της σε κάποιες εικόνες ευαισθησίας.

Και η τελευταία παρατήρηση για τον Νικολαΐδη. Αν και έχει δημιουργήσει πια προσωπικό στυλ, που δεν το προδίδει, δεν αφήνεται στην επανάληψη του εαυτού του.

Ν. Μητρόπουλος

Πολιτισμική φτήνεια...

Η υποβάθμιση του πολιτισμού στην Ελλάδα αποτελεί κοινό τόπο πλέον που δεν εκπλήσσει κανέναν. Η πρωτοφανής όμως άγνοια που μοιάζει να έχει ο πρόεδρος της ΝΔ κ. Μητσοτάκης για τα πολιτιστικά πεπραγμένα του τόπου προκαλεί τουλάχιστον θλίψη. Πως αλλιώς να εξηγηθεί κανείς τη δήλωσή του σε τηλεοπτική συνέντευξη την Κυριακή 11.3., ότι για να γίνει κάτι στον πολιτισμό δεν απαιτούνται πολλά χρήματα; Πόσο ακόμα αναμένεται να περιοπέ ο προϋπολογισμός του ΥΠΠΟ στην περίπτωση που η ΝΔ ανέλθει στην εξουσία;

● Το Βρετανικό Συμβούλιο σε συνεργασία με το Τμήμα Βιβλιοθηκών του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συντονίζουν μια έρευνα για την εισαγωγή νέας τεχνολογίας στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες.

Παράλληλα θα διοργανωθούν ημερίδες με θέμα «τη χρήση νέας τεχνολογίας» στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες.

Η έρευνα θα λάβει χώρα για 12 μέρες τον Μάρτιο και Απρίλιο του 1990 υπό την εποπτεία του Γιάννη Τροχόπουλου Διευθυντή της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Βερροίας και του κ. Ρίτσαρντ Χάρτλεϋ από το τμήμα Πληροφοριακών και Βιβλιοθηκονομικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Ουαλλίας.

● Εγκαινιάζεται σήμερα στις 8 μ.μ. στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων (Ακαδημίας 50) η έκθεση χειροποίητου φυσήτου γυαλιού του Θωμά Χαλβαντζή. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 29 Μαρτίου.

● Ο χώρος τέχνης Εύμαρος (Φωκίδος 26, τηλ. 77.76.485) οργανώνει στις 15, 16, 17 και 22, 23 και 24 Μαρτίου μουσικές βραδυές με την Αλίκη Καγιαλόγλου με τον τίτλο «Δύσκολοι Έρωτες». Πρόκειται για μια εκδήλωση - αφιέρωμα στα 100 χρόνια από τη γέννηση του Ζαν Κοκτώ. Η καλλιτέχνης θα ερμηνεύσει στο πρώτο μέρος τον άπαιχτο στην Ελλάδα θεατρικό μονόλογο του Κοκτώ. «Ο ωραίος αδιάφορος». Οι εκδηλώσεις αρχίζουν πάντα στις 9 μ.μ.

● Το γαλλικό ινστιτούτο Αθηνών, φιλοξενεί σήμερα τον μίμο Laurent Decol. Η παράσταση θα δοθεί στις 7 μ.μ.

● Σεμινάριο επιμόρφωσης με θέμα «Ο χορός και η επικοινωνία» διοργανώνει από τις 21 Μαρτίου έως τις 10 Απριλίου η Επιμόρφωση της Σχολής Μωραΐτη σε συνεργασία με το Laban Centre for Movement and Dance του Λονδίνου. Το σεμινάριο απευθύνεται σε δημοσιογράφους όλων των μέσων επικοινωνίας. Πληροφορίες καθημ. 8.00-18.00 τηλ.: 6722340, 6713508 ή 9.00-13.00, τηλ.: 36.39.872.

● Την Τετάρτη 21 Μαρτίου στις 18.00 θα μιλήσει στην Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα (Αλ. Σούτσου 4, τηλ. 36.23.098) ο εθνομουσικολόγος Λάμπρος Λιάβας για τη «Μουσική στον Καραγκιόζη».

Η διάλεξη αφορά τη λειτουργικότητα της μουσικής στο ελληνικό θέατρο σκιών, που δεν υπάρχει απλώς ως ακουστικό ερέθισμα αλλά δρα συλλεκτικά παρουσιάζοντας τραγούδια και μουσικά ιδιώματα από διάφορες περιοχές.

Το κείμενο του τακτικού συνεργάτη μας ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΞΥΔΗ με θέμα τις εκθέσεις ζωγραφικής του χειμώνα θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος.

**ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ**

**Κυκλοφόρησε
ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ της ΠΕΕΑ**

Περιέχει:

Τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης, της Κυβέρνησης του Βουνού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
ΤΗΛ. 36.40.713

**Ο Θανάσης Ντόκος
γράφει για το βιβλίο
του Γιάννη Κοντού
«Δωρεάν σκοτάδι»,
Κέδρος, Αθήνα 1989**

Το πρώτο πράγμα που αναρωτιέται κανείς διαβάζοντας τα ποιήματα του Γιάννη Κοντού είναι: το ποιος βλέπει, ακούει, ονειρεύεται, αισθάνεται, δρα, μέσα σε αυτή την ποίηση. Ποιος είναι αυτός που βρίσκεται στο αόρατο κέντρο του ποιήματος. Κι αυτό, γιατί ανάλογα με την προσωπική αντωνυμία που χρησιμοποιεί ο ποιητής αλλάζει και η σχέση του αναγνώστη με τα γραφόμενα.

Ο Νάσος Βαγενάς επισήμανε πριν από τρία χρόνια ότι το πρώτο ρηματικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί ο Κοντός δεν αφορά τον ίδιο τον ποιητή, δεν είναι το λυρικό εγώ του. Πρόκειται για έναν τρίτο που μιλάει κάθε φορά σε πρώτο πρόσωπο. Μια παρατήρηση που νομίζω πως είναι πολύ καίρια.

Δεν πρόκειται, όμως, για την persona του ποιητή, αλλά για έναν ήρωα ο οποίος σε κάθε ποίημα αναλαμβάνει να παίξει το ρόλο του. Ήρωας γιατί δρα. Μπορεί η «ποιητική» του να μένει ίδια, αλλά ο τρόπος που δρα αυτός ο ήρωας αλλάζει, μετασχηματίζεται.

Επίσης, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο Κοντός εκμεταλλεύεται, κατά τον καλύτερο τρόπο, τα μετωνυμικά σχήματα. Σε αυτή τη διαδικασία συμπλέκει επίσης την προσωποποίηση και την συνεκδοχή. Δεν μπορούμε όμως να μιλήσουμε απλώς για μεταφορά.

Από την μια πλευρά επειδή ο κάθε ποιητής δείχνει την προτίμησή του σε έναν κύριο τρόπο κι από την άλλη επειδή είναι γνωστό ότι η ποίηση είναι η κατ'εξοχήν γλώσσα της μεταφοράς. Αυτή η μετωνυμική χρήση της γλώσσας στην ποίηση του Κοντού είναι καίρια. Την συναντάμε συνεχώς και στο «Δωρεάν Σκοτάδι».

«Ανοίγω τα *συρτάρια* μου
και βρίσκω *ουρανό*».

«Βαμμένος γκρίζος ο
χάρτινος ορίζοντας».
«Με *μαχαίρια σκίζουν το
χαρτί* — έτσι είναι οι
αστραπές».

είναι τρεις στίχοι από το πρώτο κιόλας ποίημα της συλλογής.

Όλη αυτή η διαδικασία διευρύνεται. Ο Κοντός εκμεταλλεύεται την αίσθηση του κενού. Αυτή η διαδικασία της μηδενικής πράξης δημιουργεί τη ματαιώση και την παραίτηση, ενώ η αίσθηση του φόβου δημιουργεί τον πανικό και τον εφιάλτη. Αυτές είναι οι ατμόσφαιρες των ποιημάτων του Κοντού.

Ο ήρωας πάσχει και συμπάσχει μαζί του. Τουλάχιστον αυτό φαίνεται να είναι η πρόθεση του ποιητή. Άλλωστε ο ήρωας είναι ένας άντρας με κάποια ιδιότητα: γέρος, κυνηγός, παιδάκι, άγγελος και άλλοτε μια γυναίκα απλή ή μια οικοδέσποινα.

Σπανιότερα έχουμε να κάνουμε με ποιήματα φύσεως: δεν θα έλεγα με νεκρές φύσεις επειδή σχεδόν πάντοτε μέσα τους χωράει ένας άνθρωπος ή φωλιάζει ένα ζώο όπως στο ποίημα «Τοκάτα σε τοπίο» ή στο «Η αθέατη βροχή». Άλλοτε έχουμε μια σειρά από λεκτικά κολάζ και τεχνάσματα όπως στο ποίημα «Η μουσική των τίτλων».

Αυτή την αίσθηση της δυσφορίας, του φόβου, της απογοήτευσης θα μπορούσε να την προσέξει κανείς με ένα απλό πείραμα. Προσέχοντας τις λέξεις, τις συλλαβές ή τα μετωνυμικά σχήματα των τελευταίων στίχων όλων των ποιημάτων του Κοντού: με έχει φάει το σκοτάδι — χαθηκες — πάγωμα — (στο επόμενο ποίημα μαζί:) χάνεσαι και παγώνεις — βαρύς χειμώνας — ομίχλη — άηχο παρελθόν — μαύρα πρόβατα — επικίνδυνα — πέθανε από μαρασμό — ένα μήλο, όπως ο θάνατος κλπ. Παρατηρώ επίσης και μια συγγένεια μεταξύ τους που μπορεί να είναι τυχαία.

Εκείνο που δημιουργεί μιαν ελάχιστη παρηγοριά σε αυτό το σκοτεινό αδιέξοδο είναι ό,τι ο τρόπος έκφρασης, λαβαίνει κάποτε μια παιγνιώδη, ειρωνική ή κωμική εκδοχή. Κάποιες φορές μάλιστα αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο ήρωας είναι ένα παιδί με την αθωότητα και την αγνότητά του και αυτό απαλύνει κάπως την απειλητική ατμόσφαιρα της μοναξιάς και της ερήμωσης.

Στο «Δωρεάν Σκοτάδι» βρίσκουμε πάλι τον Καρυωτάκη που εμφανίζεται σε όλα τα βιβλία του Κοντού, καθώς και την πανταχού παρούσα ζω-

γραφική. Αναγνωρίζουμε τα ανθρωπάκια του Γαίτη («ριγέ ο κόσμος άγνωστος» σ. 19).

Τη συλλογή χαρακτηρίζει η ευρηματικότητα, ο τρόπος χρήσης της προφορικής ομιλίας (προφορικότητα), η πεζολογία του στίχου. Ο ποιητής δεν αποφεύγει όμως την επανάληψη στοιχείων κατακτημένων από προηγούμενες συλλογές. Η κατάχρηση του τεχνάσματος οδηγεί πολλές φορές σε μια επιτήδευση που κάνει τον αναγνώστη να δυσανασχετεί. Μανιερισμός και επιτήδευση είναι οι δυο μεγάλοι εχθροί μιας τέτοιας ποίησης, που θα έπρεπε ίσως να παράγεται σε μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα για να υπάρχει ο χρόνος που απαιτείται για την ανανέωση. Μυστικό που ήξερε ο Μίλτος Σαχτούρης.

Πάντως ο Κοντός συνεχίζει να γράφει την ποίηση που εγκαινίασε με τις «Φωτοτυπίες», όπου πέρασε στη δεύτερη φάση της ποιητικής του. Η τρίτη φάση και η πιο ώριμη άρχισε με το «Ανωνύμου Μοναχού» και συνεχίζεται με το αξιόλογο «Δωρεάν Σκοτάδι». Ο Κοντός ξαναρίχνει το μοναχικό ήρωά του στα αίματα της ματαιότητας.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ANDRE BRINK
Μια ξερή λευκή εποχή
Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1990

Ο Νοτιοαφρικανός André Brink αφηγείται μια ιστορία που έχει τη δύναμη της πραγματικότητας. Το *Μια ξερή λευκή εποχή* είναι ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα που μας υπενθυμίζει τη γοητεία των κλασικών του είδους και ευτυχεί σε μια πολύ καλή απόδοση στα ελληνικά από τον μεταφραστή Τάκη Κίρκη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ
Το μεγάλο παιδί
Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1990

Μια ενδιαφέρουσα προσωπικότητα των Νεοελληνικών Γραμμάτων είναι ο Κώστας Παρορίτης: ενδιαφέρουσα και ιδιότυπη. Η ανατύπωση του έργου του *Το μεγάλο παιδί* (1924) μας δίνει την ευκαιρία για μία επανεκτίμηση της σημασίας του.

ΝΑΓΚΙΜΠ ΜΑΧΦΟΥΖ
Μισράμ
Εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 1990

Ο Αιγύπτιος συγγραφές Ναγκίμπ Μαχφούζ (βραβείο Νόμ-

πελ 1988) αποτυπώνει το κλίμα, πολιτισμικό και κοινωνικό, της Αλεξάνδρειας του 1960. Η μετάφραση έγινε από τα αγγλικά αλλά με φανερό φροντίδα της μεταφράστριας Μαρίας Χωρεάνθη να αποδώσει το «ύφος» του συγγραφέα και το κλίμα της εποχής.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΚΙΣΗΣ
Μαρίας Εγκώμιον
Εκδ. Γνώσεις, Αθήνα 1989

«Πέντε ερωτικά, χριστουγεννιάτικα διηγήματα» ονομάζει ο Σ.Κ. τα πέντε διηγήματα που πρωτοδημοσιεύθηκαν στο περιοδικό Playboy από το 1985 ως το 1989 (από ένα κάθε Δεκέμβρη). Εικονογραφούνται από τον Γιώργο Σταθόπουλο και τον Αλέκο Φασιανό και αποτυπώνουν με τρυφερότητα συναισθηματικές καταστάσεις και ατμόσφαιρα αστικού ερωτισμού.

ΟΛΓΑ ΑΓΟΡΙΑΝΙΤΟΥ
Τα παιδιά της χαμένης ηλικίας
Εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα χ.χ.ε.

«Λήθη / στο κτίσμα του ανεξηγήτου / της δίπατης τιμωρίας / πλίνθοι, κέραμοι / θραύσματα ερώτων / που δεν διεπράχθησαν ποτέ / ήθη».

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΜΑΖΑΝΗ
Φωτιά μέσα στο νερό
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1989

«(...) η ζωή είναι παράδοξη. Είναι φωτιά που καίει μέσα στο νερό, όχι πάνω στο νερό, όπως μια φωτιά λαδιού, αλλά σαν μέρος του νερού. Το καταπληκτικό είναι ότι δεν αναλωνόμαστε από τη φωτιά ούτε πνιγόμαστε ή χανόμαστε στο νερό», Alexander Lowen. Κάτι ανάλογο συμβαίνει στο πολύ ενδιαφέρον αφήγημα της Δέσποινας Τομαζάνη.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΕΡΣΗ ΛΑΓΚΕ
Οι καμπανοκρούστες
Εκδ. Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1989

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΖΙΑΚΑΣ
Εθνικισμός και Αριστερά
Εκδ. Πελεκάνος, Χ.Χ.Ε.

ΡΩΗΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΥ
Λουριά
Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1990

ΒΑΣΙΛΗΣ Ν. ΤΕΡΤΙΠΗΣ
Τα μικρά ποιήματα
Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1990

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΙΝΤΕΡΗ
Ψάρια στον αφρό
Εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 1989

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΣ (ΠΑΝΙΤΣΑΣ)
Ηλεκτρονικοί υπολογιστές
Εκδ. Κοραής, Πάτρα 1989

Ο κόσμος του κιτς, η κακογουστιά χωρίς μέτρο, όπως εντοπίζεται στο περιβάλλον μας, σήμερα. Αυτή είναι η περιήγηση, που πραγματοποιείται με αυτό το βιβλίο: περιήγηση στο νεοελληνικό χώρο, τις διανθώπινες σχέσεις, τις νοοτροπίες, τη γλώσσα και ουσιαστικά το ύφος και το ήθος της ζωής μας.

Μέσα από χίλια

και πλέον φωτογραφικά παραδείγματα, το κιτς καταγγέλλεται όσο και διακωμωδείται.

Με άρθρα, που καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό υποθεμάτων, με υλικό καταταγμένο σε ενότητες, έτσι που να συγκροτείται μια σφαιρική θεώρηση του φαινομένου.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131 Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

Η ψηφιδωτή εικόνα των περιοδικών II

της Άντειας Φραντζή

Έγγραφα στο τεύχος 427 (12.1.90) για τις «παρέες» των περιοδικών και σε εκείνη την πρώτη αναφορά παρουσίασα συνοπτικά είκοσι δύο (22) έντυπα από όλη την Ελλάδα. Υπολογίζα τότε πως σύντομα θα μπορούσα να αναφερθώ πιο εξειδικευμένα σε ορισμένα από αυτά που θα επέλεγα. Όμως τα περιοδικά που κυκλοφορούν είναι, ευτυχώς!, πολλά και μέσα σε δυο μήνες έχω ήδη συγκεντρώσει δεκαοχτώ (18) τίτλους, που δεν έχουν παρουσιαστεί από αυτή εδώ τη στήλη. Περιοδικά γνωστά και άγνωστα, ορισμένα που κυκλοφορούν μόλις το πρώτο τεύχος τους και άλλα που έχουν ήδη μια ιστορία. Συνεχίζω, λοιπόν, τις σύντομες παρουσιάσεις τους και σήμερα. Άλλωστε, ο αρχικός στόχος που είναι να πληροφορηθούμε την ύπαρξή τους και παράλληλα να έχουμε μια πρώτη συνειδητοποίηση της πολυμορφίας τους, δεν έχει ακόμη συντελεστεί. Γιατί η ψηφιδωτή εικόνα παραμένει ατελής. Συμπληρώνεται, πάντως, με δέκα περιοδικά από την Αθήνα, ένα περιοδικό που εκδίδεται μεν στην Αθήνα αλλά η ύλη του αφορά αποκλειστικά στην ενημέρωση των Νεοχωριτών (!) και δυο περιοδικά από τη Θεσσαλονίκη. Με ένα περιοδικό αντιπροσωπεύονται οι παρακάτω πόλεις και περιοχές: Άμφισσα, Ανατολικό Πτολεμαΐδας, Ζάκυνθος, Κόρινθος, Κύπρος / Λευκωσία. Από την άποψη των περιεχομένων η

λογοτεχνία και η φιλολογία έχουν τον πρώτο λόγο. Λόγο, όμως, έχουν και το θέατρο, η οικολογία, η κοινωνιολογία και ο συνδικαλισμός: ακόμη, μάλιστα, και στο στρατό.

Ακτή: περιοδικό λογοτεχνίας και κριτικής / χειμώνας 1989, Λευκωσία

Μια καινούρια προσπάθεια από τη Λευκωσία της Κύπρου. Το πρώτο τεύχος καταθέτει με ευκρίνεια τις θέσεις της εκδοτικής ομάδας που έλκουν την καταγωγή τους από τις νλωσσικές —και όχι μόνο— απόψεις του Νίκου Εγγονόπουλου. Έτσι λοιπόν, μέσα από την αντίληψη της ενιαίας γλωσσικής και πολιτισμικής παράδοσης προτείνεται ένας ισότιμος διάλογος κειμένων Ελλαδιτών και Κυπρίων. Η συζήτηση είναι ανοιχτή και πολύ ενδιαφέρουσα. Καλή αρχή στην Ακτή!

Ακτή, Τ.Κ. 4397, Λευκωσία, Κύπρος

Αλεβεβάν-ερευνάν: τριμηνιαίο περιοδικό έρευνας, κριτικής και δημιουργικής λογοτεχνίας / Ιανουάριος - Μάρτιος 1990, Αθήνα

Αλεβεβάν, λοιπόν, είναι απαρέμφατο του ρήματος αλεβεβάω-ω = ερευνώ. Σπάνια λέξη που η εκδοτική ομάδα, από ό,τι μας λέει, τη διάλεξε ως «εύηχη, ποιητική και αποδιδούσα τον χαρακτήρα και τις επιδιώξεις του περιοδικού (αλλά και) τη συνέχεια, το αδιαίρετο και την αναζωογονητική δύναμη της ελληνικής γλώσσας». Από την ύλη του περιοδικού διάβασα το πολύ ενδιαφέρον άρθρο του Γ.Π. Σαββίδη, «Η Μεγάλη Ελλάδα του Καβάφη» που οι συχνές αναφορές του στον Σεφέρη παρέσυραν τη σύνταξη σε ένα διασκεδαστικό συνειρμό στα περιεχόμενα του τεύχους. Γεράσιμος Ζώρας, Πολυτεχνείου 5α, 10433 Αθήνα

Το δέντρο: έκδοση λόγου και τέχνης / Χριστούγεννα 1989, Αθήνα

Μακρόχρονη η ιστορία του δέντρου σημαδεύεται με αλλαγές που υποδηλώνουν και την ανησυχία των συντακτών

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

ΟΡΙΑ 25.000	ΟΡΙΑ ΔΑΛΜΑΤΙΑ 40.000 δρχ. 05.000 δρχ. 11 - 164 50.000 δρχ. 12 - 194 08.000 δρχ. 13 - 164 80.000 δρχ. 15 - 164	ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΟΡΙΑ ΔΑΛΜΑΤΙΑ 35.000 δρχ. 11 - 174	ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΜΟΝΑΧΟ ΒΕΝΕΤΙΑ ΑΓ. ΜΑΡΙΝΟΣ 100.000 δρχ. 12 - 234
ΜΟΝΑΧΟ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ - ΠΡΑΓΑ 110.000 δρχ. 12 - 234	ΜΟΝΑΧΟ - ΠΑΡΙΣΙ ΕΛΒΕΤΙΑ - ΙΤΑΛΙΑ 110.000 δρχ. 12 - 234	ΔΑΛΜΑΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ 50.000 δρχ. 12 - 194	ΜΟΝΑΧΟ ΔΑΛΜΑΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΒΕΝΕΤΙΑ ΑΓ. ΜΑΡΙΝΟΣ 85.000 δρχ. 12 - 224
ΔΑΛΜΑΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ 50.000 δρχ. 12 - 194	ΔΑΛΜΑΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΒΕΝΕΤΙΑ ΑΓ. ΜΑΡΙΝΟΣ 85.000 δρχ. 12 - 204	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ 30.000	ΚΟΡΙΝΘΙΑ 20.000

GAZIS TOURS
Πατούσα 3 (Πλατεία Κάνιγγος)
ΤΗΛ: 36.41.109 - 36.09.290

του. Το τεύχος 48-49 είναι αφιερωμένο στο «μάθημα της λογοτεχνίας». Η διδασκαλία της λογοτεχνίας, επίμαχο και δισεπίλυτο ζήτημα, συζητείται από εκπαιδευτικούς, θεωρητικούς της λογοτεχνίας και λογοτέχνες. Διδάσκεται ή όχι η λογοτεχνία;

«Ιδιαίτερα σήμερα, η τέχνη και συγκεκριμένα η λογοτεχνία, μπορεί να γίνει το αντιστάθμισμα στην επιστήμη, να αποκαλύψει την ομορφιά και την αλήθεια των πραγμάτων από τη μεριά της καρδιάς και όχι μόνο της λογικής. Κάποτε θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το λογοτεχνικό έργο άνευ όρων και σκοπών»:

Διονύσης Καρατζάς.
Το δέντρο, Μαυροκορδάτου 6,
10678 Αθήνα

Εκκύκλημα: τρίμηνη επιθεώρηση για το θέατρο / Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1989, Αθήνα

Με ένα αφιέρωμα «στον χρυσό αιώνα του Ισπανικού θεάτρου», καθώς και άρθρα, συνεντεύξεις, σχόλια και έναν απολογισμό του περσινού θεατρικού καλοκαιριού από τον Γ. Σαρηγιάννη κυκλοφορεί το 23ο τεύχος του περιοδικού Εκκύκλημα.

Εκκύκλημα είναι ο ξύλινος μηχανισμός του αρχαίου δράματος που χρησίμευε στη μεταφορά ηθοποιών ή αντικειμένων από τα παρασκήνια στη σκηνή.

Περιοδικό Εκκύκλημα, Πάρνηθος 60, 15235 Βριλήσσια

Θητεία: διμνηνο στρατιωτικό-πολιτικό περιοδικό / Γενάρης - Φεβράριος 1990, Αθήνα

Ένα περιοδικό για το στρατό με δημοκρατικό πνεύμα είναι στ' αλήθεια μια ανάσα. Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, προβληματισμός και προτάσεις για βελτίωση των συνθηκών αλλά και για συνδικαλιστική δράση!

Πάντως, υπάρχει περιθώριο για βελτίωση.

Θητεία, Κάνιγγος 24, 10682 Αθήνα

Κοινωνικές Τομές: Προβληματισμοί και θέσεις / Ιανουάριος 1990, Αθήνα

Ορθοδοξία και διδακτισμός — ελληνισμός και σκέψεις διάφορες: το περιοδικό αυτό με την ασυστηματοποίητη μορφή του δεν καταθέτει ούτε προβληματισμούς ούτε και θέσεις.

Κοινωνικές Τομές, Γέλωνος 9, 11521 Αθήνα

Μαντατοφόρος: δελτίο Νεοελληνικών Σπουδών / Δεκέμβριος 1989, Αθήνα

Ο Μαντατοφόρος συνεχι-

ζει τη δραστηριότητά του στο χώρο ενημέρωσης και συνεργασίας των ερευνητών φιλόλογων. Η χρήσιμη «επισκόπηση ερευνών και ερευνητών, 1986-1988» μας δίνει πληροφορίες για δημοσιεύματα που έχουν ήδη εκδοθεί, αλλά και για δημοσιεύματα που είναι υπό έκδοση. Επίσης, στο τρίτο μέρος της επισκόπησης συγκεντρώνονται τα σημερινά ενδιαφέροντα και τα μελλοντικά εκδοτικά σχέδια των ερευνητών. Όλα αυτά με την προϋπόθεση ότι φροντίζουν (οι ερευνητές) να ενημερώνουν τη Σύntαξη του περιοδικού. Όσοι δεν το έκαναν ως τώρα, καιρός να σπεύσουν!

Εταιρεία Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου, Ελλανίκου 38-40, 11635 Αθήνα

Νέο επίπεδο: διμνηνη εφημερίδα ποίησης και τέχνης / Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1990, Αθήνα

Νεο-υπερρεαλιστικής κατεύθυνσης το έντυπο αυτό συγκεντρώνει αξιόλογες συμβολές. Ο Νάνος Βαλαωρίτης με αιχμηρό τρόπο σχολιάζει στο άρθρο του «Η κρίση της κριτικής και η κριτική της κρίσης» και δεν αστεϊεύεται καθόλου, όπως ίσως θα νόμιζε κανείς ακολουθώντας τον παιγνιώδη τόνο του τίτλου. Κάτι ανάλογο διαπιστώνεται στο σύνολο της ύλης.

Νέο επίπεδο, Αισχύλου 30, 10554 Αθήνα

Οικολογική εφημερίδα: διμνησια έκδοση για την προώθηση της οικολογίας, της αυτοδιαχείρισης και των εναλλακτικών λύσεων / Οκτώβριος 1989, Αθήνα

Πληροφοριακό έντυπο του «χώρου» των Οικολόγων που προβληματίζεται σοβαρά για την Πράσινη πολιτική σήμερα. Έχει ενδιαφέρον ως συντονιστικό, περισσότερο, όργανο των οικολογικών και εναλλακτικών οργανώσεων που συμμετέχουν στην Ομοσπονδία των Οικολογικών Οργανώσεων.

Εταιρεία Μελέτης Οικολογικών Προβλημάτων, Νοταρά 1, 10681 Αθήνα

Ο παρατηρητής: περιοδική έκδοση λόγου και τέχνης / Ιούλιος - Οκτώβριος 1989, Θεσσαλονίκη

Με ένα πολύ ενδιαφέρον αφιέρωμα στον ποιητή και κριτικό Πάνο Θασίτη, κυκλοφορεί το 13ο τεύχος του Παρατηρητή. Το αξιομνημόνευτο γνώρισμα του περιοδικού αυτού είναι το ότι κατόρθωσε να παρουσιάσει σε πανελλήνια κλίμακα τους αξιόλογους ποιητές και πεζογράφους της Θεσσαλονίκης, να δώσει, δηλαδή, μέσα στο κλίμα των και-

Από τις εκδόσεις Γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21-Τηλ.:3615433

ΣΤΕΦ. ΠΟΥΛΗΣ
Θρησκευτικές
αντιλήψεις του ποιητή
Κων/νου Καβάφη

ΑΝΤΡΕ ΜΑΛΑΡΩ
Χρόνια καταφρόνιας

...το μέτρο της ουσιαστικής συμβολής της λογοτεχνικής παραγωγής της Βορείου Ελλάδος.

Μηνιαία περιοδική έκδοση του συλλόγου Νεοχωριτών της Αθήνας / Δεκέμβριος 1989, Αθήνα

Περιοδικά που εκφράζουν το «τοπικό» πνεύμα και συγχρόνως προσπαθούν να διατυπώσουν την ενότητα αυτή μέσα στο πλαίσιο της μεγαλούπολης υπάρχουν πολλά και είναι, άλλωστε, μια παλιά συνήθεια. Δύσκολα, όμως, καταφέρνουν, να βγουν από τον κλοιό της νοσταλγίας που τους διακατέχει και να συμβάλλουν, έτσι, στη διαμόρφωση ενός γενικότερου προβλη-

ματισμού. Δυστυχώς, κάτι τέτοιο συμβαίνει και με τα *Παραχελωικά*.

Παραχελωικά, Διδότου 39, 10680 Αθήνα

Περίπλους: Τετράδιο για τα γράμματα και τις τέχνες / Φθινόπωρο 1989, Ζάκυνθος

«Το ατελές ποίημα σε ξένους και Έλληνες ρομαντικούς» του Γ.Π. Σαββίδη είναι το κύριο θέμα του φθινοπωρινού τεύχους. Ένα εύστοχο δοκίμιο που όχι μόνο δρα ερεθιστικά για τον αναγνώστη αλλά και φέρνει στην επιφάνεια ένα μείζον θέμα για περαιτέρω επεξεργασία και συζήτηση. Ο *Περίπλους* ξέρει να διαλέγει ενδιαφέροντα θέματα και να διαλέγεται με επί-

μαχα ζητήματα. Είναι ένα από τα πιο σοβαρά έντυπα που δεν επιδεικνύει αλλά αποδεικνύει την έγνοια του για τα Γράμματα.

Περίπλους, Διον. Στεφάνου 11, 29100 Ζάκυνθος

Μια περιπέτεια: το πιο και μαζί και μόνο αυτοκατευθυνόμενο εναλλακτικό δελτίο πληροφόρησης / Δεκέμβρης 1989, Κόρινθος.

Παράδοξος συνδυασμός «απολίτικο πολιτικοποιημένων», όπως αυτοχαρακτηρίζονται οι συντάκτες του είναι σίγουρα «παρέα» και μάλιστα κάπως θυμωμένη. Κοινωνική κριτική, όπως βέβαια την εννοεί η «ιδεολογική» τους ταυτότητα: «αυτόνομη ομάδα για την παραγωγή, διατήρηση και αξιοποίηση της περιπέτειας στην καθημερινή μας ζωή». Από ό,τι φαίνεται όλοι θα πρέπει να γνωρίζουν τη διεύθυνση και τα τηλέφωνα του περιοδικού, εκτός από μένα!

Πολιτιστική έκδοση του Συλλόγου Υπαλλήλων Εθνικής Τράπεζας / Δεκέμβριος 1989, Αθήνα

Μια «σύμπτωση» έφερε στα χέρια μου το 19ο τεύχος, του περιοδικού αυτού, που φαίνεται όμως πως κινδυνεύει να είναι το τελευταίο. Φαίνεται πως η «λιτότητα» υλοποιείται από το λιγότερο δαπανηρό! Η πολιτιστική είναι μια πολύ αξιόλογη εκδοτική προσπάθεια, που ίσως ενοχλεί! *Πολιτιστική*, Σοφοκλέους 15 και Αιόλου, 10551 Αθήνα

Τα ποταμόπλοια: περιοδική έκδοση / Ιανουάριος 1990, Θεσσαλονίκη

«Πρέπει να βγούμε σύρριζα / πρέπει να βγούμε μέσα από τα ποτάμια».

Μ. Σαχτούρης

Ένα περιοδικό που με γοητευτική ρευστότητα δηλώνει πως υπάρχει πάντα η επιθυμία της λογοτεχνίας! Από την παρουσιαζόμενη εργασία, που όλη είναι υψηλής στάθμης, ξεχώρισα τα πολύ ωραία ποιήματα της Γεωργίας Τριανταφυλλίδου. Με πολύ επιμέλεια είναι παρουσιασμένη η περιδιάβαση του Γιώργου Φωτιάδη στους «πύργους» της λεωφόρου Βασ. Όλγας - Βασ. Γεωργίου και ενδιαφέρουσες ιδέες έχει η «ανάγνωση» της μουσικής στο έργο του Καραγάτση από την Εύη Σιστάκου. Αλλά και όλο το περιοδικό έχει ύφος: το «ύφος» των νέων της φιλοσοφικής σχολής της Θεσσαλονίκης στις καλύτερες στιγμές της.

Θα πρέπει να υποθέσουμε, λοιπόν, πως τα ποταμόπλοια είναι που βγαίνουν μέσα από τα ποτάμια για τη θάλασσα; «Τα Ποταμόπλοια» Γρ. Λαμπράκη 215, Άνω Τούμπα, 54352 Θεσσαλονίκη

Συνδικαλιστικά χειρόγραφα: περιοδικό δελτίο εργαζομένων στο πετρέλαιο / Δεκέμβριος 1989, Αθήνα

Ενημερωτικό δελτίο που κυκλοφορεί σε περιορισμένο αριθμό φωτοτύπων και είναι αποκλειστικά προσανατολισμένο στον συνδικαλιστικό αγώνα των εργαζομένων στο πετρέλαιο, χωρίς κομματικές δεσμεύσεις.

Συνδικαλιστικά χειρόγραφα, Λουκάς Πάστρας, τηλ. 7705401 εσ. 2327

Το φανάρι: δίμηνη έκδοση του πολιτιστικού συλλόγου Ανατολικού «Η Ανατολή» / Ιανουάριος 1990, Ανατολικό Πτολεμαΐδας

Στη Β' περίοδο έκδοσής του το φανάρι είναι διστακτικό στην επισήμανση των σοβαρών προβλημάτων που όλοι ξέρουμε πως έχει η περιοχή Πτολεμαΐδας. Όμως η προσπάθεια είναι αξιομνημόνευτη και άλλωστε φαίνεται, από το διάλογο με τους αναγνώστες του περιοδικού, η πρόθεση της συντακτικής ομάδας να ασχοληθεί όλο και πιο συστηματικά με τα οικολογικά προβλήματα που μαστίζουν την περιοχή.

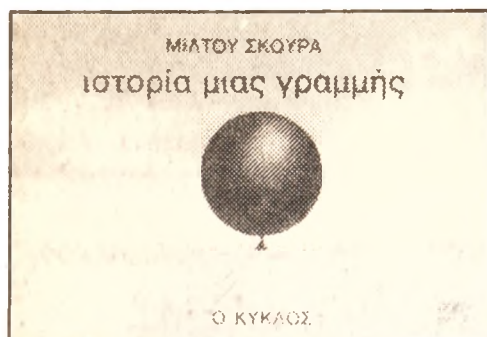
Το φανάρι, Ανατολικό Πτολεμαΐδας, Τ.Κ. 50200

Φωκικά χρονικά: ετήσια έκδοση / 1989, Άμφισσα

Κύριος σκοπός της ετήσιας αυτής έκδοσης είναι η διάσωση και διάδοση της επιστημονικής έρευνας των νέων της Φωκίδας. Μια πολύ ωραία πρωτοβουλία που δίνει εκδοτικό βήμα στους φοιτητές-ερευνητές της περιοχής. Τα «Φωκικά Χρονικά» υπήρξε το περιοδικό της «Φοιτητικής Ένωσης Φωκικών» στο παρελθόν: τώρα που δεν υπάρχει πια αυτή η Φοιτητική Ένωση ο Δρόσος Κραβαρτόγιαννος, γνωστός λόγιος και επίπονος άνθρωπος των περιοδικών, ανέλαβε να διαιωνίσει το πνεύμα, τουλάχιστον, των Φωκικών Χρονικών. Στο πρώτο τεύχος μας πληροφορεί, συνοπτικά αλλά αποτελεσματικά, για τον περιοδικό τύπο στη Φωκίδα.

Ξεχώρισα την πολύ ενδιαφέρουσα «Συμβολή στη βιβλιογραφία των Δελφών» της Παναγιώτας Παναγιωτάκη. *Φωκικά Χρονικά*: Δρόσος Κραβαρτόγιαννος, Διοβουνιώτου 19, 33100 Άμφισσα

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΟ ΑΝΤΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ

ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:
Ιστορία μιας γραμμής

Ευρηματική σειρά τριών βιβλίων —Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο— που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών. Ένα βιβλίο που διασκεδάζει και συγχρόνως διδάσκει.

TO CABOTAGE

● Από τον ευρωβουλευτή κ. Π. Σαρλή πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε άρθρο του Α. Νικηφόρου για το Cabotage.

Κύριε διευθυντά,
Στο τεύχος της 16ης τρέχοντος του ANTI δημοσιεύεται άρθρο του κ. Α. Νικηφόρου με τίτλο «Sabotage στο Cabotage».

Δυστυχώς ο κ. Νικηφόρου έπεσε θύμα ψευδών και υποβολιμαίων πληροφοριών εν σχέσει προς τα όσα αναφέρει για μένα προσωπικά.

Αντίθετα με τα όσα γράφονται στο άνω δημοσίευμα, όχι μόνο δεν ετάχθηκα υπέρ της άρσης του Cabotage για πλοία 3.000 κοχ. έως 6.000 κοχ., αλλά και γενικότερα δεν εξέφρασα καμιά απολύτως άποψη πάνω στο θέμα αυτό στη Δημόσια Ακρόαση της 1ης Μαρτίου στις Βρυξέλλες της Επιτροπής Μεταφορών και Τουρισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Άλλωστε δεν μπορούσε να γίνει και διαφορετικά αφού στις Δημόσιες Ακρόασεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οι βουλευτές (ιδίως οι εισηγητές) ακούουν και υποβάλλουν διευκρινιστικές ερωτήσεις αλλά δεν εκφέρουν απόψεις.

Επωφελούμαι όμως της ευκαιρίας που μου δίνουν οι φιλόξενες στήλες σας για να πληροφορήσω ότι πρώτος εγώ ενημέρωσα, ως είχα υποχρέωση, τις Ελληνικές Εφοπλιστικές Ενώσεις και ειδικά την Ένωση Εφοπλιστών Επιβατικών Πλοίων (ΕΕΕΠ) για τις εξελίξεις και προοπτικές που διαγράφονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εν σχέσει με το πακέτο των μέτρων για τη ναυτιλία και επεσήμανα τα αρνητικά και θετικά στοιχεία, καθώς και τους κινδύνους. Επίσης εγώ ήμουν εκείνος που συνέστησε σε παράγοντες της ΕΕΕΠ να ζητήσουν από τον πρόεδρο της άνω Επιτροπής να μετασχει η ΕΕΕΠ στη Δημόσια Ακρόαση, πράγμα που έγινε.

Τέλος, υπογραμμίζω κάτι

το οποίο έχω κατ' επανάληψη πει και γράψει. Οι όποιες κοινοτικές ρυθμίσεις στον τομέα της ναυτιλίας δεν πρέπει και δεν μπορεί να θίγουν είτε άμεσα είτε έμμεσα τα εθνικά μας συμφέροντα.

Με εκτίμηση
Πάυλος Σαρλής
Ευρωβουλευτής

● Θέσαμε υπόψη του συνεργάτη μας κ. Α. Νικηφόρου, την επιστολή του ευρωβουλευτή της ΝΔ κ. Παύλου Σαρλή, ο οποίος την σχολιάζει ως εξής:

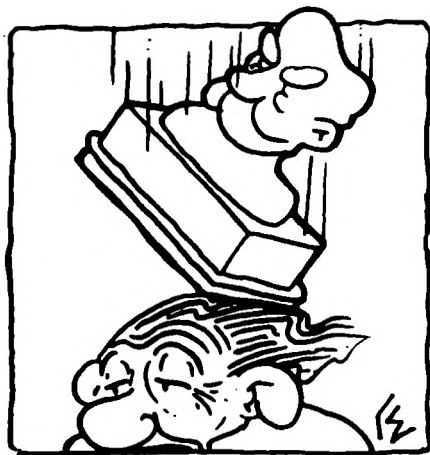
Είναι κατανοητό το ενδιαφέρον του κ. Σαρλή να διασκεδάσει τις εντυπώσεις, που προκάλεσε το δημοσίευμα του «ANTI», αλλά, όπως αναφέραμε, οι πληροφορίες μας ήταν από ασφαλείς πηγές.

Ο χρόνος, εξάλλου, που μεσολάβησε, από τη συγγραφή του άρθρου μέχρι σήμερα, έδωσε την ευκαιρία στον υπογράφοντα να διασταυρώσει τις πληροφορίες του και από άλλη πηγή. Ως εκ τούτου εμμένουμε στα όσα γράψαμε.

Παρ' όλ' αυτά, ελπίζουμε πλέον ότι όλοι οι Έλληνες εφοπλιστές, οι αρμόδιοι εισηγητές, κτλ., μετά την αναβαμισμένη ως προς το επίπεδο της σύσκεψη, που έγινε την Τρίτη 20 Μαρτίου στο υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, υπό την αιγίδα του αρμόδιου υπουργού και κατά την οποία υπήρξε απόλυτη ομοφωνία ως προς όλα τα θέματα της ναυτιλίας, θα δώσουν και την ανάλογη εικόνα ενότητας και στο εξωτερικό.

Σημειώνεται ότι στη σύσκεψη μετείχαν από πλευράς ΝΔ οι κ. Κανελλόπουλος και Κεφαλογιάννης, για το ΠΑΣΟΚ ο κ. Ντεντιδάκης και για το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου οι κ. Κύρκος και Ανδρουλάκης. Επίσης, μετείχαν ο κ. Κούτσης, συντονιστής της Εθνικής Επιτροπής Ναυτιλίας, ο κ. Ποταμιάνος πρόεδρος της Ένωσης Εφοπλιστών Επιβατικών Πλοίων, ο κ. Σιγάλας, πρόεδρος της Ένωσης Πλοιοκτητών Ακτοπλοϊκών Επιβατικών Πλοίων και ο κ. Ζενζεφύλης, γενικός γραμματέας της Πανελληνίας Ναυτικής Ομοσπονδίας.

Άρης Νικηφόρου

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

● Σχετικά με το δημοσίευμα στο τχ. 431 για το Νικολάι Μπουχάριν ο συνταξιούχος δικηγόρος κ. Ν. Μαρινόπουλος εκθέτει τα ακόλουθα:

Χαρακτηρίζεται σαν ο «σημαντικότερος θεωρητικός του κόμματος». Για τη θεωρητική του κατάρτιση γράφει και ο

Λένιν στη «διαθήκη» του χαρακτηρίζοντας αυτόν και τον Πιατάκοφ «εξέχουσες δυνάμεις από τις πιο νεαρές του κόμματος» (και τους δυο τους τουφέκισε ο Στάλιν). Το μεγαλύτερο «θεωρητικό» έργο του όμως ο «Ιστορικός Υλισμός» δεν δικαιώσε τις προσδοκίες που στηρίχθηκαν στις ικανότητές του. Όσο για τις υποδείξεις που αναφέρονται στο κείμενο ότι έκαμε σχετικά με την πολιτική και οικονομική πορεία του σοβιετικού καθεστώτος αυτές τις είχε κάμει και μάλιστα όχι με απλά γράμματα αλλά με σκληρούς αγώνες η «Αριστερή αντιπολίτευση» (Ζηνόβιεφ, Κάμενεφ και προπαντός ο Τρότσκι). Τότε ακριβώς ο Μπουχάριν βρισκόνταν στο πλευρό του Στάλιν και τον βοήθησε στην πολιτική (προς στιγμήν) εξόντωση των αντιπάλων του.

Και ακριβώς αυτό πρέπει να δημοσιευθεί και να το πληροφορηθούν οι νεώτεροι ότι ο Μπουχάριν ήταν ένας από τους κυριότερους παράγοντες του κόμματος (ένας από τα 6 μέλη του Πολιτικού Γραφείου) που βοήθησαν τον Στάλιν στην εξόντωση των αντιπάλων του. Όταν κατάλαβε ότι ήρθε η σειρά του, μετάνιωσε αλλά ήταν αργά.

Παρόλα αυτά πρέπει να του αναγνωρισθεί ότι υπήρξε ένας μεγάλος και αγνός ιδεολόγος. Τα γράμματά του όμως προς τον Ορτζονικιτζί που έφερε σε γνώση του ελληνικού κοινού η συνεργάτιδά σας Α. Χαραλαμπίδου επι-

ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ

Ε. ΣΑΜΙΟΥ

- Επεξεργασία κειμένου
- Desktop Publishing (Σελιδοποίηση)
- Προγράμματα Οπτικής Αναγνώρισης Χαρακτήρων (O.C.R.) για κατάργηση της πληκτρολόγησης
- Εκτύπωση σε Φωτοσύνθεση
- Εκτύπωση σε Laser
- Scanners (για μίξη εικόνων στο κείμενο)
- Γλωσσική Επιμέλεια
- Στοιχειοθεσία ακόμα και των πιο εξειδικευμένων Μαθηματικών κειμένων
- Στοιχειοθεσία σε όλες τις Δυτικοευρωπαϊκές γλώσσες
- Μεγάλη ποικιλία γραμματοσειρών
- Ταχύτατη παράδοση
- Εκτύπωση σε films

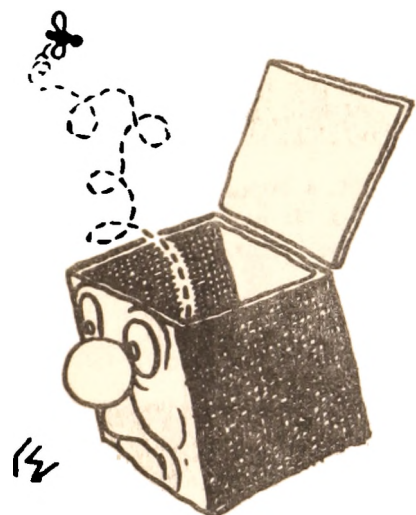
Είμαστε οι πρώτοι που εφαρμόσαμε την ηλεκτρονική στοιχειοθεσία στην Ελλάδα. γι' αυτό είμαστε και οι πιο ειδικοί.

Θεμιστοκλέους 23-25, 106 77 Αθήνα, 2ος όρ., Τηλ. 3609449, 3640745

τρέψτε μου να σας πω ότι δεν βοηθούν στη διατήρηση μιας καλής μνήμης. Πρώτο γιατί απευθύνονται στον Ορτζονίκτζι γνωστό - γνωστότατο τότε ενεργούμενο του Στάλιν. Αν δεν μπόρεσε να αντιληφθεί ο Μπουχάριν ότι κτυπούσε λάθος πόρτα είναι σε βάρος του.

Δεύτερο και το κυριότερο το περιεχόμενο των επιστολών δείχνουν όχι έναν ανώτερο πνευματικό άνθρωπο και αγωνιστή που ως πρωταρχικό καθήκον του έπρεπε να έχει την αποκατάσταση των υγιών αρχών του σοσιαλισμού (δημοκρατία -πραγματική εξουσία των εργαζομένων) και όχι τη διάδοση της ιδιότητάς του ως μέλους του κόμματος. Να διατηρήσει αυτή την ιδιότητα γιατί; Δεν έβλεπε που βάδιζε ο Στάλιν;

Με τιμή
Νίκος Μαρινόπουλος

ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ

● Συνέχεια σε προηγούμενα η από 14/3/90 επιστολή του Ν. Βουλέλη:

Αγαπητό Αντί,

Άργησα να πληροφορηθώ, λόγω απουσίας μου στο εξωτερικό, την απάντηση του Αντήνωρα στην επιστολή μου που δημοσίευσε στο τεύχος σου της 23ης Φεβρουαρίου.

Ο Αντήνωρ, λοιπόν, δεν τολμά να απαντήσει στα συντριπτικά ερωτήματά μου, αλλά καταφεύγει στην αισχρή συκοφαντία γράφοντας επί λεξί ότι «πέρασα και από τη Νίκη των Κουρήδων».

Ο Αντήνωρ γνωρίζει πολύ καλά ότι ουδέποτε «πέρασα από τη Νίκη», ουδέποτε συνεργάστηκα, ούτε έγραφα έστω και μια αράδα στην εφημερίδα αυτή! Αλλά συνειδητά ψεύδεται και παραπλανά τους αναγνώστες του Αντί.

Δεν πρόκειται να επανέλθω με καμία επιστολή μου αρνούμενος να συναγωνιστώ τη μικρότητά του. Ας γνωρίζει, όμως, ο Αντήνωρ ότι δεν ντρέπομαι και δεν έχω να απολογηθώ για κανένα από τα δεκάδες έντυπα —ανάμεσά τους και το Αντί— στα οποία έχω

συνεργαστεί κατά καιρούς. Γράφω ελεύθερα τη γνώμη μου!

Όσο για τους αυριανιστές που επικαλείται, φαίνεται ότι και εκεί ατύχησε οικτρά: Εκείνος είναι που θα συναγελάζεται από τώρα και στο εξής μαζί τους. Εγώ απλώς θα απολαμβάνω το θέαμα...

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Νικόλας Βουλέλης

● Σ.Σ. Όπως είναι γνωστό από προηγούμενη αλληλογραφία, ο «Αντήνωρ» έχει δηλώσει ότι δεν θα συνεχίσει το διάλογο με τον Ν. Βουλέλη.

ΤΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ

● Μετάφραση κειμένου για την υγεία των παιδιών που επηρεάζεται δυσμενώς από το κάπνισμα των γονιών τους, όσα μεταφέρει ο κ. Σωτ. Πρελορέντζος:

Τι λένε οι στατιστικές: Τα παιδιά των καπνιστών είναι άρρωστα περισσότερες μέρες από τα παιδιά των μη καπνιστών μέσα σ' ένα χρόνο. Έτσι λέει μια καινούργια πληροφοριακή ανάλυση. Τα αποτελέσματα βασίζονται σε πληροφορίες που συγκέντρωσε η «Εθνική Επισκόπηση Υγείας» των Ην. Πολιτών η οποία εξέτασε 40.000 οικογένειες το 1985. Τα αποτελέσματα δημοσιεύθηκαν τελευταίως. Οι διοργανωτές Gordon Bonham και Ronald Wilson διαπίστωσαν ότι τα μικρά παιδιά που ζουν με καπνιστές στα σπίτια των ήσαν περισσότερες μέρες υπό περιορισμένη ενεργητικότητα από τα παιδιά που οι γονείς τους δεν καπνίζουν. Η πληροφορία ενισχύει τις διαπιστώσεις άλλων ερευνητών οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το κάπνισμα των ενηλίκων επηρεάζει δυσμενώς την υγεία των παιδιών και στα σπίτια τους. Η έρευνα διαπίστωσε ότι 37,8% των παιδιών μέχρι 16 ετών ζουν σε οικογένειες χωρίς καπνιστές. Τα υπόλοιπα 62,2% ζουν σε οικογένειες με τουλάχιστον έναν καπνιστή. Το τελευταίο ποσοστό διαιρείται ως εξής: 37,4% σε οικογένειες με έναν καπνιστή και 24,8% σε οικογένειες με δύο ή περισσότερους καπνιστές. Παιδιά που οι γονείς

τους δεν καπνίζουν έχουν ως μέσο όρο 9,1 μέρες που είναι υπό περιορισμένη ενεργητικότητα ή κρεββατωμένα μέσα σ' ένα χρόνο ενώ τα παιδιά που ζουν με καπνιστές έχουν ως μέσο όρο 19,2 μέρες. Υπάρχει επίσης μια καθαρή συσχέτιση οξείας αναπνευστικής αρρώστιας μεταξύ οικογενειών με καπνιστές και μη. Αυτή η αρρώστια προκαλεί, ως φαίνεται παραπάνω, κατά μέσον όρον, 4,1 μέρες και πλέον με μειωμένη ενεργητικότητα, το χρόνο, στα παιδιά που ζουν με καπνιστές από τα παιδιά που δεν ζουν με καπνιστές.

Σωτήρης Πρελορέντζος

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

● Από τον Ν. Κυριαζίδη πήραμε το ακόλουθο επανορθωτικό σημείωμα:

Με επιστολή που μου έστειλε ο κ. J. J. Lesueur επισημαίνει ότι στο άρθρο μου «Συνεχίζεται ο διαφημιστικός πακτωλός στα μέσα ενημέρωσης» που δημοσιεύτηκε στις 26 Ιανουαρίου στο «Αντί» (τεύχος 427), υπήρχε ένα σημαντικό λάθος.

Η συνολική διαφημιστική δαπάνη που πήγε στο συγκρότημα Τερζόπουλου το 1989 δεν ήταν 3.801.254.000 δρχ., όπως λανθασμένα έδειχνε η πρόσθεσή μου, αλλά 1.992.328.000 δρχ.

Επομένως τη δεύτερη θέση στην «Κατανομή της διαφήμισης κατά ιδιοκτήτες στα περιοδικά» (Πίνακας 5) κατέχει το συγκρότημα Lesueur και όχι το συγκρότημα Τερζόπουλου που βρίσκεται στην τρίτη θέση.

Επίσης με την αλλαγή αυτή, στην «Κατανομή της διαφημιστικής δαπάνης κατά επιχείρηση» (Πίνακας 2), το συγκρότημα Τερζόπουλου πάει από τη δεύτερη στην τέταρτη θέση. Τη δεύτερη παίρνει τώρα το συγκρότημα Μπόμπολα και την τρίτη το συγκρότημα Lesueur.

Ο κ. Lesueur ακόμη μας πληροφορεί ότι εκτός από το «ΚΑΙ», το «ΕΛΛΕ» και το «PLAYBOY», επίσης εκδίδει το «ΕΛΛΕ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ» καθώς και το «CAR AND DRIVER», και τώρα εξέδωσε το «MAX». Έτσι το σύνολο της διαφημιστικής δαπάνης που του αναλογεί πρέπει να ήταν το 1989, 2.423 εκ. δρχ.

Ζητώ συγγνώμη από το περιοδικό και τους αναγνώστες του για το λάθος μου.

Ν. Ι. Κυριαζίδης
Αθήνα 16/3/90

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 2.200 δρχ. ·
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αφ. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 · 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σ Η Μ Ε Ρ Α

Ακελδαμά

Λόγος Περί του Καπνικού ζητήματος

ΤΑΣΟΣ ΚΑΠΕΡΝΑΡΟΣ

Ο πατέρας κάπνιζε φτηνά χύμα
τσιγάρα

Καπερνάρος.

Γνήσιος κατιών εγώ όταν κα-
πνίζω φτηνό βαρύ χαρμάνι και
με κυριεύει μια γλυκειά ζαλάδα
τον πατέρα ενθυμούμαι να κα-
πνίζει σκεπτικός και να κοιτάζει
προς τα πέρα.

ΕΝΑ ΝΗΣΙ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Το νησί μας ταξιδεύει. Από
τότε που έλιωσαν οι πάγοι του
κόσμου, και τα νερά τους κατέ-
κλυσαν τη γη, και μόνο σαν κα-
ταλάγιασαν έσκασε κάπου το
πέλαγος και ξεμύτισε δειλά η
στεριά μας, πλέοντας απάνω
στη γαλάζια επιφάνεια σαν κα-
ράβι φορτωμένο όνειρα, κι ελ-
πίδες, κι αυταπάτες, και θλίψεις
από τότε το νησί μας ταξιδεύει.

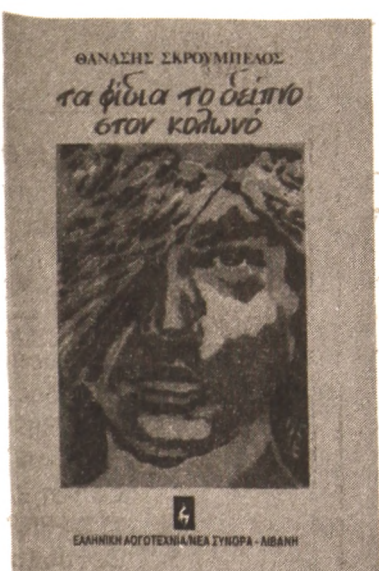

ΒΡΑΒΕΙΟ ΟΥΡΑΝΗ

Τα φίδια το δείπνο στον κολωνό

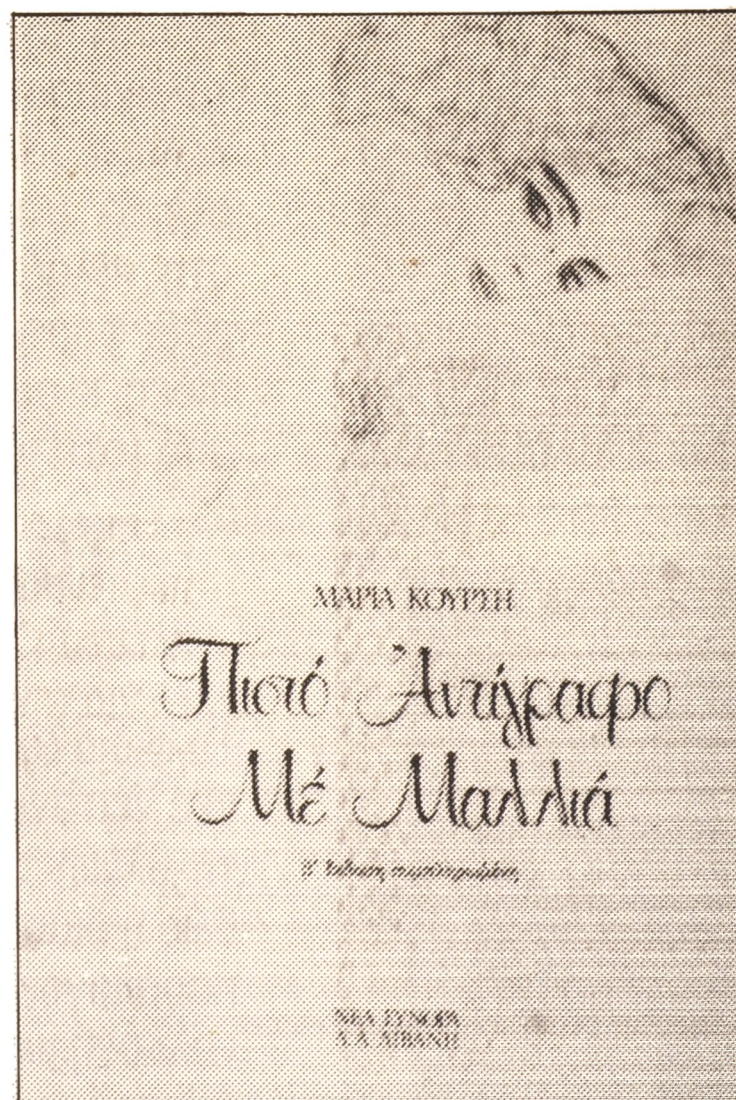
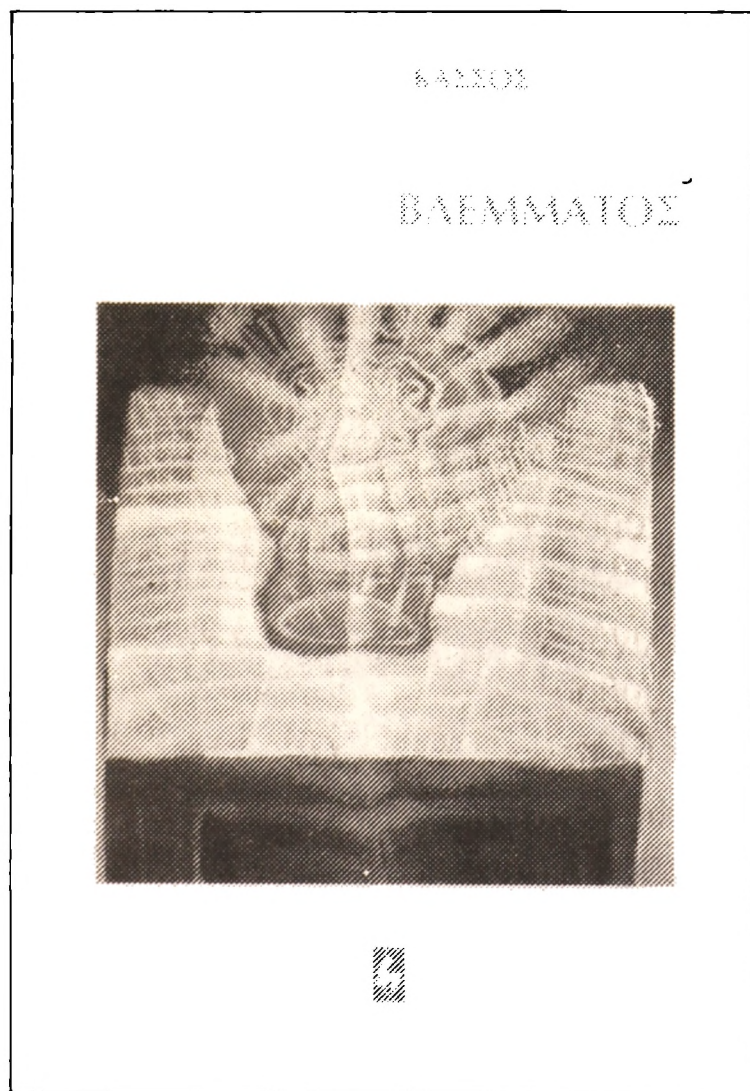
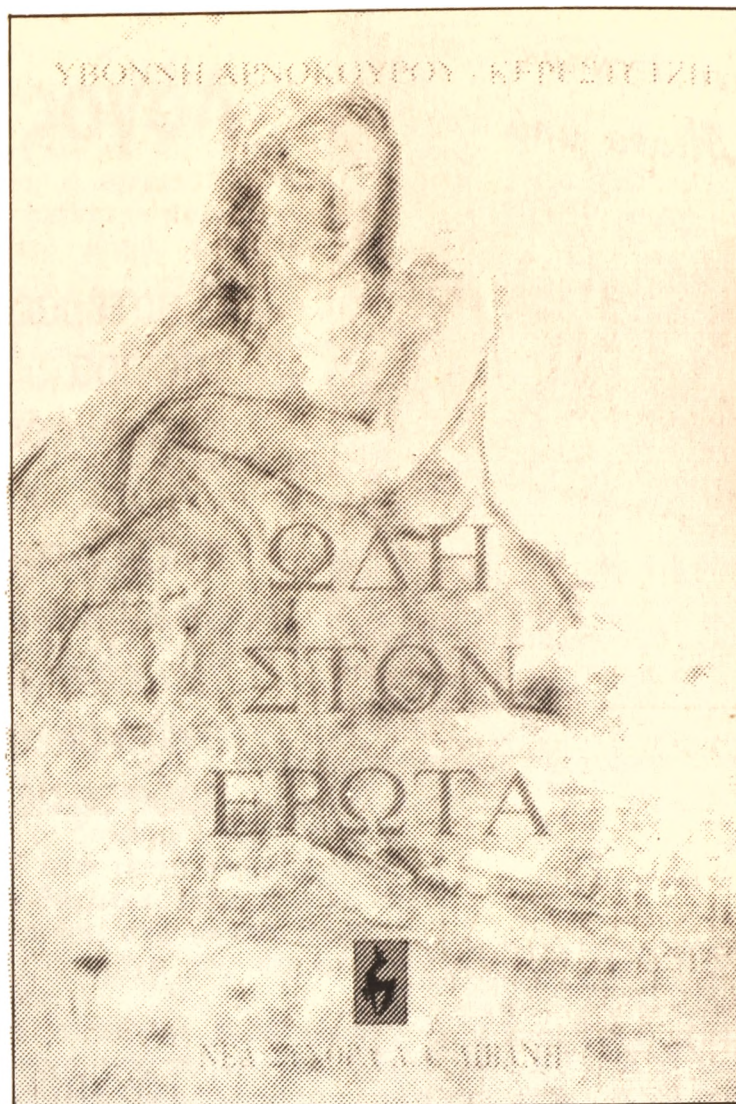
ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΚΡΟΥΜΠΕΛΟΣ

Τα φίδια ζουν σε παλιές θλιμμέ-
νες γειτονιές που δε μιλάνε για
τη θλίψη τους πια. Αυτή ακρι-
βώς η διάσταση, το καθημερινό
παράλογο, η καθημερινή συ-
ναλλαγή με το τσιμέντο είναι τα
φίδια:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Εκδόσεις

Α Α

ΛΙΒΑΝΙ

ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΠΟΠΗ ΓΕΡΩΝΥΜΑΚΗ

Μωρό μου

Τέλος, μπήκε μέσα κάποιος με γούνινο μινκ παλτό. Ένα κύμα μουρμουρίσματα ξεσηκώθηκε. Αμέσως όλα τα βλέμματα στράφηκαν πάνω του θαμπωμένα. Η γυναίκα του έκανε μια θέση δίπλα της. Νόμιζα πως δε θα 'ρθεις του είπε. Αυτός δεν απάντησε. Κάθονταν κι οι δυο στριμωγμένοι και κοιτούσαν έξω όπως και οι άλλοι πελάτες.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΑΚΟΣ

Νέμεση

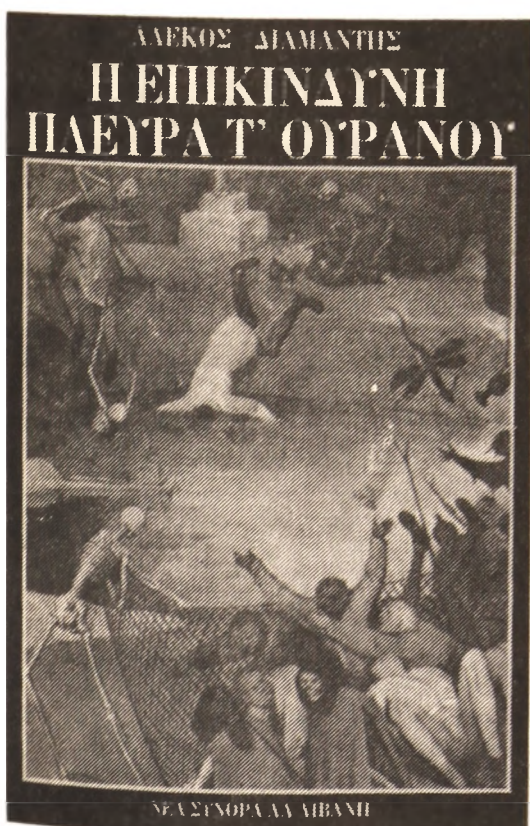

Σ' εποχή πολιτικά ανώμαλη ο δικαστής Χ δικάζει με τόσο πάθος, που ξεχνάει ότι πάνω απ' τους νόμους αγρυπνάει η Νέμεση του αρχαίου μύθου, σαν εποπτεύουσα υπερδικαιοσύνη, έτοιμη να πλήξει ακόμα και την εισαγγελική έδρα, όταν αυτή γίνεται άμβωνας μισαλλοδοξίας και θητεύει σε μια δίχως πολιτική ηθική και δίχως έλεος σκοπιμότητα. Αυτή η άλλη δικαιοσύνη χτυπάει το δικαστή Χ μέσα στο ίδιο του το σπίτι.

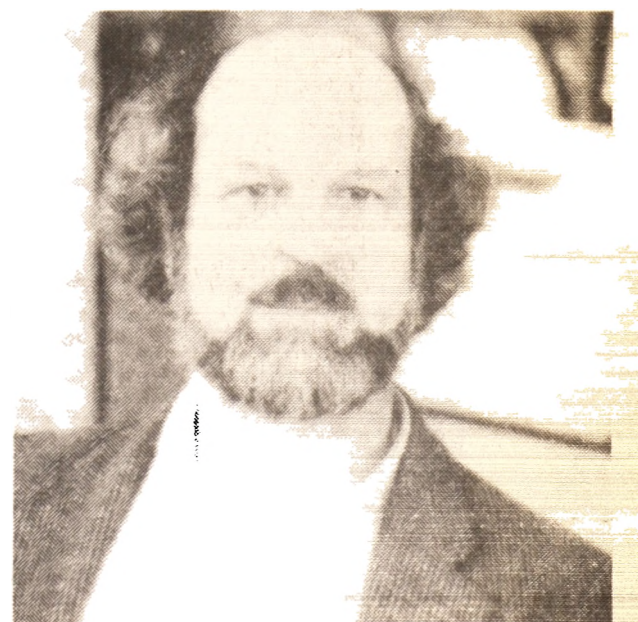

ΑΛΕΚΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΠΛΕΥΡΑ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

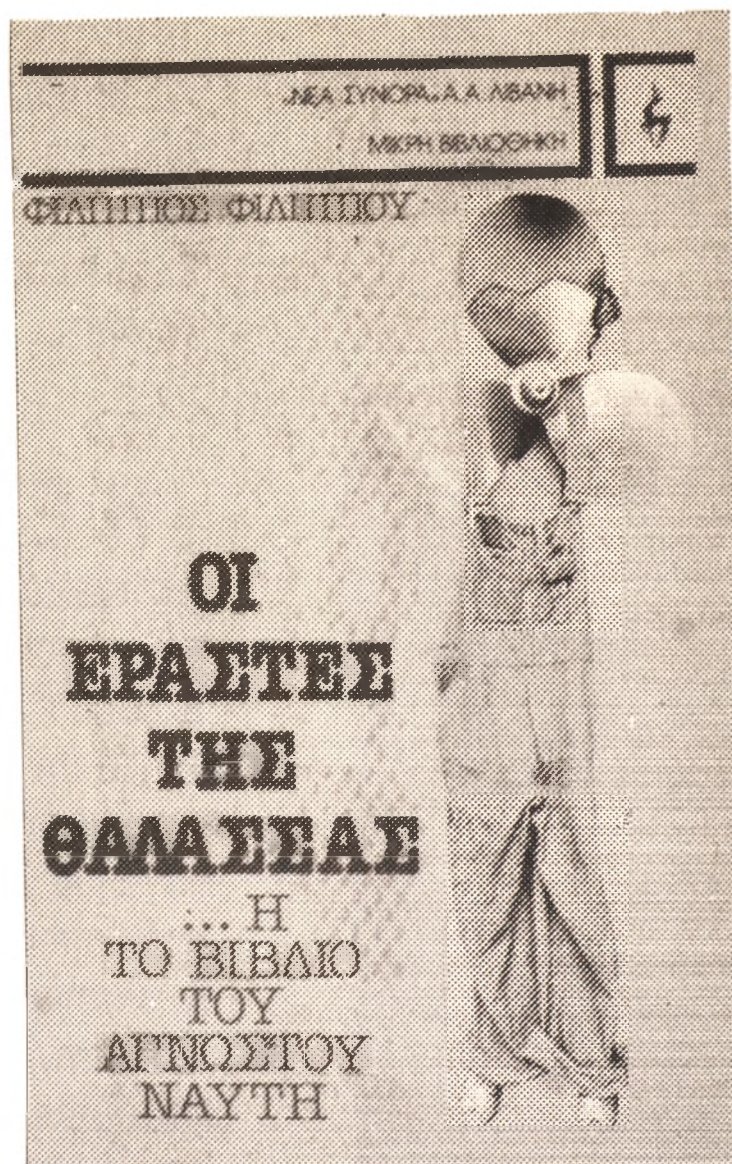
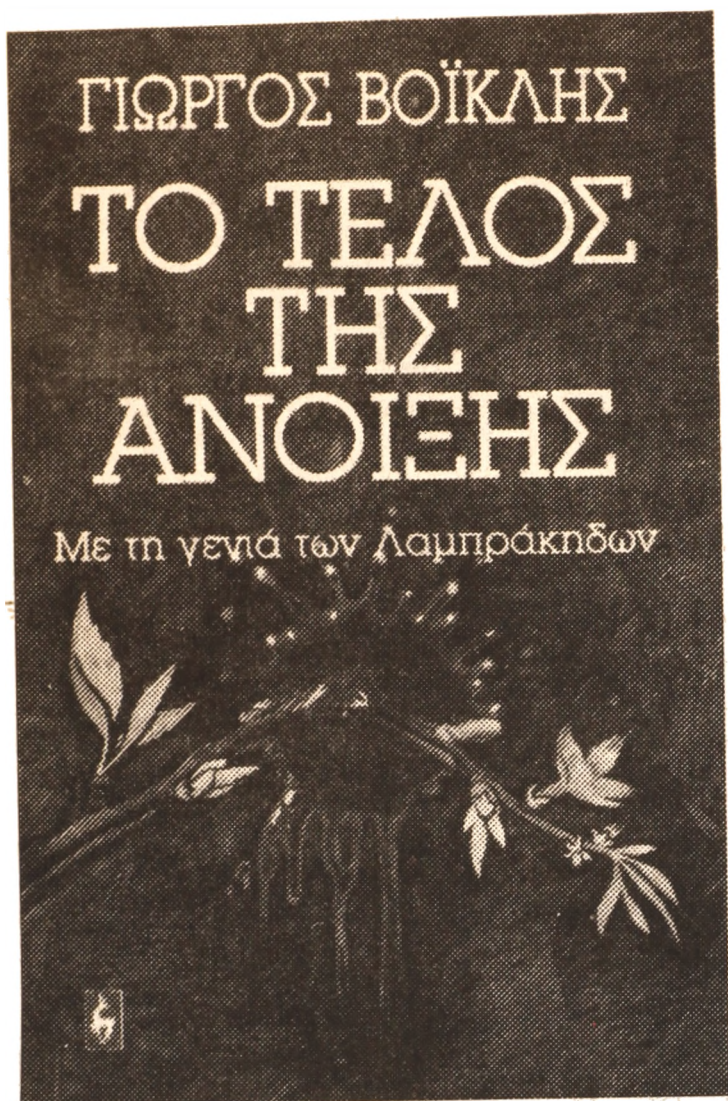

...και μετά το ναυάγιο μια είδηση πέφτει σαν βόμβα στο καράβι. Μια πλευρά τ' ουρανού είναι επικίνδυνη για την ανθρωπότητα. Ο μύθος της Ευρώπης στα λόγια του Ελληνογάλλου βιολόγου Φρανσουά Ζοσπέν αποκτά μια νέα διάσταση. Κι ο συγγραφέας μόνο όταν έβαλε και την τελευταία πέτρα στο οικοδόμημά του, κατάλαβε ότι παγιδεύτηκε στο ίδιο του το έργο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Εκδόσεις

Α Α

ΛΙΒΑΝΙ

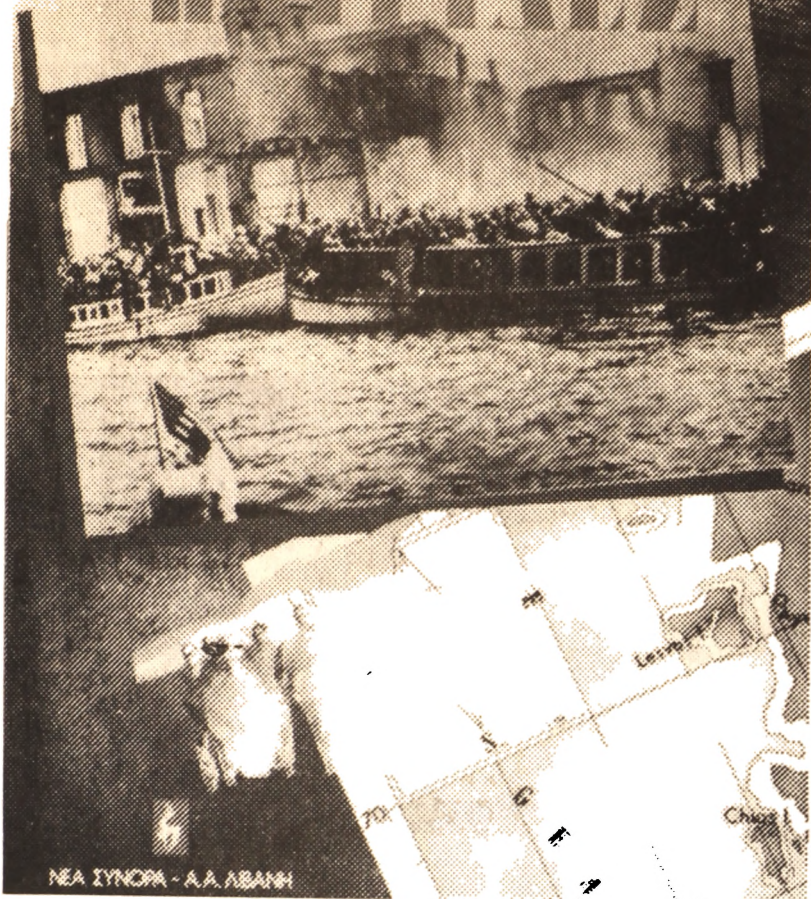
NEA SYNORA

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

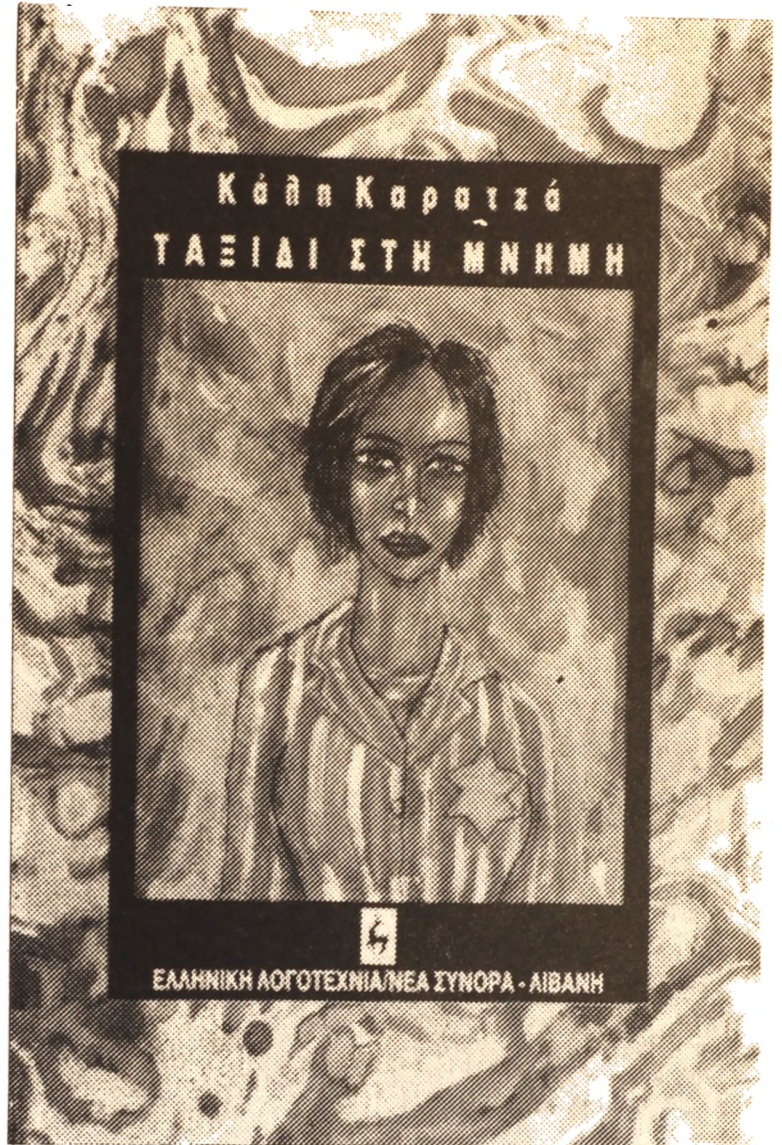
ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΠΑΝΟΣ Π. ΚΑΡΗ

ΧΑΜΕΝΟΣ
ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Κάθη Καρατζά
ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ

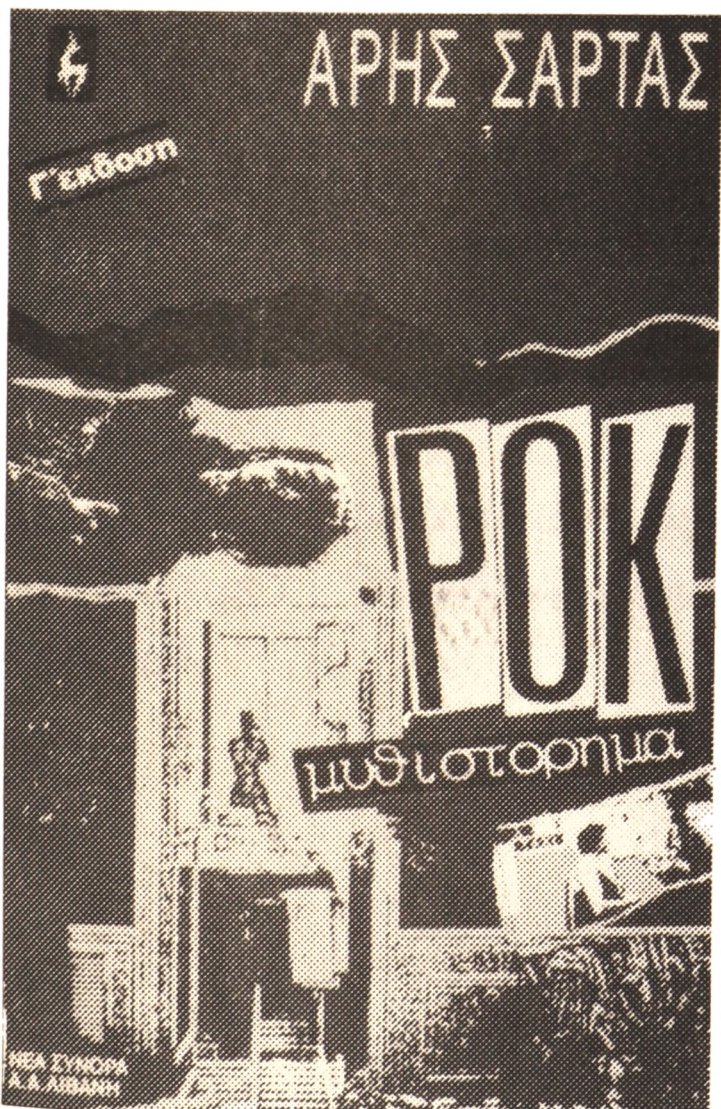

ΑΡΗΣ ΣΑΡΤΑΣ

Γέφυρα

ΡΟΚ

ΠΩΣΙΣΤΟΡΙΟΝ

Εκδόσεις Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ — ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ

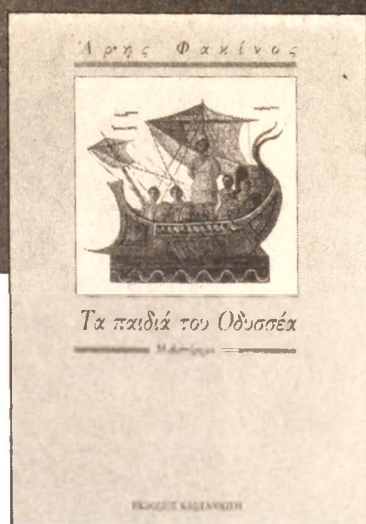
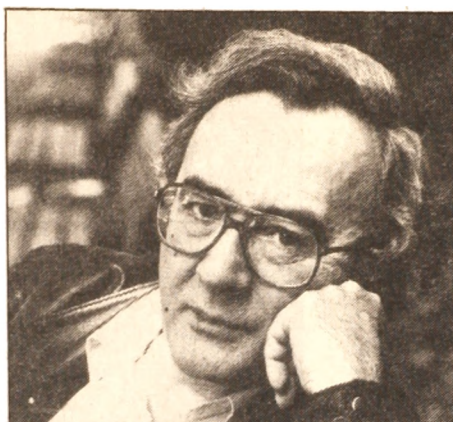
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1989-1990
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Διονύσης
Χαριτόπουλος

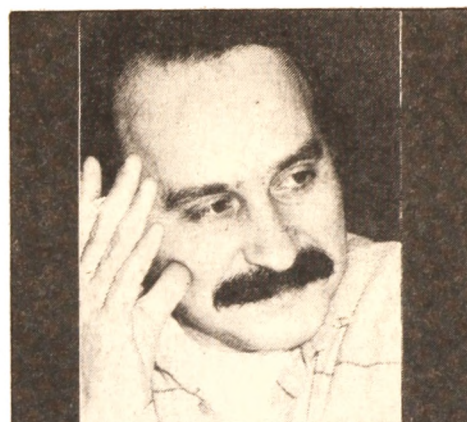
Τη νύχτα που 'φυγε
ο Μπούκοβι
Διηγήματα

Άρης
Φακίνος

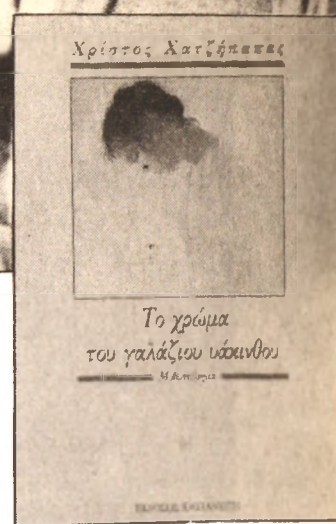
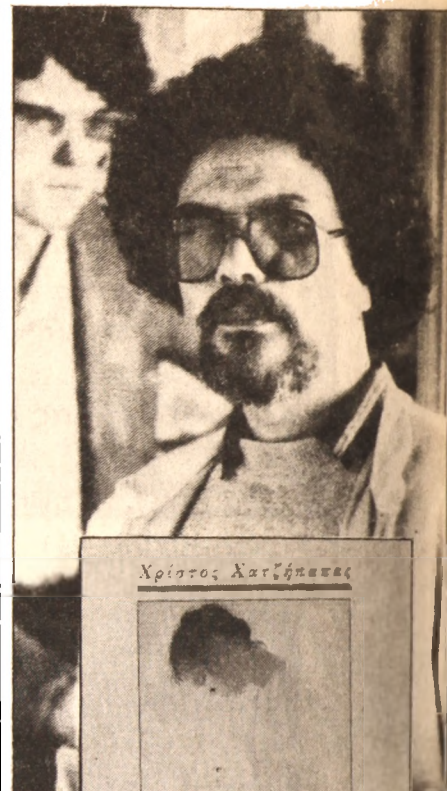
Τα παιδιά
του Οδυσσέα
Μυθιστόρημα

Μιχάλης
Φακίνος

Εφημερεύων θίασος
και άλλες ιστορίες

Χρίστος
Χατζήπαπας

Το χρώμα
του γαλάζιου υάκινθου
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

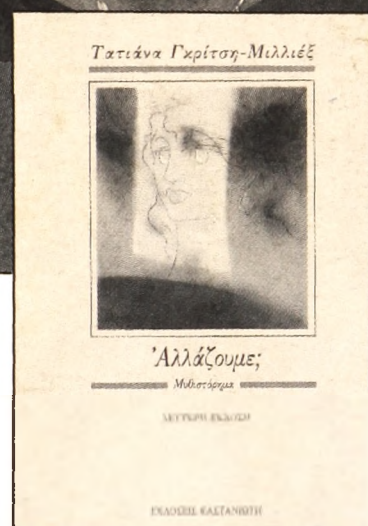
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1989-1990
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μαλβίνα
Κάραλη

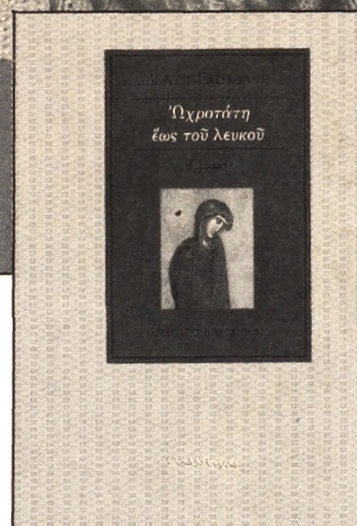
Αθώς σαν
αγαπημένος
Αφήγημα

Τατιάνα
Γκρίτση-
Μιλλιέξ

Αλλάζουμε;
Μυθιστόρημα
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αθηνά
Παπαδάκη

Ωχροτάτη έως του
λευκού
Ποίηση

Δέσποινα
Τομαζάνη

Φωτιά μέσα στο
νερό
Αφήγημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ο καθαρός ήχος